

Kultura i dziedzictwo narodowe w 2022 r.

Culture and national heritage in 2022

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Urząd Statystyczny w Krakowie Statistical Office in Kraków

Warszawa, Kraków 2023

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department

Urząd Statystyczny w Krakowie, Ośrodek Statystyki Kultury
Statistical Office in Kraków, Centre for Cultural Statistics

pod kierunkiem
supervised by

Piotr Łysoń, Agnieszka Szlubowska

Zespół autorski

Editorial team

Główny Urząd Statystyczny:
Statistics Poland:

Izabela Jakubowska, Wacława Kraśniewska, Marek Więckowski

Urząd Statystyczny w Krakowie:
Statistical Office in Kraków:

Grzegorz Ruta, Ewa Bińczycka, Mariusz Cembruch-Nowakowski, Agnieszka Czekaj, Magdalena Czwartkowska, Magdalena Gielowska, Łukasz Jagła, Bożena Jędrychowska, Małgorzata Kajzer, Sabina Kluza, Małgorzata Kolczyk, Anna Kowacka, Dorota Maćkowska-Cichosz, Joanna Sanetra-Szeliga, Dominika Skrzypek, Klaudia Więzik, Marcin Wiśniewski, Maria Zygmunt-Rola

Narodowy Instytut Dziedzictwa:
National Institute of Cultural Heritage:

Barbara Furmanik, Karolina Grabowska-Garczyńska, Anna Hanaka, Ligia Kwiatkowska, Agnieszka Makowska, Anna Marconi-Betka, Zbigniew Misiuk, Joanna Piotrowska, Piotr Porowski, Grzegorz Urbański, Julia Włodarczyk, Hanna Zaborowska

Narodowy Instytut Muzeów:
National Institute for Museums:

Antonina Hejwowska

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych:
State Archives Head Office:

Ewa Rosowska, Katarzyna Budnik

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi:
National Institute of Culture and Rural Heritage:

Małgorzata Jaszczółt

Prace redakcyjne

Editorial works

Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy GUS, Wydział Statystyki Dziedzictwa Narodowego i Analiz Przekrojowych
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department, National Heritage Statistics and Cross Sectional Analyses Section

Urząd Statystyczny w Krakowie, Ośrodek Statystyki Kultury
Statistical Office in Kraków, Centre for Cultural Statistics

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marcin Marosz

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura>

ISSN 2956-3305 (wersja drukowana printed version)

ISSN 2956-3798 (wersja elektroniczna online version)

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. Niepodległości 208.

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji GUS — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10

Przedmowa

Publikacja „Kultura i dziedzictwo narodowe w 2022 r.”, ukazująca się po raz drugi w serii Analizy statystyczne, jest kontynuacją corocznie wydawanego opracowania „Kultura w ... r.”, która ukazywała się do 2021 roku. Przedstawia ona wybrane informacje o działalności podmiotów w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego w Polsce oraz wskaźniki dotyczące uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych.

Źródłem prezentowanych danych jest roczna sprawozdawczość Głównego Urzędu Statystycznego, dotycząca działalności: artystycznej i rozrywkowej, wystawienniczej, biblioteczno-informacyjnej, działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów, świetlic, a także jednostek zajmujących się produkcją oraz publiczną projekcją filmów. Wielkości charakteryzujące aktywność kulturalną, uzupełniają dane o organizacji imprez masowych, pozyskiwane z urzędów miast i gmin. W opracowaniu wykorzystano również dane pochodzące z badania rynku dzieł sztuki i antyków. W publikacji, oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, wykorzystano informacje statystyczne Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Edukacji i Nauki, Biblioteki Narodowej, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Dyrekcji Generalnej Poczty Polskiej i Urzędu Komunikacji Elektronicznej oraz dane Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Ks. W. Zdaniewicza.

Analiza dotycząca archiwów państwowych została opracowana przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych, informacje z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa narodowego – przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, a tekst dotyczący działalności muzeów – przez Narodowy Instytut Muzeów. Po raz pierwszy w publikacji zamieszczono informację Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi na temat prowadzonej działalności.

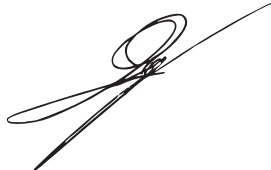
Publikacja składa się z części analitycznej (wraz z uwagami metodologicznymi) dostępnej w wersji elektronicznej i drukowanej oraz z części tabelarycznej, dostępnej wyłącznie w formie elektronicznej na stronie internetowej GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/>.

Część analityczna publikacji zawiera charakterystykę odnoszącą się do ochrony zabytków, funkcjonowania archiwów państwowych, bibliotek, działalności wydawniczej, centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, szkolnictwa artystycznego, wystawiennictwa (muzeów i instytucji paramuzealnych oraz galerii sztuki), działalności scenicznej, kinematografii, radiofonii i telewizji oraz imprez masowych, a także wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz wydatków na kulturę w gospodarstwach domowych. Opracowanie zostało wzbogacone dodatkowo o informacje charakteryzujące funkcjonowanie przemysłów kultury i kreatywnych w 2021 r. oraz podstawowe wyniki satelitarne rachunku kultury za 2018 r.

W opracowaniu zaprezentowana została także analiza rozkładu terytorialnego podmiotów działających w obszarze kultury w poszczególnych województwach. Dodatkowo, niektóre zjawiska z obszaru kultury, zostały przedstawione na mapie Polski w ujęciu powiatowym, co pozwala lepiej przeanalizować rozkład terytorialny dziedzictwa narodowego i aktywności w dziedzinie kultury.

Serdecznie dziękujemy wszystkim Respondentom oraz Pracownikom GUS i US w Krakowie oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Narodowemu Instytutowi Muzeów, Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa oraz Narodowemu Instytutowi Kultury i Dziedzictwa Wsi, którzy przyczynili się do zebrania i opracowania danych przedstawionych w niniejszej publikacji.

Dyrektor
Departamentu Badań Społecznych i Rynku Pracy

Dr Piotr Łysoń

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Preface

Publication “Culture and National Heritage in 2022” appearing for the second time in Statistical Analyses series is a continuation of annual publication “Culture in ...” which was published until 2021. It presents selected information about activity of entities operating in the field of culture and national heritage in Poland and indicators of participation in cultural projects.

The source of presented data is yearly reporting, carried out by the Statistics Poland, concerning activities: art and entertainment, exhibition, library and information, activity of cultural centres and establishments, centres of culture, clubs and community centres, as well as entities involved in production and public projection of films. Figures characterising cultural activity are supplemented with data on organisation of mass events, obtained from city councils and municipal offices. In publication were also used data from the report on the market of works of art and antiques. The publication, besides of data of the Statistics Poland, uses statistical information from the Ministry of Finance, the Ministry of Education and Science, the National Library of Poland, the National Institute of Cultural Heritage, the Polish Film Institute, the State Archives Head Office, the National Broadcasting Council, the Polish Post, the Office of Electronic Communications and data from the Institute for Catholic Church Statistics.

The analysis on the state archives was elaborated by the State Archives Head Office, the information about protection of monuments and national heritage was prepared – by the National Institute of Cultural Heritage and the text about museums – by the National Institute for Museums. For the first time, the publication contains information from the National Institute of Culture and Rural Heritage on its activities.

Publication consists of analytical part (with methodological notes) available in electronic and printed version and tabular part available only in electronic form on the Statistics Poland website <https://stat.gov.pl/en/topics/culture-tourism-sport/>.

The analytical part of the publication contains characteristics relating to the protection of monuments, functioning of state archives, libraries, publishing activity, cultural centres and establishments, centres of culture, clubs and community centres, artistic education, exhibitions (museums, institutions related to museums, art galleries), performing activities, cinematography, radio and television and mass events, also expenditure on culture and protection of national heritage and expenditure on culture in households. Publication was additionally enriched with information characterising the functioning of cultural and creative industries in 2021 and the basic results of the culture satellite account for 2018.

The publication also presents an analysis of the territorial distribution of entities operating in the field of culture in individual voivodships. Additionally some cultural phenomena were presented on the map of Poland in terms of powiats, which allows for better analysis of territorial dissemination of national heritage and cultural activity.

We sincerely thank all respondents and employees of the Statistics Poland and the Statistical Office in Krakow as well as the State Archives Head Office, the National Institute for Museums, the National Institute of Cultural Heritage, and the National Institute of Culture and Rural Heritage, who contributed to collection and compilation of data presented in this publication.

Director
of the Social Surveys and Labour Market Department

Piotr Łysoń, Ph.D.

Director
of the Statistical Office in Krakow

Agnieszka Szlubowska

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty	26
Symbols and major abbreviations	26
Synteza	27
Executive summary	34
1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	40
1. Expenditure on culture and protection of national heritage	40
1.1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	40
1.1. Public expenditure on culture and protection of national heritage	40
1.2. Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych	43
1.2. Household expenditures on culture	43
2. Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe	50
2. Protection of monuments and cultural heritage	50
2.1. Rejestr zabytków	50
2.1. Register of monuments	50
2.2. Zabytki nieruchome	50
2.2. Immovable monuments	50
2.3. Zabytki ruchome	58
2.3. Movable monuments	58
2.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	61
2.4. Archaeological monuments entered in the register of monuments	61
2.5. Pomniki historii	67
2.5. Monuments of history	67
2.6. Polskie wpisy na Liście światowego dziedzictwa UNESCO	68
2.6. Polish entries on the UNESCO World Heritage List	68
2.7. Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zabytek Zadbane”	69
2.7. Competition of the Minister of Culture and National Heritage “Well-protected monument”	69
2.8. Dziedzictwo niematerialne	71
2.8. Intangible heritage	71
3. Działalność Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w roku 2022	75
3. Activities of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2022	75
3.1. Historia i misja	75
3.1. History and mission	75
3.2. Działalność merytoryczna	75
3.2. Substantive activity	75
3.3. Wsparcie	79
3.3. Support	79
3.4. Działalność Staromiejskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie (SUTW)	83
3.4. Activities of the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie (SUTW)	83
3.5. Centralna Biblioteka Rolnicza	83
3.5. Central Agricultural Library	83

3.6. System Informacji Gospodarki Żywnościowej	83
3.6. Food Economy Information System.	83
4. Archiwa państwowe	84
4. State archives	84
4.1. Zadania i struktura sieci archiwów państwowych	84
4.1. Tasks and structure of the state archives network	84
4.2. Zasób archiwów państwowych	84
4.2. State archives holdings.	84
4.3. Infrastruktura archiwów państwowych	87
4.3. State archives infrastructure	87
4.4. Kadra archiwów państwowych.	89
4.4. Staff of state archives	89
4.5. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego	90
4.5. Shaping the national archival fond	90
4.6. Udostępnianie zasobu archiwów państwowych.	93
4.6. Access to the state archives holdings.	93
4.7. Zabezpieczenie zasobu archiwów państwowych.	94
4.7. Protection of state archives holdings.	94
4.8. Działalność popularyzacyjna i edukacyjna	95
4.8. Popularisation and education	95
4.9. Współpraca międzynarodowa	96
4.9. International cooperation	96
4.10. Program „Wspieranie działań archiwalnych”.	98
4.10. „Support of Archival Activities” Programme.	98
4.11. Strategia rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021-2030	99
4.11. State Archives Development Strategy 2021-2030.	99
5. Działalność bibliotek.	100
5. Activity of libraries	100
5.1. Sieć placówek bibliotecznych.	100
5.1. Network of libraries	100
5.2. Czytelnicy i wypożyczenia	103
5.2. Library users and loans.	103
5.3. Dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki.	108
5.3. Access to electronic services offered by libraries	108
5.4. Digitalizacja zbiorów	109
5.4. Digitisation of library collections	109
6. Działalność placówek społeczno-kulturalnych	110
6. Activity of socio-cultural institutions	110
6.1. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	110
6.1. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	110
6.2. Placówki wychowania pozaszkolnego	116
6.2. Extracurricular education establishments.	116
7. Działalność sceniczna i wystawiennicza.	119
7. Stage and exhibition activity.	119
7.1. Teatry i instytucje muzyczne	119
7.1. Theatres and music institutions.	119
7.2. Muzea.	124
7.2. Museums.	124

7.3. Instytucje paramuzealne	130
7.3. Institutions related to museums	130
7.4. Galerie sztuki	135
7.4. Art galleries	135
8. Rynek dzieł sztuki i antyków	138
8. Market of the works of art and antiques	138
9. Kinematografia	140
9. Cinematography	140
9.1. Produkcja filmowa	140
9.1. Film production	140
9.2. Działalność kin	141
9.2. Activity of cinemas	141
10. Środki komunikacji masowej	146
10. Means of mass communication	146
10.1. Działalność wydawnicza	146
10.1. Publishing activity	146
10.2. Wydawnictwa parafialne	151
10.2. Parishes publishing activities	151
10.3. Radiofonia i telewizja	156
10.3. Radio and television	156
11. Imprezy masowe	159
11. Mass events	159
12. Szkolnictwo artystyczne	161
12. Art education	161
12.1. Szkoły artystyczne	161
12.1. Art schools	161
12.2. Uczelnie artystyczne	164
12.2. Higher schools of art	164
13. Ekonomiczny wymiar kultury	168
13. Economic aspects of culture	168
13.1. Wyniki finansowe instytucji kultury	169
13.1. Financial results of cultural institutions	169
13.2. Przemysły kultury i kreatywne w 2021 r.	173
13.2. Culture and creative industries in 2021	173
13.3. Satelitarny rachunek kultury w 2018 r.	178
13.3. Culture satellite account for 2018.	178
14. Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury	186
14. Territorial dissemination of entities conducting activity in the field of culture.	186
Aneksy	189
Annexes	189
Uwagi metodologiczne	217
Methodological notes	217

Spis tablic

List of tables

	Tablica Table	Strona Page
Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków	1	51
Immovable monuments entered in the register of monuments on the basis of the decision of voivodship conservators of monuments	1	51
Zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2022 r.	2	54
Architectural monuments entered in the register of monuments by category and voivodship in 2022	2	54
Zabytki przestrzenne/Założenia/Zespoły wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2022 r.	3	55
Layouts/Complexes entered in the register of monuments by category and voivodship in 2022	3	55
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru według czasu powstania i województw w 2022 r.	4	56
Immovable monuments entered in the register of monuments by time of creation and voivodship in 2022	4	56
Zabytki ruchome według województw	5	59
Movable monuments by voivodship	5	59
Zabytki ruchome techniki według województw w 2022 r.	6	60
Movable technical monuments by voivodship in 2022	6	60
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków	7	61
Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments	7	61
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków w 2022 r.	8	64
Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments in 2022	8	64
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2022 r.	9	65
Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2022	9	65
Wnioski oceniane w konkursie „Zabytek Zadbane” według kategorii i województw	10	70
Applications rated in the competition “Well-protected Monument” by category and voivodship	10	70
Zasób archiwalny według rodzajów materiałów archiwalnych w 2022 r.	11	85
Total state archives holdings by types of archival materials in 2022	11	85
Powierzchnia obiektów i pomieszczeń archiwów państwowych w 2022 r.	12	88
Total area of facilities and repositories of state archives in 2022	12	88
Digitalizacja zabezpieczająca w 2022 r.	13	95
Protective digitisation in 2022	13	95
Wartość dotacji w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych” w 2022 r.	14	98
The total value of grants under „Support of Archival Activities” Programme in 2022	14	98
Placówki biblioteczne według województw	15	101
Libraries by voivodship	15	101
Biblioteki publiczne (łącznie z filiami) według województw	16	103
Public libraries (including branches) by voivodship	16	103
Czytelnicy i wypożyczenia w ciągu roku w placówkach biblioteczno-informacyjnych	17	105
Library users and loans during the year in information institutions	17	105
Usługi elektroniczne oferowane przez biblioteki publiczne	18	108
Electronic services offered by public libraries	18	108
Materiały zdigitalizowane przez placówki biblioteczne	19	109
Materials digitised by libraries	19	109
Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach	20	113
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres ..	20	113

	Tablica Table	Strona Page
Placówki wychowania pozaszkolnego oraz uczestnicy zajęć.....	21	116
Extracurricular education establishments and participants of classes	21	116
Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	22	121
Activity of theatres and music institutions by locality.....	22	121
Muzea według województw	23	129
Museums by voivodship	23	129
Instytucje paramuzealne według województw	24	131
Institutions related to museums by voivodship	24	131
Działalność galerii sztuki według województw.....	25	137
Activity of art galleries by voivodship.....	25	137
Kina według województw.....	26	143
Cinemas by voivodship	26	143
Kina należące do Sieci Kin Studyjnych według województw w 2022 r.....	27	145
Cinemas belonging to the Arthouse Cinemas Network by voivodship in 2022.....	27	145
Struktura produkcji wydawniczej książek i broszur wydań pierwszych i wznowień	28	146
The structure of publishing production of books and pamphlets, first and resumed editions.....	28	146
Struktura tytułów książek i broszur według tematyki (w odsetkach)	29	146
Structure of book and pamphlets titles by subject (in percentages).....	29	146
Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO	30	149
Books and pamphlets published by UNESCO classification division.....	30	149
Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO.....	31	149
Magazines published by UNESCO classification divisions	31	149
Tytuły książek i broszur, gazet i czasopism wydanych w 2022 r. według województw.....	32	149
Titles of books and pamphlets, newspapers and magazines published in 2022 by voivodship	32	149
Parafie katolickie prowadzące działalność wydawniczą w formie papierowej według województw w 2022 r....	33	152
Catholic parishes conducting publishing activity in a paper form by voivodship in 2022.....	33	152
Liczba tytułów wydawanych w formie papierowej przez parafie katolickie według form oraz województw w 2022 r.	34	153
Number of titles published in a paper form by Catholic parishes by form and by voivodship in 2022.....	34	153
Liczba egzemplarzy wydawanych w formie papierowej przez parafie katolickie według form oraz województw w 2022 r.	35	154
Number of copies issued in a paper form by Catholic parishes by form and voivodship in 2022.....	35	154
Liczba tytułów wydawanych lub udostępnianych elektronicznie w Internecie przez parafie katolickie według formy wydawnictwa oraz województw w 2022 r.....	36	155
Number of titles published and made available electronically on the Internet by Catholic parishes by publishing form and by voivodship in 2022.....	36	155
Szkoły artystyczne według województw	37	160
Art schools by voivodship	37	160
Absolwenci szkół artystycznych	38	163
Graduates of art schools	38	163
Studenci uczelni artystycznych.....	39	165
Students of higher schools of arts	39	165
Absolwenci uczelni artystycznych.....	40	166
Graduates from higher schools of arts	40	166
Podstawowe dane o finansach instytucji kultury	41	169
Basic data on the finances of cultural institutions.....	41	169
Przychody ogółem i koszty ogółem według wybranych działów i klas PKD w 2022 r.....	42	171
Total revenues and total costs according to selected divisions and classes of PKD classification in 2022	42	171
Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2021 r. ...	43	173
Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2021.....	43	173

	Tablica Table	Strona Page
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego (w zł) w 2021 r.	44	176
Gross monthly wages and salaries per paid employee in 2021 (in PLN)	44	176
Handel międzynarodowy dobrami i usługami kulturalnymi i kreatywnymi według dziedzin kultury w 2021 r. (mln zł)	45	178
Foreign trade turnover in cultural and creative goods and services according to cultural domains in 2021 (PLN millions)	45	178
Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2018 r.	46	183
Main transactions in the satellite account of culture by cultural domains in 2018	46	183
Podmioty działające w obszarze kultury według województw w 2022 r.	47	187
Entities operating in the field of culture by voivodship in 2022.	47	187

Spis wykresów i map

Charts and maps

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. (mapa)	1	40
Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage in 2022 (map)	1	40
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (wykres)	1	41
Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage (chart)	1	41
Struktura wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w jednostkach samorządu terytorialnego (wykres)... (chart)	2	42
The structure of expenditure on culture and protection of national heritage in local government units (chart)	2	42
Struktura wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. (wykres)..	3	42
The structure of state budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2022 (chart)	3	42
Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. (wykres) .	4	43
The structure of local government units expenditure on culture and protection of national heritage in 2022 (chart)	4	43
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w wybrany sprzęt audiowizualny w 2022 r. (wykres)	5	44
Percentage of households equipped with selected audio-visual equipment in 2022 (chart)	5	44
Struktura wydatków na kulturę na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2022 r. (wykres)	6	45
Structure of expenditure on culture per 1 person in a household in 2022 (chart)	6	45
Struktura wydatków gospodarstw domowych na wybrane artykuły i usługi kulturalne w 2022 r. (wykres)	7	46
The structure of households' expenditure on selected cultural goods and services in 2022 (chart)	7	46
Wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy w miastach i na wsi (wykres)	8	47
Households equipped with computer in urban and rural area (chart)	8	47
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery osobiste oraz urządzenia z dostępem do Internetu według grup społeczno-ekonomicznych w 2022 r. (wykres)	9	48
Percentage of households equipped with personal computers and various devices with Internet access by socioeconomic groups in 2022 (chart)	9	48
Przeciętne wydatki w gospodarstwie domowym w ciągu roku na 1 osobę na usługi internetowe według typów gospodarstw domowych w zł (wykres)	10	48
Average expenditure per year per 1 person in a household (by household type) on Internet services in PLN (chart) .	10	48
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2022 r. (mapa)	2	52
Immovable monuments entered in the register of monuments by powiat in 2022 (map)	2	52
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na 100 km ² w 2022 r. (mapa)	3	52
Immovable monuments entered in the register of monuments per 100 km ² in 2022 (map)	3	52
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru w podziale na czas powstania i województwa w 2022 r. (mapa)	4	57
Immovable monuments in the register of monuments by voivodship and time of creation in 2022 (map)	4	57
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na powiaty w 2022 r. (mapa)	5	63
Archaeological monuments entered in the register of monuments by powiat in 2022 (map)	5	63

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na funkcje i województwa w 2022 r. (mapa)	6	63
Archaeological monuments entered in the register of monuments by function and voivodship in 2022 (map) .	6	63
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2022 r. (mapa)	7	67
Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2022 (map) . . .	7	67
Struktura zasobu archiwalnego w postaci tradycyjnej w j.a. w 2022 r. (wykres)	11	86
Structure of the holdings in traditional form in archive units in 2022 (chart)	11	86
Struktura zasobu archiwalnego w postaci elektronicznej w j.a. w 2022 r. (wykres)	12	87
Structure of the holdings in electronic form in archive units in 2022 (chart)	12	87
Wykształcenie pracowników sieci archiwów państwowych w 2022 r. (liczba osób) (wykres)	13	89
Education of employees of state archives in 2022 (in number of persons) (chart)	13	89
Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej w jednostkach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w m.b. w 2022 r. (wykres)	14	90
Total archival materials in traditional form in supervised organisations and archival materials to be transferred in linear meters in 2022 (chart)	14	90
Materiały archiwalne w postaci elektronicznej w jednostkach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w GB w 2022 r. (wykres)	15	91
Total archival materials in electronic form in supervised organisations and archival materials to be transferred in GB in 2022 (chart)	15	91
Struktura przepisów uzgodnionych przez archiwa państwowe dla jednostek nadzorowanych w 2022 r. (wykres) . . .	16	91
The structure of the regulations agreed by state archives for supervised entities in 2022 (chart)	16	91
Struktura przepisów uzgodnionych przez archiwa państwowe dla jednostek nienadzorowanych w 2022 r. (wykres).	17	92
The structure of the regulations agreed by state archives for unsupervised entities in 2022 (chart)	17	92
Struktura tematyczna kwerend archiwalnych w 2022 r. (wykres)	18	93
Structure of archival research by subject in 2022 (chart)	18	93
Całkowita liczba skanów z zasobu archiwów państwowych udostępnianych on-line (wykres)	19	94
Total number of scanned archival materials accessed on-line (chart)	19	94
Ludność na 1 bibliotekę publiczną w 2022 r. (mapa)	8	102
Population per 1 public library in 2022 (map)	8	102
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa)	9	102
Library users in public libraries per 1,000 population in 2022 (map)	9	102
Wypożyczenia w bibliotekach publicznych na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa)	10	104
Loans of collection in public libraries per 1,000 population in 2022 (map)	10	104
Biblioteki publiczne i filie oraz czytelnicy w 2022 r. (mapa)	11	104
Public libraries with branches and library users in 2022 (map)	11	104
Struktura bibliotek według rodzajów w 2022 r. (wykres)	20	106
The structure of libraries by type in 2022 (chart)	20	106
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2022 r. (mapa)	12	110
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022 (map)	12	110
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2022 r. (wykres)	21	111
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022 (chart)	21	111
Ludność na 1 placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica) w 2022 r. (mapa)	13	112
Population per 1 entity (centre of culture, cultural centre, establishment, club, community centre) in 2022 (map)	13	112
Struktura imprez i ich uczestników w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2022 r. (wykres)	22	114
The structure of events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2022 (chart)	22	114

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Członkowie zespołów artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r. (wykres)	23	115
Members of artistic groups operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022 (chart)	23	115
Uczestnicy zajęć artystycznych w placówkach wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2022/2023 (wykres) ..	24	117
Participants of artistic classes in extracurricular education institutions in 2022/2023 school year (chart)	24	117
Uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2022/2023 (wykres)	25	117
Participants of extracurricular education in schools for children and youth in 2022/2023 school year (chart) ...	25	117
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według rodzajów instytucji w 2022 r. (wykres)	26	120
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by type of institution in 2022 (chart)	26	120
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych w 2022 r. (mapa) ..	14	122
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions in 2022 (map)	14	122
Struktura widzów i słuchaczy według rodzajów instytucji w 2022 r. (wykres)	27	122
The structure of audience by type of institution in 2022 (chart)	27	122
Ludność na 1 miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych w 2022 r. (mapa)	15	123
Population per 1 seat in a fixed hall in theatres and music institutions in 2022 (map)	15	123
Rozkład geograficzny muzeów (łącznie z oddziałami) w 2022 r. (mapa)	16	125
Geographical distribution of museums and their branches in 2022 (map)	16	125
Muzea i oddziały muzealne według sektorów własności oraz zwiedzający w 2022 r. (mapa)	17	125
Museums and their branches by ownership sectors and visitors in 2022 (map)	17	125
Obiekty muzealne w podziale na rodzaj zbiorów w 2022 r. (wykres)	28	126
Museum objects by type in 2022 (chart)	28	126
Struktura działalności kulturalnej, naukowej i edukacyjnej muzeów i oddziałów muzealnych w 2022 r. (wykres)	29	127
The structure of cultural, scientific and educational activities of museums and branches in 2022 (chart)	29	127
Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów w 2022 r. (wykres)	30	128
The structure of museums visitors in 2022 (chart)	30	128
Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2022 r. (mapa)	18	128
Powiats and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of museum visitors in 2022 (map)	18	128
Instytucje paramuzealne i zwiedzający w 2022 r. (wykres)	31	132
Institutions related to museums and visitors in 2022 (chart)	31	132
Wystawy stałe i czasowe organizowane przez instytucje paramuzealne w 2022 r. (wykres)	32	132
Permanent and temporary exhibitions organized by institutions related to museums in 2022 (chart)	32	132
Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne według ponoszonych opłat w 2022 r. (wykres)	33	133
The structure of visitors in institution related to museums according to payment in 2022 (chart)	33	133
Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne w 2022 r. (wykres)	34	134
The structure of visitors in institution related to museums in 2022 (chart)	34	134
Galerie i salony sztuki według sektorów własności oraz zwiedzający w 2022 r. (mapa)	19	135
Art galleries by ownership sectors and visitors in 2022 (map)	19	135
Struktura wystaw w galeriach sztuki w 2022 r. (wykres)	35	136
The structure of exhibitions in art galleries in 2022 (chart)	35	136
Struktura sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według rodzajów w 2022 r. (wykres) ...	36	138
The structure of sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by type in 2022 (chart)	36	138
Struktura sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według kanałów dystrybucji w 2022 r. (wykres) ...	37	139
The structure of sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by distribution channels in 2022 (chart)	37	139
Filmy wyprodukowane w 2022 r. (wykres)	38	140
Films produced in 2022 (chart)	38	140

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Struktura wyprodukowanych filmów według rodzajów w 2022 r. (wykres)	39	140
The structure of films by type in 2022 (chart)	39	140
Ludność na 1 kino stałe w 2022 r. (mapa)	20	141
Population per 1 indoor cinema in 2022 (map)	20	141
Kina stałe i miejsca na widowni w 2022 r. (wykres)	40	142
Indoor cinemas and seats in indoor cinemas in 2022 (chart)	40	142
Kina stałe i miejsca na widowni według liczby sal projekcyjnych w 2022 r. (wykres)	41	143
Indoor cinemas and seats in indoor cinemas by number of screens in 2022 (chart)	41	143
Widzowie w kinach stałych oraz na filmach produkcji polskiej (wykres)	42	144
Attendance at indoor cinemas and on Polish production films (chart)	42	144
Struktura filmów i widzów na premierowych produkcjach pełnometrażowych według krajów produkcji w 2022 r. (wykres) ..	43	144
The structure of films and attendance at full-length films premiere screenings by country of production in 2022 (chart) ..	43	144
Książki i broszury wydane w 2022 r. (mapa)	21	148
Books and pamphlets published in 2022 (map)	21	148
Czasopisma i gazety wydane w 2022 r. (mapa)	22	150
Newspapers and magazines published in 2022 (map)	22	150
Odsetek parafii publikujących treści w wersji papierowej w 2022 r. (wykres)	44	154
Percentage of parishes publishing content in paper version (chart)	44	154
Odsetek parafii publikujących treści w wersji elektronicznej (płyty CD lub Internet) w 2022 r. (wykres)	45	155
Percentage of parishes publishing electronic content (CDs or Internet) in 2022 (chart)	45	155
Abonenci radiowi na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa)	23	157
Radio subscribers per 1,000 population in 2022 (map)	23	157
Abonenci telewizyjni i telewizji kablowej na 1 000 ludności w 2022 r. (wykres)	46	158
Television and cable television subscribers per 1,000 population in 2022 (chart)	46	158
Struktura imprez artystyczno-rozrywkowych w 2022 r. (wykres)	47	159
The structure of art and entertainment mass events in 2022 (chart)	47	159
Imprezy masowe i uczestnicy w 2022 r. (mapa)	24	160
Mass events and participants in 2022 (map)	24	160
Struktura studentów kierunków artystycznych według typów kierunków (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2022/2023 (wykres)	48	164
The structure of students (together with foreigners) of art fields by type of fields of study in 2022/2023 academic year (chart)	48	164
Struktura studentów uczelni artystycznych według typów uczelni w roku akademickim 2022/2023 (wykres)	49	165
The structure of students of higher schools of arts by type of school in 2022/2023 academic year (chart)	49	165
Struktura zatrudnionych nauczycieli akademickich w uczelniach artystycznych w roku akademickim 2022/2023 (wykres) ..	50	168
The structure of academic teachers employed in higher schools of arts in 2022/2023 academic year (chart) ..	50	168
Struktura przychodów ogółem w instytucjach kultury w 2022 r. (wykres)	51	170
The structure of total revenues in cultural institutions in 2022 (chart)	51	170
Struktura kosztów ogółem w instytucjach kultury w 2022 r. (wykres)	52	170
The structure of total costs in cultural institutions in 2022 (chart)	52	170
Struktura aktywów obrotowych (wykres)	53	172
The structure of current assets (chart)	53	172
Struktura pasywów (wykres)	54	172
The structure of liabilities (chart)	54	172
Struktura podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury w 2021 r. (wykres) ..	55	173
The structure of entities belonging to the cultural and creative industries by domain of culture in 2021 (chart) ..	55	173
Wartość dodana brutto obszaru kultury według dziedzin kultury w 2018 r. (wykres)	56	180
Gross value added in the area of culture by cultural domains in 2018 (chart)	56	180

Udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej brutto na tle poszczególnych sekcji PKD w 2018 r. (wykres)	57	181
Share of the culture area in generating gross value added as compared to sections of national economy in 2018 (according to PKD 2007) (chart)	57	181
Struktura podmiotów działających w obszarze kultury w 2022 r. (wykres)	58	186
The structure of entities operating in the field of culture in 2022 (chart)	58	186
Przestrzenne zróżnicowanie liczby podmiotów działających w obszarze kultury w 2022 r. (mapa)	25	188
Spatial differences in number of entities operating in the field of culture in 2022 (map)	25	188

Spis tablic (w Internecie)

List of Tables (on the Internet)

Dział I. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. – wybrane dane

Chapter I. Public expenditure on culture and protection of national heritage in 2022 – selected data

Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według źródła finansowania	1
Public expenditure on culture and protection of national heritage by source of finance	1
Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej.	2
Expenditure of the state and local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification	2
Wydatki bieżące budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej.	3
Current expenditure of the state and local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification	3
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej i województw	4
Expenditure of the local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification and by voivodship	4
Udział wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na wybrane formy działalności kulturalnej w wydatkach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według województw.	5
The share of expenditure on selected forms of cultural activity in the local government units budgets expenditure on culture and protection of national heritage by voivodship.	5
Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego poszczególnych województw na wybrane formy działalności kulturalnej z budżetów jednostek samorządu terytorialnego	6
The structure of voivodship expenditure on selected forms of cultural activity from the local government units budget	6

Dział II. Wybrane dane o gospodarstwach domowych

Chapter II. Selected data on households

Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych	1(7)
Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups.	1(7)
Udział wydatków na wybrane artykuły i usługi kulturalne w przeciętnych wydatkach na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych.	2(8)
The share of expenditure on selected cultural goods and services as compared with the average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups	2(8)

Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych i klasy wielkości miejscowości.	3(9)
Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups and class of locality.	3(9)
Przeciętne wydatki na wybrane artykuły użytku kulturalnego na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według klasy wielkości miejscowości.	4(10)
Average per capita expenditure on selected cultural goods in households by class of locality.	4(10)
Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny według grup społeczno-ekonomicznych	5(11)
Households equipped with selected audio-visual articles by socio-economic groups	5(11)
Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny według klasy wielkości miejscowości.	6(12)
Households equipped with selected audio-visual articles by class of locality	6(12)

Dział III. Biblioteki

Chapter III. Libraries

Sieć i działalność bibliotek publicznych w 2022 r.	1(13)
Network and activity of public libraries in 2022	1(13)
Sieć i działalność bibliotek publicznych w miastach w 2022 r.	2(14)
Network and activity of public libraries in urban areas in 2022.	2(14)
Sieć i działalność bibliotek publicznych na wsi w 2022 r..	3(15)
Network and activity of public libraries in rural areas in 2022.	3(15)
Biblioteki publiczne	4(16)
Public libraries	4(16)
Biblioteki publiczne w miastach	5(17)
Urban public libraries.	5(17)
Biblioteki publiczne na wsi	6(18)
Rural public libraries	6(18)
Zbiory bibliotek publicznych	7(19)
Collections of library materials in public libraries	7(19)
Zbiory bibliotek publicznych w miastach	8(20)
Collections of library materials in urban public libraries	8(20)
Zbiory bibliotek publicznych na wsi	9(21)
Collections of library materials in rural public libraries	9(21)
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych według wieku	10(22)
Library users of public libraries by age	10(22)
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych według zajęcia	11(23)
Library users of public libraries by occupation	11(23)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych.	12(24)
Library users and out-of-library loans in public libraries	12(24)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych w miastach.	13(25)
Library users and out-of-library loans in urban public libraries.	13(25)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych na wsi.	14(26)
Library users and out-of-library loans in rural public libraries.	14(26)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych.	15(27)
Loans to library users in reading rooms of public libraries.	15(27)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych w miastach.	16(28)
Loans to library users in reading rooms of urban public libraries	16(28)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych na wsi	17(29)
Loans to library users in reading rooms of rural public libraries	17(29)
Punkty biblioteczne.	18(30)
Library service points	18(30)

Komputeryzacja bibliotek publicznych	19(31)
Computerisation of public libraries	19(31)
Komputeryzacja bibliotek publicznych w miastach	20(32)
Computerisation of public libraries in urban areas	20(32)
Komputeryzacja bibliotek publicznych na wsi	21(33)
Computerisation of public libraries in rural areas	21(33)
Inne formy działalności bibliotek publicznych	22(34)
Other forms of public libraries activities	22(34)
Inne formy działalności bibliotek publicznych w miastach	23(35)
Other forms of public libraries activities in urban areas	23(35)
Inne formy działalności bibliotek publicznych na wsi.	24(36)
Other forms of public libraries activities in rural areas	24(36)
Biblioteki publiczne według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3) – wybrane dane	25(37)
Selected data on public libraries by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	25(37)
Biblioteki naukowe	26(38)
Scientific libraries	26(38)
Zbiory bibliotek naukowych	27(39)
Collections of library materials in scientific libraries.	27(39)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach naukowych	28(40)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in scientific libraries	28(40)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach naukowych	29(41)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of scientific libraries	29(41)
Inne formy działalności bibliotek naukowych	30(42)
Other forms of activity of scientific libraries.	30(42)
Komputeryzacja bibliotek naukowych	31(43)
Computerisation of scientific libraries	31(43)
Biblioteki pedagogiczne	32(44)
Pedagogic libraries	32(44)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach pedagogicznych.	33(45)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in pedagogic libraries.	33(45)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach pedagogicznych	34(46)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of pedagogic libraries	34(46)
Zbiory bibliotek pedagogicznych	35(47)
Collections of library materials in pedagogic libraries	35(47)
Inne formy działalności bibliotek pedagogicznych	36(48)
Other forms of activity of pedagogic libraries	36(48)
Komputeryzacja bibliotek pedagogicznych.	37(49)
Computerisation of pedagogic libraries	37(49)
Biblioteki fachowe/zakładowe	38(50)
Specialised/factory libraries.	38(50)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowych/zakładowych.	39(51)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in specialised/factory libraries	39(51)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowych/ zakładowych	40(52)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of specialised/factory libraries	40(52)
Zbiory bibliotek fachowych/zakładowych.	41(53)
Collections of library materials in specialised/factory libraries	41(53)
Komputeryzacja bibliotek fachowych/zakładowych	42(54)
Computerisation of specialised/factory libraries	42(54)

Ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE)	43(55)
Centres of scientific, technical and economic information (INTE)	43(55)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w ośrodkach INTE	44(56)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in INTE centres	44(56)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w ośrodkach INTE	45(57)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of INTE centres.	45(57)
Zbiory ośrodków INTE	46(58)
Collections of library materials of INTE centres	46(58)
Komputeryzacja ośrodków INTE	47(59)
Computerisation of INTE centres	47(59)
Biblioteki fachowo-beletrystyczne	48(60)
Fiction and specialised libraries	48(60)
Zbiory bibliotek fachowo-beletrystycznych	49(61)
Collections of library materials in fiction and specialised libraries	49(61)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowo-beletrystycznych	50(62)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in fiction and specialised libraries	50(62)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowo-beletrystycznych.	51(63)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of fiction and specialised libraries	51(63)
Komputeryzacja bibliotek fachowo-beletrystycznych	52(64)
Computerisation of fiction and specialised libraries	52(64)
Biblioteki towarzystw naukowych.	53(65)
Libraries of scientific societies	53(65)
Zbiory bibliotek towarzystw naukowych	54(66)
Collections of library materials in libraries of scientific societies	54(66)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach towarzystw naukowych	55(67)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in libraries of scientific societies	55(67)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach towarzystw naukowych	56(68)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of libraries of scientific societies	56(68)
Komputeryzacja bibliotek towarzystw naukowych	57(69)
Computerisation of scientific societies libraries	57(69)

Dział IV. Wydawnictwa

Chapter IV. Publications

Książki i broszury wydane	1(70)
Books and pamphlets published	1(70)
Książki i broszury według języka wydania.	2(71)
Books and pamphlets by language of publication	2(71)
Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO.	3(72)
Published books and pamphlets by UNESCO classification divisions	3(72)
Książki i broszury wydane według miejsca wydania – tytuły	4(73)
Books and pamphlets published by place of edition – titles	4(73)
Gazety (periodyki informacji ogólnej) i czasopisma (inne periodyki) wydane	5(74)
Newspapers (containing general information) and magazines (other periodicals) published	5(74)
Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO	6(75)
Published magazines by UNESCO classification divisions	6(75)
Gazety i czasopisma wydane według miejsca wydania – tytuły	7(76)
Newspapers and magazines published by place of edition – titles	7(76)

Dział V. Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

Chapter V. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w 2022 r.	1(77)
Activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022	1(77)
Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach w 2022 r.	2(78)
Activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022	2(78)
Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi w 2022 r.	3(79)
Activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022	3(79)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według organizatorów i województw	4(80)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship.	4(80)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według organizatorów i województw	5(81)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship	5(81)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według organizatorów i województw	6(82)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship	6(82)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice użytkujące odrębny budynek według województw	7(83)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres using stand-alone building by voivodship	7(83)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach użytkujące odrębny budynek według województw	8(84)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres using stand-alone building by voivodship	8(84)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi użytkujące odrębny budynek według województw	9(85)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres using stand-alone building by voivodship	9(85)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² według województw i powiatów.	10(86)
Gross floor area of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship and powiat.	10(86)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² w miastach według województw i powiatów	11(87)
Gross floor area of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship and powiat	11(87)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² na wsi według województw i powiatów	12(88)
Gross floor area of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship and powiat	12(88)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych według województw	13(89)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship	13(89)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w miastach według województw.	14(90)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship.	14(90)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych na wsi według województw	15(91)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship.	15(91)
Pracownie specjalistyczne według województw	16(92)
Specialised workshops by voivodship	16(92)
Pracownie specjalistyczne w miastach według województw.	17(93)
Urban specialised workshops by voivodship	17(93)

Pracownie specjalistyczne na wsi według województw	18(94)
Rural specialised workshops by voivodship	18(94)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice posiadające salę widowiskową według województw	19(95)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with theatre hall by voivodship	19(95)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach posiadające salę widowiskową według województw	20(96)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with theatre hall by voivodship	20(96)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi posiadające salę widowiskową według województw	21(97)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with theatre hall by voivodship	21(97)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	22(98)
Events organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	22(98)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	23(99)
Events organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	23(99)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw .	24(100)
Events organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	24(100)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	25(101)
Participants of events organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	25(101)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	26(102)
Participants of events organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	26(102)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	27(103)
Participants of events organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	27(103)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw	28(104)
Artistic groups in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	28(104)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw	29(105)
Artistic groups in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	29(105)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw	30(106)
Artistic groups in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	30(106)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw	31(107)
Members of artistic groups in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	31(107)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw	32(108)
Members of artistic groups in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	32(108)

Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw	33(109)
Members of artistic groups in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	33(109)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw	34(110)
Groups (clubs/sections) in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	34(110)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw	35(111)
Groups (clubs/sections) in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	35(111)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw	36(112)
Groups (clubs/sections) in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	36(112)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw	37(113)
Members of groups (clubs/sections) in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	37(113)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw	38(114)
Members of groups (clubs/sections) in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	38(114)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw	39(115)
Members of groups (clubs/sections) in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	39(115)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	40(116)
Courses organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	40(116)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	41(117)
Courses organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	41(117)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	42(118)
Courses organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	42(118)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	43(119)
Graduates of courses organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	43(119)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	44(120)
Graduates of courses organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	44(120)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	45(121)
Graduates of courses organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	45(121)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według województw	46(122)
Publishing activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	46(122)

Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach według województw	47(123)
Publishing activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	47(123)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi według województw	48(124)
Publishing activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	48(124)
Wybrane dane o działalności centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	49(125)
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	49(125)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	50(126)
Selected indicators describing activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	50(126)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	51(127)
Selected indicators describing activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3).	51(127)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	52(128)
Selected indicators describing activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	52(128)

Dział VI. Szkolnictwo artystyczne w roku szkolnym 2022/2023

Chapter VI. Art education in 2022/2023 school year

Szkoły podstawowe – artystyczne według województw	1(129)
Primary art schools by voivodship	1(129)
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe według województw	2(130)
Art schools leading to professional certification by voivodship	2(130)
Uczniowie ogólnokształcących szkół artystycznych według klas	3(131)
Students of general art schools by grade	3(131)
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych według województw	4(132)
Art schools not leading to professional certification by voivodship	4(132)
Policealne szkoły artystyczne według województw	5(133)
Post-secondary art schools by voivodship	5(133)
Studenci uczelni artystycznych według województw	6(134)
Students of higher schools of arts by voivodship	6(134)
Absolwenci uczelni artystycznych według województw	7(135)
Graduates of higher schools of arts by voivodship	7(135)
Studenci kierunków artystycznych	8(136)
Students of art fields of education	8(136)
Absolwenci kierunków artystycznych	9(137)
Graduates of art fields of education	9(137)

Dział VII. Wystawiennictwo

Chapter VII. The art of exhibition

A. MUZEA

A. MUSEUMS

Muzea	1(138)
Museums	1(138)
Sieć i działalność muzeów według organizatorów i województw.	2(139)
Network and activity of museums by governing authorities and voivodship	2(139)
Sieć i działalność muzeów w miastach według województw.	3(140)
Network and activity of urban museums by voivodship	3(140)
Sieć i działalność muzeów na wsi według województw	4(141)
Network and activity of rural museums by voivodship	4(141)
Muzea według rodzajów i województw w 2022 r.	5(142)
Museums by type and voivodship in 2022.	5(142)
Muzealia według dyscyplin i rodzajów muzeów.	6(143)
Objects in museum collection by branch and type of museum	6(143)
Depozyty według dyscyplin i województw.	7(144)
Deposits by branch and voivodship.	7(144)
Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów i województw w 2022 r.	8(145)
Attendance in museums and museum exhibitions by type of museum and voivodship in 2022	8(145)
Wystawy za granicą zorganizowane przez muzea według krajów	9(146)
Exhibitions organised by museums abroad by country	9(146)
Działalność kulturalna, naukowa i edukacyjna muzeów według województw w 2022 r.	10(147)
Educational activity of museums by voivodship in 2022.	10(147)
Lekcje muzealne i warsztaty zrealizowane według rodzajów muzeów i województw w 2022 r..	11(148)
Museums lessons and workshops realised by type of museum and voivodship in 2022.	11(148)
Działalność wydawnicza muzeów według województw w 2022 r.	12(149)
Publishing activity of museums by voivodship in 2022.	12(149)
Muzea samorządów terytorialnych według rodzajów muzeów i województw w 2022 r.	13(150)
Museums of local government units by type of museum and voivodship in 2022	13(150)
Wybrane dane o działalności muzeów według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	14(151)
Selected data on activity of museums by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	14(151)

B. INSTYTUCJE PARAMUZEALNE

B. INSTITUTIONS RELATED TO MUSEUMS

Instytucje paramuzealne.	15(152)
Institutions related to museums	15(152)
Okazy i inne eksponaty według dyscyplin i rodzajów instytucji paramuzealnych	16(153)
Collection by branch and type of institution related to museums	16(153)
Sieć i działalność instytucji paramuzealnych według organizatorów i województw	17(154)
Network of institutions related to museums and their activity by organiser and voivodship	17(154)
Rodzaje instytucji paramuzealnych – sieć i zwiedzający według województw	18(155)
Institutions related to museums by type – network and visitors by voivodship	18(155)
Działalność oświatowa instytucji paramuzealnych według województw w 2022 r..	19(156)
Educational activity of institutions related to museums by voivodship in 2022	19(156)
Działalność wydawnicza instytucji paramuzealnych według województw w 2022 r..	20(157)
Publishing activity of institutions related to museums by voivodship in 2022	20(157)

C. GALERIE

C. ART GALLERIES

Galerie według organizatorów	21(158)
Art galleries by governing authority	21(158)
Zbiory własne galerii państwowych i samorządowych.	22(159)
Collection of state and local government art galleries	22(159)
Działalność wystawiennicza w Polsce	23(160)
Exhibition activity in Poland	23(160)
Działalność wystawiennicza galerii	24(161)
Exhibition activity of art galleries	24(161)
Działalność wydawnicza galerii	25(162)
Publishing activity of art galleries	25(162)
Inne formy działalności galerii	26(163)
Other forms of activity of art galleries	26(163)
Wybrane dane o działalności galerii według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	27(164)
Selected data on activity of art galleries in by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	27(164)

Dział VIII. Teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe

Chapter VIII. Theatres, music institutions and entertainment enterprises

Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	1(165)
Activity of theatres and music institutions by locality	1(165)
Teatry i instytucje muzyczne według siedziby	2(166)
Theatres and music institutions by locality	2(166)
Sceny w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	3(167)
Stages in theatres and music institutions by locality	3(167)
Miejsca na widowni w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	4(168)
Seats for audience in fixed halls of the theatres and music institutions by locality	4(168)
Przedstawienia i koncerty w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	5(169)
Performances and concerts in theatres and music institutions by locality	5(169)
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	6(170)
Audience in theatres and music institutions by locality	6(170)
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w stałych salach teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	7(171)
Performances and concerts, audience in fixed halls of theatres and music institutions by locality	7(171)
Teatry dramatyczne według siedziby.	8(172)
Dramatic theatres by locality	8(172)
Teatry lalkowe według siedziby	9(173)
Puppet theatres by locality	9(173)
Teatry muzyczne według siedziby.	10(174)
Music theatres by locality	10(174)
Filharmonie, orkiestry oraz chóry według siedziby	11(175)
Philharmonic, orchestras and choirs by locality	11(175)
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według województw	12(176)
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by voivodship	12(176)
Działalność wydawnicza teatrów i instytucji muzycznych według województw	13(177)
Publishing activity of theatres and music institutions by voivodship	13(177)
Inne formy działalności organizowanej przez teatry i instytucje muzyczne według województw	14(178)
Other forms of activity organised by theatres and music institutions by voivodship	14(178)

Uczestnicy innych form działalności organizowanej przez teatry i instytucje muzyczne według województw	15(179)
Participants of other forms of activity organised by theatres and music institutions by voivodship	15(179)
Przedstawienia i koncerty zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	16(180)
Performances and concerts by foreign ensembles and artists in theatres and music institutions by locality	16(180)
Widzowie i słuchacze na przedstawieniach zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	17(181)
Audience on performances by foreign ensembles and artists in theatres and music institutions by locality	17(181)
Działalność przedsiębiorstw (agencji) estradowych	18(182)
Activity of entertainment enterprises (agencies)	18(182)
Wybrane wskaźniki dotyczące teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych	19(183)
Selected indicators concerning theatres, music institutions and entertainment enterprises	19(183)
Działalność za granicą teatrów, instytucji muzycznych i estradowych według krajów	20(184)
Activity of Polish theatres, music institutions and entertainment enterprises abroad by country	20(184)
Przedstawienia zrealizowane za granicą według rodzajów instytucji i województw	21(185)
Performances realised abroad by type of institution and voivodship	21(185)
Wybrane dane o działalności teatrów i instytucji muzycznych według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3) w 2022 r.	22(186)
Selected data on activity of theatres and music institutions by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3) in 2022	22(186)

Dział IX. Kina

Chapter IX. Cinemas

Kina i miejsca w kinach stałych.	1(187)
Cinemas and seats in indoor cinemas	1(187)
Kina i miejsca w kinach stałych w miastach	2(188)
Urban cinemas and seats in indoor cinemas	2(188)
Kina i miejsca w kinach stałych na wsi	3(189)
Rural cinemas and seats in indoor cinemas	3(189)
Kina stałe według liczby sal projekcyjnych w 2022 r.	4(190)
Indoor cinemas by number of screens in 2022	4(190)
Kina według aparatury projekcyjnej	5(191)
Cinemas by type of projection machines	5(191)
Kina według form własności	6(192)
Cinemas by type of ownership	6(192)
Działalność kin ruchomych	7(193)
Activity of mobile cinemas	7(193)
Seanse w kinach	8(194)
Screenings in cinemas	8(194)
Seanse w kinach stałych	9(195)
Screenings in indoor cinemas	9(195)
Widzowie w kinach	10(196)
Attendance in cinemas	10(196)
Widzowie w kinach stałych	11(197)
Attendance in indoor cinemas	11(197)
Inne formy działalności w kinach	12(198)
Other forms of cinemas' activity	12(198)
Wybrane dane o działalności kin według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	13(199)
Selected data on cinemas' activity by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	13(199)

Działalność mini – i multipleksów	14(200)
Mini – and multiplexes activity	14(200)
Nowo wprowadzone na ekrany kin filmy pełnometrażowe według krajów produkcji w 2022 r.	15(201)
New released full-length films in cinemas by country of origin in 2022	15(201)

Dział X. Abonenci radiowi i telewizyjni według województw

Chapter X. Radio and television subscribers by voivodship

Abonenci radiowi	1(202)
Radio subscribers	1(202)
Abonenci telewizyjni	2(203)
Television subscribers	2(203)

Dział XI. Imprezy masowe

Chapter XI. Mass events

Imprezy masowe według rodzaju organizatora i województw	1(204)
Mass events by organiser and voivodship	1(204)
Uczestnicy imprez masowych według województw	2(205)
Mass events participants by voivodship	2(205)
Rodzaje imprez artystyczno-rozrywkowych według województw	3(206)
Art and entertainment events by type and voivodship.	3(206)

Dział XII. Digitalizacja

Chapter XII. Digitisation

Digitalizacja w 2022 r..	1(207)
Digitisation in 2022	1(207)

Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty

Symbols and major abbreviations

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
„w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all the components of the sum are given
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand	MB	megabajt megabyte
mln	milion million	TB	terabajt terabyte
tabl.	tablica table	AP	Archiwum Państwowe State Archive
cd. cont.	ciąg dalszy continued	AGAD	Archiwum Główne Akt Dawnych Central Archives of Historical Records
dok. cont.	dokończenie continued	AAN	Archiwum Akt Nowych Archives of Modern Records
p. proc. pp.	punkt procentowy percentage point	NAC	Narodowe Archiwum Cyfrowe National Digital Archives
r.	rok year	m ² sq. m.	metr kwadratowy square meter
j.a.	jednostka archiwalna archive units	op. cit.	dzieło cytowane cited work
m.b.	metrów bieżących linear metres	PLN	polska waluta (złotówka) Polish currency (złoty)
GB	gigabajt gigabyte	vol.	wolumen volume

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje i subwencje z budżetu państwa dla samorządów i o transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) w 2022 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 16,2% i wyniosły 14 262,4 mln zł, co w odniesieniu do PKB stanowiło 0,46%.

Wydatki z budżetu państwa wyniosły 3 420,7 mln zł. Największą część wydatków z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. przeznaczono na inwestycje i funkcjonowanie muzeów (31,8%). Ponadto na centra kultury i sztuki – 8,8%, na teatry – 7,7%, archiwa – 6,9% oraz na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – 4,1%. W 2022 r. na działalność radiowo-telewizyjną przeznaczono 5,4% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych (łącznie z dotacjami i subwencjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) wzrosły o 15,9% i wyniosły 11 223,5 mln zł, co stanowiło 3,17% ogólnych wydatków z budżetów samorządowych.

Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych w 2022 r. wyniosły 383,04 zł (wobec 331,80 zł w 2021 r.) na 1 osobę w gospodarstwie domowym i zwiększyły się nominalnie o 51,24 zł (tj. o 15,4%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,2%. Udział tych wydatków wahał się od 1,3% (w gospodarstwach rolników) do 2,7% (w gospodarstwach pracujących na własny rachunek).

Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

W rejestrze zabytków do końca 2022 r. znajdowało się 79 114 zabytków nieruchomych (w porównaniu z 2021 r. przybyło 288 obiektów). Na 100 km² przypadało 25,3 zabytków nieruchomych wobec 25,2 w roku poprzednim.

Największa liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w województwach: dolnośląskim (8 972 zabytków stanowiących 11,3% całego zasobu), mazowieckim (8 049 zabytków – 10,2%), wielkopolskim (7 932 zabytków – 10,0%), warmińsko-mazurskim (6 457 zabytków – 8,2%) i małopolskim (6 303 zabytków – 8,0%); łącznie stanowią one blisko połowę (47,7%) wszystkich zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru.

Pośród 274 479 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków, podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomych, najbardziej obfitującymi w zabytkowe wyposażenie ruchome są zachodnie i południowo-wschodnie tereny Polski. Najwięcej zabytków ruchomych znajduje się w woj. podkarpackim (53 685) oraz w woj. dolnośląskim (42 937).

Najcenniejsze stanowiska archeologiczne objęto wpisem do rejestru zabytków, w sumie jest to 7 813 stanowisk w całej Polsce (25 zabytków archeologicznych na 1 000 km²). Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwach: dolnośląskim (1 480 – 19,0% całości zasobu), opolskim (1 267 – 16,2%) oraz wielkopolskim (682 – 8,7%).

Pierwsze pomniki historii zostały ustanowione w 1994 r. Do końca 2022 r. lista obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii liczyła 119 pozycji, przy czym w 2022 r. przybyło 5 nowych obiektów.

W Polsce w 2022 r. znajdowało się 17 miejsc umieszczonych na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Są to miejsca kulturowe lub przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach.

Pierwsze wpisy na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego zostały dokonane w Polsce

w 2014 roku. Jest to podstawa do ubiegania się o włączenie elementów naszego dziedzictwa na listy międzynarodowe. Krajowa lista jest prowadzona przez ministra odpowiedzialnego za kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa. Na liście tej znajdują się 64 pozycje (stan w dniu 31 grudnia 2022 r.). Do Krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego do końca 2022 r. zostało wpisane 9 działań.

Archiwa państwowe

Archiwa państwowe tworzą sieć 33 placówek, składającą się z 3 archiwów o charakterze centralnym oraz 30 archiwów o regionalnym zasięgu działania. Zasób archiwów, obejmujący archiwalia od XII w. do czasów współczesnych w 2022 r. wynosił 44,8 mln jednostek archiwalnych (376,7 tys. metrów bieżących) dokumentów w postaci tradycyjnej oraz 44 tys. GB dokumentacji elektronicznej.

Wśród dokumentacji tradycyjnej, najwięcej – 30,9 mln jednostek archiwalnych stanowi dokumentacja aktowa, 11,0 mln jednostek archiwalnych to archiwalia fotograficzne. W odniesieniu do dokumentacji elektronicznej większość jednostek archiwalnych – 99,9 tys. stanowi dokumentacja fotograficzna w postaci cyfrowej.

W 2022 r. pod nadzorem archiwów państwowych znajdowało się 10,3 tys. jednostek państwowych i samorządowych, będących twórcami państwowego zasobu archiwalnego. Jednostki te przechowują 723,8 tys. metrów bieżących oraz 15,1 mln GB materiałów archiwalnych wytworzonych i zgromadzonych w toku ich działalności.

Archiwa państwowe mieszczą się w 100 obiektach (w tym 35 obiektach zabytkowych), których łączna powierzchnia wynosiła ok. 208 tys. m², w tym ok. 94 tys. m² stanowią magazyny archiwalne. W archiwach państwowych działało 17 specjalistycznych pracowni konserwatorskich, prowadzących konserwację właściwą oraz 4 pracownie konserwacji masowej prowadzące masowe odkwaszanie papieru.

W 2022 r. w sieci archiwów państwowych zatrudnionych było 1 645 pracowników, w tym 1 203 posiadających wykształcenie wyższe.

Działalność bibliotek

W 2022 r. w Polsce działało 8 964¹ bibliotek oraz innych placówek biblioteczno-informacyjnych (w 2021 r. – 9 056²; spadek o 92). Wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych większość stanowiły biblioteki publiczne (7 638). Biblioteki publiczne prowadziły 875 oddziałów dla dzieci i młodzieży oraz 805 punktów bibliotecznych. Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziło swoją działalność na wsi (64,8%). Najwięcej bibliotek publicznych (łącznie z filiami) działało w województwie mazowieckim (12,4% ogólnej liczby bibliotek publicznych).

Na 1 bibliotekę publiczną lub filię w 2022 r. przypadało 4 945 osób (w roku poprzednim – 4 928 osób), w mieście 8 376, a na wsi 3 084. Najwięcej ludności przypadało na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w województwie pomorskim (7 559), a najmniej w województwie opolskim (3 131).

W 2022 r. odnotowano 5,1 mln zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami). Najwięcej czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, skorzystało z zasobów bibliotek w dwóch największych pod względem liczby ludności województwach – mazowieckim (839,0 tys.) i śląskim (626,2 tys.), a na trzecim miejscu uplasowało się województwo małopolskie (582,0 tys.).

¹ 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii.

² 14 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii.

Działalność placówek społeczno-kulturalnych

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są podmiotami prowadzącymi działalność społeczno-kulturalną. W 2022 r. w Polsce funkcjonowało 3 958 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Najwięcej było ośrodków kultury (33,1% ogólnej liczby placówek), a najmniej – klubów (7,3%). W 2022 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 7,1 tys. pracowni specjalistycznych. Wszystkie placówki zorganizowały łącznie 227,3 tys. imprez, w których uczestniczyło 27,3 mln osób. Według stanu na koniec 2022 r. w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało 14,3 tys. grup artystycznych oraz 23,3 tys. różnego rodzaju kół/klubów/sekcji. Zgromadziły one odpowiednio 241,4 tys. osób oraz 455,0 tys. osób. Ponadto wszystkie placówki zorganizowały 4,9 tys. kursów, które w 2022 r. ukończyło 62,0 tys. absolwentów.

Działalność sceniczna i wystawiennicza

W 2022 r. działalność sceniczną prowadziło 208 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 182 posiadające własny zespół artystyczny. Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 53,0 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 9,3 mln widzów i słuchaczy.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. teatry i instytucje muzyczne posiadały 359 scen i 98,0 tys. miejsc na widowniach w stałych salach. Z ogólnej liczby teatrów i instytucji muzycznych 84,1% prowadziło działalność w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Najwięcej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwie mazowieckim (42), a najmniej – w województwach lubuskim i świętokrzyskim (po 4).

Najwięcej widzów i słuchaczy odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych z województwa mazowieckiego – 2,6 mln osób (ponad 2 razy więcej niż w kolejnym pod względem liczby widzów i słuchaczy województwie śląskim). Najmniej widzów i słuchaczy uczestniczyło w przedstawieniach i koncertach zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne z województwa lubelskiego (131,8 tys.).

Prowadzenie działalności muzealnej w 2022 r. na sprawozdaniu K-02 potwierdziło 676 muzeów (963 razem z oddziałami). Największa grupa z nich (licząc razem z oddziałami) reprezentuje województwa: mazowieckie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie i śląskie – i są one siedzibą ponad 50% muzeów w Polsce, co wskazuje na nierównomierne rozłożenie geograficzne jednostek muzealnych w Polsce.

Muzea w 2022 r. wykazały w swoim posiadaniu łącznie 20,9 mln sztuk muzealiów. Muzea eksponowały łącznie 2 610 wystaw stałych i dodatkowo zorganizowały 4 412 wystaw czasowych w kraju oraz 79 wystaw czasowych za granicą.

W 2022 r. muzea odwiedziło 36,7 mln osób, z czego blisko 620 tys. osób w trakcie „Nocy Muzeów”. W zorganizowanych grupach wizytę odbyło 19,2% odwiedzających spośród wszystkich odwiedzających muzea w 2022 r., z kolei 38,8% wszystkich wizyt odbyło się w ramach wejść bezpłatnych.

W 2022 r. zarejestrowano działalność 349 instytucji paramuzealnych (19 ogrodów zoologicznych, 38 ogrodów botanicznych oraz 292 pozostałych instytucji), z których 65,3% należało do sektora publicznego, a 34,7% do sektora prywatnego.

Zbiory tych instytucji (muzealia, okazy żywe w sztukach) liczyły 4,7 mln eksponatów (bez okazów przyrody prezentowanych w ogrodach botanicznych) i prezentowane były w ramach wystaw stałych oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. Najwięcej muzealiów i okazów żywych zlokalizowanych było w województwie małopolskim – 2,7 mln (57,4%). W 2022 r. instytucje paramuzealne odwiedziło 18,6 mln osób, w tym 15,5 mln w sektorze publicznym i 3,1 mln w sektorze prywatnym.

Ogrody zoologiczne odwiedziło 7,8 mln osób (41,9% ogółu zwiedzających), ogrody botaniczne 2,6 mln osób (14,1% zwiedzających instytucje paramuzealne), a 8,2 mln osób pozostałe instytucje paramuzealne (44,0%).

W 2022 r. w Polsce działało 310 galerii sztuki. Zdecydowana większość należała do sektora publicznego (63,9%), w ramach którego organizatorem były przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego. Pozostałe galerie sztuki, należące do sektora prywatnego były prowadzone przez osoby fizyczne oraz organizacje pozarządowe. W 2022 r. galerie sztuki zorganizowały w Polsce łącznie 3 548 wystaw, z tego 3 186 krajowych (2 682 w 2021 r.), 223 międzynarodowych (217 w 2021 r.) oraz 139 zagranicznych (155 w 2021 r.). Ponadto, polskie galerie sztuki zorganizowały 59 wystaw za granicą (29 w 2021 r.).

Wystawy w galeriach sztuki w Polsce zwiedziło 3,0 mln osób (o 13,8% mniej niż w 2021 r.), w tym 0,9 mln osób zwiedziło wystawy plenerowe (o 52,2% mniej niż w 2021 r.). Wystawy w państwowych i samorządowych galeriach sztuki zwiedziło 2,7 mln osób, tj. 89,4% ogólnej liczby zwiedzających.

Rynek dzieł sztuki i antyków

Dane dotyczące działalności na rynku dzieł sztuki i antyków w 2022 r. przekazały 204 podmioty (m.in. domy aukcyjne, galerie sztuki i antykwariaty). W 2022 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych wyniosła 650,7 mln zł i w porównaniu z 2021 r. wzrosła o 10,1%. Najwięcej podmiotów było zlokalizowanych w województwie mazowieckim – 52 (25,5% ogólnej liczby podmiotów), w tym 44 jednostki prowadziły działalność w Warszawie. Większość podmiotów (69,1%) prowadziło działalność związaną ze sprzedażą dzieł sztuki i antyków w stolicach województw.

Kinematografia

W 2022 r. wyprodukowano 112 filmów pełnometrażowych oraz 255 średnometrażowych i krótkometrażowych przeznaczonych do prezentacji w kinach i telewizji (w 2021 r. odpowiednio: 85 i 217). Większość (63,4%) wyprodukowanych filmów pełnometrażowych stanowiły filmy kinowe, natomiast filmy średnio- i krótkometrażowe w większości (83,9%) miały charakter filmów telewizyjnych. Najczęściej produkowanym rodzajem filmów pełnometrażowych były filmy fabularne, natomiast wśród filmów średnio- i krótkometrażowych dominowały filmy dokumentalne.

Według stanu na koniec 2022 r. w Polsce działało 536 kin (532 kina stałe i 4 kina ruchome). Kina stałe posiadały ponad 1,6 tys. sal projekcyjnych, wyposażonych w 296,9 tys. miejsc na widowni. W kinach stałych wyświetlono 2,1 mln seansów filmowych, które obejrzało 41,4 mln widzów.

Wśród 532 kin stałych największy udział (58,6%) miały kina jednosalowe. Minipleksy stanowiły 20,9% ogólnej liczby kin stałych, multipleksy – 11,5%, natomiast kina posiadające dwie sale projekcyjne – 9,0%. Multipleksy, które posiadały 42,1% ogólnej liczby miejsc na widowni, zorganizowały blisko połowę (49,3%) wszystkich seansów filmowych i zgromadziły 47,6% ogólnej liczby widzów.

Środki komunikacji masowej

Na rynku wydawniczym książek i broszur w 2022 r. odnotowano spadek liczby wydawanych tytułów. Liczba tytułów wydawnictw nieperiodycznych osiągnęła 32,4 tys. tytułów i w stosunku do 2021 r. zmniejszyła się o 4,6% (34,0 tys. w 2021 r.). Zmniejszyła się również, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba tytułów wydań pierwszych – 29,4 tys. tj. o 5,4%, (31,1 tys. w 2021 r.), które stanowiły 90,7% wszystkich wydanych pozycji.

W 2022 r. funkcjonowało 19 spółek mediów publicznych (spółki prawa handlowego), które ustawa o radiofonii i telewizji określa jako „jednostki radiofonii i telewizji”. Były to: Telewizja Polska S.A., Polskie Radio S.A. i samodzielnie funkcjonujących (niezależne od Polskiego Radia S.A.) 17 spółek radiofonii regionalnej.

Oprócz jednostek radiofonii i telewizji publicznej działali również nadawcy z sektora prywatnego, których podstawą działania były koncesje udzielone przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji. Na koniec 2022 r. obowiązywało 319 koncesji radiowych i 21 koncesji telewizyjnych na rozpowszechnianie programów drogą naziemną (w tym odpowiednio 10 koncesji radiowych i 19 telewizyjnych o charakterze ogólnopolskim lub ponadregionalnym).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. liczba abonentów radiowych wyniosła 4,9 mln, a abonentów telewizyjnych 4,7 mln. Wskaźnik liczby abonentów radiowych przypadających na 1 000 ludności wyniósł 131 osób, a telewizyjnych – 125 osób.

Imprezy masowe

W 2022 r. zostało zorganizowanych 5,2 tys. imprez masowych, które zgromadziły 23,0 mln uczestników. Najwięcej imprez masowych odbyło się w województwie śląskim (828), a najmniej w województwie podlaskim (102). Imprezy artystyczno-rozrywkowe stanowiły 46,1% ogólnej liczby imprez masowych, a uczestniczyło w nich łącznie 9,5 mln osób.

Szkolnictwo artystyczne

W polskim systemie oświaty działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadzą szkoły artystyczne, które kształcą przyszłych artystów, menedżerów, animatorów działalności kulturalnej oraz kadre pedagogiczną na wszystkich poziomach edukacji. Edukacja kulturalna składa się z dwóch etapów: szkoły artystyczne I i II stopnia oraz studia na wyższych uczelniach artystycznych.

W Polsce w roku szkolnym 2022/2023 działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadziło ogółem 466 szkół artystycznych I stopnia dla dzieci i młodzieży niedających uprawnień zawodowych (458 szkół w roku szkolnym 2021/2022), w tym 55 szkół artystycznych realizowało jednocześnie program szkoły podstawowej oraz 411 szkół artystycznych realizowało wyłącznie program kształcenia artystycznego. Do wyżej wymienionych szkół uczęszczało łącznie 63,9 tys. uczniów, w tym 40,1 tys. dziewcząt. Naukę w szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych ukończyło 8,1 tys. absolwentów, w tym 5,1 tys. dziewcząt z roku szkolnego 2021/2022.

Do odrębnej grupy zaliczamy szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe, w tym ogólnokształcące szkoły artystyczne oraz szkoły kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym. W roku szkolnym 2022/2023 działalność prowadziło ogółem 220 placówek tego typu, w tym 102 ogólnokształcące szkoły artystyczne oraz 118 szkół kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym. W szkołach tych kształciło się 24,2 tys. uczniów, w tym 18,2 tys. kobiet. W roku szkolnym 2021/2022 szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe ukończyło 3,7 tys. absolwentów, wśród których kobiety stanowiły 74,5%.

W roku akademickim 2022/2023 na kierunkach artystycznych, prowadzonych przez różne typy uczelni studiowało 39,2 tys. studentów, w tym 27,0 tys. kobiet. Studiujący na kierunkach artystycznych stanowili 3,2% wszystkich studiujących studentów na różnych typach uczelni. Ponadto, studenci mogli kształcić się na 98 kierunkach w 24 uczelniach artystycznych. W roku akademickim 2022/2023 w uczelniach artystycznych publicznych i niepublicznych kształciło się 17,4 tys. studentów.

Ekonomiczny wymiar kultury

Na koniec 2022 r. wśród 4 713 badanych instytucji kultury przeważały podmioty o liczbie pracujących poniżej 10 osób, które stanowiły 58,1% (2 739) ogólnej liczby jednostek. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w instytucjach kultury pracowało 86,5 tys. osób, w tym 87,7% pracowało w samorządowych instytucjach kultury. Najwięcej osób pracowało w instytucjach kultury prowadzących działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką – 55,3% ogólnej liczby pracujących. W 2022 r. przychody ogółem uzyskane przez instytucje kultury wyniosły 12 476,3 mln zł. Ponad 60% przychodów ogółem uzyskały instytucje kultury prowadzące działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką. Państwowe instytucje kultury osiągnęły przychody ogółem w wysokości 2 497,8 mln zł, natomiast przychody ogółem samorządowych instytucji kultury wyniosły 9 978,5 mln zł. W strukturze przychodów ogółem największy udział miały dotacje do działalności podstawowej (76,0%). Ponad 26% przychodów ogółem stanowiły przychody ogółem instytucji kultury z województwa mazowieckiego. W 2022 r. koszty ogółem poniesione przez instytucje kultury wyniosły 12 395,8 mln zł. W ich strukturze największy udział miały koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów (98,3%). Podobnie jak w przypadku przychodów ogółem, ponad 26% kosztów ogółem stanowiły koszty ogółem instytucji kultury z województwa mazowieckiego. Z ogólnej liczby badanych instytucji kultury 43,2% osiągnęło zysk netto, a 39,0% zanotowało stratę netto. Wartość aktywów (pasywów) razem instytucji kultury na dzień 31 grudnia 2022 r. wyniosła 23 334,9 mln zł. Najwyższe aktywa razem odnotowano w bibliotekach, archiwach, muzeach oraz pozostałej działalności związanej z kulturą, tj. 14 002,5 mln zł (60,0% ogólnej wartości).

W obszarze kultury, oprócz instytucji kultury (publicznych i działających nie dla zysku), funkcjonują także podmioty gospodarcze zajmujące się masową produkcją i sprzedażą dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych, które zaliczamy do przemysłów kultury i kreatywnych. Są to przede wszystkim: przemysł wydawniczy, przemysł fonograficzny, radio i telewizja, a także projektowanie, architektura, reklama i tłumaczenia. W 2021 r. w Polsce działalność prowadziło 135,0 tys. przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. Najwięcej podmiotów działało w obszarze *Sztuk wizualnych* (26,3%), z czego niemal połowa (49,1%) prowadziła działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, a ponad jedna trzecia (37,7%) zajmowała się działalnością fotograficzną. Większość podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (do 9 pracujących) – 99,2%. Według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r. w przedsiębiorstwach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych pracowało 257,3 tys. osób (2,5% ogólnej liczby pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych), z czego 75,8% – w mikroprzedsiębiorstwach. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w przypadku podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych było wyższe niż w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem i to niezależnie od klasy wielkości podmiotu – miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w przemysłach kultury i kreatywnych wyniosło 6 927 zł (o 592 zł więcej niż w 2020 r.) wobec 5 933 zł (o 539 zł więcej niż w 2020 r.) w przedsiębiorstwach niefinansowych. Wartość dodana wytworzona przez przemysły kultury i kreatywne w 2021 r. wyniosła 25,4 mld zł. Niemal połowę tej wartości wypracowały mikroprzedsiębiorstwa – 11,7 mld zł. W przypadku dużych przedsiębiorstw było to 7,0 mld zł, a małych i średnich – odpowiednio 3,1 mld zł i 3,6 mld zł. W porównaniu z 2020 r. zarówno koszty ogółem jak i przychody ogółem w podmiotach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wzrosły odpowiednio o: 6,3 mld zł oraz 4,8 mld zł. Nadwyżka przychodów ogółem nad kosztami ogółem wyniosła 13,4 mld zł. Relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem była korzystniejsza w przypadku podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych niż w przypadku przedsiębiorstw niefinansowych ogółem (85,3% wobec 90,9%). Można więc uznać, że działalność o charakterze kulturalnym i kreatywnym pozostawała mniej kosztochłonna.

W 2021 r. wartość eksportu dóbr kulturalnych i kreatywnych wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniosła 18 055,6 mln zł, podtrzymując utrzymujące się od lat dodatnie saldo obrotów dobrami. Zanotowano natomiast ujemne saldo obrotów usługami kulturalnymi i kreatywnymi (-1 429,0 mln zł). W strukturze handlu zagranicznego Polski obroty dobrami kulturalnymi i kreatywnymi odpowiadały za 1,4% eksportu i 1,0% importu ogółu towarów, a w przypadku usług kulturalnych i kreatywnych – za 4,1% eksportu i 7,5% importu wszystkich usług.

Satelitarny rachunek kultury, w porównaniu z przemysłami kultury i przemysłami kreatywnymi, przyjmuje szerszą perspektywę, uwzględniającą nie tylko podmioty należące do przemysłów kultury i kreatywnych, ale także działalność publicznych instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury. Dzięki temu pozwala oszacować wkład obszaru kultury w gospodarkę narodową. Udział kultury w gospodarce narodowej – mierzony relacją wartości dodanej brutto wytworzonej przez kulturę do wartości dodanej brutto obserwowanej dla całej gospodarki – wyniósł w 2018 r. 2,8%. Najistotniejszy wpływ na ten wynik miała działalność podmiotów w dziedzinach: *Reklama, Sztuki audiowizualne i multimedia* oraz *Książki i prasa*. Obszary te zdominowały większość transakcji składających się na satelitarny rachunek kultury w 2018 r. Udział obszaru kultury w pozostałych transakcjach liczonych dla całej gospodarki był dość podobny – w nadwyżce operacyjnej udział kultury stanowił 3,0% całej gospodarki, w produkcji globalnej i zużyciu pośrednim po 2,9%, w kosztach związanych z zatrudnieniem 2,7%.

Porównanie obszaru kultury z innymi sektorami gospodarki narodowej wykazało, że wartość dodana brutto wytworzona przez podmioty działające w klasach PKD wchodzących w skład obszaru kultury była w 2018 r. wyższa od wartości dodanej brutto wytworzonej przez podmioty sklasyfikowane np. w sekcji B – górnictwo i wydobywanie (o 1,1 p. proc.) czy sekcji A - grupującej podmioty zajmujące się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (o 0,1 p. proc.). W 2018 r. wartość produkcji globalnej obszaru kultury wyniosła 124 847,7 mln zł, wartość zużycia pośredniego 71 938,8 mln zł, a w efekcie łączna wartość dodana brutto dla całego obszaru kultury wyniosła 52 909,0 mln zł. W 2018 r. koszty związane z zatrudnieniem wyniosły 22 214,8 mln zł. Nadwyżka operacyjna brutto wyniosła 30 485,2 mln zł. W 2018 r. łączne spożycie wyniosło 52 329,8 mln zł, z czego 72,2% dotyczyło gospodarstw domowych.

Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury

W 2022 r. w obszarze kultury działało 15 258 podmiotów, o 0,3% mniej niż w 2021 r. Najliczniejszą grupę stanowiły biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne (58,7% ogólnej liczby podmiotów), a następnie centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice (25,9%). Niemal 1/3 wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury była skupiona w trzech województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim. W województwie mazowieckim zlokalizowanych było 12,2% ogólnej liczby podmiotów, w małopolskim 10,5%, a śląskim 9,6%. W 2022 r. przeciętnie na jedno województwo przypadało 11 teatrów i instytucji muzycznych, 82 muzea (łącznie z oddziałami) i instytucje paramuzealne, 560 bibliotek i placówek informacyjno-bibliotecznych, 19 galerii sztuki, 247 centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic i 33 kina stałe. Najwięcej podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury zlokalizowanych na obszarze 10 km² było w miastach na prawach powiatu. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Warszawie (13 podmiotów na 10 km²), a niewiele mniejszy w Krakowie (12), Lublinie (10) oraz Sopocie i Zamościu (po 9). W 2022 r. na jeden podmiot działający w obszarze kultury przypadało przeciętnie 2,5 tys. mieszkańców. Najniższą wartość wskaźnika zanotowano w województwie opolskim (1,7 tys. osób), natomiast najwyższą w mazowieckim i śląskim (3,0 tys. osób).

Executive summary

Expenditure on culture and protection of national heritage

Public expenditure, i.e. expenditure from the state budget and local government on culture and protection of national heritage (reduced by subsidies and subsidies from the state budget to local governments and transfers between local government units) in 2022 increased by 16.2% compared to the previous year and amounted to PLN 14,262.4 million, which in relation to GDP accounted for 0.46%.

Expenditures of the state budget amounted to PLN 3,420.7 million. The largest part of state budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2022 was allocated to investments and the operation of museums (31.8%). In addition, on culture and centres for culture and art - 8.8% of the total state budget expenditure on culture and protection of national heritage, on theatres - 7.7%, archives - 6.9%, and on the protection and care of monuments - 4.1%. In 2022, 5.4% of state budget expenditure on culture and protection of national heritage was allocated to radio and television activities.

Expenditures on culture and protection of national heritage from local government budgets (including grants and subsidies from the state budget and transfers between local government units) increased by 15.9% and amounted to PLN 11,223.5 million, which represented 3.17% of total expenditure from local government budgets.

The average annual expenditure on the purchase of cultural goods and services in 2022 amounted to PLN 383.04 (compared to PLN 331.80 in 2021) per 1 person in a household and increased in nominal terms by PLN 51.24 (i.e. by 15.4%) compared to the previous year. The share of expenditure on culture in total household expenditure was 2.2%. The share of these expenses ranged from 1.3% (households of farmers) to 2.7% (households of self-employed).

Protection of monuments and cultural heritage

In the register of monuments by the end of 2022, there were 79,114 entries of immovable monuments (288 objects added in comparison to 2021). There were 25.3 immovable monuments per 100 km² compared to 25.2 in the previous year.

The largest number of immovable monuments entered in the register of monuments was in the following voivodships: Dolnośląskie (8,972 monuments constituting 11.3% of the total stock), Mazowieckie (8,049 monuments - 10.2%), Wielkopolskie (7,932 monuments - 10.0%), Warmińsko-mazurskie (6,457 monuments - 8.2%) and Małopolskie (6,303 monuments - 8.0%); in total, they account for almost a half (47.7%) of all immovable monuments entered in the register.

Of the 274,479 movable monuments entered in the register of monuments, as in the case of immovable monuments, the most abundant in movable historical equipment are the western and south-eastern areas of Poland. Most movable monuments are located in Podkarpackie (53,685) and Dolnośląskie (42,937) voivodships.

The most valuable archaeological sites have been entered into the register of monuments, a total of 7,813 sites throughout Poland (25 archaeological sites per 1,000 km²). The largest number of such facilities is located in Dolnośląskie (1,480 - 19.0% of the total stock), Opolskie (1,267 - 16.2%) and Wielkopolskie (682 - 8.7%) voivodships.

The first monuments of history were established in 1994. By the end of 2022, the list of objects recognised as historical monuments by the President of the Republic of Poland numbered 119 items, with 5 new objects added in 2022.

In Poland, in 2022, there were 17 sites on the UNESCO World Heritage List. These are cultural or natural sites of outstanding, unique in the world values.

The first entries to the National List of Intangible Cultural Heritage were made in Poland in 2014. It is the basis for applying for inclusion of elements of our heritage on international lists. The national list is kept by the minister responsible for culture and protection of national heritage in cooperation with Institute of Cultural Heritage. There are 64 items in this list (as of December 31, 2022). By the end of 2022, nine activities have been included in the National Register of good practices for the protection of intangible cultural heritage.

State Archives

The state archives form a network of 33 units, consisting of 3 archives of a central nature and 30 archives of a regional scope of activity. The archive resource, covering archives from the 12th century to the present day, in 2022 amounted to 44.8 million archival units (376.7 thousand running meters) of traditional documents and 44.0 thousand GB of electronic documentation.

Among traditional documentation, the most – 30.9 million archive units is file documentation, 11.0 million archive units are photographic archives. As far as electronic documentation is concerned, the majority of archives units – 99.9 thousand is photographic documentation in digital form.

In 2022, 10.3 thousand state and local government units, which were the creators of the state archival resource, were under the supervision of the state archives. These units store 723.8 thousand running meters and 15.1 million GB of archival materials produced and collected in the course of their operations.

The state archives are located in 100 facilities (including 35 historic buildings), the total area of which was approx. 208 thousand m², including approx. 94 thousand m² are archival warehouses. In the state archives, there were 17 specialised conservation studios for proper conservation and 4 mass conservation studios for mass de-acidification of paper.

In 2022, 1,645 employees were employed in the network of state archives, including 1,203 persons with higher education.

Library activities

In 2022, 8,964³ libraries and other library and information institutions operated in Poland (in 2021 - 9,056⁴; decrease by 92). Among all libraries and library and information centres, the majority were public libraries (7,638). Public libraries ran 875 branches for children and youth and 805 library points. Most of the public libraries and their branches operated in the countryside (64.8%). The largest number of public libraries (including branches) operated in Mazowieckie voivodship (12.4% of the total number of public libraries).

There were 4,945 people per 1 public library or branch in 2022 (in the previous year - 4,928 people), 8,376 people in the city, and 3,084 in the countryside. The largest number of people per 1 public library (including branches) was in Pomorskie voivodship (7,559) and the lowest in Opolskie voivodship (3,131).

In 2022, the number of registered users actively borrowing in public libraries (including branches) amounted to 5.1 million (an increase of 5.9% compared to 2021). The most library users, similarly to the previous year, used the resources of libraries in the two voivodships largest in terms of population: Mazowieckie (839.0 thousand) and Śląskie (626.2 thousand), and in third place was the Małopolskie voivodship (582.0 thousand).

Activities of socio-cultural institutions

Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres are institutions that conduct social and cultural activities. In 2022, there were 3,958 centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres operating in Poland. Cultural establishments were the most numerous (33.1% of all entities), and clubs the least numerous (7.3%). In 2022, in all centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres 7.1 thousand specialist studios operated. All institutions organised a total of 227.3 thousand events attended by 27.3 million people. As at the end of 2022 there were 14.3 thousand art groups and 23.3 thousand different groups/clubs/sections. They

³ 15 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library was simultaneously classified as scientific library - therefore the total number of libraries is lower than the sum of individual categories

⁴ 14 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library was simultaneously classified as scientific library - therefore the total number of libraries is lower than the sum of individual categories

gathered 241.4 thousand and 455.0 thousand members respectively. All entities organised 4.9 thousand courses, which were completed by 62.0 thousand graduates.

Stage and exhibition activities

In 2022, 208 theatres and musical institutions were operating on stage, of which 182 with their own artistic ensemble. Theatres and music institutions organised 53.0 thousand performances and concerts attended by 9.3 million audience.

As of December 31, 2022, theatres and music institutions had 359 stages and 98.0 thousand seats in auditoriums in permanent halls. Of the total number of theatres and music institutions, 84.1% operated in facilities adapted to the needs of disabled people.

The largest number of theatres and music institutions operated in Mazowieckie voivodship (42), and the least in Lubuskie and Świętokrzyskie voivodships (4 each).

The largest number of audience was recorded in theatres and music institutions from Mazowieckie voivodship - 2.6 million people (over two times more than in Śląskie voivodship, next in terms of the number of the audience). The smallest number of audience participated in performances and concerts organised by theatres and musical institutions from Lubelskie voivodship (131.8 thousand).

Conducting museum activities in 2022 on the K-02 report was confirmed by 676 museums (963 together with branches). The largest group of them (with branches) represents the following voivodships: Mazowieckie, Małopolskie, Pomorskie, Wielkopolskie and Śląskie – and they are the seat of over 50% of museums in Poland, which indicates an uneven geographical distribution of museums in Poland.

In 2022, museums reported having a total of 20.9 million museum pieces. Museums exhibited a total of 2,610 permanent exhibitions and additionally organised 4,412 temporary exhibitions in Poland and 79 temporary exhibitions abroad.

In 2022, museums were visited by 36.7 million people, of which nearly 620 thousand people during the „Night of Museums”. Organised groups constituted 19.2% of all visitors to museums in 2022. Moreover 38.8% of all visits in museums took place as part of free admission.

In 2022, 349 institutions related to museums were registered (19 zoos, 38 botanical gardens and 292 other institutions), of which 65.3% belonged to the public sector and 34.7% to the private sector. In 2022, the collections of institutions related to museums included 4.7 million pieces of exhibits (excluding natural specimens presented in botanical gardens) and were presented as part of permanent exhibitions and by organising temporary exhibitions. The largest number of museum objects and living specimens (in pieces) were located in Małopolskie voivodship – 2.7 million (57.4% of the total collections of institutions related to museums). In 2022, institutions related to museums were visited by 18.6 million people, including 15.5 million in the public sector and 3.1 million in the private sector.

Zoological gardens were visited by 7.8 million people (41.9% of all visitors), botanical gardens by 2.6 million people (14.1% of visitors), and 8.2 million people visited other institutions related to museums (44.0%).

In Poland, in 2022, there were 310 art galleries. The majority belonged to the public sector (63.9%) and were organised primarily by local government entities. The remaining art galleries, belonging to the private sector, were run by natural persons and non-governmental organisations.

Art galleries organised 3,548 exhibitions in 2022, of which 3,186 were domestic exhibitions (2,682 in 2021), 223 international (217 in 2021) and 139 foreign (155 in 2021). In addition, Polish art galleries organised 59 exhibitions abroad (29 in 2021).

Art galleries were visited by 3.0 million people (13.8% less than in 2021), of which 0.9 million visited outdoor exhibitions (52.2% less than in 2021). Exhibitions in state and local government art galleries were visited by 2.7 million people, i.e. 89.4% of the total number of visitors.

Market of works of art and antiques

Data on activities on the market of works of art and antiques in 2022 were provided by 204 entities (including auction houses, art galleries and antique shops). In 2022, the value of sales of own and commission works of art and antiques amounted to PLN 650.7 million and compared to 2021 increased by 10.1%. The largest number of entities were located in Mazowieckie voivodship - 52 (25.5% of the total number of entities), including 44 units operating in Warszawa. Most entities (69.1%) conducted activities related to the sale of works of art and antiques in voivodship capitals.

Cinematography

In 2022, 112 full-length films and 255 medium-length and short films were produced in Poland for presentation on television and in cinemas (in 2021: 85 and 217, respectively). The majority (63.4%) of the full-length films produced were cinema films, while the majority (83.9%) of medium- and short-length films were television films. The most frequently produced type of full-length films were feature films, while documentaries dominated among medium- and short-length films.

As of the end of 2022, there were 536 cinemas operating in Poland (532 indoor cinemas and 4 mobile cinemas). Indoor cinemas had over 1.6 thousand projection rooms, equipped with 296.9 thousand seats for audience. 2.1 million film screenings were shown in indoor cinemas, watched by 41.4 million audience.

Among 532 indoor cinemas, single-screen cinemas had the largest share (58.6%). Multiplexes accounted for 20.9% of the total number of indoor cinemas, multiplexes - 11.5%, and cinemas with two screening rooms - 9.0%. Multiplexes, which had 42.1% of the total number of seats in the auditorium, organised almost half (49.3%) of all film screenings and gathered 47.6% of the total number of audience.

Means of mass communication

On the book and pamphlets publishing market was a decrease in the number of titles in 2022. The number of non-periodical publishing titles reached 32.4 thousands titles and decrease by 4.6% compared to 2021 (34.0 thousands in 2021). Compared to the previous year, the number of first-edition titles also decreased - 29.4 thousands i.e. by 5.4% (31.1 thousands in 2021), which accounted for 90.7% of all published items.

In 2022 there were 19 public media companies (commercial companies), which the Broadcasting Act referred to as „radio and television units“. They were: Telewizja Polska S.A., Polskie Radio S.A. and 17 independent regional radio companies (independent from Polskie Radio S.A.).

In addition to public radio and television units, there were also broadcasters from the private sector, the basis for their operation were concessions granted by National Broadcasting Council. At the end of 2022, there were 319 radio licenses and 21 television licenses for the terrestrial distribution of programs (including 10 radio and 19 television licenses of a nationwide or supra-regional nature, respectively).

The number of radio subscribers amounted to 4.9 million and television subscribers to 4.7 million. The number of radio subscribers per 1,000 population was 131 people, and television subscribers - 125 people.

Mass events

In 2022, 5.2 thousand mass events were organised, which gathered 23.0 million participants. The largest number of mass events took place in Śląskie voivodship (828) and the fewest in Podlaskie voivodship (102). Artistic and entertainment events accounted for 46.1% of the total number of mass events, and were attended by a total of 9.5 million people.

Artistic education

In the Polish education system, artistic education activities are conducted by art schools that educate future artists, managers, cultural animators and teaching staff at all levels of education. Cultural education consists of two stages: first- and second-degree art schools and studies at higher schools of art.

In Poland, in the school year 2022/2023, activities in the field of artistic education were conducted by a total of 466 first degree art schools for children and youth not leading to professional certification (458 schools in the school year 2021/2022), including 55 art schools simultaneously implementing the primary school curriculum and 411 art schools implementing only the artistic education program. 63.9 thousand students, including 40.1 thousand girls, attended the above-mentioned schools. 8.1 thousand students, including 5.1 thousand girls, graduated from studies at first-degree art schools not leading to professional certification in the 2021/2022 school year.

A separate group includes second degree art schools that lead to professional certification, including general art schools and schools providing education solely in the field of art. In the 2022/2023 school year, 220 institutions of this type operated, of which 102 general art schools and 118 schools providing education solely in the field of art. 24.2 thousand students were educated in these schools, including 18.2 thousand women. In the 2021/2022 school year, 3.7 thousand students graduated from second degree art schools leading to professional qualifications, of whom 74.5% were women.

In the academic year 2022/2023, 39.2 thousand students, including 27.0 thousand women, studied in artistic fields offered by various types of higher schools of art. Students studying arts constituted 3.2% of all students studying at various types of higher schools. Students could study 98 fields of study at 24 higher schools of art. In the 2022/2023 academic year, 17.4 thousand students were educated at public and private higher schools of art.

The economic dimension of culture

At the end of 2022, among the 4,713 cultural institutions surveyed, entities employing less than 10 people prevailed, accounting for 58.1% (2,739 of the total number of entities). As of December 31, 2022, 86.5 thousand people worked in cultural institutions, including 87.7% working in local government cultural institutions. Most people worked in cultural institutions conducting creative activity related to culture and entertainment (55.3% of the total number of employees). In 2022, the value of total revenues obtained by cultural institutions amounted to PLN 12,476.3 million. Over 60% of total revenues were generated by cultural institutions conducting creative activities related to culture and entertainment. State cultural institutions achieved total revenues of PLN 2,497.8 million, while total revenues of local government cultural institutions amounted to PLN 9,978.5 million. In the structure of total revenues, subsidies to the main activities had the largest share (76.0%). Above 26% of the total revenue was generated by cultural institutions from Mazowieckie voivodship. In 2022, the total costs of cultural institutions amounted to PLN 12,395.8 million. Own costs of products, goods and materials sold had the highest share in their structure (98.3%). As in the case of total revenues, above 26% of total costs were the total costs of cultural institutions from Mazowieckie voivodship. Out of the total number of cultural institutions studied, 43.2% achieved a net profit, and 39.0% recorded a net loss. The total assets of cultural institutions amounted to PLN 23,334.9 million as of December 31, 2022. The highest total value of assets was recorded in libraries, archives, museums and other activities related to culture, i.e. PLN 14,002.5 million (60.0% of the total value).

In the area of culture, in addition to cultural institutions (public and not for profit), there are also economic entities dealing with mass production and sale of cultural and creative goods and services, which are classified as cultural and creative industries. These are primarily: the publishing industry, the phonographic industry, radio and television, as well as design, architecture, advertising and translations. In 2021, there were 135.0 thousands companies that fell into this category. The largest number operated in the in Visual Arts domain (26.3%), of which almost half (49.1%) operated in the field of specialised design, and over one third (37.7%) dealt with photography.

The majority of entities belonging to cultural and creative industries were micro-enterprises (up to 9 employed persons) - 99.2%. As of December 31, 2021, 257.3 thousands people worked in enterprises classified as cultural and creative industries (2.5% of the total number of the employed by non-financial enterprises), of which 75.8% in micro-enterprises. The average monthly gross remuneration in case of entities belonging to cultural and creative industries was higher than in non-financial enterprises in general – regardless of the size class of the entity – the monthly gross remuneration per one person was PLN 6,927 for companies belonging to the cultural and creative sector (592 more than in 2020) compared to PLN 5,933 (539 more than in 2020) in non-financial enterprises.

Value added generated by the cultural and creative industries in 2021 amounted to PLN 25.4 billion. Nearly half of this value was generated by micro-enterprises – PLN 11.7 billion. In case of large companies it was PLN 7.0 billion and for small and medium-sized companies - PLN 3.1 billion and PLN 3.6 billion, respectively. Compared to 2020, both total costs and total revenues in the case of entities classified as cultural and creative industries increased by PLN 6.3 billion and PLN 4.8 billion, respectively.

The surplus of total revenues over total costs amounted to PLN 13.4 billion. The ratio of total costs to total revenues for cultural and creative industries remained more favourable than in the case of all non-financial enterprises in total (85.3% against 90.9%). Therefore, it can be concluded that cultural and creative activities remained less cost-intensive.

During the year 2021 the export of cultural and creative goods increased, compared to the previous year and amounted to PLN 18,055.6 million, retaining the positive balance of trade of goods that has been maintained for years. There was however, a negative balance of trade in cultural and creative services (PLN -1,429.0 million) observed. In the structure of Poland's foreign trade, the turnover of cultural and creative goods was responsible for 1.4% of exports and 1.0% of imports of all goods, and of cultural and creative services - 4.1% of exports and 7.5% of imports of all services.

The culture satellite account, as compared to the cultural and creative industries, takes a more broader perspective taking into account not only the entities belonging to the cultural and creative industries but also the activity of local government and state cultural institutions as well as non-governmental organisations operating in the field of culture. It makes it possible to estimate the contribution of the area of culture to the national economy. The share of culture in the national economy - measured by the relation of gross value added generated by culture in relation to gross value added observed for the whole economy - amounted in 2018 to 2.8%. The result was mainly due to the activity of entities in the domain of Advertising, Audio-visual arts and multimedia, and Books and press. These areas dominated most of the transactions that made up the culture satellite account in 2018. The share of area of culture in other transactions calculated for the whole economy was quite similar – the share of culture in the operating surplus represented 3.0% of the whole economy, in gross output and intermediate consumption 2.9% each, in compensation of employees 2.7%.

The comparison of the area of culture with other sectors of the national economy revealed that gross value added generated by entities operating within the PKD classes included in the area of culture in 2018 was by 1.1 pp higher than the gross value added generated by entities classified in section B - mining and quarrying or in section A grouping entities from sector agriculture, forestry, hunting and fishery (by 0.1 pp). In 2018 the value of gross output of the cultural area amounted to PLN 124,847.7 million, the value of intermediate consumption was PLN 71,938.8 million and as a result the total gross value added for the entire area of culture was PLN 52,909.0 million. In 2018, compensation of employees amounted to PLN 22,214.8 million. Gross operating surplus amounted to PLN 30,485.2 million. In 2018 final consumption expenditure amounted to PLN 52,329.8 million, of which 72.2% related to households.

Territorial distribution of entities operating in the field of culture

In 2022, there were 15,258 entities operating in the field of culture, 0.3% less than in 2021. The largest group were libraries and library and information centres (58.7% of all entities) and centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres (25.9%). Almost 1/3 of all entities operated in three voivodships: Mazowieckie, Małopolskie and Śląskie. 12.2% of the total number of entities were located in Mazowieckie voivodship, 10.5% in Małopolskie, and 9.6% in Śląskie. In 2022, on average, per voivodship there were 11 theatres and music institutions, 82 museums (including branches) and institutions related to museums, 560 libraries and library service points, 19 art galleries, 247 centres of culture, cultural centres an establishments, clubs and community centres and 33 indoor cinemas. The largest number of entities operating in the field of culture located within an area of 10 km² were in cities with powiat status. The highest rate was recorded in Warszawa (13 entities per 10 km²), and slightly lower in Kraków (12), Lublin (10), Sopot and Zamość (9 each). In 2022, there were on average 2.5 thousand inhabitants per entity operating in the field of culture. The lowest value of the indicator was recorded in Opolskie voivodship (1.7 thousand people), while the highest in the Mazowieckie and Śląskie voivodships (3.0 thousand people).

1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

1. Expenditure on culture and protection of national heritage

1.1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

1.1. Public expenditure on culture and protection of national heritage

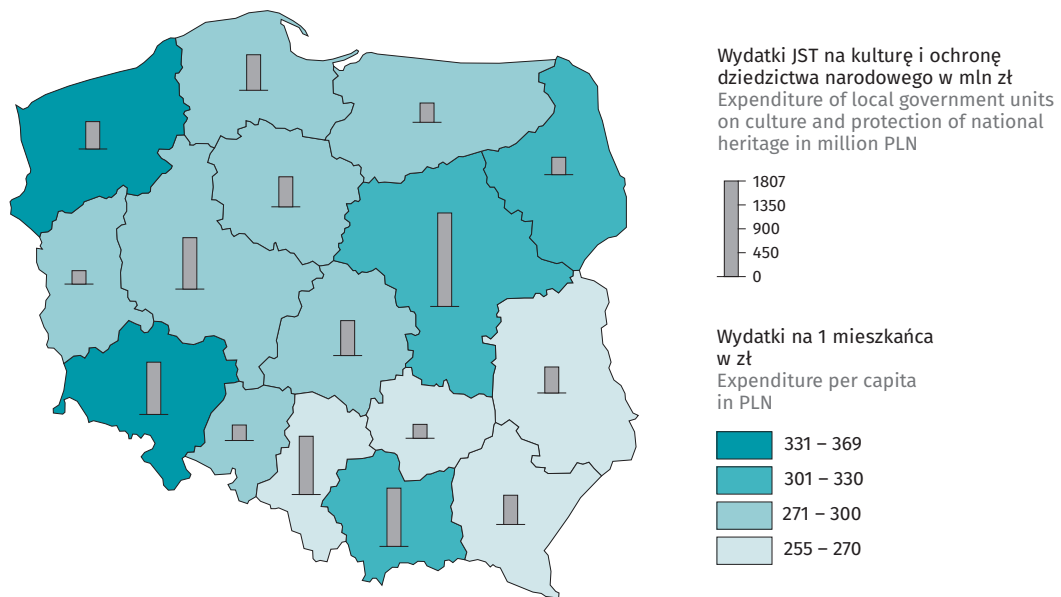
Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje i subwencje z budżetu państwa dla samorządów i o transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) w 2022 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 16,2% i wyniosły 14 262,4 mln zł (w roku poprzednim – 12 274,4 mln zł), co w odniesieniu do PKB stanowiło 0,46%.

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim (zwiększył się także ich udział w strukturze wydatków z budżetu państwa), zwiększyły się także wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz ich udział w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 16,9% i wyniosły 3 420,7 mln zł (w 2021 r. – 2 925,4 mln zł), a ich udział w wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowił 24,0% (w 2021 r. – 23,8%).

Mapa 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r.

Map 1. Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage in 2022

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

Wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego zwiększyły się o 16,0% i wyniosły 10 841,7 mln zł (w 2021 r. – 9 349,0 mln zł), a ich udział w wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego spadł do 76,0% (w 2021 r. – 76,2%). Największy udział w samorządowych wydatkach publicznych miały samorzady gminne – 48,6%, następnie samorzady miast na prawach powiatu, województw i powiatów – odpowiednio: 28,7%, 20,9% i 1,8%.

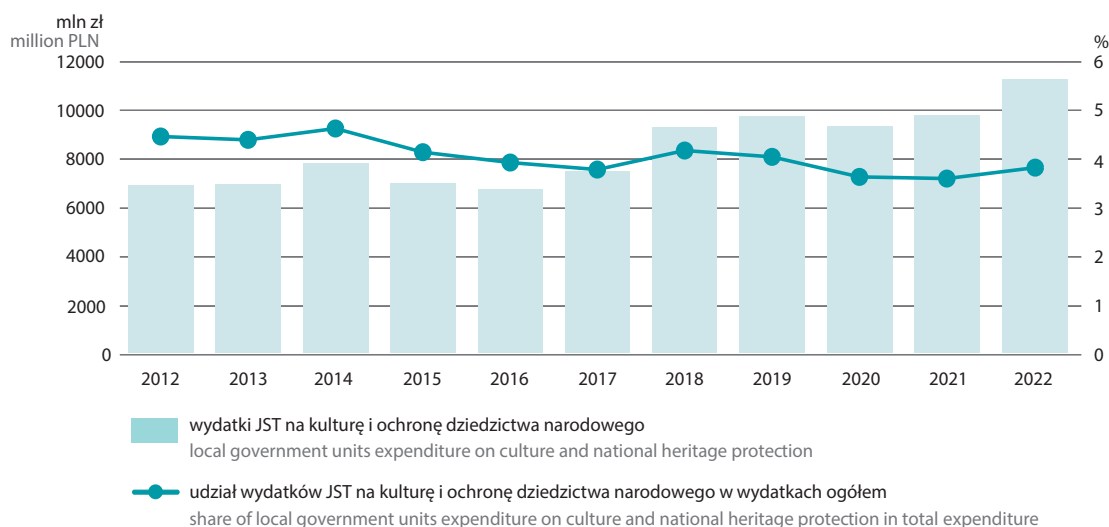
Publiczne wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 13,5% i wyniosły 11 111,7 mln zł (w roku poprzednim 9 791,3 mln zł) i stanowiły 77,9% wydatków publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego ogółem (w 2021 r. – 79,8%).

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (łącznie z dotacjami i subwencjami dla jednostek samorządu terytorialnego) wzrosły o 19,3% i wyniosły 3 696,4 mln zł (w roku poprzednim – 3 098,3 mln zł). Ich udział w ogólnych wydatkach z budżetu państwa wyniósł 0,71% (w roku poprzednim – 0,60%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to kwotę 97,72 zł (w 2021 r. – 81,6 zł). Dotacje i subwencje dla jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 275,7 mln zł (w roku poprzednim – 235,8 mln zł).

Wydatki bieżące z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 11,5% i wyniosły 2 979,5 mln zł (w roku poprzednim – 2 672,6 mln zł), co stanowiło 0,58% (w 2021 r. – 0,52%) ogólnych wydatków bieżących z budżetu państwa. Wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowiły 80,6% wydatków ogółem z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim 86,3%).

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych (łącznie z dotacjami i subwencjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) wzrosły o 15,9% i wyniosły 11 223,5 mln zł, co stanowiło 3,17% ogólnych wydatków z budżetów samorządowych (w 2021 r. odpowiednio – 9 683,8 mln zł i 3,06%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to przeciętnie kwotę 296,70 zł (w poszczególnych województwach – od 255,48 zł w województwie śląskim do 368,55 zł w województwie zachodniopomorskim). Transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego wyniosły 381,7 mln zł, przy czym 48,1% tej kwoty wydały samorzady miast na prawach powiatu (w 2021 r. odpowiednio 285,3 mln zł i 61,4%). Wydatki samorządów gminnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 5 340,0 mln zł (4 379,5 mln zł w 2021 r.) i stanowiły 47,6% (45,2% w 2021 r.).

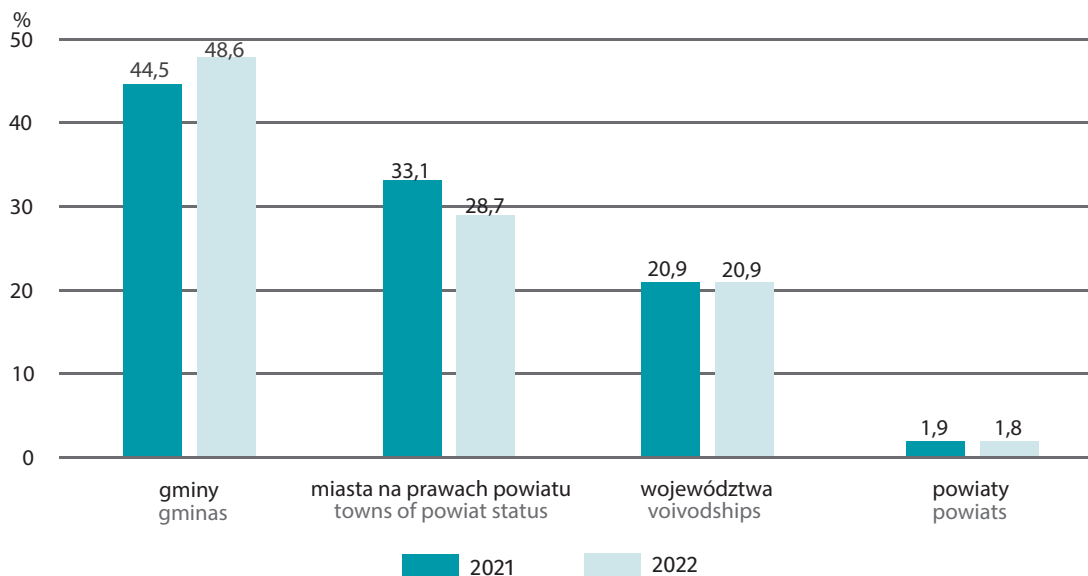
Wykres 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego
Chart 1. Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

Wykres 2. Struktura wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w jednostkach samorządu terytorialnego

Chart 2. The structure of expenditure on culture and protection of national heritage in local government units

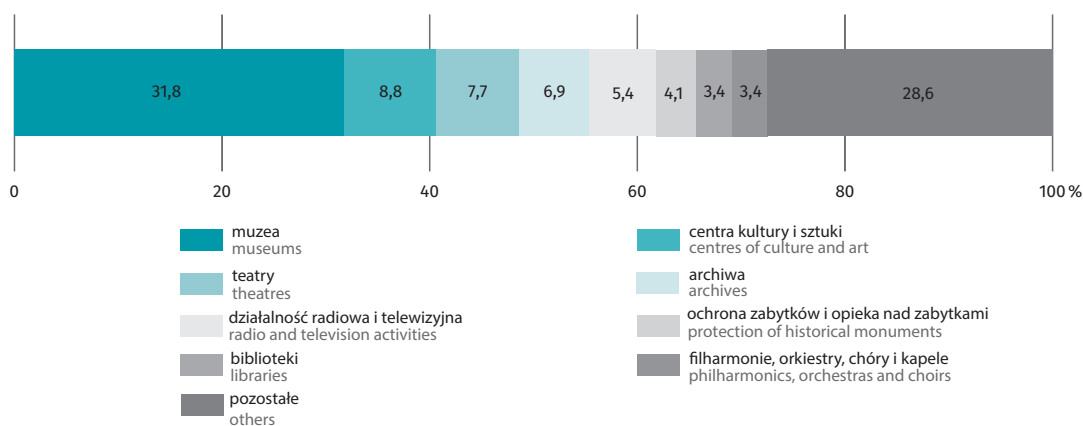

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

Wydatki bieżące z budżetów samorządów terytorialnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. zwiększyły się o 14,2% i wyniosły 8 448,8 mln zł (w roku poprzednim – 7 400,1 mln zł), co stanowiło 75,3% wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w 2021 r. – 76,4%). Udział samorządowych wydatków bieżących na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach bieżących ogółem samorządów terytorialnych wzrósł i wyniósł 3,0% (wobec 2,8% w 2021 r.).

Wykres 3. Struktura wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r.

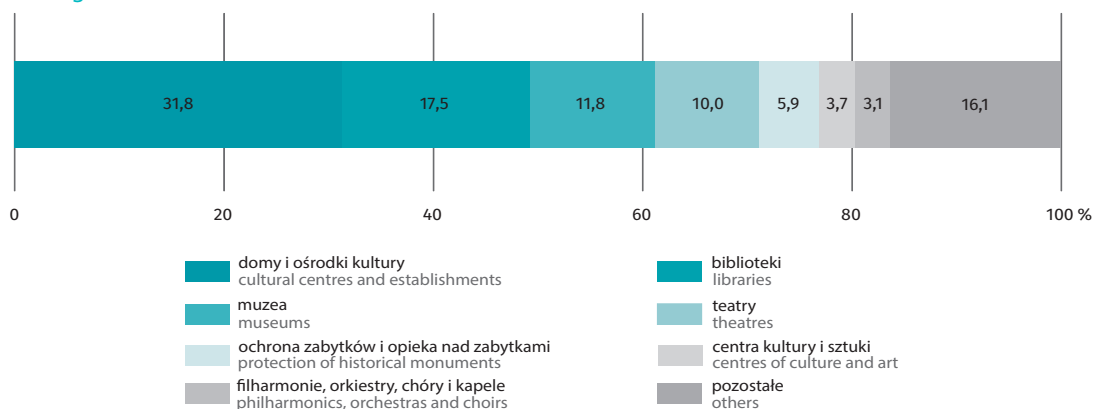
Chart 3. The structure of state budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2022

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

Wykres 4. Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r.

Chart 4. The structure of local government units expenditure on culture and protection of national heritage in 2022

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

Priorytety w wydatkach na działalność poszczególnych rodzajów instytucji kultury i formy działalności kulturalnej w wydatkach z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego pozostały podobne jak w latach poprzednich. Największą część wydatków z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2022 r. przeznaczono na inwestycje i funkcjonowanie muzeów (31,8%; w 2021 – 29,6%). Na centra kultury i sztuki – 8,8%, na teatry – 7,7%, archiwa – 6,9%, inną działalność na rzecz ochrony zabytków – 5,8%, oraz na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – 4,1% (w 2021 r. odpowiednio: 9,4%, 8,2%, 6,8%, 6,2%, oraz 7,7%). W 2022 r. na działalność radio- telewizyjną przeznaczono 5,4% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w 2021 r. – 2,2%).

Z budżetów samorządowych najwięcej wydano na działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic – 31,8% oraz bibliotek – 17,5%, a także funkcjonowanie muzeów – 11,8% i teatrów – 10,0% (w roku poprzednim odpowiednio: 30,1%, 18,3%, 12,8% oraz 10,2%).

Na różne formy ochrony zabytków i opiekę nad zabytkami oraz działalność ośrodków ochrony i dokumentacji zabytków, jak również wojewódzkich urzędów ochrony zabytków w 2022 r. wydano z budżetu państwa (łącznie z transferami do jednostek samorządu terytorialnego) 365,5 mln zł (w 2021 r. – 432,9 mln zł). Udział wydatków budżetu państwa na działalność związaną z ochroną zabytków w 2022 r. wyniósł 9,9% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim – 14,0%). Natomiast wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (łącznie z dotacjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) na ochronę zabytków wyniosły 665,6 mln zł (w 2021 r. – 528,4 mln zł). Udział wydatków związanych z ochroną zabytków z budżetów samorządowych w 2022 r. wyniósł 5,9% wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim – 5,5%).

1.2. Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych

1.2. Household expenditures on culture

Wszystkie dane przedstawione w tym podrozdziale dotyczą **przeciętnych rocznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym**⁵. Dane za 2021 r. i 2022 r. zostały uogólnione w oparciu o wstępne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 i nie są wprost porównywalne z danymi za lata wcześniejsze, które zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

⁵ Źródłem danych jest badanie budżetów gospodarstw domowych, które stanowi podstawowe źródło informacji o poziomie i strukturze wydatków oraz dochodów badanych gospodarstw domowych, spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych, warunkach mieszkaniowych oraz subiektywnej ocenie sytuacji materialnej.

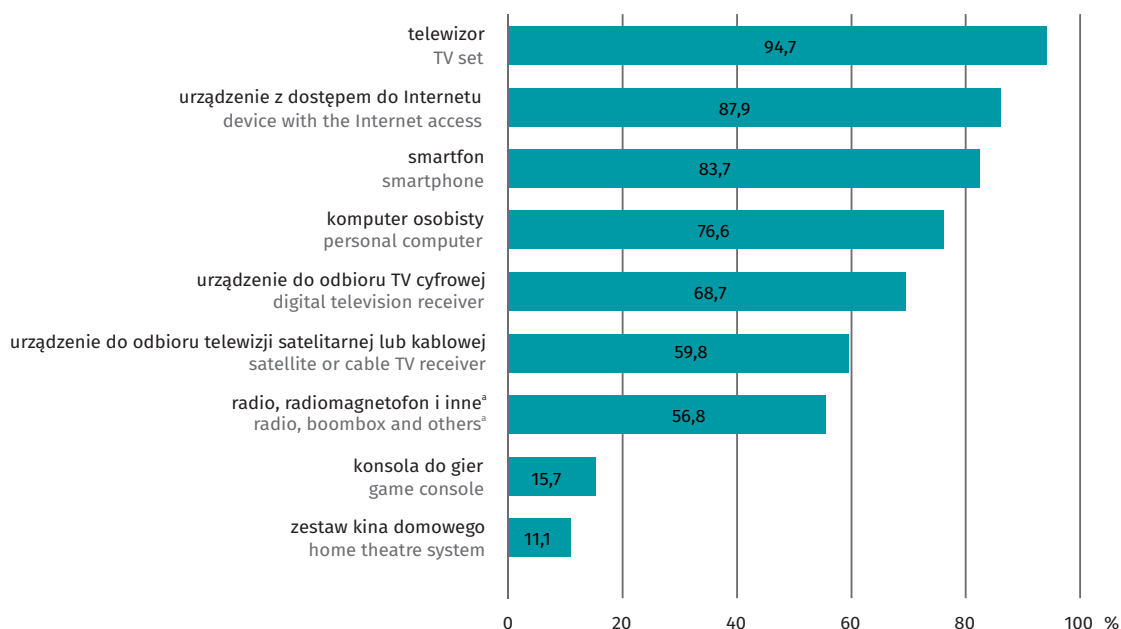
Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych⁶ w 2022 r. wyniosły 383,04 zł (wobec 331,80 zł w 2021 r.) na 1 osobę w gospodarstwie domowym i zwiększyły się nominalnie o 51,24 zł (tj. o 15,4%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,2%. Udział tych wydatków wahał się od 1,3% (w gospodarstwach rolników) do 2,7% (w gospodarstwach pracujących na własny rachunek).

W 2022 r. – podobnie jak w latach poprzednich – najwyższe wydatki związane były z korzystaniem z mediów, szczególnie elektronicznych. Opłaty za korzystanie z urządzeń odbiorczych (abonament radiowy i telewizyjny) oraz za telewizję cyfrową i kablową (bez opłat za telewizję kablową w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych⁷) wyniosły w ciągu roku 107,8 zł przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 2,3% mniej w porównaniu z 2021 r.) i stanowiły ponad 28,1% rocznych wydatków na kulturę w gospodarstwach domowych (wobec 33,2 w roku poprzednim). Odbiornik telewizyjny posiadało 94,7% gospodarstw domowych, a 59,8% gospodarstw dysponowało urządzeniem do odbioru telewizji satelitarnej lub korzystało z usług operatora sieci telewizji kablowej (w 2021 r. odpowiednio: 95,9% i 63,4%). Roczne przeciętne wydatki na zakup sprzętu do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i obrazu wzrosły o 0,4% w porównaniu z 2021 r. (z 33,48 zł do 33,60 zł) i stanowiły 8,8% rocznych wydatków na kulturę (10,1% w roku poprzednim).

Kolejną pozycję stanowiły wydatki na opłaty za wstęp do teatrów, instytucji muzycznych i kina – 31,32 zł przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 80,0% więcej w porównaniu z 2021 r.) i stanowiły 8,2% rocznych wydatków na kulturę (5,2% w roku poprzednim).

Na książki i inne wydawnictwa (bez podręczników szkolnych oraz innych wydawnictw przeznaczonych do nauki) wydano przeciętnie rocznie na 1 osobę 23,76 zł – (o 11,6% mniej w porównaniu z 2021 r.) i ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł 6,2% (8,1% w 2021 r.).

Wykres 5. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w wybrany sprzęt audiowizualny w 2022 r.
Chart 5. Percentage of households equipped with selected audio-visual equipment in 2022

a Radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych lub radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych, wieża.
a Radio with compact disc player or boombox with compact disc player, stereo system.

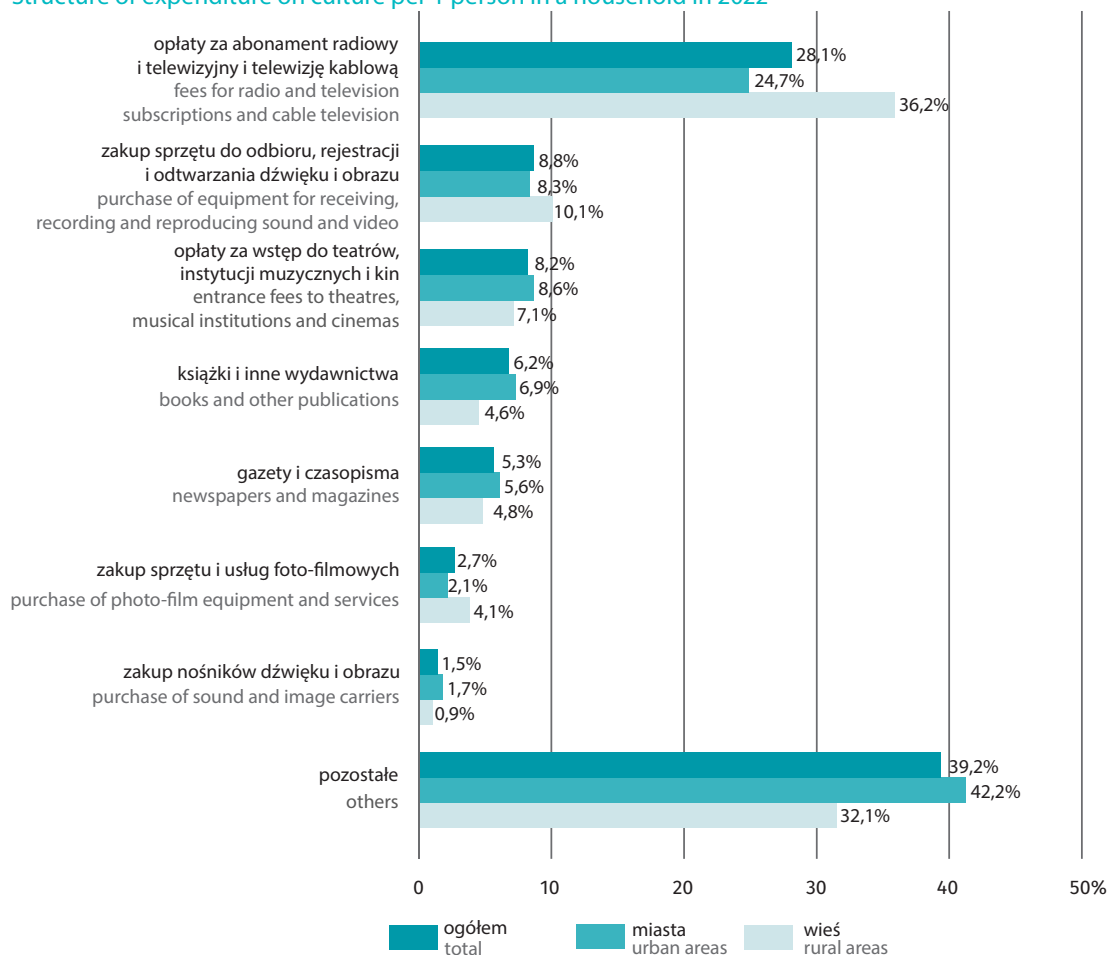
⁶ Zeszyt metodologiczny Badanie budżetów gospodarstw domowych <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/zeszyt-metodologiczny-badanie-budzetow-gospodarstw-domowych,10,2.html>

⁷ W klasyfikacji przychodów i rozchodów pakiet usług telekomunikacyjnych zaliczono do działu „łączność”, bez możliwości wyodrębnienia opłat za telewizję kablową.

W 2022 r. na gazety i czasopisma gospodarstwa domowe wydały przeciętnie rocznie na 1 osobę 20,40 zł (o 10,1% mniej niż w roku poprzednim), a ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł 5,3% (w 2021 r. – 6,8%).

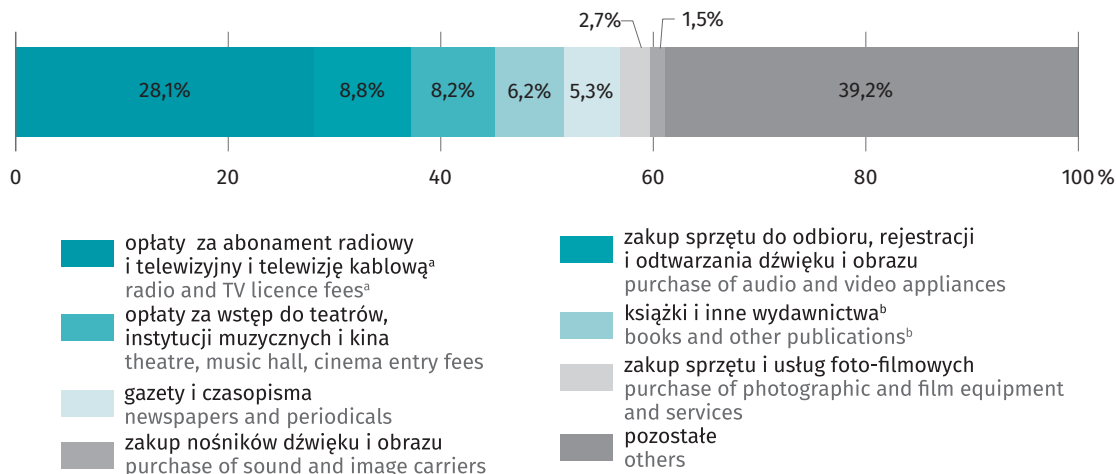
Nadal obserwować można zróżnicowanie między miastem a wsią. Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2022 r. wyniosły 450,00 zł (400,32 zł w 2021 r.) w miastach i 282,24 zł (228,96 zł w 2021 r.) na wsi. W miastach średnie roczne wydatki na zakup gazet i czasopism wyniosły przeciętnie 25,08 zł, a na wsi – 13,44 zł, (w 2021 r. odpowiednio: 28,44 zł, oraz 14,04 zł). Na zakup książek i innych wydawnictw wydano przeciętnie 30,84 zł w gospodarstwach mieszkających w miastach, a 13,08 zł na wsi (w roku poprzednim odpowiednio: 36,96 zł oraz 11,64 zł) – wykres 6.

Wykres 6. Struktura wydatków na kulturę na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2022 r.
Chart 6. Structure of expenditure on culture per 1 person in a household in 2022

W 2022 r. w gospodarstwach domowych na bilety wstępu do teatrów i instytucji muzycznych oraz kin – przeciętnie na 1 osobę wydano 31,32 zł (o 80,0% więcej niż w roku poprzednim). Tu również zaznaczyły się wyraźne różnice między miastem i wsią, wynikające głównie z ograniczonego dostępu mieszkańców wsi do instytucji kultury. Na bilety wstępu do tych instytucji, gospodarstwa domowe w miastach wydały 38,76 zł przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 70,0% więcej niż w 2021 r.), tj. 8,6 % łącznych wydatków na kulturę w miastach (w roku poprzednim 5,7%), a na wsi – 20,16 zł (o 118,2 % więcej niż w roku poprzednim), tj. 7,1% łącznych wydatków na kulturę na wsi (4,0% w 2021 r.). Opłaty za wstęp do teatrów, instytucji muzycznych i kina są kategorią, która z jednej strony pokazuje stopień korzystania z kultury w realiach pandemii oraz z drugiej strony stopień zróżnicowania w korzystaniu między miastem i wsią związany z dostępnością do teatrów, instytucji muzycznych i kin.

Wykres 7. Struktura wydatków gospodarstw domowych na wybrane artykuły i usługi kulturalne w 2022 r.
Chart 7. The structure of households' expenditure on selected cultural goods and services in 2022

a Bez opłat za usługi w pakiecie telekomunikacyjnym. b Bez podręczników szkolnych oraz innych książek i czasopism do nauki.
 a Without charges for services in the telecommunications package. b Without student's books and other books and periodicals for studying.

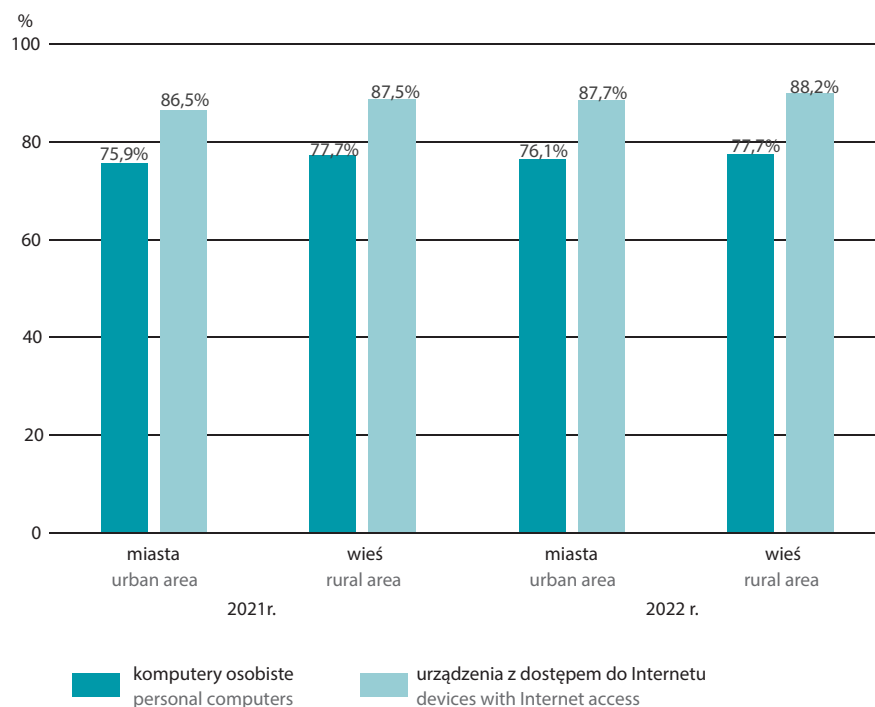
W 2022 r. nastąpił wzrost ogółu wydatków na kulturę we wszystkich rodzajach gospodarstw domowych z 331,80 zł w 2021 r. do 383,04 zł w 2022 r. (wzrost o 15,4%). Największy wzrost wydatków na kulturę zanotowano w gospodarstwach pracujących na własny rachunek z 454,68 zł w 2021 r. do 540,48 zł w 2022 r. (wzrost o 18,9%). Nieznaczny spadek wydatków na kulturę w 2022 r. zanotowano w gospodarstwach emerytów o 1,0% (z 369,48 zł w 2021 r. do 365,76 zł w 2022 r.).

Rozwój nowych technologii sprawia, że odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w urządzenia audiowizualne starszego typu (odtwarzacz mp3, odtwarzacz DVD, itd.) stale zmniejsza się, natomiast rośnie odsetek gospodarstw domowych wykorzystujących urządzenia wielofunkcyjne, takie jak tablety, komputery przenośne czy smartfony. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w tradycyjny sprzęt audiowizualny taki jak radio, magnetofon, odtwarzacz płyt kompaktowych obniżył się z 60,0% w 2021 roku do 56,8% w 2022 r., co ma niewątpliwie związek ze wzrastającą popularnością komputerów i smartfonów z dostępem do Internetu. Te urządzenia multimedialne pozwalają obecnie na wiele sposobów odbioru i przetwarzania obrazu i dźwięku, tak że gospodarstwa domowe często rezygnują z posiadania innego sprzętu audiowizualnego zajmującego wiele miejsca i powielającego funkcje komputera lub smartfona. Korzystając z odpowiednich aplikacji zainstalowanych w telefonie komórkowym możemy np. słuchać muzyki, audycji radiowych czy oglądać TV, nie mówiąc już o połączeniu z portalami internetowymi. W 2022 r. przynajmniej jeden telefon komórkowy posiadało 98,3% gospodarstw domowych (98,7% w 2021 r.), w tym 83,7% smartfon; 82,8% w miastach i 85,4% na wsi (w 2021 r. odpowiednio 81,6%, 80,4% i 84,0%). Wzrosła również liczba telefonów komórkowych posiadanych przez gospodarstwa domowe. W 2022 r. na 1 000 gospodarstw domowych przypadało 2 426 telefonów komórkowych, w tym 2 000 smartfonów (w 2021 r. odpowiednio 2 413 i 1 918), zastępujących często urządzenia rejestrujące obraz i dźwięk, np. aparaty fotograficzne czy kamery.

Stopień wyposażenia w tzw. artykuły użytku kulturalnego (przede wszystkim w sprzęt audiowizualny) najwyższy był w grupie gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek, a następnie gospodarstw pracowników. W 2022 r. urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej posiadało 62,6%, gospodarstw pracujących na własny rachunek, podczas gdy gospodarstw domowych pracowników - 62,4%, gospodarstw emerytów i rencistów - 56,3%, a gospodarstw rolników - 52,5% (w 2021 r. odpowiednio: 65,7%, 66,2%, 59,9% oraz 57,6%).

W 2022 r. komputer osobisty posiadało 76,6% gospodarstw domowych (w 2021 r. – 76,5%), a 87,9% dysponowało urządzeniami umożliwiającymi dostęp do Internetu (86,8% – w 2021 r.). Zauważyć można zacierające się różnice w wyposażeniu w sprzęt komputerowy gospodarstw domowych mieszkających w miastach i na wsi. W miastach 76,1% gospodarstw domowych posiadało komputer osobisty, na wsi 77,7% (w 2021 r. odpowiednio 75,9% i 77,7%). Urządzenie z dostępem do Internetu posiadało 87,7% gospodarstw mieszkających w miastach i 88,2% gospodarstw wiejskich (w 2021 r. odpowiednio 86,5% i 87,5%).

Wykres 8. Wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy w miastach i na wsi
Chart 8. Households equipped with computer in urban and rural area

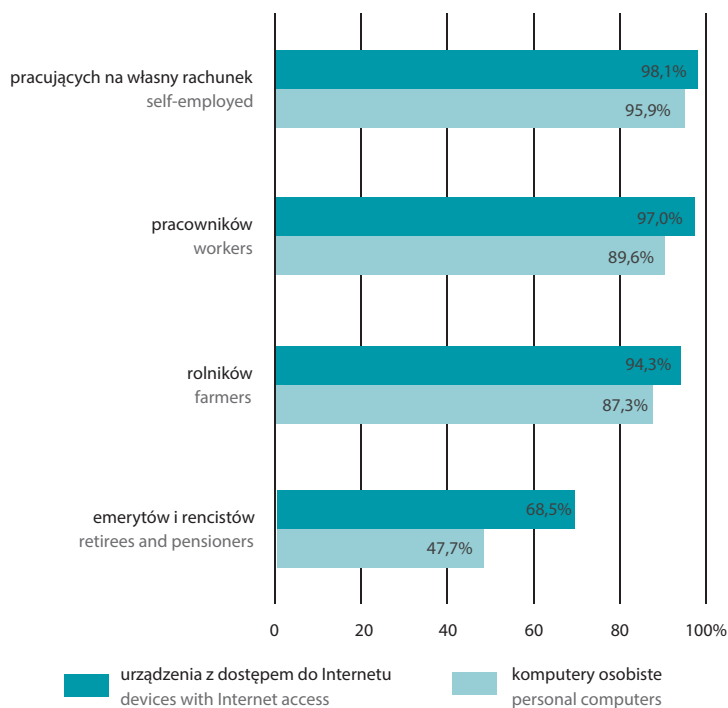

W 2022 r. zanotowano zauważalny wzrost odsetka gospodarstw wyposażonych w smartfony posiadające wiele funkcjonalności komputera. W porównaniu z 2021 r., w 2022 r. nastąpił wzrost wyposażenia gospodarstw domowych w smartfony o 2,1 p. proc. (2021 r. – 81,6% i 2022 r. – 83,7 %) oraz wzrost o 0,1 p. proc. wyposażenia gospodarstw domowych w komputery osobiste (2021 r. – 76,5% i 2022 r. – 76,6%). Laptopami i notebookami zastępującymi komputer stacjonarny dysponowało w 2022 r. 68,3% gospodarstw domowych, odsetek ten zwiększył się o 0,8 p. proc. w porównaniu z 2021 r. (67,5%). Na 1 000 gospodarstw domowych w miastach przypadało 987 komputerów przenośnych, podczas gdy na wsi – 1 043 (w 2021 r. odpowiednio 1 002 i 997).

Warto też zwrócić w 2022 r. uwagę na znaczne zróżnicowanie według grup społeczno-ekonomicznych odsetka gospodarstw domowych posiadających komputery osobiste, a także różne urządzenia z dostępem do Internetu, odpowiednio: gospodarstwa pracujących na własny rachunek – 95,9% posiadających komputery osobiste i 98,1% różne urządzenia z dostępem do Internetu, gospodarstwa pracowników – 89,6% i 97,0%, gospodarstwa rolników – 87,3% i 94,3%, a gospodarstwa emerytów i rencistów – 47,7% i 68,5%.

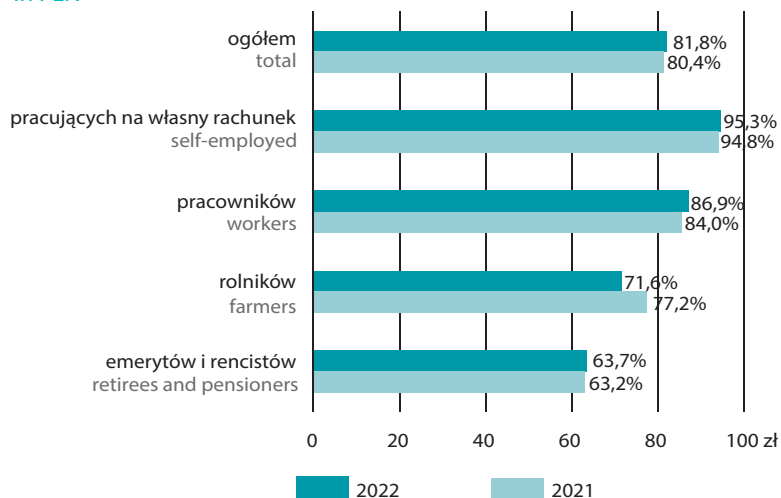
Wykres 9. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery osobiste oraz urządzenia z dostępem do Internetu według grup społeczno-ekonomicznych w 2022 r.

Chart 9. Percentage of households equipped with personal computers and various devices with Internet access by socioeconomic groups in 2022

Wykres 10. Przeciętne wydatki w gospodarstwie domowym w ciągu roku na 1 osobę na usługi internetowe według typów gospodarstw domowych w zł

Chart 10. Average expenditure per year per 1 person in a household (by household type) on Internet services in PLN

Różnice te widać wyraźnie także w wydatkach gospodarstw domowych związanych z korzystaniem z Internetu⁸. W 2022 r. przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym wydano na usługi internetowe 81,84 zł wobec 80,04 zł w 2021 r. (bez opłat za Internet w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych), natomiast w poszczególnych typach gospodarstw średnie roczne wydatki na 1 osobę związane z opłatami za Internet wyniosły: w gospodarstwach pracujących na rachunek własny – 95,28 zł, w gospodarstwach pracowników – 86,88 zł, w gospodarstwach rolników – 71,64 zł, a w gospodarstwach emerytów i rencistów – 63,72 zł (w roku poprzednim odpowiednio: 94,80 zł, 84,00 zł, 77,16 zł oraz 63,24 zł). W 2022 r. wydatki gospodarstw domowych na usługi w ramach pakietów telekomunikacyjnych wyniosły średnio na 1 osobę w ciągu roku 311,04 zł i wzrosły o 7,3% w porównaniu z rokiem poprzednim.

⁸ Wydatki te stanowią w rozchodach gospodarstw domowych wyodrębnioną kategorię „Usługi Internetowe”, która nie została zobrazowana na wykresach.

2. Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

2. Protection of monuments and cultural heritage

2.1. Rejestr zabytków

2.1. Register of monuments

Podstawowe zasady ochrony zabytków określa obecnie Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.). Wymienia ona kilka form ochrony zabytków, a jedną z nich jest wpis do rejestru zabytków. Jako najstarsza i główna forma ochrony zabytków, został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz. U. z 1928 r. nr 76, poz. 675).⁹

Należy przypomnieć, że rejestr dla zabytków znajdujących się na terenie województwa, prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie ksiąg dla zabytków nieruchomości, ruchomych i archeologicznych. Zabytki do rejestru wpisuje się z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku, na podstawie wydanej decyzji administracyjnej.

Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) na podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie nadania statutu NID, gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków (§5, p. 12). W ramach tej działalności NID gromadzi dane, przetwarza je, udostępnia, wykonuje analizy, sporządza statystyki. Zasoby rejestru i ewidencji są także podstawą do wydawania przez NID opinii oraz wypracowywania standardów.

2.2. Zabytki nieruchomości

2.2. Immovable monuments

W oparciu o zebrane przez NID dane należy stwierdzić, że w 2022 r., zostało wydanych ponad 650 dokumentów dotyczących rejestru zabytków nieruchomości. Do NID wpłynęło 288 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości, 44 decyzje skreślające z tegoż rejestru obiekty indywidualne lub części obiektów znajdujące się w zespołach zabytkowych. Przyjęto także 51 decyzji odmawiających skreślenia z rejestru, jak również 276 postanowień zmieniających lub wyjaśniających treść wcześniej wydanych decyzji, informacji urzędowych dotyczących zmian numeru rejestru zabytków czy też decyzji dotyczących utrzymania w mocy zaskarżonych wpisów. Do końca 2022 r. ochroną prawną poprzez wpis do rejestru, zostało objętych 79 114 zabytków nieruchomości, przy czym niektóre wraz z ich otoczeniem.

W porównaniu z 2021 r. w rejestrze zabytków nieruchomości przybyły 402 obiekty. Na 100 km² przypadają 25,3 zabytków nieruchomości w 2022 r. wobec 25,2 w roku poprzednim.

Największa liczba zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w województwach: dolnośląskim (8 972 zabytków stanowiących 11,3% całego zasobu), mazowieckim (8 049 zabytków – 10,2%), wielkopolskim (7 932 zabytków – 10,0%), warmińsko-mazurskim (6 457 zabytków – 8,2%) i małopolskim (6 303 zabytków – 8,0%); łącznie stanowią one blisko połowę (47,7%) wszystkich zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru. W ujęciu powiatowym szczególnie duża koncentracja zabytków nieruchomości występuje w dużych miastach: w Warszawie (2 402), Krakowie (1 919), Wrocławiu (1 158), Gdańsku (900), Poznaniu (725), Łodzi (680), Przemyślu (614) i Olsztynie (535) oraz w powiatach: olsztyńskim (1058), kłodzkim (750), nowosolskim (677), poznańskim (610), nyskim (590), żarskim (570), kętrzyńskim (537), krakowskim (538), jarosławskim (520), brzeskim (504) i gryfińskim (503).

⁹ Obecnie w zakresie prowadzenia rejestru, Ustawę z 2003 roku, doprecyzowuje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Tabl. 1. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków

Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Immovable monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments

As of 31 December

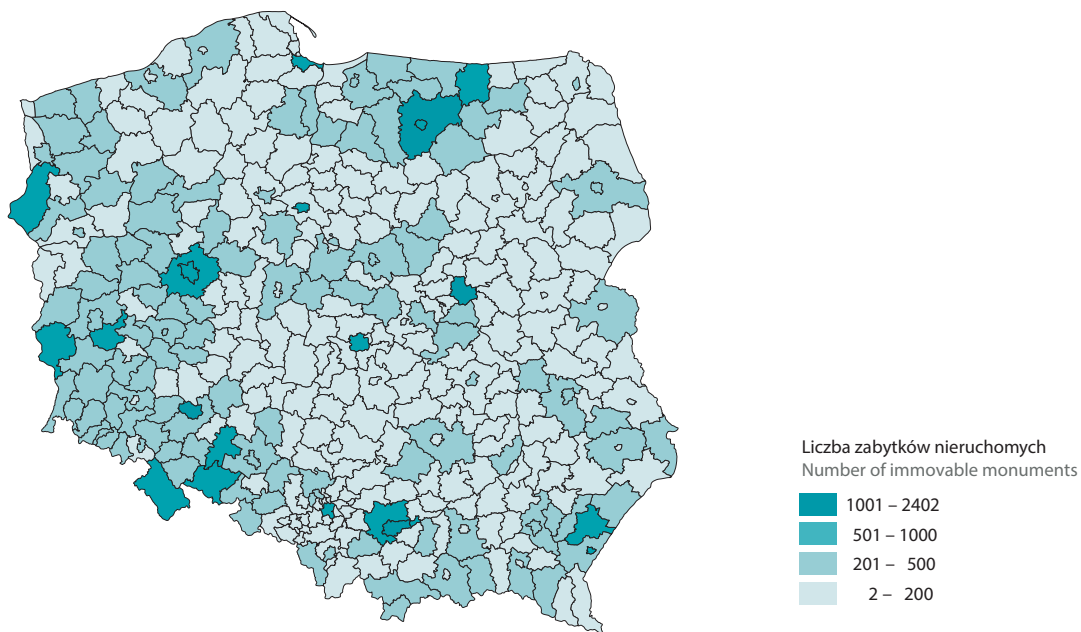
Wyszczególnienie Specification		Zabytki nieruchome Immovable monuments		
		ogółem total	w odsetkach in percentage	na 100 km ² per 100 km ²
POLSKA	2020	77 996	100,0	24,9
	2021	78 712	100,0	25,2
	2022	79 114	100,0	25,3
Dolnośląskie		8 972	11,3	45,0
Kujawsko-pomorskie		3 627	4,6	20,2
Lubelskie		4 321	5,5	17,2
Lubuskie		4 688	5,9	33,5
Łódzkie		2 961	3,7	16,3
Małopolskie		6 303	8,0	41,5
Mazowieckie		8 049	10,2	22,6
Opolskie		3 353	4,23	35,6
Podkarpackie		5 279	6,7	29,6
Podlaskie		2 430	3,1	12,0
Pomorskie		3 736	4,7	20,4
Śląskie		4 681	5,9	38,0
Świętokrzyskie		1 962	2,5	16,8
Warmińsko-mazurskie		6 457	8,2	26,7
Wielkopolskie		7 932	10,0	26,6
Zachodniopomorskie		4 363	5,5	19,0

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa; obliczenia własne.

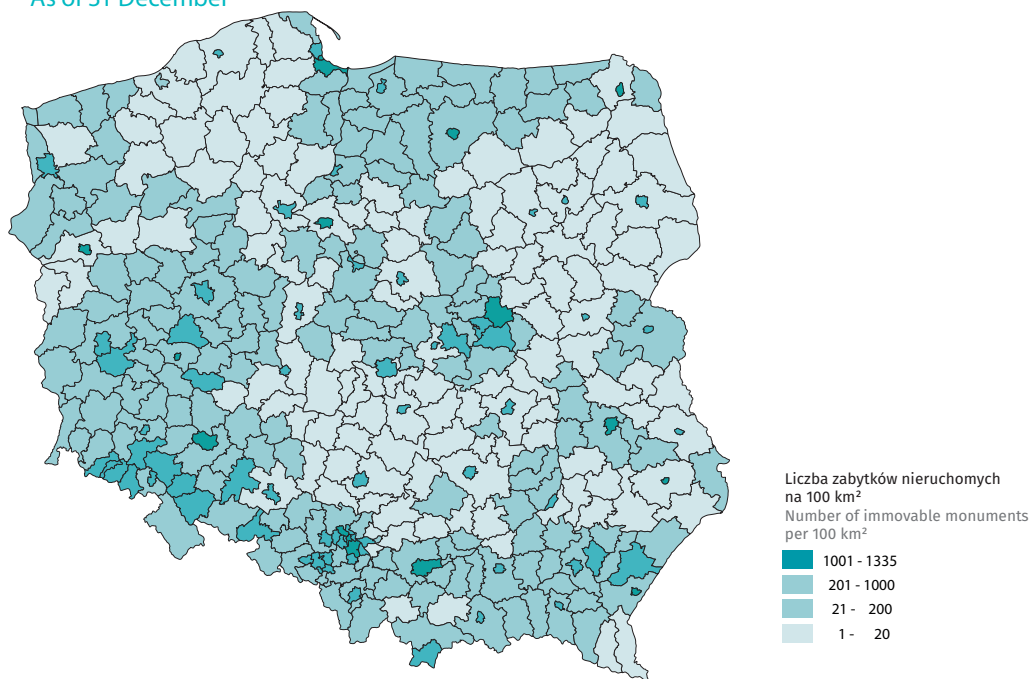
Source: data of National Institute of Cultural Heritage; own calculations.

Jak wynika z mapy największe zagęszczenie zabytków występuje na zachodzie i południu kraju, co odzwierciedla z jednej strony natężenie zabytkowej zabudowy i jej trwałość, z drugiej zaś stopień dotknięcia zniszczeniami wojennymi. Duża liczba zabytków nieruchomych zlokalizowana jest w większych miastach oraz na historycznym Śląsku i na Warmii.

Mapa 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2022 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
Map 2. Immovable monuments entered in the register of monuments by powiat in 2022
 As of 31 December

Mapa 3. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na 100 km² w 2022 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
Map 3. Immovable monuments entered in the register of monuments per 100 km² in 2022
 As of 31 December

W rejestrze zabytków nieruchomych występują zabytki o różnej funkcji. Ochroną prawną obejmowane są zarówno pojedyncze budynki i budowle, jak i obszary, gdzie chroniony jest nie tylko teren w określonych granicach, ale również znajdujące się na nim elementy zarówno architektoniczne, jak i przyrodnicze.

Dla pojedynczych zabytków architektonicznych wyróżniono następujące funkcje:

- mała architektura – to niewielkie obiekty budowlane, wznoszone w celu zagospodarowania terenu: altany, grotty, pawilony, pomniki, fontanny, studnie itp.;
- obiekty sakralne – kościoły różnych wyznań, klasztory, dzwonnice, kaplice, kaplice cmentarne, kostnice, kapliczki przydrożne;
- obiekty rezydencjonalne – pałace i dwory w zespołach rezydencjonalnych lub rezydencjonalno-folwarcznych, dwory obronne;
- obiekty budownictwa obronnego takie jak: mury obronne, bramy miejskie, fortyfikacje zamkowe, forty, arsenały;
- budynki użyteczności publicznej – siedziby władz, szkoły i internaty, banki, poczty, hotele i pensjonaty, teatry i kina, koszary i więzienia, dworce kolejowe, szpitale i zakłady opiekuńcze, budynki administracyjne zakładów przemysłowych;
- budynki mieszkalne – domy, kamienice, chałupy wiejskie, plebanie, wikariaty i organistówki, czy domy w osiedlach wyszczególnione w decyzjach przestrzennych;
- budynki gospodarcze – pojedyncze obiekty gospodarskie w zagrodach wiejskich, spichlerze, magazyny, budynki pomocnicze przy obiektach użyteczności publicznej, domach mieszkalnych i w zespołach przemysłowych;
- budownictwo przemysłowe – hale i budynki produkcyjne, parowozownie, kotłownie, kuźnie, olejarnie, młyny, urządzenia hydrotechniczne, elektrownie, gazownie, wodociągi;
- pozostałe budynki – zabytki będące budynkami o nieokreślonej, nieznannej pierwotnej funkcji;
- pozostałe budowle takie jak dzwonnice alarmowe (publiczne), bramy, mury, ogrodzenia, piwnice, pomniki, wieże ciśnień, wieże widokowe itp.

Jak wynika z poniższej tablicy największą grupą zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru jest grupa obiektów o funkcji mieszkalnej (21 239), zlokalizowanych w miastach (kamienice, wille, domy) oraz we wsiach (domy, wille, chałupy). Najwięcej zabytków o funkcji mieszkalnej odnotowano w województwie dolnośląskim (2 598), a w dalszej kolejności w województwach: lubuskim (2 398), mazowieckim (2 236) i warmińsko-mazurskim (2 158).

Druga co do liczebności grupa to obiekty sakralne (13 281). Najwięcej zabytków sakralnych znajduje się w woj. dolnośląskim (1 476), podkarpackim (1 182), wielkopolskim (1 167), małopolskim (1 119) oraz mazowieckim (1 090).

Tabl. 2. Zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2022 r.
Table 2. Architectural monuments entered in the register of monuments by category and voivodship in 2022

Wyszczególnienie Specification	Razem Total	Mała architektura Small architecture	Sakralne Sacred	Rezydencjonalne Residential	Budownictwa obronnego Defensive structures	Użyteczności publicznej Public utility	Mieszkalne ^a Habit-able ^a	Budynki gospodarcze Households buildings	Budownictwo przemysłowe Industrial building	Pozostałe budynki Other buildings	Pozostałe budowle Other structures
POLSKA	59 943	456	13 281	4 972	2 056	5 137	21 239	5 122	2 225	340	5 115
Dolnośląskie	7 257	62	1 476	672	266	697	2 598	643	300	47	496
Kujawsko-pomorskie	2 579	6	532	334	156	262	635	254	129	15	256
Lubelskie	2 891	57	881	273	130	213	668	243	70	14	342
Lubuskie	4 138	24	572	221	161	198	2 398	256	112	8	188
Łódzkie	2 237	23	571	281	49	187	679	153	152	15	127
Małopolskie	4 827	50	1 119	309	166	383	1 611	373	68	15	733
Mazowieckie	5 852	52	1 090	549	160	634	2 236	354	274	30	473
Opolskie	2 784	11	671	160	89	161	1 139	203	75	23	252
Podkarpackie	4 034	47	1 182	219	196	275	1 364	302	67	9	373
Podlaskie	1 786	6	552	76	17	156	637	126	69	8	139
Pomorskie	2 995	17	529	225	168	296	963	341	131	44	281
Śląskie	3 977	20	654	180	110	447	1 777	298	167	21	303
Świętokrzyskie	1 210	19	454	113	46	84	224	72	47	11	140
Warmińsko-mazurskie	4 922	16	908	291	162	324	2 158	569	167	25	302
Wielkopolskie	5 723	33	1 167	800	73	503	1 744	713	282	42	366
Zachodniopomorskie	2 731	13	923	269	107	317	408	222	115	13	344

a Bez obiektów rezydencjonalnych.

a Without residential facilities.

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

Dla zabytków obszarowych¹⁰ wyróżniono następujące funkcje:

- zespół rezydencjonalny – to zespół przestrzenny, gdzie pałac lub dwór jest głównym obiektem, któremu podporządkowane były pozostałe budowle oraz otaczający teren (park);
- zespół sakralny – zespół obiektów wokół kościoła typu dzwonnica, plebania, wikarówka oraz obszar przykościelny, niekiedy z cmentarzem, drzewostanem i ukształtowaniem terenu;
- zespół przemysłowy – to zespół budynków i budowli oraz układ przestrzenny, stworzony z przeznaczeniem dla konkretnej fabryki, kopalni lub zakładu przemysłowego;
- zespół gospodarczy – zespół obiektów o funkcji gospodarczej, niekiedy stanowiący funkcję pomocniczą dla obiektu rezydencjonalnego lub mieszkalnego;
- pozostałe zabytkowe zespoły – zespoły, układy przestrzenne o innych nie wymienionych wcześniej funkcjach, mogą to być osiedla mieszkalne, zespół zabudowań sanatoryjnych, szpitalnych, zespoły koszar, lub o charakterze obronnym;
- krajobrazy kulturowe – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze jak np. górki widokowe, parki krajobrazowe, przestrzenie miejskie, krajobrazy poprzemysłowe; zakwalifikowano tu także miejsca pamięci jak obozy zagłady, pola bitew, kopce;

¹⁰ Zabytki obszarowe są podzbiorem zbioru zabytków nieruchomości.

- otoczenia zabytku – działki, strefy ochrony krajobrazowej, strefy ochrony widokowej, strefy ochrony konserwatorskiej, tereny przykościelne, place, posesje;
- szlaki komunikacyjne – jak drogi, ulice, kanały czy linie kolejowe; mosty i wiadukty;
- układ urbanistyczny i ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznym;
- zabytkowa zieleń – to zespoły zieleni komponowanej towarzyszące obiektom rezydencjonalnym, klasztorным, sakralnym, mieszkalnym, a także parki miejskie, aleje i szpalery;
- cmentarze – zorganizowane miejsca pochówku wraz z grobami, układem przestrzennym i drzewostanem; cmentarze mogą być: wyznaniowe, komunalne, wojenne oraz przykościelne; do tej grupy wliczono również wpisane do rejestru kwatery nagrobne;
- miejsca pamięci – zespoły budynków i budowli upamiętniających lub obszar upamiętniający postaci lub wydarzenia minionych epok, takie jak pola bitewne, obozy zagłady. Nie włączano do tej grupy cmentarzy wojennych, które przypisane zostały do grupy cmentarze oraz kapliczek przydrożnych zgrupowanych w obiektach sakralnych.

Tabl. 3. Zabytki przestrzenne/Założenia/Zespoły wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2022 r.

Table 3. Layouts/Complexes entered in the register of monuments by category and voivodship in 2022

Wyszczególnienie Specification	Razem Total	Zespół rezydencjonalny Residential complex	Zespół sakralny Sacred complex	Zespół przemysłowy Industrial complex	Zespół gospodarczy Household complex	Pozostałe zabytkowe zespoły Other historic complexes	Krajobraz kulturowy Cultural landscapes	Otoczenie zabytku Surroundings of the monuments	Szlak komunikacyjny Communication route	Układ urbanistyczny Urban arrangement	Zabytkowa zieleń Historical greenery	Cmentarz Graveyard	Miejsca pamięci Memorial sites
POLSKA	19 171	658	805	333	435	2 761	87	1 164	100	1 031	7 595	4 177	25
Dolnośląskie	1 715	92	21	32	76	148	5	31	5	135	830	340	-
Kujawsko-pomorskie	1 048	55	58	16	28	274	5	26	7	21	419	139	-
Lubelskie	1 430	63	94	6	14	218	13	45	9	43	597	325	3
Lubuskie	550	43	20	21	34	76	3	40	1	36	208	67	1
Łódzkie	724	7	9	26	4	57	4	48	3	34	392	140	-
Małopolskie	1 476	30	41	9	24	316	10	148	15	62	452	366	3
Mazowieckie	2 197	52	54	41	15	321	3	232	8	140	941	382	8
Opolskie	569	23	10	7	23	89	6	12	6	32	237	124	-
Podkarpackie	1 245	30	170	8	20	208	6	63	7	52	399	282	-
Podlaskie	644	4	46	9	4	78	3	8	2	66	111	313	-
Pomorskie	741	22	14	22	19	171	3	18	4	57	290	119	2
Śląskie	704	35	44	41	16	100	5	85	6	69	220	80	3
Świętokrzyskie	752	29	113	15	9	114	11	8	3	35	226	187	2
Warmińsko-mazurskie	1 535	28	14	26	38	130	4	171	8	63	449	603	1
Wielkopolskie	2 209	86	91	31	90	305	4	59	7	133	1 051	352	-
Zachodniopomorskie	1 632	59	6	23	21	156	2	170	9	53	773	358	2

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.
Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

Wśród założeń przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości, najliczniejszą grupę stanowi zabytkowa zielen (7 595). Najwięcej obiektów zieleni komponowanej zostało objętych ochroną w woj. wielkopolskim (1 051), mazowieckim (941) oraz dolnośląskim (830). Drugą co do wielkości grupą zabytków, reprezentowaną dość licznie w każdym województwie są cmentarze. Ogółem cmentarzy wpisanych do rejestru w całej Polsce mamy 4 177, przy czym największa ich liczba odnotowana jest w woj. warmińsko-mazurskim (603).

Tabl. 4. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru według czasu powstania i województw w 2022 r.
Table 4. Immovable monuments entered in the register of monuments by time of creation and voivodship in 2022

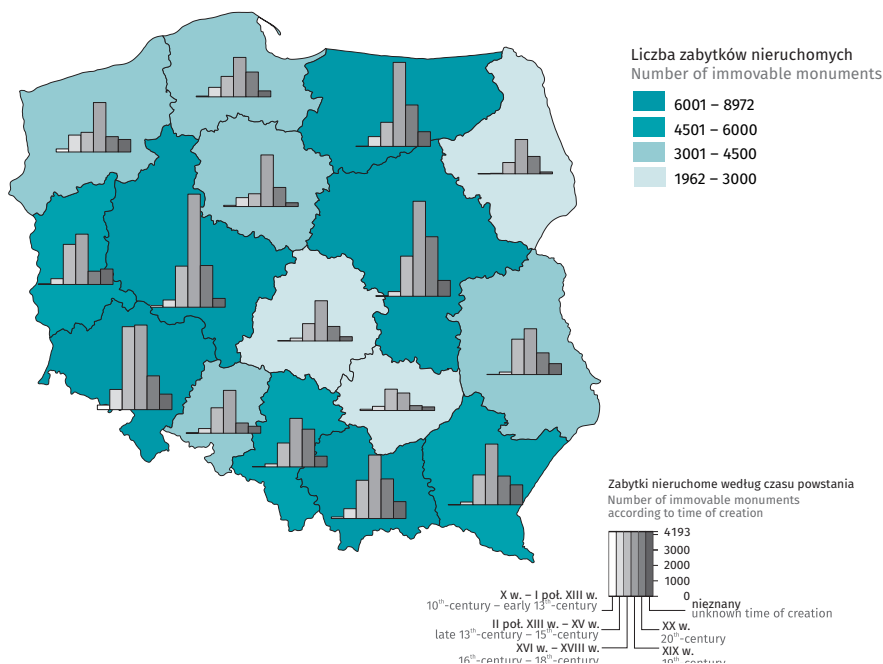
Wyszczególnienie Specification	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru Immovable monuments entered in the register							Udział województw w liczbie zabytków % Share of voivodships in the number of monuments %		
	razem total	od X do poł. XIII wieku from the 10th to the early 13th-century	od poł. XIII do XV wieku from the late 13th to 15th-century	od XVI do XVIII wieku from 16th to 18th-century	XIX wiek 19th-century	XX wiek 20th-century	czas powstania niezna-ny un-known time of creation	ogółem total	od X do XV wieku from the 10th to early 15th-century	od X do XVIII wieku from the 10th to the 18th-century
POLSKA	79 114	626	4 206	17 938	34 204	15 884	6 256	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie	8 972	169	748	3 077	3 142	1 260	576	11,3	19,0	17,5
Kujawsko-pomorskie	3 627	44	331	474	1 913	723	142	4,6	7,8	3,7
Lubelskie	4 321	7	93	1 311	1 694	810	406	5,5	2,1	6,2
Lubuskie	4 688	26	214	1 489	1 882	503	574	5,9	5,0	7,6
Łódzkie	2 961	15	106	641	1 495	544	160	3,7	2,5	3,3
Małopolskie	6 303	58	364	1 418	2 357	1 470	636	8,0	8,7	8,1
Mazowieckie	8 049	18	175	1 486	3 533	2 248	589	10,2	4,0	7,4
Opolskie	3 353	14	173	943	1 586	379	258	4,2	3,9	5,0
Podkarpackie	5 279	1	102	1 106	2 256	1 075	739	6,7	2,1	5,3
Podlaskie	2 430	6	18	418	1 273	645	70	3,1	0,5	1,9
Pomorskie	3 736	28	351	756	1 461	920	220	4,7	7,8	5,0
Śląskie	4 681	15	112	886	1 822	1 435	411	5,9	2,6	4,4
Świętokrzyskie	1 962	47	154	792	645	192	132	2,5	4,2	4,4
Warmińsko-mazurskie	6 457	7	363	892	3 111	1 538	546	8,2	7,7	5,5
Wielkopolskie	7 932	59	267	1 520	4 193	1 566	327	10,0	6,7	8,1
Zachodniopomorskie	4 363	112	635	729	1 841	576	470	5,5	15,5	6,5

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.
Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

W tabelicy 4 zaprezentowany został rozkład rejestrowych zabytków nieruchomości w poszczególnych województwach, pogrupowanych według daty ich powstania. Jak wynika ze statystyk najstarsze obiekty powstałe w okresie pomiędzy X a XV stuleciem stanowią stosunkowo niewielką część rejestru i składają się na nią głównie obiekty sakralne i obronne, takie jak: kościoły, kaplice, pozostałości zamków i obwarowań. Zabytków powstałych w tym przedziale czasowym zachowało się najmniej, czyli 4 832 – tj. 6,1% ogółu. Średniowieczne zabytki nieruchome, które przetrwały do dziś, to najczęściej obiekty wykonane z kamienia lub cegły. Natomiast zabytki architektury wykonywane z drewna, które było wówczas częstym budulcem, nie dotrwały do naszych czasów.

Z okresu pomiędzy X a XV w. najwięcej zabytków zachowało się na terenie woj. dolnośląskiego (917 – 19,0% ogółu), zachodniopomorskiego (747 – 15,5% ogółu), małopolskiego (422 – 8,7% ogółu), pomorskiego (379 – 7,8% ogółu) oraz woj. kujawsko-pomorskiego (375 – 7,8% ogółu), czyli w regionach wówczas najprężniej rozwijających się, posiadających ośrodki władzy świeckiej lub kościelnej będące jednocześnie ośrodkami kultury. Natomiast najmniej zabytków z okresu do XV w. znajdziemy na terenie Podlasia.

Mapa 4. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru w podziale na czas powstania i województwa w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 4. Immovable monuments entered in the register of monuments by voivodship and time of creation in 2022
As of 31 December

Znacznie liczniejsza jest grupa obiektów pochodząca z okresu od początku XVI do schyłku XVIII w. (17 938 obiektów – 22,7% ogółu). Jest ona również znacznie bardziej zróżnicowana pod względem funkcji i wzbogacona o dużą liczbę obiektów architektury rezydencjonalnej: dworów, pałaców oraz budynków użyteczności publicznej. Łącznie zabytków nieruchomych, które powstały do XVIII wieku włącznie, wpisanych obecnie do rejestru zabytków jest na terenie Polski 22 770. Z tego najwięcej znajduje się na terenie woj. dolnośląskiego (3 994 – 17,5%), a także wielkopolskiego (1 846 – 8,1%) oraz małopolskiego (1 840 – 8,1%). Również na terenie Podlasia można odnotować większą liczbę zabytków. Powstały tu zwłaszcza w okresie baroku pałace magnackie, znaczące ośrodki kościelne i klasztorne.

Najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków stanowią obiekty dziewiętnastowieczne (34 204 zabytki). Najwięcej takich zabytków znajdziemy znowu w woj. wielkopolskim (4 193), mazowieckim (3 533), dolnośląskim (3 142), a także warmińsko-mazurskim (3 111) i małopolskim (2 357). Początek XIX stulecia to przede wszystkim dalszy rozwój architektury rezydencjonalnej. Z tego okresu pochodzi znaczna liczba tak ważnych w krajobrazie kulturowym kraju, dworów ziemiańskich w otoczeniu zieleni wraz z budownictwem folwarcznym. Druga połowa XIX w. to przede wszystkim architektura przemysłowa związana z budową fabryk, kopalń, zakładów przemysłowych, której nieraz towarzyszy powstawanie całych osiedli robotniczych. W XIX stuleciu również dynamicznie rozwijają się miasta, a więc wznoszone są kamienice czynszowe, jak również obiekty użyteczności publicznej (gmachy urzędów, szkół, teatrów).

Ponadto powstają także obiekty architektury militarnej (miasta-twierdze, fortece, umocnienia).

Dość licznie reprezentowane są również zabytki dwudziestowieczne (15 884). Dla tej grupy najwięcej obiektów rejestrowych odnotowano w woj. mazowieckim (2 248), wielkopolskim (1 566), warmińsko-mazurskim (1 538), małopolskim (1 470) oraz śląskim (1 435). Tu znajdziemy dzieła architektury modernistycznej i funkcjonalistycznej, których wartość stale rośnie i jest coraz powszechniej dostrzegana zarówno w odbiorze społecznym, jak i w dyskursie naukowym, podobnie zresztą jak grupa obiektów z okresu socrealizmu i z lat 60. i 70. XX w., która stanowi cenną pamiątkę przemian w architekturze w okresie PRL. Należy przypomnieć, że definicja zabytku wynikająca z Ustawy akcentuje wartości historyczne, artystyczne, naukowe, natomiast bardzo ogólnie odnosi się do tzw. dawności obiektu, definiując ją jedynie jako dzieło minionej epoki lub zdarzenia. Najmłodsze wpisane do rejestru obiekty datowane są już na lata 90. XX w. i choć na razie jest ich niewiele, to świadczą o nowym spojrzeniu na dziedzictwo.

Sztandarowym przykładem takiego wpisu do rejestru zabytków, gdzie z cezurą czasową wygrały walory artystyczne jest decyzja dla cerkwi greckokatolickiej pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy w Białym Borze wraz z integralnymi elementami wyposażenia. Świątynia ta została wybudowana w latach 1992-1997 według projektu Jerzego Nowosielskiego we współpracy z architektem Bogdanem Kotarbą oraz uzyskała wystrój malarski również Jerzego Nowosielskiego. Uzasadnienie decyzji dość obszernie dowodzi walorów artystycznych i inspiracji historycznych projektanta. W podsumowaniu znajdziemy stwierdzenie, że „cerkiew greckokatolicka w Białym Borze, będąc jedną z najbardziej kompletnych realizacji sakralnych prof. Jerzego Nowosielskiego, pozostaje także jednym z najwybitniejszych przykładów współczesnej architektury sakralnej w skali europejskiej”.

2.3. Zabytki ruchome

2.3. Movable monuments

Obok zabytków nieruchomości, ochronie podlegają także zabytki ruchome (tj. rzeczy ruchome, ich części lub zespoły rzeczy ruchomych), do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystyczne i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła¹¹.

Należy dodać, że do rejestru zabytków ruchomych nie są wpisywane muzealia (wciągnięte do inwentarzy muzealnych), materiały biblioteczne (zaliczone do narodowego zasobu bibliotecznego), materiały archiwalne (wchodzące w skład narodowego zasobu archiwalnego). Zasady ochrony i ewidencjonowania tych obiektów regulują odpowiednie akty prawne¹². Do rejestru zabytków nie wpisuje się również zabytków wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa¹³. W przypadku zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, który został objęty także inną formą ochrony, czy to przez wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, czy przez wciągnięcie do inwentarza muzealnego, następuje skreślenie z rejestru przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 2022 r. w NID przyjęto 217 decyzji o wpisie do rejestru zabytków ruchomych, obejmujących 2 775 obiekty sztuki i rzemiosła artystycznego oraz 36 postanowień¹⁴, informacji urzędowych oraz innych dokumentów związanych z prowadzeniem rejestru zabytków (w roku poprzednim - 258 decyzji o wpisie obejmujących 2 782 obiekty oraz 38 innych dokumentów związanych z rejestrem).

Podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomości, najbardziej obfitymi w zabytki ruchome są zachodnie i południowo-wschodnie tereny Polski. Łączna liczba zabytków ruchomych w 2022 r. wyniosła 274 479 obiektów, przy czym najwięcej ich znajduje się w woj. podkarpackim (53 685), a drugie z kolei jest woj. dolnośląskie (42 937).

¹¹ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

¹² Zasady te określa: Ustawa o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. (Dz.U. 2022 poz. 385), Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479, z 2022 r. poz. 1700), Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020, poz. 164) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wywozu zabytków za granicę z dnia 18 kwietnia 2011 r. (Dz. U. nr 89, poz. 510).

¹³ Na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego, na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego. Według stanu w dniu 1 czerwca 2023 r. lista ta pozostaje pusta.

¹⁴ Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Dużą ilość zabytkowego wyposażenia znajdujemy także w dużych miastach takich jak: Wrocław, Poznań, Kraków, Warszawa, Gdańsk czy Łódź. Natomiast znacznie mniejsza liczba zabytków ruchomych jest odnotowana na terenach słabiej zaludnionych i w regionach historycznie rozwijających się mniej dynamicznie jak woj. podlaskie (4 712), ale także, odmiennie niż w przypadku zabytków nieruchomych – woj. zachodniopomorskie (2 240).

Największą grupę zabytków ruchomych wpisanych do rejestru (202 776), stanowi wyposażenie świątyń różnych wyznań, z czego większość należy do wyznania rzymskokatolickiego. Grupa tych zabytków najliczniej reprezentowana jest w woj. dolnośląskim (37 144), wielkopolskim (24 127) i małopolskim (22 221).

Tabl. 5. Zabytki ruchome według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. Movable monuments by voivodship
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Liczba decyzji konserwatorskich Number of conservation decisions	Liczba obiektów - ogółem Number of objects - total	Wyposażenie Świątyń Temple equipment	Kolekcje Collections	Inne Others
POLSKA	2020	16 425	268 915	198 450	48 433	22 032
	2021	16 683	271 698	200 346	48 433	22 916
	2022	16 900	274 479	202 776	48 433	23 267
Dolnośląskie		2 726	42 937	37 144	392	5 401
Kujawsko-pomorskie		486	10 692	10 139	88	465
Lubelskie		877	19 691	17 497	779	1 415
Lubuskie		425	7 252	6 448	-	804
Łódzkie		805	14 465	12 937	602	926
Małopolskie		1 511	26 942	22 221	1 087	3 634
Mazowieckie		2 168	22 324	14 384	3 538	4 402
Opolskie		1 116	8 571	7 339	744	488
Podkarpackie		1 361	53 685	15 687	36 364	1 633
Podlaskie		681	4 712	4 102	65	545
Pomorskie		673	6 269	6 055	65	149
Śląskie		1 150	8 806	5 873	2 193	740
Świętokrzyskie		612	14 307	11 712	1 251	1 344
Warmińsko-mazurskie		384	5 426	5 078	265	83
Wielkopolskie		1 335	26 160	24 127	996	1035
Zachodniopomorskie		590	2 240	2 033	4	203

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

W grupie zabytków stanowiących kolekcje występują duże rozbieżności pomiędzy liczbami w poszczególnych województwach. Najliczniej reprezentowana grupa kolekcji jest w woj. podkarpackim (36 364), zaś w woj. lubuskim nie wpisano żadnej kolekcji do rejestru zabytków. Nieliczne zabytki w kolekcjach znajdują się także w woj. zachodniopomorskim (4), podlaskim (65), pomorskim (65) oraz kujawsko-pomorskim (88). W ostatnich latach zauważono spadek zainteresowania właścicieli prywatnych do zgłaszania objęcia wpisem do rejestru kolekcji dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego. Stąd przyrosty dla tego typu zabytków są niewielkie, a niekiedy w statystyce odnotowujemy spadki w poszczególnych województwach. Wynika to często z przeniesienia całej lub części kolekcji do muzeum, co powoduje skreślenie z rejestru.

Jako zabytki „inne” zakwalifikowano obiekty stanowiące wyposażenie i wystrój budynków użyteczności publicznej oraz własności prywatnej, a także nagrobki na cmentarzach, figury i krzyże przydrożne. Tego

typu zabytków najwięcej wpisano w woj. dolnośląskim (5 401), mazowieckim (4 402) oraz małopolskim (3 634). Natomiast najmniej zabytków „innych” objęto ochroną prawną poprzez decyzje o wpisie do rejestru w woj. warmińsko-mazurskim (83).

W odrębnym zestawieniu ujmowane są ruchome zabytki techniki. W 2022 r. przyjęto 4 nowe decyzje obejmujące 21 obiektów z dziedziny ruchomych zabytków techniki¹⁵ w roku poprzednim odpowiednio 6 i 6). Według stanu na koniec 2022 r. rejestr zabytków techniki obejmował 3 394 obiekty wpisane na podstawie 505 decyzji konserwatorskich.

Tabl. 6. Zabytki ruchome techniki według województw w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 6. Movable technical monuments by voivodship in 2022

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Liczba decyzji o wpisie do rejestru zabytków księga B Number of decisions about entering movable monuments to register book B	Obiekty Objects
POLSKA	505	3 394
Dolnośląskie	132	356
Kujawsko-pomorskie	19	82
Lubelskie	16	76
Lubuskie	9	172
Łódzkie	22	80
Małopolskie	14	45
Mazowieckie	74	1 592
Opolskie	25	63
Podkarpackie	17	116
Podlaskie	14	24
Pomorskie	16	73
Śląskie	27	98
Świętokrzyskie	10	91
Warmińsko-mazurskie	21	105
Wielkopolskie	74	277
Zachodniopomorskie	15	144

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.
Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

Do rejestru zabytków ruchomych wpisywane są też ruchome zabytki techniki będące maszynami i urządzeniami stanowiącymi wyposażenie fabryk, kopalń, zakładów produkcyjnych, a także pojazdy szynowe i kołowe, jak również zabytki zaliczane do małej architektury, jak latarnie miejskie czy pompy. Najwięcej ruchomych zabytków techniki wpisanych do rejestru znajduje się w woj. mazowieckim (1 592), najmniej w woj. podlaskim (24).

¹⁵ Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

2.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

2.4. Archaeological monuments entered in the register of monuments

Zabytki archeologiczne to, zgodnie z definicją ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytki nieruchome, będące powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem. Jako zabytki posiadają wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Do księgi C rejestru zabytków wpisane są nieruchomości archeologiczne, nazywane również stanowiskami archeologicznymi. W sumie jest to 7 813 obiektów w całej Polsce. Najcenniejsze objęte są wpisem do rejestru zabytków, w sumie jest to 7 813 stanowisk w całej Polsce (25 zabytków archeologicznych na 1 000 km²). Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwach dolnośląskim (1 480 – 19,0% całości zasobu), opolskim (1 267 – 16,2%) oraz wielkopolskim (682 – 8,7%), a w ujęciu powiatowym w powiatach: głubczyckim (326), strzelińskim (216), krakowskim (175), ząbkowickim (152), namysłowskim (139), wołowskim (134), nyskim (128), wrocławskim (126), kościańskim (123) i prudnickim (122). Dynamika obejmowania nieruchomości zabytków archeologicznych tą formą ochrony nie jest duża.

Tabl. 7. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków

Stan w dniu 31 grudnia

Table 7. Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Zabytki archeologiczne Archaeological monuments		
		ogółem total	w odsetkach in percentage	na 100 km ² per 100 km ²
POLSKA	2020	7 806	100,0	2,5
	2021	7 808	100,0	2,5
	2022	7 813	100,0	2,5
Dolnośląskie		1 480	19,0	7,4
Kujawsko-pomorskie		193	2,5	1,1
Lubelskie		181	2,3	0,7
Lubuskie		552	7,0	3,9
Łódzkie		144	1,8	0,8
Małopolskie		489	6,3	3,2
Mazowieckie		408	5,2	1,1
Opolskie		1 267	16,2	13,5
Podkarpackie		479	6,1	2,7
Podlaskie		268	3,4	1,3
Pomorskie		562	7,2	3,1
Śląskie		243	3,1	2,0
Świętokrzyskie		210	2,7	1,8
Warmińsko-mazurskie		285	3,7	1,2
Wielkopolskie		682	8,7	2,3
Zachodniopomorskie		370	4,8	1,6

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

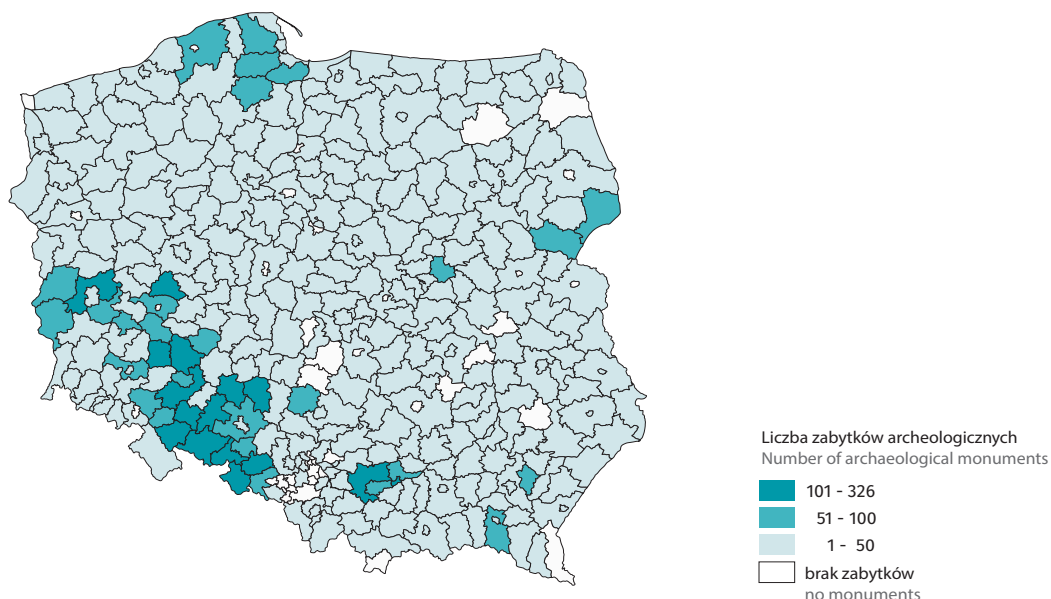
Stanowiska archeologiczne znajdujące się w rejestrze zabytków stanowią zaledwie niewielką część dziedzictwa archeologicznego w Polsce. Śladów związanych z działalnością człowieka w przeszłości zewidencjonowano jak dotąd ponad 470 000, a wciąż odkrywane są nowe. Większość stanowisk archeologicznych jest ukryta pod ziemią, dlatego lokalizowanie ich za pomocą nieniszczących archeologicznych metod badawczych i obejmowanie ich ochroną jest szczególnie ważne. Kluczowy dla ustaleń naukowych jest nienaruszony kontekst archeologiczny, czyli układ warstw ziemnych wraz z zabytkami ruchomymi – to dzięki temu możliwe jest m.in. datowanie stanowisk, określanie sekwencji chronologicznej czy pierwotnej funkcji.

W 2022 roku w kategorii zabytków archeologicznych przyjęto oraz opracowano w NID: 5 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków, a dodatkowo 1 uchylenie decyzji, 8 decyzji odmawiających skreślenia z rejestru, 1 postanowienie o wpisie do księgi C, ponadto 5 innych informacji urzędowych.

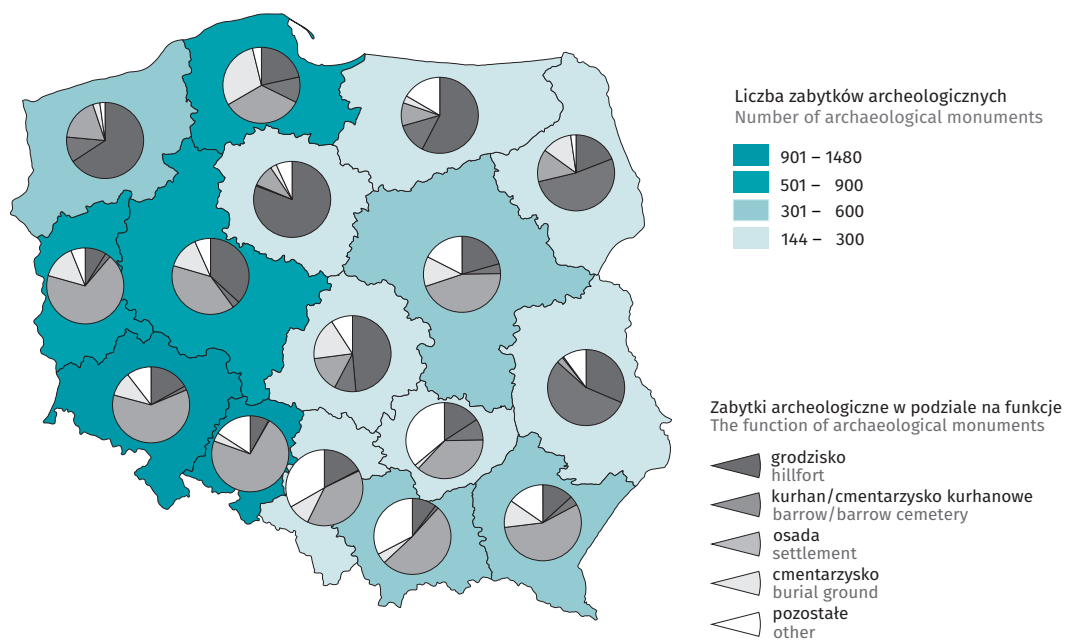
Kategorie stanowisk archeologicznych ujęte w tablicy 8 związane są z funkcją, jaką obiekty pełniły w przeszłości bądź z ich szczególnym charakterem wyrażającym się w obecnej formie terenowej:

- grodzisko – pozostałość po grodzie lub gródku, czyli osadzie lub rezydencji o charakterze obronnym, otoczonej zazwyczaj wałem; we współczesnym krajobrazie zwykle w postaci kolistego wzniesienia z zachowanymi śladami wałów i fosy;
- relikty osadnictwa – stanowiska archeologiczne na obszarach pełniących niegdyś funkcję osad, czyli miejsc zamieszkałych przez ludność zajmującą się działalnością rolniczą lub rzemieślniczą, a także obozowisk czy wsi;
- kurhan – naziemna forma zaznaczenia pochówku w postaci nasypu ziemnego o kolistym obrysie i stożkowatym lub kopiastym kształcie; nasypowi ziemnemu mogą towarzyszyć inne, dodatkowe konstrukcje;
- cmentarzysko – określone przestrzennie i czasowo zgrupowanie podobnych lub różnych form pochówków (grobow); miejsce, w którym w przeszłości wielokrotnie chowano zmarłych;
- kopiec – sztucznie ukształtowane wyniesienie terenu w kształcie stożka, najczęściej ściętego; rozmiary i konstrukcja kopców są bardzo zróżnicowane, podobnie jak funkcje (miejsca pochówku, kultu, punkty graniczne, obronne lub obserwacyjne i inne);
- wał – budowla w kształcie podłużnego usypiska o różnym profilu, wznoszona z ziemi i kamieni, często wzmocniana palisadami i murami, budowana najczęściej w celach obronnych, ale także kultowych i innych;
- jaskinia – tu rozumiana jako naturalna przestrzeń w skale, w której znajdują się ślady bytowania człowieka w przeszłości;
- relikty zamku – pozostałości zamkniętego zespołu zabudowy o charakterze obronnym, łączącego elementy warowne z mieszkalnymi i gospodarczymi;
- relikty sakralne – pozostałości budowli służącej obrzędowi religijnym bądź użytkowanej w przeszłości przez zakonników (kościół, klasztor);
- kopalnia – to miejsce odkrywkowego lub głębinowego pozyskiwania kopalin użytecznych w przeszłości;
- inny zabytek archeologiczny – bardzo szeroka kategoria, w której znajdują się m.in. miejsca pełniące w przeszłości funkcje obrzędowe (kręgi kamienne, miejsca kultu, miejsca ofiarne, założenia z rowami), komunikacyjne (mosty, groble, pomosty, porty) i gospodarcze (wodociągi, studnie, miejsca produkcji, dymarki, huty, krzemienice, młyny, mielerze, miejsca obróbki surowców).

Mapa 5. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na powiaty w 2022 r.
Map 5. Archaeological monuments entered in the register of monuments by powiat in 2022

Mapa 6. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na funkcje i województwa w 2022 r.
Map 6. Archaeological monuments entered in the register of monuments by function and voivodship in 2022

Tabl. 8. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 8. Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments in 2022
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Grodzisko Hillfort	Relikty osadnictwa Relics of settlement	Kurhan/cmentarzysko kurhanowe Barrow/barrow cemetery	Cmentarzysko (inne niż kurhanowe) Burial ground (other than barrows)	Kopiec Mound	Wał Rampart	Jaskinia Cave	Relikty zamku Relics of castle	Relikty sakralne Sacral relics	Relikty architektury rezydencjonalnej Relics of residential architecture	Kopalnie Mines	Inny zabytek archeologiczny Other archaeological relic
POLSKA	7 813	1 785	3 704	519	787	73	13	79	53	16	13	40	731
Dolnośląskie	1 480	250	897	25	155	-	4	-	1	1	-	19	128
Kujawsko-pomorskie	193	156	18	1	5	1	-	-	1	-	1	-	10
Lubelskie	181	57	5	100	1	2	1	-	5	-	1	1	8
Lubuskie	552	49	375	14	81	-	2	-	-	-	-	-	31
Łódzkie	144	70	22	13	26	1	-	-	4	1	3	-	4
Małopolskie	488	50	251	7	20	14	-	74	8	3	-	3	58
Mazowieckie	409	84	184	17	53	1	-	-	5	-	2	5	58
Opolskie	1 267	101	916	3	47	2	-	-	2	-	-	1	195
Podkarpackie	479	63	268	19	56	8	1	-	2	2	-	-	60
Podlaskie	268	51	37	140	34	1	-	-	1	1	-	1	2
Pomorskie	562	121	192	61	167	-	-	-	1	1	-	-	19
Śląskie	243	42	96	1	23	2	-	4	11	1	-	-	63
Świętokrzyskie	210	33	78	19	4	34	-	1	7	4	2	10	18
Warmińsko-mazurskie	285	164	28	37	9	5	5	-	3	-	-	-	34
Wielkopolskie	682	251	269	22	95	2	-	-	2	2	4	-	35
Zachodniopomorskie	370	243	68	40	11	-	-	-	-	-	-	-	8

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

Wśród stanowisk wpisanych do rejestru zabytków w Polsce dominują pozostałości osad (3 704), czyli stanowiska bez wyraźnej formy terenowej oraz grodziska (1 785). Dużą grupę stanowią też cmentarzyska (787) i kurhany (519). Oprócz wyżej¹⁶ wymienionych typów stanowisk w rejestrze zabytków znajdują się kopce, wały, jaskinie, kopalnie, relikty zamków, architektury rezydencjonalnej i sakralnej oraz inne. Wyraźnie rysują się różnice pomiędzy województwami – w niektórych wpisem do rejestru objęte są niemal tylko zabytki o własnej formie terenowej, jak np. w woj. kujawsko-pomorskim (stosunkowo niewiele wpisów, głównie grodziska, stanowiące 156 ze 193 obiektów), lubelskim (100 kurhanów i cmentarzysk kurhanowych oraz 57 grodzisk przy łącznej liczbie 181 zabytków) czy podlaskim (140 kurhanów i cmentarzysk kurhanowych i 51 grodzisk przy 268 wpisach). W innych województwach tą formą ochrony objęto znacznie większą liczbę stanowisk przez znacznie szersze uwzględnienie tzw. stanowisk

¹⁶ Nieruchome zabytki archeologiczne manifestują się na powierzchni w różny sposób – zabytki o własnej formie terenowej wyróżniają się w terenie przez obecność nasypu, wałów, konstrukcji kamiennych lub relikwów architektury. Większość zabytków jednak to kategoria tzw. stanowisk płaskich (np. relikty osad poza osadami obronnymi z zachowanymi wałami i fosami), które lokalizowane są na podstawie występowania materiału ruchomego na powierzchni oraz obecności obiektów i nawarstwień w gruncie.

płaskich (bez własnej formy terenowej), szczególnie reliktyw osad (916 z 1 267 w woj. opolskim, 897 z 1 480 w woj. dolnośląskim, 375 z 552 w woj. lubuskim).

Tabl. 9. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 9. Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2022 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Pra- dzieje Prehis- tory	Epoka kamie- nia The Stone age	Epoka brązu The Bronze age	Epoka żelaza The Iron age	Wczesne średnio- wecze Early Middle Ages	Późne średnio- wecze Late Middle Ages	Nowo- żytność Early modern period	Współ- czesność Late modern period/ contem- porary	Chro- nologia nieznana Un- known chronol- ogy
POLSKA	7 813	209	1 429	1 426	1 620	1 973	798	85	6	267
Dolnośląskie	1 480	14	266	393	274	212	259	23	-	39
Kujawsko- pomorskie	193	3	14	12	7	89	51	2	-	15
Lubelskie	181	12	26	7	1	96	26	9	1	3
Lubuskie	552	-	83	204	178	55	24	-	-	8
Łódzkie	144	1	3	19	30	62	18	5	-	6
Małopolskie	488	11	226	52	45	110	37	1	1	5
Mazowieckie	409	5	11	9	166	159	43	7	4	5
Opolskie	1 267	4	424	317	307	103	107	-	-	5
Podkarpackie	479	18	96	120	82	100	18	11	-	34
Podlaskie	268	19	9	2	26	184	9	4	-	15
Pomorskie	562	-	51	38	256	150	20	5	-	42
Śląskie	243	1	93	56	24	25	36	3	-	5
Świętokrzyskie	210	57	35	40	19	30	19	4	-	6
Warmińsko-mazurskie	285	53	6	2	38	95	36	2	-	53
Wielkopolskie	682	11	75	115	136	261	69	7	-	8
Zachodniopomorskie	370	-	11	40	31	242	26	2	-	18

Procentowy udział zabytków archeologicznych z danej epoki w województwie w ich łącznej liczbie w Polsce
Percentage share of archaeological monuments from a given era in the voivodship in their total number in Poland

POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie	18,9	6,7	18,6	27,6	16,9	10,8	32,5	27,1	-	14,6
Kujawsko-pomorskie	2,5	1,4	1,0	0,9	0,4	4,5	6,4	2,3	-	5,6
Lubelskie	2,3	5,7	1,8	0,5	0,1	4,9	3,3	10,6	16,7	1,1
Lubuskie	7,1	-	5,8	14,3	11,0	2,8	3,0	-	-	3,0
Łódzkie	1,8	0,5	0,2	1,3	1,9	3,1	2,2	5,9	-	2,2
Małopolskie	6,3	5,3	15,8	3,7	2,8	5,6	4,6	1,2	16,7	1,9
Mazowieckie	5,2	2,4	0,8	0,6	10,2	8,0	5,4	8,3	66,6	1,9
Opolskie	16,2	1,9	29,7	22,2	18,9	5,2	13,4	-	-	1,9
Podkarpackie	6,1	8,6	6,7	8,4	5,1	5,1	2,3	12,9	-	12,7
Podlaskie	3,4	9,1	0,6	0,1	1,6	9,3	1,1	4,7	-	5,6
Pomorskie	7,2	-	3,6	2,7	15,8	7,6	2,5	5,9	-	15,7
Śląskie	3,1	0,5	6,5	3,9	1,5	1,3	4,5	3,5	-	1,9
Świętokrzyskie	2,7	27,3	2,5	2,8	1,2	1,5	2,4	4,7	-	2,2
Warmińsko-mazurskie	3,7	25,3	0,4	0,1	2,3	4,8	4,5	2,3	-	19,9
Wielkopolskie	8,7	5,3	5,2	8,1	8,4	13,2	8,6	8,3	-	3,0
Zachodniopomorskie	4,8	-	0,8	2,8	1,9	12,3	3,3	2,3	-	6,8

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

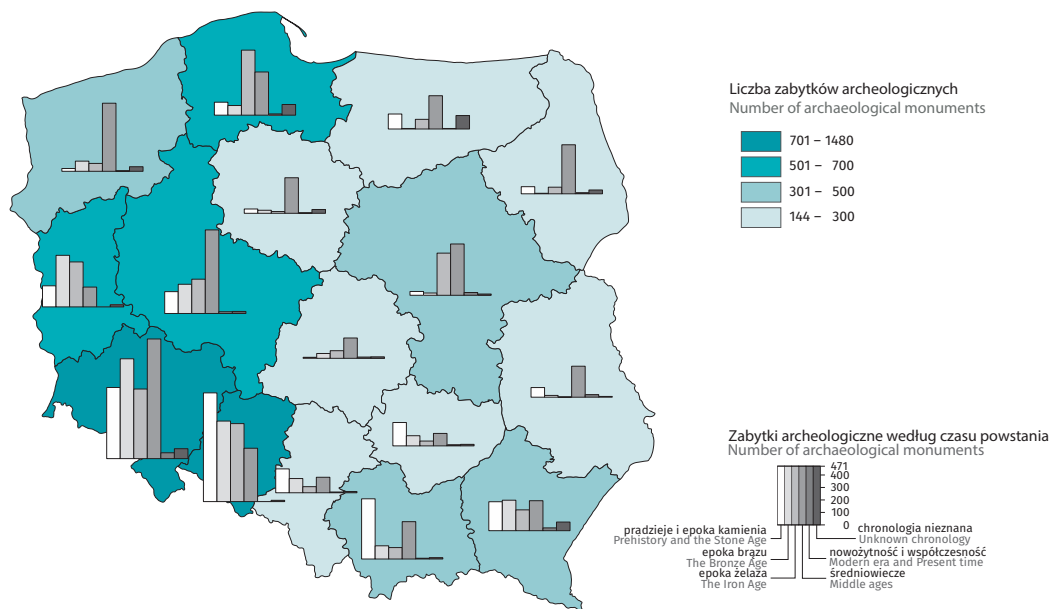
Wyjaśnienie pojęć (tablica 9.) związanych z określeniem datowania czasu powstania zabytków archeologicznych:

- pradzieje – ogólne określenie chronologii, stosowane dla stanowisk starszych niż okres wczesnego średniowiecza, w sytuacji gdy brakuje bardziej szczegółowych danych;
- epoka kamienia – najwcześniejsza epoka w periodyzacji archeologicznej, zaczynająca się na terenie ziem polskich ok. 500 tys. lat temu i trwająca do ok. 2 400–2 200 r. p.n.e.; jest to okres od pojawienia się hominidów zdolnych do wytwarzania narzędzi kamiennych do upowszechnienia się techniki wytwarzania przedmiotów metalowych; dzieli się na paleolit, mezolit i neolit, czyli starszą, środkową i młodszą epokę kamienia;
- epoka brązu – epoka nazwana od surowca, który upowszechnił się w produkcji narzędzi, ozdób i elementów stroju, w polskiej periodyzacji archeologicznej obejmująca okres od ok. 2 400–2200 r. p.n.e. do ok. VII w. p.n.e.;
- epoka żelaza – epoka nazwana od surowca dominującego w produkcji narzędzi, w polskiej periodyzacji archeologicznej trwająca od VII w. p.n.e. do V/VI – VII w. n.e., zależnie od regionu Polski;
- wczesne średniowiecze – w periodyzacji archeologicznej ziem polskich okres trwający od V/VI – VII w. n.e., zależnie od regionu Polski, do poł. XIII – pocz. XIV wieku;
- późne średniowiecze – w periodyzacji archeologicznej ziem polskich okres trwający od poł. XIII – pocz. XIV wieku (zależnie od regionu Polski) do przełomu XV/XVI w.;
- nowożytność – okres trwający od pocz. XVI wieku do roku 1815;
- współczesność – w polskiej periodyzacji archeologicznej okres po roku 1815, który podzielić można na tzw. długi wiek XIX (1815 – 1918 r.) i czasy najnowsze (po 1918 r.).

Żadna z aktualnie obowiązujących w Polsce definicji zabytku archeologicznego w Polsce nie zawiera cezury czasowej. Pomimo to, zdecydowana większość stanowisk objętych wpisem do rejestru zabytków to obiekty o metryce wczesnośredniowiecznej (1 973) z epoki kamienia (1 428), epoki brązu (1 426) i epoki żelaza (1 620). Dla 209 stanowisk w treści decyzji o wpisie do rejestru chronologię określono bardzo ogólnie, jako pradzieje, dla 267 datowanie jest nieznane. Zabytki archeologiczne nowożytne i współczesne stanowią niewielką część obiektów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych (odpowiednio 85 i 6), choć wartość reliktywne z tych nieodległych okresów jest coraz częściej zauważana i doceniana. W niektórych województwach wyraźnie rysuje się przewaga obiektów wczesnośredniowiecznych (kujawsko-pomorskie – 89 ze 193, lubelskie – 96 ze 181, podlaskie – 184 z 268), co związane jest ze stosunkowo dużą liczbą wpisanych do rejestru grodzisk i kurhanów, które powstały w tym okresie. W woj. pomorskim i mazowieckim w rejestrze zabytków przeważają stanowiska z epoki żelaza, zaś w woj. dolnośląskim, lubuskim i podkarpackim stosunkowo duży udział mają obiekty z epoki brązu. W woj. opolskim wyraźną przewagę mają zabytki archeologiczne z epoki kamienia (424 z 1 267). Najwięcej zabytków o metryce nowożytnej wpisano do rejestru w woj. dolnośląskim (23), podkarpackim (11) oraz lubelskim (9), w woj. lubuskim oraz opolskim zabytki nowożytne nie zostały dotąd objęte tą formą ochrony.

Należy przy tym pamiętać, że powyższe dane nie odzwierciedlają faktycznego stanu wiedzy na temat osadnictwa na ziemiach polskich w przeszłości, lecz rejestr zabytków archeologicznych, który jest wynikiem pracy kilku pokoleń konserwatorów, działających w oparciu o różne założenia, nie zawsze jednolite we wszystkich województwach.

Mapa 7. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2022 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 7. Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2022
 As of 31 December

2.5. Pomniki historii

2.5. Monuments of history

Jedną z form ochrony zabytków jest również podniesienie rangi obiektu poprzez nadanie mu statusu pomnika historii. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, uznaje za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury (art. 15.1), przy czym, minister składa taki wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków (art. 15.2). W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapę obiektu. Procedurę i kryteria wyboru pomników historii dookreśla dokument: Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii, przyjęty w 2005 r. przez Radę Ochrony Zabytków.

Pomniki historii odzwierciedlają bogactwo form i różnorodność polskich zabytków. Obiekty wyróżnione tym tytułem znajdują się we wszystkich województwach, pochodzą z różnych epok (od czasów prehistorycznych po wiek XX), należą do różnych kategorii zabytków (zespoły urbanistyczne, dzieła architektury i budownictwa oraz ich zespoły, zabytki sakralne, zespoły rezydencjonalne, dzieła budownictwa obronnego, zabytki techniki, krajobrazy kulturowe, parki i ogrody, cmentarze, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź związane z działalnością wybitnych osobistości lub instytucji, zabytki archeologiczne) i reprezentują wszystkie style. Pierwsze pomniki historii zostały ustanowione w 1994 r., kolejne tytuły przyznano w 2000 r. i od tego czasu, niemalże każdego roku przybywało ich po kilka, a w latach 2017-2018 związanych ze świętowaniem setnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę – ponad czterdzieści. Do końca 2022 r. lista obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii liczyła 119 pozycji. W 2022 r. przybyło 5 nowych obiektów:

1. „Małujowice - kościół parafialny pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła” – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 14 listopada 2022 roku.
2. „Radom - zespół klasztorny Bernardynów” (woj. mazowieckie, powiat Radom) – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 15 marca 2022 roku.
3. „Stoczek Klasztorny - Sanktuarium Matki Pokoju” (woj. warmińsko-mazurskie, powiat lidzbarski) – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 19 grudnia 2022 roku.
4. „Tum - zespół archikolegiaty pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny i św. Aleksego” (woj. łódzkie, powiat łęczycki) – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 4 kwietnia 2022 roku.
5. „Warszawa - gmach dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego” – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 28 czerwca 2022 roku.

Liczba pomników historii w poszczególnych województwach (stan w dniu 31 grudnia 2022 r.):

Dolnośląskie – 12
Kujawsko-pomorskie – 7
Lubelskie – 6
Lubuskie – 4
Łódzkie – 5
Małopolskie – 12
Mazowieckie – 10
Opolskie – 7
Podkarpackie – 7
Podlaskie – 4
Pomorskie – 9
Śląskie – 7
Świętokrzyskie – 9
Warmińsko-mazurskie – 6
Wielkopolskie – 11
Zachodniopomorskie – 3

Liczba obiektów uznanych za pomniki historii w poszczególnych latach (Aneks 1):

1994 – 15; 1995-1999 – 0; 2000 – 2; 2001-2002 – 0; 2003 – 1; 2004 – 7; 2005 – 5; 2006 – 0; 2007 – 3; 2008 – 2; 2009 – 2; 2010 – 2; 2011 – 7; 2012 – 8; 2013 – 0; 2014 – 4; 2015 – 2; 2016 – 0; 2017 – 21; 2018 – 24; 2019 – 0; 2020 – 4; 2021 – 5; 2022 – 5.

2.6. Polskie wpisy na Liście światowego dziedzictwa UNESCO

2.6. Polish entries on the UNESCO World Heritage List

Postępujący rozwój społeczno-gospodarczy stwarza zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dla ratowania miejsc i obiektów szczególnie cennych dla naszej cywilizacji UNESCO w 1972 r. przyjęło Konwencję w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego. Polska ratyfikowała konwencję w 1976 r., jako jedno z pierwszych państw. Konwencja, jedna z najlepiej rozpoznawalnych inicjatyw UNESCO, jest umową międzynarodową określającą obowiązki Państw – Stron oraz instrumentem współpracy międzynarodowej.

W Polsce w 2022 r. znajdowało się siedemnaście miejsc umieszczonych na Liście światowego dziedzictwa UNESCO (Aneks 3). Są to miejsca kulturowe lub przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach. Obecnie polskie miejsca światowego dziedzictwa obejmują:

- 4 historyczne miasta: Kraków, Warszawa, Zamość i Toruń;
- 3 wielomiejscowe lokalizacje obiektów będących przykładami drewnianej architektury sakralnej: Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy, drewniane kościoły południowej Małopolski i cerkwie regionu Karpat;
- 2 krajobrazy kulturowe: Kalwaria Zebrzydowska i Park Mużakowski;
- 2 kompleksy architektoniczne: Zamek krzyżacki w Malborku i Hala Stulecia we Wrocławiu;
- 3 wielomiejscowe lokalizacje obiektów przemysłowych – kopalnie: Królewskie kopalnie soli w Wieliczce i Bochni, kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku w Tarnowskich Górach oraz Krzemionkowski region prehistorycznego górnictwa krzemienia pasiastego;
- 1 Miejsce Pamięci: Auschwitz Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945);
- oraz 2 miejsca przyrodnicze: Puszcza Białowieska oraz Pradawne i pierwotne lasy bukowe w Karpatach i innych regionach Europy.

Wpis na Listę światowego dziedzictwa UNESCO stanowi formę ochrony tych miejsc. Na Liście znajdują się zarówno zabytki architektury i urbanistyki, jak i pomniki przyrody lub formacje geologiczne i ekosystemy, a także krajobrazy kulturowe – wspólne dzieła człowieka i przyrody. Lista światowego dziedzictwa jest aktualizowana każdego roku. Wniosek o wpis na Listę składa państwo, na terytorium którego znajduje się dane miejsce, a decyzję o wpisie podejmuje Komitet Światowego Dziedzictwa podczas corocznych sesji, po zasięgnięciu opinii organizacji doradczych: Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS – International Council on Monuments and Sites) lub Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN – International Union for Conservation of Nature).

Każdy wniosek nominacyjny na Listę światowego dziedzictwa musi być poprzedzony wpisem na tzw. Listę informacyjną, co najmniej rok przed jego złożeniem. Lista informacyjna (ang. Tentative List) jest to wykaz dóbr, które każde państwo zamierza rozważyć jako kandydatury na Listę światowego dziedzictwa UNESCO w najbliższych latach. W 2021 r. na polskiej Liście informacyjnej znajdowały się: Gdańsk – miasto wolności i pamięci (zgłoszone w 2005 r.), Kanał Augustowski (2006), Pienińska Dolina Dunajca (2006), Młyn Papierniczy w Dusznikach-Zdroju (2019) oraz Modernistyczne Śródmieście Gdyni – przykład tworzenia spójnej społeczności (2019).

W grudniu 2022 r. na Liście światowego dziedzictwa UNESCO znajdowało się 1 157 pozycji ze 167 krajów: 900 miejsc dziedzictwa kulturowego, 218 miejsc przyrodniczych i 39 miejsc o mieszanym charakterze kulturowo-przyrodniczym.

2.7. Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zabytek Zadbane”

2.7. Competition of the Minister of Culture and National Heritage “Well-protected monument”

Działaniem mającym na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami jest „Zabytek Zadbane” – ogólnopolski konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego skierowany do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Konkurs ma charakter cykliczny. Organizowany jest corocznie od 1975 r. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków (GKZ). Od 2011 r. procedury formalne konkursu realizuje Narodowy Instytut Dziedzictwa. Zgłoszeń obiektów zabytkowych mogą dokonać ich właściciele, posiadacze i zarządcy, a także wojewódzcy konserwatorzy zabytków, kierownicy delegatur Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, a także konserwatorzy samorządowi. Konkurs rozstrzygany jest w sześciu kategoriach:

- A. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu
- B. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe)
- C. Adaptacja obiektów zabytkowych
- D. Architektura i budownictwo drewniane
- E. Zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynierijne)
- F. Kategoria specjalna: Właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

Ocenie w 2022 r. podlegało 88 wniosków, jak w zestawieniu poniżej. Zestawienie to uwzględnia zmianę kategorii siedmiu obiektów dokonaną przez jury konkursu w trakcie oceny wniosków.

Tabl.10. Wnioski oceniane w konkursie „Zabytek Zadbane” według kategorii i województw
Table 10. Applications rated in the competition “Well-protected monument” by category and voivodship

Wyszczególnienie Specification		Razem Total	Kategorie Category					
			A	B	C	D	E	F
POLSKA	2020	63	25	5	13	10	–	10
	2021	119	47	17	32	14	4	5
	2022	88	32	6	29	9	5	7
Dolnośląskie		5	3	–	1	–	–	1
Kujawsko-pomorskie		2	1	–	1	–	–	–
Lubelskie		5	1	–	2	2	–	–
Lubuskie		3	1	–	1	–	–	1
Łódzkie		2	1	–	–	–	1	–
Małopolskie		13	4	2	4	1	–	2
Mazowieckie		12	6	1	3	1	–	1
Opolskie		9	6	1	2	–	–	–
Podkarpackie		8	1	–	4	2	1	–
Podlaskie		2	–	–	1	–	1	–
Pomorskie		5	–	–	4	–	1	–
Śląskie		8	4	–	2	–	1	1
Świętokrzyskie		2	2	–	–	–	–	–
Warmińsko-mazurskie		1	–	–	1	–	–	–
Wielkopolskie		9	2	–	3	3	–	1
Zachodniopomorskie		2	–	2	–	–	–	–

A. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu. B. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe). C. Adaptacja obiektów zabytkowych. D. Architektura i budownictwo drewniane. E. Zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynierskie). F. Kategoria specjalna: Właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

A. Preservation of the historic value of an object. B. Revalorisation of cultural space and landscape (including manor houses and palaces). C. Adaptation of historic buildings. D. Wooden architecture and construction. E. Technical monuments (including industrial and engineering construction). F. Special category: Proper use and constant care of the monument.

Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Source: data of National Institute of Cultural Heritage.

Laureatem konkursu edycji 2022 w kategorii A (Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu) zostało mauzoleum rodu Güttlerów w Złotym Stoku (woj. dolnośląskie), właściciel: Gmina Złoty Stok.

Wyróżnienia otrzymały:

- ratusz w Brzegu (woj. opolskie), właściciel: Gmina Brzeg,
- ptaszarnia, altana, mur ogrodzeniowy w zespole zabudowy ogrodu zoologicznego we Wrocławiu (woj. dolnośląskie), właściciel: ZOO Wrocław Sp. z o.o.,
- kościół rektorski Świętego Jana Chrzciciela w Gnieźnie (woj. wielkopolskie), właściciel: Rektorat Kościoła Świętego Jana Chrzciciela w Gnieźnie.

W kategorii B (Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu, w tym założenia dworskie i pałacowe) laureatem zostały:

- cmentarz z okresu pierwszej wojny światowej w Błoniu (woj. małopolskie), posiadacz: Gmina Tarnów,
- wieża widokowa wraz z otoczeniem w Cedyni (woj. zachodniopomorskie), właściciel: Gmina Cedynia,
- lapidarium na dawnym cmentarzu ewangelickim w Dołujach (woj. zachodniopomorskie), właściciel: Gmina Dobra,

- fort pancerny 52A "Łapianka" w Krakowie (woj. małopolskie), zarządca: Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie.

W kategorii C (Adaptacja obiektów zabytkowych) laureatem została kamienica mieszczańska, obecnie obiekt komercyjno-hotelowy przy ul. Rycerskiej 10 w Gdańsku (woj. pomorskie), właściciel: Gdańska Infrastruktura Wodociągowo-Kanalizacyjna Sp. z o.o.

Wyróżnienia otrzymały:

- dom Wiedemanna w Pruszczu Gdańskim, obecnie obiekt o funkcjach administracyjnych i edukacyjno-kulturalnych (woj. pomorskie), właściciel: Gmina Miejska Pruszcz Gdański,
- synagoga, obecnie biblioteka w Sompólnie (woj. wielkopolskie), właściciel: Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Sompólnie,
- zespół szpitala, obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia w Żaganii (woj. lubuskie), zarządca: Państwowa Szkoła Muzyczna i II stopnia w Żaganii.

W kategorii D (Architektura i budownictwo drewniane) laur otrzymał przyrynkowy dom podcieniowy w Pyzdrach (woj. wielkopolskie), właściciele: Gmina i Miasto Pyzdry.

Wyróżnienia otrzymały:

- cerkiew greckokatolicka Świętych Kosmy i Damiana w Bartnem (woj. małopolskie), zarządca: Muzeum – Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach,
- chata Jana Raka w Husowie (woj. podkarpackie), właściciel: Gmina Markowa,
- kościół parafialny Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny w Starymgorodzie (woj. wielkopolskie); właściciel: Parafia Rzymskokatolicka Oczyszczenia NMP w Starymgorodzie.

W kategorii E (Zabytki techniki, w tym budownictwo przemysłowe i inżynierijne) laur otrzymała remiza Stoczni Gdańskiej w Gdańsku (woj. pomorskie), właściciel: Stocznia Cesarska Development Sp. z o.o.

Wyróżnienia otrzymały:

- dworzec kolejowy w Białymstoku (woj. podlaskie), właściciel: Polskie Koleje Państwowe S. A.,
- Muzeum Hutnictwa w Chorzowie (woj. śląskie), właściciel: Miasto Chorzów,
- budynek A w zespole Białej Fabryki w Łodzi (woj. łódzkie), zarządca: Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

W kategorii specjalnej F (Właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem) dwa laury otrzymały równorzędnie:

- zamek Książ w Wałbrzychu (woj. dolnośląskie), zarządca: Zamek Książ w Wałbrzychu Sp. z o.o.,
- kamienica modernistyczna przy alei Tadeusza Kościuszki 14 w Częstochowie (woj. śląskie), właściciel: Mariusz Etryk.

Wśród 22 nagrodzonych w 2022 r. obiektów 11 znajduje się od opieką samorządów lub ich jednostek, 4 – przedsiębiorstw o formie sp. z o.o., po dwa zabytki należą do podmiotów państwowych, muzeów oraz parafii rzymskokatolickich, jeden – do właściciela prywatnego.

2.8. Dziedzictwo niematerialne

2.8. Intangible heritage

Dziedzictwo kulturowe, oprócz obiektów historycznych: zabytków, dzieł sztuki oraz dziedzictwa przyrodniczego zachowanego w rezerwach i stworzonego przez człowieka, (parki, ogrody) obejmuje niezwykle istotną kategorię zjawisk, jakimi są zwyczaje, obrzędy czy wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem. W celu ochrony tych wartości kulturowych UNESCO przyjęło 17 października 2003 r. w Paryżu Konwencję w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage), ratyfikowaną przez Polskę w 2011 r.

W ujęciu Konwencji (art. 2 ust. 1) „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem

przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.”

Przejawami niematerialnego dziedzictwa kulturowego są (art. 2 ust. 2):

- a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne;
- c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;
- d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Należy pamiętać, że niematerialne dziedzictwo kulturowe nie musi być oryginalne czy wyjątkowe, aby znaleźć się na Krajowej liście. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia on poczucie przynależności do wspólnoty.

Konwencja nakłada na Państwa-Strony obowiązek inwentaryzacji przejawów tego dziedzictwa znajdujących się na ich terytoriach. Takie rejestry powinny być regularnie aktualizowane, a informacje o nich – zawarte w okresowych sprawozdaniach.

UNESCO prowadzi trzy międzynarodowe listy, na których prezentuje przejawy niematerialnego dziedzictwa kulturowego krajów, które są Państwami-Stronami konwencji, uwidaczniając i popularyzując wiedzę o tym dziedzictwie. Decyzje o dokonaniu wpisu podejmowane są przez Międzyrządowy Komitet ds. ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na podstawie wniosków składanych przez zainteresowane kraje.

Jednym z międzynarodowych rejestrów jest Reprezentatywna lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity), która według stanu na koniec 2022 r. obejmuje 567 pozycji (w tym 39 wpisanych w 2022 r.). Na Reprezentatywnej liście znajduje się obecnie pięć zjawisk z naszego kraju: szopkarstwo krakowskie, kultura bartnicza, sokolnictwo, tradycje dywanów kwiatowych na procesje Bożego Ciała oraz flisackie tradycje w Ulanowie.

Listą szczególnie ważną z perspektywy podtrzymania żywotności dziedzictwa niematerialnego jest wykaz zjawisk wymagających szczególnie pilnej ochrony ze względu na zagrożenie zanikiem (Lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony – the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding). Według stanu na koniec 2022 r. obejmowała ona 76 pozycji. Polska nie ma żadnego wpisu na Liście pilnej ochrony.

Rejestr dobrych praktyk w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (the Register of Good Safeguarding Practices) to spis inicjatyw wybieranych przez Międzyrządowy Komitet spośród nadesłanych przez Państwa-Strony propozycji programów, projektów i działań podejmowanych w celu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wyróżniają się skutecznością i innowacyjnością. Wybrane projekty są upowszechniane i promowane przez Komitet jako wzorcowe rozwiązania w dziedzinie opieki nad przejawami dziedzictwa niematerialnego. Według stanu na koniec 2022 r. rejestr ten zawierał 33 pozycje. Polska nie ma wpisów do tego rejestru.

Konwencja UNESCO nakłada na swoich sygnatariuszy obowiązek inwentaryzacji żywych przejawów dziedzictwa niematerialnego poprzez tworzenie jednego lub wielu spisów tych zjawisk. W Polsce tworzony jest jeden spis gromadzący aktualne informacje o przejawach dziedzictwa niematerialnego praktykowanego na terenie naszego kraju, nazwany Krajową listą niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a nad formalnymi aspektami przebiegu aplikowania czuwa Narodowy Instytut Dziedzictwa. Inwentaryzacja zjawisk NDK z terenu Polski na Krajowej liście rozpoczęła się w 2013 r., a pierwszego wpisu dokonano w roku 2014 r. Lista służy nie tylko identyfikacji, promocji i wzmocnieniu dziedzictwa, ale stanowi też podstawę do wnioskowania o dokonanie wpisu na jedną z list międzynarodowych prowadzonych przez UNESCO. Na tej liście (według stanu z dnia 31 grudnia 2022 r.) znajdują się 64 pozycje:

1. Rusznikarstwo artystyczne i historyczne – wyroby według tradycyjnej szkoły cieszyńskiej,
2. Szopkarstwo krakowskie,
3. Pochód Lajkonika,
4. Flisackie tradycje w Ulanowie,
5. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu,
6. Język esperanto jako nośnik kultury esperanckiej,
7. Umiejętność wytwarzania instrumentu i gry na kozie (dudach podhalańskich),
8. Hafciarstwo kaszubskie szkoły żukowskiej (Kaszëbsczë wësziwanië żukòwsczégò sztëlu),
9. Sokolnictwo – żywa tradycja,
10. Polskie tańce narodowe – polonez, mazur, kujawiak, oberek, krakowiak,
11. Uroczystości ku czci Św. Rocha z obrzędem błogosławieństwa zwierząt w Mikstacie,
12. Tradycyjna technika ludwisarska Felczyńskich w Taciszowie,
13. Przywołówki dyngusowe w Szymborzu,
14. Gwara warmińska jako nośnik tradycji ustnych,
15. Zabawkarstwo żywiecko-suskie,
16. Bartnictwo,
17. Perebory – nadbużańskie tradycje tkackie,
18. Tradycje wytwarzania koronki koniakowskiej,
19. Krakowska koronka klockowa,
20. Tradycje kulturowe Biskupizny (mikroregionu etnograficznego wokół Krobi w woj. wielkopolskim),
21. Kolędowanie Działów Noworocznych na Żywiecczyźnie,
22. „Turki” grodziskie (oddziały wielkanocnej straży grobowej, pełniące rolę przy symbolicznych grobach Chrystusa w kościołach parafialnych),
23. Tradycje weselne z Szamotoł i okolic,
24. Tradycje dudziarskie w Wielkopolsce,
25. Umiejętność wyplatania kosza „kablęcoka” w Lucimi,
26. Wyścigi kumoterek (zawody na śnieżnym torze w kumoterkach, czyli charakterystycznych dla regionu Podhala sankach),
27. Umiejętność gry na dudach żywieckich i ich wytwarzanie,
28. Procesja Bożego Ciała z tradycją kwietnych dywanów w Spycimierzu,
29. Gajdy – umiejętność wytwarzania instrumentu i praktyka gry w Beskidzie Śląskim,
30. Barbórka górników węgla kamiennego na Górnym Śląsku,
31. Plecionkarstwo w Polsce,
32. Tradycje kulturowe Bambrów Poznańskich,
33. Kaszubska Gwiazdka na Kaszubach,
34. Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego,
35. Zwyczaj wodzenia niedźwiedzia na Śląsku Opolskim,
36. Polonez – taniec polski,
37. Kroszonkarstwo opolskie (sztuka zdobienia jaj metodą rytowniczą),
38. Wycinankarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
39. Krzyżoki w Borkach Małych,
40. Babski comber na Śląsku Opolskim,
41. Procesja Bożego Ciała z tradycją kwietnych dywanów w Kluczu, Olszowej, Zalesiu Śląskim i Zimnej Wódce,
42. Pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim,

43. Zwyczaj dunajowania w Łukowej i okolicach,
44. Tradycyjne święcenie pokarmów w Dąbrowie Chotomowskiej,
45. Wysiewanie serc i krzyży na polach w okolicach Strzelec Opolskich,
46. Wypiek bysków i nowych latek Kurpiów Puszczy Zielonej,
47. Carillonowa muzyka w Gdańsku,
48. Chodzenie z kozą na Kujawach,
49. Hafciarstwo z nadwiślańskiego Urzecza,
50. Bziuki – wielkanocny zwyczaj dmuchania ogni w Koprzywnicy,
51. Umiejętność wytwarzania czepców warmińskich,
52. Tradycyjne szkutnictwo Pucka,
53. Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku,
54. Tradycje kulturowe Bukówca Górnego,
55. Demoscena – kultura twórców dem,
56. Bursztyniarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
57. Snutka golińska – hafciarstwo południowej Wielkopolski,
58. Hafciarstwo kurpiowskie z Puszczy Białej,
59. Krzyżyki z palmy wielkanocnej – zwyczaj z terenów Opolszczyzny,
60. Wielkanocne procesje konne na Górnym Śląsku,
61. Barbórka górników węgla kamiennego na Dolnym Śląsku,
62. Skubanie pierza na Śląsku Opolskim,
63. Bacowanie,
64. Tkanie rękawic furmańskich przez Czarnych Górali.

W 2018 r. w Narodowym Instytucie Dziedzictwa została uruchomiona druga lista: Krajowy rejestr dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Intencją tego spisu jest zgromadzenie i upowszechnienie wszelkich inicjatyw, programów czy projektów, które najlepiej odzwierciedlają zasady i cele Konwencji, stanowiąc źródło inspiracji do podejmowania podobnych działań.

31 grudnia 2022 w rejestrze znajdowało się 9 praktyk:

1. Sejmiki wiejskich zespołów teatralnych i ogólnopolski ruch wiejskich amatorskich zespołów teatralnych,
2. Działalność Małopolskiego Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
3. Flis Wiślany – tradycja budowy łodzi drewnianych oraz żeglugi wiślanej,
4. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych z Targami Sztuki Ludowej,
5. Tradycyjne śpiewy majowe przy kapliczkach w Żabnicy na Pomorzu Zachodnim,
6. Spotkanie Czterech Świec, czyli wieczór kolęd, w którym uczestniczą wierni czterech wyznań chrześcijańskich zamieszkujących gminę Trzebiatów,
7. Biesiada Folkloru Ziemi Kaliskiej,
8. Reaktywacja i rozwój drzeworytu płazowskiego,
9. Działalność Bukowiańskiego Centrum Kultury Dom Ludowy w Bukowinie Tatrzańskiej.

3. Działalność Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w roku 2022

3. Activities of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2022

3.1. Historia i misja

3.1. History and mission

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi (NIKiDW) został utworzony decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w roku 2019 w oparciu o zasoby Centralnej Biblioteki Rolniczej im. Michała Oczapowskiego w Warszawie. Nawiązuje on do tradycji Państwowego Instytutu Kultury Wsi, utworzonego w 1936 roku przez prezydenta Ignacego Mościckiego. Przed II wojną światową w obecnej siedzibie Instytutu przy Krakowskim Przedmieściu 66 mieściło się Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (z oddziałem Muzeum Etnograficznego), które nie zostało już reaktywowane po wojnie.

NIKiDW, zgodnie ze statutem, ma za zadanie wspieranie i ochronę kultury wsi oraz jej dziedzictwa w wymiarze historycznym i współczesnym oraz promocję tego dziedzictwa wśród społeczeństwa polskiego. Służą temu różnorodne działania, mające na celu zachęcanie społeczności lokalnych do poznawania i kontynuowania elementów własnej tradycji związanych z pokoleniowym przekazem dziedzictwa w zakresie kultury materialnej i niematerialnej. Z kolei szeroko pojęta promocja dziedzictwa wiejskiego oraz kultury tradycyjnej i ludowej poprzez organizację i wspieranie różnorodnych wydarzeń prezentujących folklor, jest skierowana do mieszkańców dużych i małych miast. Ważną rolę odgrywa działalność wydawnicza, dedykowana różnym grupom odbiorców, a także produkcja filmów poświęconych kulturze ludowej. NIKiDW prowadzi także badania etnograficzne, dokumentujące współczesne zjawiska kulturowe oraz organizuje konferencje tematyczne.

3.2. Działalność merytoryczna

3.2. Substantive activity

3.2.1. Popularyzacja i edukacja

3.2.1. Popularisation and education

Wydarzenia

Ważną rolę w działaniach NIKiDW odgrywa segment popularyzatorski i edukacyjny, mający na celu przybliżenie mieszkańcom miast elementów kultury tradycyjnej i ludowej poprzez prezentację różnych regionów etnograficznych oraz mniejszości narodowych. Na wydarzenia zapraszani są twórcy reprezentujący różne dziedziny sztuki, rękodzieła i rzemiosła, którzy prezentują swoje wyroby, jak również oferują je do sprzedaży. Na każdym z nich obecne są licznie koła gospodyń wiejskich (KGW) z kulinariami i rękodziełem. Na scenie występują zespoły ludowe, które prezentują autentyczny folklor ze swojego regionu. Odbywają się także przedstawienia grup teatrów obrzędowych oraz potańcówki, przeznaczone dla wszystkich zainteresowanych w celu zachęcenia ich do aktywnego uczestnictwa w spotkaniach z kulturą ludową.

Wśród wydarzeń, które odbyły się w roku 2022 w Warszawie należy wymienić:

- 6 marca – „Dzień Kobiet na Ludowo”, podczas którego KGW oferowały tradycyjne wyroby kulinarne oraz wyroby rękodzielnicze. To przede wszystkim członkiniom z KGW dedykowane jest to święto w NIKiDW, by miały możliwość zaprezentowania swoich aktywności. Ideą tej imprezy jest podkreślenie roli KGW w życiu społeczności lokalnych¹⁷. Odbyły się też warsztaty wykorzystania ziół w tradycji ludowej i warsztaty wykonywania palm wielkanocnych oraz koncerty zespołów ludowych: Zespołu Muzyczno-Obrzędowego „Pakoszowianie” (woj. podkarpackie), Zespołu „Korinnia” z repertuarem ukraińskim (woj. mazowieckie), zespołu „na Przyboś” z Monet (woj. warmińsko-mazurskie), Zespołu Folklorystycznego „Kurpianka” z Kadzidła (woj. mazowieckie);
- 5 czerwca – „Dzień Dziecka na Ludowo” to wydarzenie, na którym całe rodziny mogły zapoznać się z kulturą ludową, uczestnicząc w warsztatach z wycinanki kurpiowskiej i lepienia byśków, a także oglądając występy kapel i zespołów na scenie. Podczas tego święta wystąpił Dziecięcy Zespół Ludowy „Kocierzewiaczy” (woj. łódzkie), Kapela Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Młode Kurpie” (woj. mazowieckie) oraz kapela „Odloty” z kameralnym spektaklem dla dzieci oraz rodzin z muzyką na żywo pt. „Dawne zabawki ludowe w Polsce” (woj. wielkopolskie);
- 11 grudnia – „Jarmark Bożonarodzeniowy”¹⁸ to impreza, na której twórcy ludowi reprezentujący różne dziedziny twórczości mieli możliwość sprzedaży swoich wyrobów rzemieślniczych i rękodzielniczych z zakresu m. in. tkactwa, rzeźby ceramicznej, plastyki obrzędowej (kwiaty bibułkowe, pająki), rzeźby w drewnie, haftu, wyrobów szydełkowych, koronki klockowej i ozdób bożonarodzeniowych. Zorganizowane zostały także warsztaty dla dzieci i dorosłych z wykonywania mini pajaków ze słomy, kwiatów z bibuły oraz warsztaty zielarskie. Koncert kolęd dał Zespół Śpiewaczy „Ksinzoki” (woj. łódzkie), a obrzęd kolędniczy przedstawili Brodacze ze Sławatycz (woj. lubelskie).

W okresie letnim od maja do września odbywały się SCENY LETNIE (coroczne imprezy cykliczne), w ramach których prezentowana była tematycznie kultura ludowa z różnych regionów Polski i zapraszane były zespoły, grupy obrzędowe i kapela ludowe, a także twórcy prowadzący warsztaty oraz sprzedający charakterystyczne dla danego regionu wyroby. Na wszystkich spotkaniach obecne były również koła gospodyń wiejskich z regionalnymi kulinariami oraz własną twórczością rękodzielniczą. W 2022 roku odbyły się następujące wydarzenia:

- 21 maja – „Spotkanie z Kulturą Beskidzką” z występami: Kapeli Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Ondraszek” przy Szczyrkowskim Centrum Kultury, Zespołu Regionalnego Hajduki z Pewli Ślemieńskiej, Kapeli Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca PILSKO z Żywca, Kapeli Góralskiej „Wisła” (wszystkie zespoły reprezentowały woj. śląskie);
- 16 lipca – „Spotkanie z Kulturą Wielkopolską” z występami: Kapeli Kozłarskiej ze Sini, Zespołu Regionalnego „Nowe Lotko” z Bukówca Górnego, Kapeli Dudziarskiej Romualda Jędraszaka, Zespołu Folklorystycznego „Szamotuły” (wszystkie zespoły reprezentowały woj. wielkopolskie);
- 13 sierpnia – „Spotkanie z Kulturą Kurpiowską” z występami: Zespołu Śpiewaczego z Turośli (woj. podlaskie) oraz Zespołu Pieśni i Tańca „BezWianki”, Zespołu Pieśni i Tańca „Oberek” z Wyszkowa, Kapeli „Miód na Serce” (wszystkie zespoły reprezentowały woj. mazowieckie).

Inne wydarzenia:

- 10 września – Europejskie Dni Dziedzictwa z przewodnim tematem „Kultura mniejszości narodowych, etnicznych oraz grup etnograficznych” oraz z występami: Zespołu Regionalnego Pieśni i Tańca „Wilamowice” (woj. śląskie), zespołu Hajda Banda – kapeli polsko - białoruskiej, Łemkowskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Kyczera” (woj. dolnośląskie), Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Kaszuby” z Kartuz (woj. pomorskie), Zespołu Śpiewaczego „Rodyna” (woj. podlaskie), twórców z łemkowskimi krywulkami i malowankami zalipiańskimi¹⁹ (woj. małopolskie). Odbyły się także warsztaty wykonywania lalek motanek oraz pokaz tkania tzw. pereborów (czyli wzorów tkackich z pogranicza Podlasia i Polesia).

¹⁷ Podczas I edycji w roku 2020 ten fakt, szczególnie podkreślał Prezydent Andrzej Duda wraz z Małżonką Agatą Kornhauser-Dudą, odwiedzając wydarzenie i obecne na nim KGW.

¹⁸ W roku 2022 nie odbył się Jarmark Wielkanocny, ze względu na obostrzenia związane z SARS-Cov 19, ale jest on również imprezą cykliczną, podobnie jak Jarmark Bożonarodzeniowy.

¹⁹ https://historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,1267,obiekt_malowanki_z_zalipia.html [odczyt 9.08.2023 r.]

- 3 października – XIX Warszawskie Święto Chleba, które zostało zainicjowane przez Centralną Bibliotekę Rolniczą, a jest kontynuowane przez Instytut²⁰. Celem tej imprezy jest promowanie tradycji dożynkowych i szacunku do chleba, będącego podstawowym pożywieniem na polskiej wsi. Na wydarzenie zapraszani są piekarze, spółdzielnie piekarskie z Warszawy i pobliskich miejscowości oraz twórcy ludowi. W roku 2022 wystąpiły zespoły: „URZECZENI” (woj. mazowieckie), Kapela „Lututowianie” z Lututowa (woj. łódzkie), Zespół Pieśni i Tańca „Pasieka” z Platerowa (woj. mazowieckie), Zespół Pieśni i Tańca „Szczawin Kościelny” (woj. mazowieckie).
- 11 listopada – obchody Święta Niepodległości, podczas których zorganizowano koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu Międzypokoleniowego Zespołu Folklorystycznego „Cymbarka” z Cielądza (woj. łódzkie), a budynek Instytutu podświetlono w barwach narodowych.
- 19 listopada – Wieczór Andrzejkowy ze spektaklami teatrów wiejskich związanych z tradycją i obyczajami nocy świętego Andrzeja, w wykonaniu Zespołu „Kujawy Bachorne Nowe” (woj. kujawsko-pomorskie) i Zespołu Śpiewaczego „Zorza” z Dereżni (woj. lubelskie) oraz huczną potańcówką do muzyki granej na żywo przez kapele ludowe: Warnijsko Kapela (woj. warmińsko-mazurskie), Kapela Bursów (woj. mazowieckie) i Kapela Butrymów (woj. lubelskie).

W każdym z wydarzeń uczestniczyło po około 500 osób.

3.2.2. Działalność wydawnicza

3.2.2. Publishing activity

Ważną rolę w popularyzacji kultury ludowej i tradycyjnej, odgrywa działalność wydawnicza Instytutu. W roku 2022 zostały wydane następujące pozycje:

- Zbiór bajek „Cudowne lekarstwo i inne bajki ludowe. Podkarpacie”, autor Joanna Papuzińska, ilustracje Jola Richter-Magnuszewska,
- Gra pamięciowa „Tradycyjne zabawki”,
- „Słownik gwarowy ziemi radomskiej”, autor Marian Kwiecień, redaktor merytoryczny prof. UJK Stanisław Cygan,
- Gazeta „Gościniec Dożynkowy”,
- Kwartalnik „Kultura Wsi”.

Książka autorstwa Joanny Papuzińskiej „Cudowne lekarstwo i inne bajki ludowe. Podkarpacie” powstała na podstawie bajek i baśni ludowych pochodzących z województwa podkarpackiego²¹. Bajki nawiązują treścią do zwyczajów i tradycji wschodniej Małopolski. Są to unikatowe teksty, które nie tylko wprowadzają dzieci w świat bajek ludowych, lecz także pokazują, jak wyglądało życie poszczególnych grup etnograficznych, tj. Rzeszowiaków, Lasowiaków, Dolinian, Pogórzan, Łemków i Bojków, na dawnej podkarpackiej wsi. Dodatkowo w publikacji znajdują się: mapa, słowniczek pojęć i kody QR, dzięki którym dzieci mogą dalej samodzielnie zgłębiać wiedzę i poznać bajki w wersji oryginalnej, tj. opowiedziane w gwarze. Przy powstaniu publikacji podjęto współpracę z Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku oraz Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej²².

Z kolei dzięki grze pamięciowej typu memory Tradycyjne zabawki można zapoznać się z dawnymi zabawkami, którymi bawiły się dzieci na polskiej wsi²³.

Słownik gwarowy ziemi radomskiej jest zbiorem leksyki wsi położonych w gminach Jedlińsk i Jastrzębia, będących na pograniczu wpływów małopolskich i mazowieckich. Autor słownika, Marian Kwiecień z pasji do rodzinnej mowy zebrał słowa i wyrażenia, których używał i które słyszał w rodzinnej wsi i okolicach. W ten sposób powstał amatorski słownik, liczący około 2500 haseł, a jego tematyka związana jest z wiejskim życiem (codziennymi czynnościami, obyczajami, relacjami społecznymi). Leksyka słownika nawiązuje również do charakterystycznych miejsc i zwyczajów w Radomskim, np. do Jedlińska, znanego

²⁰ <https://warszawa.naszemiasto.pl/chlebem-i-muzyka-swietujemy/ar/c13-9012145> [odczyt 24.07.2023]

²¹ https://nikidw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/06/Cudowne_Lekarstwo_Podkarpacie_72DPI-1.pdf [odczyt 24.07.2023]

²² <https://nikidw.edu.pl/2022/06/03/premiera-ksiazki-dla-dzieci-cudowne-lekarstwo-i-inne-bajki-ludowe-instytut-dzieciom/> [odczyt 24.07.2023]

²³ <https://nikidw.edu.pl/2023/06/05/w-instytucie-premiera-najnowszej-gry-pamieciowej-tradycyjne-zabawki/> [odczyt 24.07.2023]

z obrzędu ścięcia śmierci we wtorek przed Wielkim Postem. Obok materiału słownikowego książka zawiera rozdział poświęcony kulturze ludowej. To właśnie stąd pochodził i tutaj robił badania Oskar Kolberg, który jest uznawany za pierwszego polskiego etnografa, a jego Dzieła Wszystkie²⁴ są nieustannym punktem odniesień kolejnych pokoleń etnografów. Treść słownika została wzbogacona o materiał ilustracyjny. Gazeta „Gościniec Dożynkowy” – to okolicznościowa publikacja, związana z 40. rocznicą Pierwszych Dożynek Jasnogórskich w dniu 5 września 1982 r. oraz rocznicą powstania NSZZ RI „Solidarność” i Duszpasterstwa Rolników. W przygotowanie „Gościńca Dożynkowego” zaangażowało się siedemnastu autorów, w tym red. Andrzej W. Kaczorowski, znawca niezależnego ruchu chłopskiego w PRL, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska oraz pracownicy Instytutu Pamięi Narodowej: dr Mateusz Szpytma, dr hab. Rafał Reczek, dr hab. Mariusz Krzysztofiński i dr Bogusław Wójcik. Swoimi wspomnieniami podzielili się Józef Broniszewski, Gabriel Janowski, Sławomir Siwek, Michał Grabianka i prof. Jan Żaryn. Gazeta opisuje m.in. pierwszych duszpasterzy rolników, abpa Ignacego Tokarczuka, ks. prał. Bogusława Bijaka oraz życie i twórczość Wandy Pomianowskiej. „Gościniec Dożynkowy” rozdawano pielgrzymom przed uroczystą sumą na Jasnej Górze w dniu 4.09.2022 roku oraz zwiedzającym Krajową Wystawę Rolniczą w Częstochowie w dniach 3-4.09.2022 roku²⁵.

NIKiDW wydaje także czasopismo ciągłe – kwartalnik „Kultura Wsi”, o charakterze popularnonaukowym, podejmuje tematykę dziedzictwa kulturowego wsi oraz zagadnienia przemian i transformacji na polskiej wsi. Przedstawia także twórców ludowych i osoby aktywne na obszarach wiejskich oraz wydarzenia kulturalne w Polsce. Wydawanie kwartalnika zostało zainicjowane przez Centralną Bibliotekę Rolniczą w roku 2014, a NIKiDW wydaje go od roku 2021. Aktualnie kwartalnik ukazuje się w nakładzie 2500 egzemplarzy, z których ponad 600 jest bezpłatnie wysyłanych do gminnych ośrodków kultury i bibliotek. Jest on także dostępny on-line²⁶.

Tematy przewodnie kolejnych numerów 2022 roku:

- Numer 1(16) 2022 – „Budownictwo regionalne i nawiązania do niego w architekturze współczesnej”;
- Numer 2(17) 2022 – „Polski strój ludowy jako inspiracja dla współczesnej mody”;
- Numer 3(18) 2022 – „Kolekcjonerstwo i pasja zbierania”;
- Numer 4(19) 2022 – „Zwyczaje Bożego Narodzenia w tradycyjnej kulturze ludowej”.

3.2.3. Filmy

3.2.3. Films

W latach 2021–2022 r. Telewizja Polska TVP3 Kraków na zlecenie NIKiDW, przygotowała serię 16 filmów dokumentalnych pod wspólnym tytułem „Kultura na Ludowo #wspieram”, których celem było przedstawienie twórców ludowych z różnych regionów Polski oraz przybliżenie szerokiemu gronu odbiorców wartościowych i często już zanikających aspektów dziedzictwa kultury i sztuki ludowej. Zrealizowane filmy w roku 2022 to: „Twórcy ludowi na Lubelszczyźnie”, „Twórcy ludowi w Wielkopolsce”, „Twórcy ludowi na Opolszczyźnie”, „Twórcy ludowi na Kaszubach”, „Twórcy ludowi u Kliszczaków”, „Twórcy ludowi u Górali Nadpopradzkich”, „Twórcy ludowi u Zagórzan”²⁷. Dzięki zamieszczeniu filmów na platformie VOD są one ogólnodostępne²⁸.

²⁴ <http://oskarkolberg.pl> [odczyt 24.07.2023]

²⁵ <https://nikidw.edu.pl/2022/09/08/gosciniac-dozynkowy-nowe-wydawnictwo-instytutu/> [odczyt 24.07.2023]

²⁶ <https://nikidw.edu.pl/2021/11/18/czasopismo-kultura-wsi-w-wersji-online/> [odczyt 24.07.2023]

²⁷ Filmy zrealizowane w roku 2021: „Twórcy Ludowi u Górali Babiogórskich”, „Twórcy ludowi z Puszczy Sandomierskiej”, „Twórcy ludowi na Kurpiach Zielonych”, „Twórcy ludowi na Lubelszczyźnie”, „Twórcy ludowi na Spiszu”, „Twórcy ludowi na Podhalu”, „Twórcy ludowi u Lachów Sądeckich”, „Twórcy ludowi na Orawie”, „Twórcy ludowi u Łemków”. W roku 2023 są realizowane kolejne filmy z tej serii.

²⁸ <https://krakow.tvp.pl/56272272/kultura-na-ludowo> [odczyt 24.07.2023]

3.2.4. Konferencje

3.2.4. Conferences

W grudniu 2022 r. zorganizowano wspólnie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytutem Pamięci Narodowej i NSZZ RI „Solidarność” – Jubileuszową Konferencję z okazji 40-lecia Duszpasterstwa Rolników. Podczas wydarzenia zostały wręczone Krzyże Wolności i Solidarności, nadane przez Prezydenta Andrzeja Dudę oraz statuetki „Kłosa Niepodległej RP. Tym, co żywią i bronią” Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wydarzenie to było doskonałą okazją, by podziękować członkom organizacji NSZZ RI „Solidarność” za ich patriotyczną postawę, obywatelską służbę, a także bezinteresowną troskę o interesy mieszkańców wsi²⁹.

3.2.5. Wystawy

3.2.5. Exhibitions

W dniach 3-4 września 2022 r. Instytut wziął udział w 30. Krajowej Wystawie Rolniczej w Częstochowie, towarzyszącej Ogólnopolskim Dożynkom Jasnogórskim. Przy stoisku NIKiDW odbył się obrzęd ośpiwania wieńca dożynkowego w wykonaniu Koła Gospodyń Wiejskich z Grabowej (woj. śląskie) oraz występy Kapeli Romana Wojciechowskiego (woj. łódzkie), Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Ondraszek” ze Szczyrku (woj. śląskie), który poza pieśniami i muzyką góralską, zaprezentował tańce góralskie i zaprosił do wspólnej zabawy. Odbyły się także warsztaty stolarskie wykonywania ryczek, czyli małych stołeczków do dojenia krów i warsztaty wyrabiania wózeczków z wikliny³⁰.

3.3. Wsparcie

3.3. Support

3.3.1. Wsparcie dla twórców

3.3.1. Support for creators

Program stypendialny „Mistrz-Uczeń”³¹ (nadal w realizacji) ma na celu ratowanie lokalnego dziedzictwa i tradycji oraz zapewnienie ciągłości autentycznej twórczości i rzemiosła ludowego poprzez międzypokoleniowy przekaz umiejętności i wiedzy. Pierwsza edycja miała miejsce w roku 2022. Wsparcie dla swoich projektów otrzymało 15 par stypendystów³². Uczniowie uczyli się od mistrzów budowania instrumentów, śpiewu i gry tradycyjnych melodii, haftu. Zdobywali wiedzę o tradycyjnym młynarstwie, kowalstwie, plecionkarstwie, koroncy siatkowej i klockowej, tkactwie oraz bartnictwie. Ich praca została udokumentowana w postaci 15 filmów, które opublikowano na kanale YouTube NIKiDW³³.

3.3.2. Wsparcie dla naukowców i badaczy

3.3.2. Support for scientists and researchers

Poprzez konkurs na najlepszą pracę magisterską i doktorską pn. „Korzenie i skrzydła”. NIKiDW zachęca młodych naukowców do podjęcia tematyki związanej z dziedzictwem wsi w ujęciu interdyscyplinarnym oraz prezentuje wyniki badań naukowych poświęconych kulturze i dziedzictwu polskiej wsi. Konkurs

²⁹ <https://nikidw.edu.pl/2022/12/03/40-lecie-duszpasterstwa-rolnikow-z-udzialem-najwyzszych-wladz-panstwowych/> [odczyt 24.07.2023]

³⁰ <https://odr.net.pl/wystawa/xxxi-krajowa-wystawa-rolnicza-juz-za-nami/> [odczyt 24.07.2023]

³¹ <https://nikidw.edu.pl/2022/05/13/mistrz-uczen/> [odczyt 24.07.2023]

³² <https://nikidw.edu.pl/2022/06/17/program-stypendialny-mistrz-uczen-rozstrzygniety/> [odczyt 24.07.2023]

³³ <https://www.youtube.com/@narodowyinstytutkulturyidz7820> [odczyt 24.07.2023]

realizuje główne zadania Instytutu, którymi są m.in. dokumentowanie, analiza i wieloaspektowa interpretacja oraz popularyzacja dziedzictwa wsi w pełnym spektrum. Dzięki konkursowi Instytut pragnie wzmocnić nurt badań nad dziedzictwem niematerialnym, materialnym, historycznym i przyrodniczym polskiej wsi, by chronić wartości duchowe, tradycyjne umiejętności, zjawiska historyczne i obyczajowe. Celem jest także popularyzowanie wyników oryginalnych badań naukowych poświęconych tej tematyce, które będą służyły tożsamości lokalnej, jako znaczący czynnik rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. Konkurs jest skierowany do studentów i absolwentów różnych kierunków z obszaru nauk humanistycznych, społecznych i nauk o sztuce, w tym – stosujących w pracach dyplomowych metodologię folklorystyczną, etnologiczną i antropologiczno-kulturową. Mogą oni zgłaszać prace dotąd niepublikowane. Pierwsza jego edycja – ogłoszona została w roku 2021³⁴, a rozstrzygnięta w 2022³⁵, poświęcona była pracom magisterskim oraz doktorskim. Wyłoniono sześciu finalistów – trzech w kategorii najlepszej pracy doktorskiej i trzech w kategorii najlepszej pracy magisterskiej³⁶.

3.3.3. Wsparcie dla Kół Gospodyń Wiejskich

3.3.3. Support for the Country Housewives' Associations

Wspieranie Kół Gospodyń Wiejskich oraz wszelkich inicjatyw polegających na zrzeszaniu się mieszkańców obszarów wiejskich stanowi ważną część działalności Instytutu. Często są oni pozostawieni sami sobie, a inspiracje do prowadzenia działalności czerpią wyłącznie z Internetu. Zdarza się, że KGW nie prowadzą działalności zgodnej ze swoją lokalną tradycją (choć do tego obliguje je ustawa), a jedynie realizują działania, które z ich punktu widzenia wydają się atrakcyjne lub widowiskowe. Dlatego istotne w działalności NIKiDW jest udzielanie wsparcia merytorycznego kołom na różnych polach ich aktywności³⁷.

W roku 2022 NIKiDW zorganizował cykl szkoleń internetowych pt. „KGW na CITo!”. Szkolenia te były poświęcone prowadzeniu Uproszczonej Ewidencji Przychodów i Kosztów (UEPiK) oraz wypełnianiu deklaracji CIT-8, CIT-D i CIT-8/O. Na szkoleniach omówiono zagadnienia związane z rejestrowaniem i statutem KGW, zestawieniem przychodów i kosztów, przepływów finansowych, wykazem środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Szkolenia, w formie 30 nieodpłatnych webinarów, przeprowadzone zostały dla kół ze wszystkich 16 województw. Wzięło w nich udział 4144 uczestników. W trybie stacjonarnym (Węgorzewo, Gdańsk, Toruń, Lublin, Krasnystaw, Nowy Sącz) we współpracy ze Stowarzyszeniem Twórców Ludowych odbyły się natomiast „Szkolenia z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych”³⁸. W czasie 56. Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym zorganizowano także warsztaty – wykłady dla twórców ludowych z prawa autorskiego i zawierania umów.

3.3.4. Wsparcie dla festiwali, przeglądów, konkursów, teatrów wiejskich, warsztatów, jarmarków

3.3.4. Support for festivals, reviews, competitions, rural theaters, workshops, fairs

NIKiDW wspiera różnorodne wydarzenia w skali całej Polski: festiwale, przeglądy, konkursy, teatry wiejskie, warsztaty, jarmarki, które promują kulturę ludową i tradycyjną oraz odrębności regionalne, których celem jest przybliżenie lokalnych zwyczajów, popularyzacja kultury ludowej, upowszechnianie wiedzy o unikatowych tradycjach charakterystycznych dla danego obszaru wiejskiego.

W 2022 roku Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi wsparł następujące wydarzenia:

- 56. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, (woj. lubelskie);
- 55. Targi Sztuki Ludowej w Kazimierzu Dolnym, (woj. lubelskie);

³⁴ <https://nikidw.edu.pl/konkurs-korzenie-i-skrzydla/> [odczyt 24.07.2023]

³⁵ II edycja 2022 poświęcona była pracom magisterskim. Jej rozstrzygnięcie nastąpiło w roku 2023. Konkurs jest nadal realizowany.

³⁶ <https://nikidw.edu.pl/2022/09/29/konkurs-korzenie-i-skrzydla-edycja-2021-nagrodzone-prace-doktorskie/> [odczyt 24.07.2023] Konkurs do realizacji w kolejnych latach.

³⁷ Na podstawie Koncepcji Programowej Dyrektora Katarzyny Saks na lata 2021-2025, Warszawa 2021

³⁸ <https://zgstl.pl/2022/11/15/warsztaty-szkoleniowe-i-konsultacje-dla-tworcow-ludowych-z-zakresu-prawa-autorskie-i-prawa-pokrewnego/> [odczyt 24.07.2023]

- Ogólnopolski Sejmik Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, (woj. lubelskie);
- 45. Miodobranie Kurpiowskie w Wydmusach, (woj. mazowieckie);
- 40. Łemkowską Watrę w Zdyni, (woj. małopolskie);
- 29. Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych Święto Dzieci Gór w Nowym Sączu, (woj. małopolskie);
- „5 minut dla oberka” V edycję Ogólnopolskiego Konkursu Tańca Ludowego im. Jacka Lewandowskiego w Łodzi, (woj. łódzkie);
- 7. Kongres Kultury Regionów w Nowym Sączu, (woj. małopolskie);
- 45. Miodobranie Kurpiowskie w Myszyńcu, (woj. mazowieckie);
- ZWYKI Festiwal Teatrów Wiejskich w Warszawie, (woj. mazowieckie);
- 41. Konkurs gry na instrumentach pasterskich im. Kazimierza Uszyńskiego w Ciechanowcu (woj. podlaskie);
- 59. Tydzień Kultury Beskidzkiej w Szczyrku, (woj. śląskie);
- 59. Tydzień Kultury Beskidzkiej w Żywcu, (woj. śląskie);
- 59. Tydzień Kultury Beskidzkiej w Wiśle (woj. śląskie);
- 59. Tydzień Kultury Beskidzkiej w Oświęcimiu (woj. małopolskie);
- 59. Tydzień Kultury Beskidzkiej w Makowie Podhalańskim, (woj. małopolskie);
- II Festiwal Kultury Lasowiackiej w Stalowej Woli, (woj. podkarpackie);
- 8. Festiwal Dud Polskich w Zbąszyniu, (woj. wielkopolskie);
- 50. Spotkania z Folklorem Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej w Ciechocinku (woj. kujawsko-pomorskie);
- 56. Sabalowe Bajania w Bukowinie Tatrzańskiej, (woj. małopolskie);
- 53. Międzynarodowy Festiwal Ziem Górskich w Zakopanem (woj. małopolskie);
- 26. Przegląd Twórczości Ludowej w Krasnymstawie (woj. lubelskie);
- 53. Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania” w Jastrowiu, (woj. wielkopolskie);
- Festiwal Kół Gospodyń Wiejskich w gminie Boguty-Pianki, (woj. mazowieckie);
- Koncert pastorałek i kolęd góralskich pn. „Jo je mały położniczek” w Koniakowie, (woj. śląskie);
- Cykl warsztatów z plastyki obrzędowej i zdobniczej odbywających się w Galerii Sztuki Ludowej Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie, (woj. lubelskie).

3.3.5. Honorowe patronaty

3.3.5. Honorary patronages

W 2022 r. zostało przyznanych 27 patronatów honorowych na wydarzenia związane z niematerialnym dziedzictwem kulturowym obszarów wiejskich. Dzięki nim Instytut wspiera ważne przedsięwzięcia organizowane przez ośrodki kultury, przyczyniając się do propagowania kultury obszarów wiejskich w Polsce. Patronaty honorowe otrzymały następujące instytucje:

- Instytut Nauk o Kulturze Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z siedzibą w Lublinie dla Konferencji Naukowej pt. „Niematerialne dziedzictwo kulturowe – znaczenie i rola w kontekście krajobrazu kulturowego”, (woj. lubelskie);
- Sandomierskie Centrum Kultury w Sandomierzu dla „Wernisażu wystawy twórczości Jana Puka” – artysty rzeźbiarza, laureata nagrody Oskara Kolberga 2022, (woj. świętokrzyskie);
- Sandomierskie Centrum Kultury z siedzibą w Sandomierzu dla koncertu „Na ludową nutę dla Ukrainy”, (woj. świętokrzyskie);
- Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie dla II Festiwalu Kultury Lasowiackiej, (woj. podkarpackie);
- Polskie Radio Szczecin S.A. dla konkursu „Jawor – u źródeł kultury”, skierowanego do artystów i twórców ludowych (woj. zachodniopomorskie);
- Społeczny Opiekun Zabytków Powiatu Kozienickiego z siedzibą w Grabowie dla projektu „Dziedzictwo Ludowe Ziemi Kozienickiej”, (woj. mazowieckie);

- Gminna Biblioteka Publiczna w Tczowie dla konkursu „Czy znasz życie i mowę swych przodków? Zapytaj babcię, zapytaj dziadka”, (woj. mazowieckie);
- Lidia Anna Biały (Fundacja Iskra Tradycji) dla koncertu „Podkarpackie kolędowanie”, (woj. podkarpackie);
- Gminny Ośrodek Kultury w Łukowej dla „Wojewódzkiego Przeglądu Dunajów i Dawnych Kolęd Życzących z województwa lubelskiego Lubelszczyzna Dunajuje”, (woj. lubelskie);
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. W. Gombrowicza w Ożarowie dla konkursu „Czy znasz życie i mowę swych przodków?”, (woj. świętokrzyskie);
- Stowarzyszenie Polskiego Seminarium Etnomuzykologicznego dla IX Krajowego Seminarium Etnomuzykologicznego „Utrwalić tradycję. Dźwięk-słowo-ruch-obraz”, Warszawa, (woj. mazowieckie);
- Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu dla „IV Krajowych Dni Pola Sielinko 2023”, (woj. wielkopolskie);
- Muzeum Okręgowe w Rzeszowie dla konferencji naukowej „Lasowiacy. Znaki przeszłości – narracja i konteksty”, (woj. podkarpackie);
- Stowarzyszenie Wielka Nasza Wieś z siedzibą w Wielkiej Wsi dla konkursu „Czy znasz życie i mowę swych przodków”, (woj. świętokrzyskie);
- Carrefour Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie dla programu współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich „Smakujemy lokalnie”, (woj. mazowieckie);
- Miejski Dom Kultury w Stalowej Woli dla konferencji „Przestrzeń oswojona/nasza/bezpieczna. Co to znaczy zamieszkiwać?”, (woj. podkarpackie);
- Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Wsi Moszczanka i Skrzebowa dla XII Swojskiego Spotkania z Folklorem: Przegląd Wielkopolskich Obrzędów Ludowych oraz Jubileuszu 15-lecia Zespołu Tańca Ludowego „Swojacy”, (woj. wielkopolskie);
- Knyszyński Ośrodek Kultur z siedzibą w Knyszynie dla przygotowania tradycyjnych obchodów święta Matki Boskiej Zielnej „Zielna w Czechowiznie”, (woj. podlaskie);
- Gminna Biblioteka Publiczna w Michałowie dla konkursu „Czy znasz życie i mowę swoich przodków - Zapytaj babcię, zapytaj dziadka”, (woj. świętokrzyskie);
- Centrum Kultury Gminy Kutno dla II Ogólnopolskiego Festiwalu Muzyki Ludowej „Złota Leszczyna”, (woj. łódzkie);
- Diecezjalne Sanktuarium Świętego Rocha z siedzibą w Mikstacie dla Uroczystości odpustowych ku czci Świętego Rocha z obrzędem błogosławieństwa zwierząt w Mikstacie, (woj. wielkopolskie);
- Biblioteka Publiczna w Broku dla 42. Dni Broku i Puszczy Białej, (woj. mazowieckie);
- Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteki w Wymiarkach dla II Ogólnopolskiego Festiwalu Zespołów, Śpiewaków i Kapel ludowych „Na Przydrożku”, (woj. lubuskie);
- Stowarzyszenie Folklorystyczne „Majdaniarze” w Nowej Sarzynie dla XXX Jubileuszowych Ogólnopolskich Spotkań Skrzypków Grających Muzykę Ludową „Maj-Danówka 2022” oraz VI Przegląd Kapel i Zespołów Śpiewaczych, (woj. podkarpackie);
- STOWARZYSZENIE „MYSTKOWIANIE” dla I Przeglądu Śpiewu Tradycyjnego Lachów Sądeckich „Ciotcyne Śpywonie” im. Władysławy Janus, (woj. małopolskie);
- Lokalna Organizacja Turystyczna INTEGRA z siedzibą w Dosinie (woj. mazowieckie) dla Festiwalu Kół Gospodyń Wiejskich „Polska od kuchni” (wymiar ogólnopolski);
- Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna Gminy Słupsk dla 4. Festiwalu Twórczości Ludowej EtnoBaltica, (woj. pomorskie).

3.4. Działalność Staromiejskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie (SUTW)

3.4. Activities of the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie (SUTW)

Staromiejski Uniwersytet Trzeciego Wieku o profilu humanistyczno-przyrodniczym, działał przy Centralnej Bibliotece Rolniczej od roku akademickiego 2008/2009, następnie od roku 2019 znalazł się w strukturach NIKiDW i działa w trybie stacjonarnym w siedzibie NIKiDW na Krakowskim Przedmieściu 66. SUTW przeciwdziała wykluczeniu seniorów z uczestnictwa w kulturze, a jednocześnie działa stymulująco, umożliwiając rozwój w wielu dziedzinach wiedzy. W roku 2022 przeprowadzono następujące zajęcia: „Kresowe opowieści” (razem 11 seminariów) „Przystanek w podróży” (16 seminariów), „Islam i Arabowie” (10 seminariów), „Warszawa Miasto i ludzie” i „Gimnastyka dla seniorów” (9 zajęć), „Godzina dla zdrowia” (9 seminariów), zajęcia plastyczne (18 warsztatów). Odbyły się także spacer po mieście w ramach cyklu „Warszawa na nowo odkryta” (6 razy), wyjścia do teatru (8 razy), wyjazd studyjny do skansenu w Kuligowie nad Bugiem (1 raz). W wykładach uczestniczy ok. 50 słuchaczy, a w zajęciach gimnastycznych bierze udział ok. 10-15 osób.

Łącznie miało miejsce 108 aktywności. Stała liczba słuchaczy to 90 osób.

3.5. Centralna Biblioteka Rolnicza

3.5. Central Agricultural Library

Jednym z filarów działalności merytorycznej NIKiDW jest Centralna Biblioteka Rolnicza (CBR) (obecnie mieszcząca się w Puławach), powołana w 1955 roku i podległa Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Biblioteka gromadzi literaturę z zakresu nauk rolniczych i pokrewnych. W jej zbiorach znajdują się dwie cenne kolekcje: stare druki i polonika XIX-wieczne, z unikalnym w Polsce, bogatym zbiorem piśmiennictwa, obejmującym problematykę rolnictwa i nauk przyrodniczych, leśnictwa oraz szeroko pojętą wiedzę praktyczną o gospodarce rolnej. Obie kolekcje biblioteki zaliczone zostały do Narodowego Zasobu Bibliotecznego i są poddawane sukcesywnie procesowi digitalizacji w nowo utworzonej Pracowni Digitalizacji w Instytucie, posiadającej nowoczesne skanery. W 2025 roku przypada 70-lecie istnienia biblioteki.

W roku 2022 (na dzień 31.12.2022 r.) zasoby Centralnej Biblioteki Rolniczej w Puławach liczyły 179 072 egzemplarze (w tym: 109 812 – książki, 69 260 – czasopism); osobno zbiory specjalne – 1 349, książki elektroniczne – 222; obiekty zdigitalizowane – 348³⁹.

3.6. System Informacji Gospodarki Żywnościowej⁴⁰

3.6. Food Economy Information System

W ramach CBR działa zespół zajmujący się Systemem Informacji o Gospodarce Żywnościowej (SIGŻ). Baza danych SIGŻ jest monotematyczną bazą bibliograficzną, w znacznej części adnotowaną, zawierającą opisy bibliograficzne i streszczenia artykułów z ok. 260 tytułów czasopism polskich, wydawnictw seryjnych, książek, materiałów pokonferencyjnych i aktów prawnych, opracowywana przez Centralną Bibliotekę Rolniczą i współpracujące z nią podmioty badawczo-naukowe oraz uczelnie rolnicze.

³⁹ <https://cbr.gov.pl/index.php/o-bibliotece.html> [odczyt 24.07.2023]

⁴⁰ <https://cbr.gov.pl/index.php/bazy-danych/sigz> [odczyt 24.07.2023]

4. Archiwa państwowe

4. State archives

4.1. Zadania i struktura sieci archiwów państwowych

4.1. Tasks and structure of the state archives network

Archiwa państwowe to sieć placówek, których podstawowym zadaniem jest zabezpieczenie, a więc gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie materiałów narodowego dziedzictwa dokumentalnego, powstałych w przeszłości, od epok najdawniejszych i powstających obecnie, w czasach współczesnych. Archiwa państwowe to jednocześnie służba publiczna, której najważniejszą powinnością wobec społeczeństwa jest piecza nad narodowym zasobem archiwalnym jako ważnym i trwałym elementem, konstytuującym dziedzictwo kulturowe Polski, bez względu na miejsce jego aktualnego przechowywania. Ochrona i trwałe zabezpieczenie dziedzictwa dokumentalnego, jakim są materiały archiwalne, w istotny sposób przyczyniają się do wzrostu kapitału społecznego i osiągnięcia oczekiwanej spójności społecznej. Sprostanie tym wyzwaniom w ponowoczesnym świecie wymagać będzie w najbliższych latach od sieci archiwów państwowych wielu działań modernizacyjnych w zakresie poszczególnych polityk oraz koordynacji polityki zarządzania siecią archiwalną, prowadzonej na różnych szczeblach. Taki cel wyznaczony został przed archiwami w opublikowanej w 2021 r. nowej Strategii rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021-2023.

W 2022 r. zakończył się pierwszy etap unowocześnienia struktury sieci archiwów państwowych i organizacji wewnętrznej placówek. Był to rok przygotowania ważnych zmian organizacyjnych, obowiązujących od 1 stycznia 2023 r. Z jednej strony uproszczono strukturę sieci: zlikwidowano niektóre oddziały zamiejscowe oraz wszystkie ekspozytury. Obecnie sieć archiwów państwowych składa się z 3 archiwów o charakterze centralnym: Archiwum Głównego Akt Dawnych (dalej: AGAD), Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Narodowego Archiwum Cyfrowego (dalej: NAC) oraz 30 archiwów o zasięgu regionalnym z siedzibami w: Białymstoku, Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lesznie, Lublinie, Łodzi, Malborku, Olsztynie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Przemyślu, Radomiu, Rzeszowie, Siedlcach, Suwałkach, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu, Zamościu i Zielonej Górze. W ramach archiwów o zasięgu regionalnym funkcjonuje 36 oddziałów zamiejscowych. Aktualny zasięg terytorialny (właściwość terytorialną) archiwów w podziale na województwa, powiaty i gminy zawiera aneks nr 5.

Równolegle, w ramach projektu strategicznego pn. „Wypracowanie jednolitych standardów organizacji Archiwów Państwowych – optymalizacja sposobu realizacji ważnych funkcji społecznych” opracowano i wprowadzono od 1 stycznia 2023 r. ujednolicone ramowe modele funkcjonalne i organizacyjne dla sieci archiwów państwowych, uwzględniające aspekty wynikające z informatyzacji działalności archiwalnej, wprowadzenia nowoczesnych form działania i zarządzania siecią w ramach administracji publicznej, rozszerzenia zakresu i usprawnienia form udostępniania zasobu archiwalnego i kontaktów z obywatelami. Modele ramowe dostosowane zostały do specyfiki zasobu archiwalnego.

4.2. Zasób archiwów państwowych

4.2. State archives holdings

Zasób archiwów państwowych według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. obejmował ogółem 102 538 zespołów (zbiorów) archiwalnych, składających się z 44 767 328 jednostek archiwalnych, co stanowi łącznie 376 678,10 m.b. oraz 435 390 plików o rozmiarze 44 040 456,80 MB. Większość zasobu archiwów państwowych, aż 99,75%, stanowiły materiały archiwalne w postaci tradycyjnej (44 653 922 j.a.). Materiały archiwalne w postaci elektronicznej stanowiły jedynie 0,25% zasobu (113 406 j.a.).

Rozmiar zasobu archiwów państwowych według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. przedstawia tablica 11.

Tabl. 11. Zasób archiwalny według rodzajów materiałów archiwalnych w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 11. Total state archives holdings by types of archival materials in 2022 As of 31 December

Archiwa państwowe State archives	Liczba zespołów (zbiorów) archiwalnych ogółem Total number of archival fonds (collections)	Ogółem j.a. Total archive units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
			j.a. archive units	m.b. linear meters	j.a. archive units	pliki files	MB
Razem Total	102 538	44 767 328	44 653 922	376 678,12	113 406	435 390	44 040 456,80
AGAD Central Archives of Historical Records	484	323 916	323 916	6 610,78	-	-	-
AAN Archives of Modern Records	2 932	3 518 827	3 518 515	37 466,66	312	67 688	648 999,44
NAC National Digital Archives	161	9 905 603	9 899 495	4 040,39	6 108	139 963	246 646,93
AP Białystok	2 564	553 621	553 621	4 675,53	-	-	-
AP Bydgoszcz	3 758	1 250 393	1 249 985	12 028,40	408		73 216,45
AP Częstochowa	1 349	361 833	361 476	3 936,63	357	304	4 843,32
AP Gdańsk	5 010	1 240 129	1 240 118	13 977,07	11	70	106,55
AP Gorzów Wlkp.	1 008	294 783	294 756	3 220,53	27	215	3 290,00
AP Kalisz	1 616	376 599	376 510	4 189,38	89	247	1 352,23
AP Katowice	5 885	3 197 564	3 165 358	27 966,82	32 206	28 109	463 700,52
AP Kielce	4 560	1 159 264	1 159 148	9 452,16	116	2 561	83 049,84
AP Koszalin	2 371	444 426	444 227	4 921,67	199	8 314	11 273,80
AN Kraków National Archives in Kraków	5 723	1 944 288	1 936 428	27 158,10	7 860	7 991	40 948 291,72
AP Leszno	1 171	274 536	274 450	2 341,53	86	-	-
AP Lublin	4 230	1 439 151	1 439 127	13 800,07	24	-	-
AP Łódź	3 563	1 616 355	1 616 339	17 638,44	16	1 349	98 524,86
AP Malbork	868	177 772	177 772	2 403,08	-	-	-
AP Olsztyn	3 452	756 095	756 079	6 642,84	16	1 073	215 051,30
AP Opole	3 697	1 049 368	1 048 414	9 517,78	954	67 098	464 365,95
AP Piotrków Tryb.	1 994	475 103	475 091	6 043,63	12	493	14 648,00
AP Płock	1 806	426 637	425 597	4 171,87	1 040	1 795	59 191,16
AP Poznań	7 470	1 245 041	1 244 532	14 862,25	509	535	4 952,60
AP Przemyśl	2 570	673 999	673 989	4 870,81	10	22 320	199 230,43
AP Radom	1 641	425 586	425 574	4 569,94	12	228	5 580,47
AP Rzeszów	5 104	908 152	908 013	11 038,30	139	2 903	29 038,28
AP Siedlce	1 909	633 915	633 765	4 673,51	150	6 140	23 955,85
AP Suwałki	1 343	538 634	496 712	3 487,38	41 922	54 570	124 579,84
AP Szczecin	2 449	1 641 077	1 631 809	14 019,80	9 268	8 779	99 611,82

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

**Tabl. 11. Zasób archiwalny według rodzajów materiałów archiwalnych w 2022 r. (dok.)
Stan w dniu 31 grudnia**

**Table 11. Total state archives holdings by types of archival materials in 2022 (cont.)
As of 31 December**

Archiwa państwowe State archives	Liczba zespołów (zbiorów) archiwalnych ogółem Total number of archival fonds (collections)	Ogółem j.a. Total archive units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
			j.a. archive units	m.b. linear meters	j.a. archive units	pliki files	MB
AP Toruń	3 218	999 840	999 407	7 773,54	433	479	2 826,24
AP Warszawa	8 101	3 145 223	3 134 317	48 823,03	10 906	10 940	55 072,93
AP Wrocław	6 386	2 757 145	2 756 958	30 049,97	187	245	139 306,46
AP Zamość	1 309	300 970	300 965	2 686,53	5	3	972,57
AP Zielona Góra	2 836	711 483	711 459	7 619,70	24	570	18 777,24

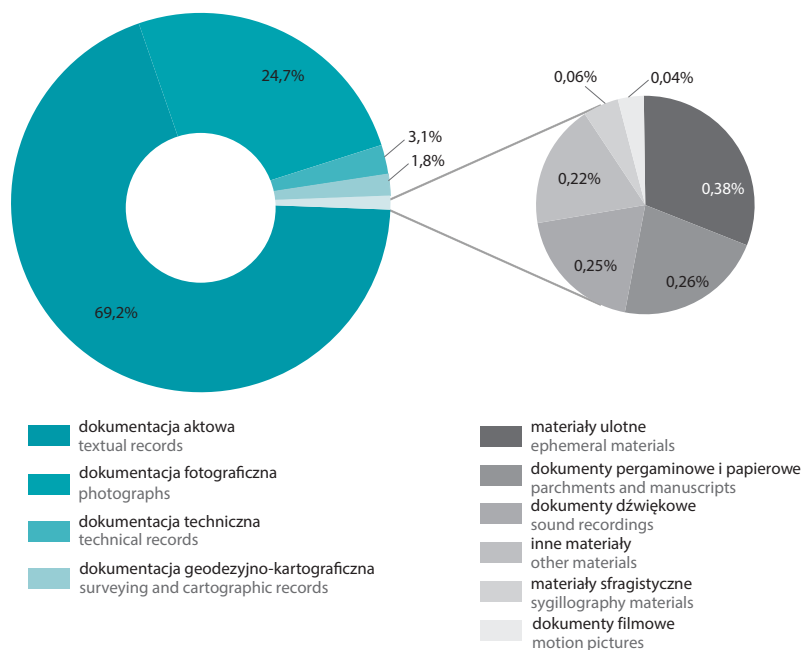
Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

Strukturę zasobu archiwów państwowych według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. w postaci tradycyjnej i w postaci elektronicznej wg typu materiałów archiwalnych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 11. Struktura zasobu archiwalnego w postaci tradycyjnej w j.a. w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

**Chart 11. Structure of the holdings in traditional form in archive units in 2022
As of 31 December**

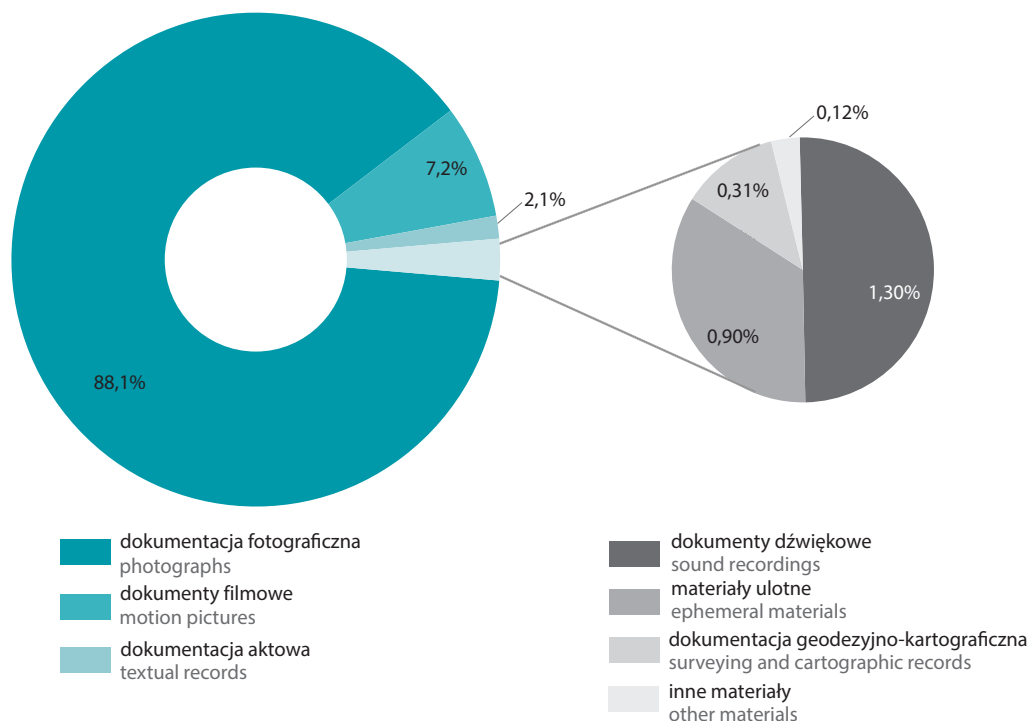
Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

Wykres 12. Struktura zasobu archiwalnego w postaci elektronicznej w j.a. w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 12. Structure of the holdings in electronic form in archive units in 2022

As of 31 December

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

W 2022 r. zasób archiwów państwowych zwiększył się w stosunku do 2021 r. o:

- materiały archiwalne w postaci tradycyjnej – 1 010 285 j.a. (8046,93 m.b.),
- materiały archiwalne w postaci elektronicznej – 364,59 GB.

4.3. Infrastruktura archiwów państwowych

4.3. State archives infrastructure

Na koniec 2022 r. archiwa państwowe dysponowały blisko 100 obiektami, w tym 35 budynkami zabytkowymi. Ich łączna powierzchnia magazynowa wynosiła ponad 94 tys. m².

Na koniec 2022 r. rezerwa magazynowa była wyczerpana w 19 obiektach (o 7 obiektów więcej niż w 2021 r.). W ciągu najbliższych 3 lat 27 obiektów utraci rezerwę, a w perspektywie kolejnych 5 lat następne 23 obiekty zostaną zapełnione. Oznacza to, że do końca 2030 r. sieć archiwów państwowych utraci możliwość przejmowania materiałów archiwalnych w 69% obiektów. Aby zapewnić ciągłość ochrony narodowego zasobu archiwalnego (przejmowania i przechowywania materiałów archiwalnych) niezbędne są nowe inwestycje w infrastrukturę archiwów państwowych, które zwiększą powierzchnię i poprawią

warunki magazynowania materiałów archiwalnych. Jednym z działań w zakresie zwiększania możliwości przechowywania zasobu – pionierskim i nowatorskim w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ale także w administracji rządowej – jest przedsięwzięcie archiwów państwowych pod nazwą „Budowa i utrzymanie Archiwów Państwowych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego”. Obejmuje ono budowę (lub rozbudowę istniejących) nowoczesnych, wielofunkcyjnych, specjalistycznych obiektów archiwalnych w 5 lokalizacjach, w Koszalinie, Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Poznaniu i Szczecinie, o łącznej szacowanej powierzchni użytkowej ponad 28 tys. m². Przedsięwzięcie, realizowane wspólnie z partnerami: Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej, Polskim Funduszem Rozwoju S.A., przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jest jednym z projektów strategicznych prowadzonych w ramach Strategii rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021-2030 (cel operacyjny – Archiwa w przestrzeni. Przestrzeń w Archiwach. Poprawa i rozwój infrastruktury Archiwów Państwowych).

Tabl. 12. Powierzchnia obiektów i pomieszczeń archiwów państwowych w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 12. Total area of facilities and repositories of state archives in 2022 As of 31 December

Forma dysponowania nieruchomościami The form of use of the real estate	Liczba obiektów Number of facilities	Powierzchnia (w m ²) Total area in square meters		
		całkowita total area	użytkowa usable area	magazynowa storage area
Własny Ownership	66	182 669,91	149 260,66	81 235,25
Najem Rent	22	12 920,68	11 295,02	7 544,62
Użyczenie Lending	9	11 253,19	9 268,52	5 812,05

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

W 2022 r. archiwa państwowe kontynuowały działania dotyczące kompleksowej modernizacji energetycznej archiwów. Ich celem jest istotna poprawa energooszczędności w budynkach archiwów, a także poprawa warunków środowiskowych i klimatycznych przechowywania zasobu archiwalnego. Zaplanowano termomodernizację 27 budynków należących do 20 archiwów państwowych. W 2022 r. przeprowadzono pełne prace inwentaryzacyjne oraz wykonano audyt energetyczny wszystkich 27 obiektów. Ponadto zawarto umowy z wykonawcami i rozpoczęto prace projektowe dotyczące 14 obiektów. W odniesieniu do kolejnych 13 obiektów uruchomiono procedurę przetargową.

Kontynuowano prace inwestycyjne, związane z budową nowych siedzib AP w Bydgoszczy oraz w Archiwum Narodowym w Krakowie Oddział w Nowym Sączu. Oddano do użytku wyremontowany budynek magazynowy AP w Gdańsku. Prace inwestycyjne prowadzono także w 5 budynkach archiwów państwowych w Szczecinie, w Poznaniu, we Wrocławiu, w Koszalinie oraz AP w Warszawie – Oddział w Otwoku. Poza inwestycjami budowlanymi dokonano zakupów inwestycyjnych na potrzeby 28 placówek oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Zakupy inwestycyjne dotyczyły specjalistycznych urządzeń do pracowni konserwacji i digitalizacji 6 archiwów, instalacji regałów przesuwanych w magazynach archiwalnych 2 archiwów, kompleksowej dostawy i montażu infrastruktury informatycznej w 1 archiwum; kontynuowano działania podnoszące poziom bezpieczeństwa przeciwpożarowego budynków w zakresie instalacji, integracji i wizualizacji systemów sygnalizacji pożaru.

Wydatki majątkowe realizowane w ramach planu na 2022 r. wyniosły blisko 30 mln zł, z czego nakłady na inwestycje budowlane to 19 022 271,72 zł, a na zakupy inwestycyjne 10 791 875,68 zł. Dodatkowo, w ramach środków niewygasających z planu na 2021 r. na inwestycyjne budowlane wydatkowano 51 122 102,60 zł, a na zakupy inwestycyjne 7 446 051,41 zł. Całkowite nakłady na wydatki majątkowe wyniosły ponad 88 mln zł.

W 2022 r. wykonane zostały prace programistyczne obejmujące optymalizację i uzupełnienie funkcjonalności w zakresie utrzymania i rozwoju trzech kluczowych systemów teleinformatycznych, służących do obsługi działalności archiwalnej oraz dwóch serwisów internetowych archiwów państwowych: www.szukajwarchiwach.gov.pl i www.genealogiawarchiwach.pl. Są to systemy:

- Archiwum Dokumentacji Elektronicznej (ADE). System umożliwia podmiotom przekazywanie do archiwów państwowych dokumentacji elektronicznej, stanowiącej materiały archiwalne. Służy do przejmowania, zabezpieczania, przechowywania w długim czasie oraz udostępniania tych materiałów.
- Nadzór i Kontrola Archiwalna (NIKA). System wspomaga realizację czynności nadzorczych i kontrolnych, realizowanych przez archiwa w zakresie zadań, dotyczących kształtowania narodowego zasobu archiwalnego.
- Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA). System przeznaczony jest do ewidencji zasobu archiwalnego oraz opracowania (inventaryzacji) zespołów (zbiorów) archiwalnych.

4.4. Kadra archiwów państwowych

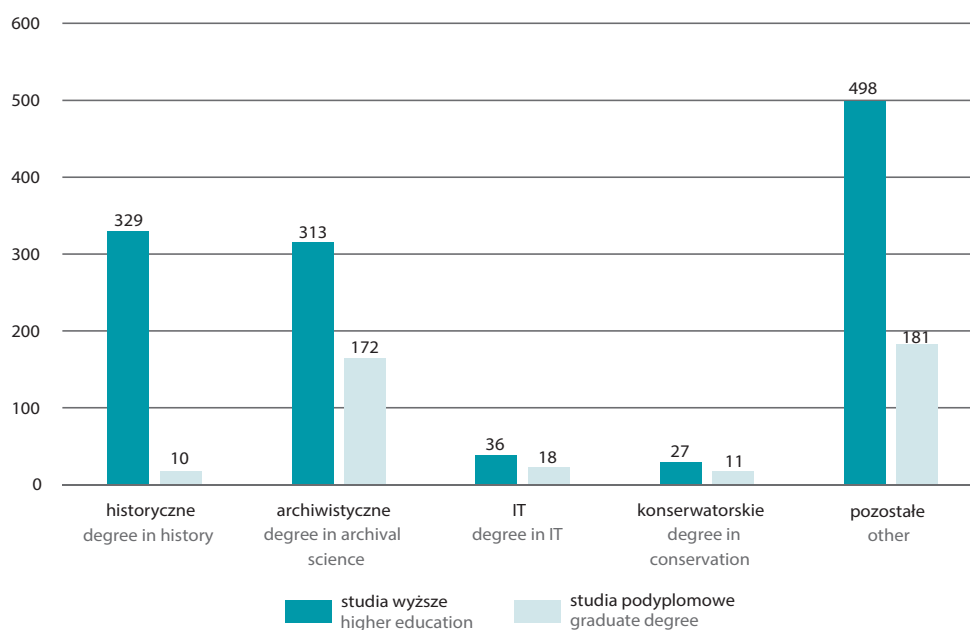
4.4. Staff of state archives

W ciągu 2022 r. przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych (z uwzględnieniem Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (dalej NDAP) wynosiło 1 569,47 etatu (1 644,50 osoby), w tym w archiwach państwowych 1 497,49 etatu (1 569,21 osoby) oraz w NDAP 71,98 etatu (75,29 osoby).

Przeciętne zatrudnienie w ciągu roku w obszarze działalności archiwalnej wyniosło 934,99 etatu (961,80 osoby), w tym w obszarze działalności:

- naukowej 5,83 etatu (6,85 osoby),
- konserwatorskiej 100,24 etatu (105,44 osoby),
- administracyjnej 313,79 etatu (336,84 osoby),
- obsługowej 214,62 etatu (233,57 osoby).

Wykres 13. Wykształcenie pracowników sieci archiwów państwowych w 2022 r. (liczba osób)
Chart 13. Education of employees of state archives in 2022 (in number of persons)

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

Na koniec 2022 r. w sieci archiwów państwowych pracowały łącznie 1 203 osoby z wykształceniem wyższym, w tym 392 osoby, które ukończyły również studia podyplomowe. Ze stopniem (tytułem) naukowym zatrudnionych było 106 osób, w tym 93 osoby ze stopniem doktora, 9 osób ze stopniem doktora habilitowanego oraz 4 osoby z tytułem profesora.

4.5. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego

4.5. Shaping the national archival fond

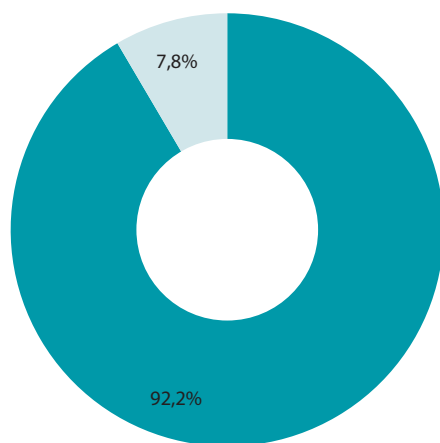
Archiwa państwowe sprawowały nadzór nad 10 270 jednostkami organizacyjnymi wytwarzającymi materiały państwowego zasobu archiwalnego (państwowymi i samorządowymi). W 2022 r. do jednostek objętych nadzorem archiwalnym dołączono łącznie 41 jednostek organizacyjnych, a skreślono 44 podmioty.

Na koniec 2022 r. w jednostkach nadzorowanych przez archiwa państwowe znajdowało się 723 781,63 m.b. (7 543 019 j.a.) oraz 15 093 539,77 GB materiałów archiwalnych wytworzonych i zgromadzonych w toku ich działalności. Rozmiar materiałów archiwalnych, przeznaczonych do przekazania do archiwów państwowych na koniec 2022 r. wynosił 61 147,67 m.b. (314 584 j.a.) materiałów w postaci tradycyjnej oraz 579 159,23 GB dokumentacji w postaci elektronicznej.

Wykres 14. Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej w jednostkach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w m.b. w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Total archival materials in traditional form in supervised organisations and archival materials to be transferred in linear meters in 2022
As of 31 December

- materiały archiwalne znajdujące się w archiwach zakładowych
total archival materials
- materiały archiwalne do przejęcia
archival materials to be transferred

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

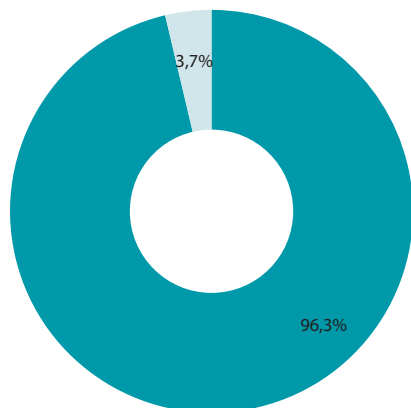
Na wniosek organów lub jednostek organizacyjnych, przejmujących zadania i kompetencje zlikwidowanych podmiotów, archiwa państwowe pozostawiały do dalszego przechowywania materiały archiwalne niezbędne do ich działalności na podstawie porozumienia, użyczenia bądź powierzenia. W 2022 r. skorzystało z nich odpowiednio: 128 jednostek (użyczenia); 89 jednostek (powierzenia) i 14 jednostek (porozumienia).

W 2022 r. archiwa państwowe uzgodniły 5 281 normatywów (instrukcji kancelaryjnych, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt) dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych, zarówno nadzorowanych, jak i nienadzorowanych. Dokonano także 3 497 zmian ww. przepisów.

Wykres 15. Materiały archiwalne w postaci elektronicznej w jednostkach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejścia w GB w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Total archival materials in electronic form in supervised organisations and archival materials to be transferred in GB in 2022
As of 31 December

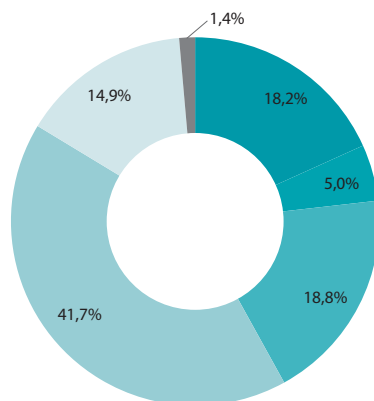

- materiały archiwalne znajdujące się w archiwach zakładowych
total archival materials
- materiały archiwalne do przejścia
archival materials to be transferred

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

Wykres 16. Struktura przepisów uzgodnionych przez archiwa państwowe dla jednostek nadzorowanych w 2022 r.

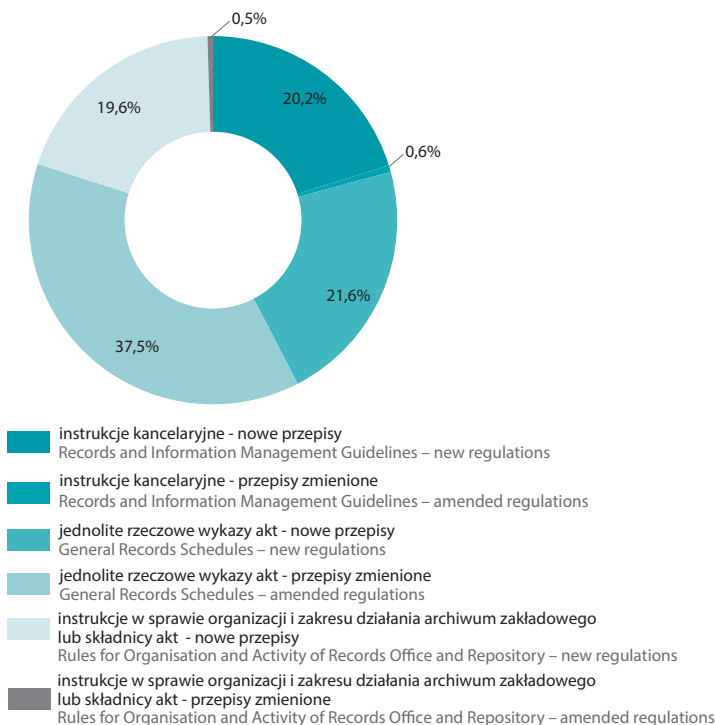
Chart 16. The structure of the regulations agreed by state archives for supervised entities in 2022

- instrukcje kancelaryjne - nowe przepisy
Records and Information Management Guidelines – new regulations
- instrukcje kancelaryjne - przepisy zmienione
Records and Information Management Guidelines – amended regulations
- jednolite rzeczowe wykazy akt - nowe przepisy
General Records Schedules – new regulations
- jednolite rzeczowe wykazy akt - przepisy zmienione
General Records Schedules – amended regulations
- instrukcje w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt - nowe przepisy
Rules for Organisation and Activity of Records Office and Repository – new regulations
- instrukcje w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt - przepisy zmienione
Rules for Organisation and Activity of Records Office and Repository – amended regulations

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

Wykres 17. Struktura przepisów uzgodnionych przez archiwa państwowe dla jednostek nienadzorowanych w 2022 r.
Chart 17. The structure of the regulations agreed by state archives for unsupervised entities in 2022

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
 Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

W 2022 r. archiwa państwowe, w celu zabezpieczenia interesu społecznego podejmowały, w szczególnych okolicznościach, działania dotyczące ochrony dokumentacji o czasowym okresie przechowywania. Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. łączna ilość dokumentacji niearchiwalnej zgromadzonej przez archiwa wynosiła 96 593,47 m.b., z czego 35 793,55 m.b. stanowiła dokumentacja osobowa i płacowa. W roku sprawozdawczym zabezpieczono nieodpłatnie 992,07 m.b. dokumentacji niearchiwalnej. Przejęcia odpłatne nie były prowadzone.

Na podstawie zgromadzonej dokumentacji niearchiwalnej zrealizowano łącznie 22 670 kwerend, w większości do celów emerytalnych na wnioski zarówno osób prywatnych, jak i instytucji. Dokumentacja niearchiwalna podlega zniszczeniu po upływie określonego czasu jej przechowywania. W 2022 r. archiwa państwowe poddały brakowaniu ponad 1 926,69 m.b. dokumentacji, która utraciła wartość użytkową i której okres przechowywania już upłynął.

Kontynuowano także współpracę z właściwymi terytorialnie urzędami marszałkowskimi w zakresie wymiany informacji o działalności przechowawców akt osobowych i płacowych oraz przeprowadzania kontroli podmiotów prowadzących tego typu działalność. Łącznie w 2022 r. pracownicy archiwów brali udział w 12 kontrolach przeprowadzanych przez urzędy marszałkowskie.

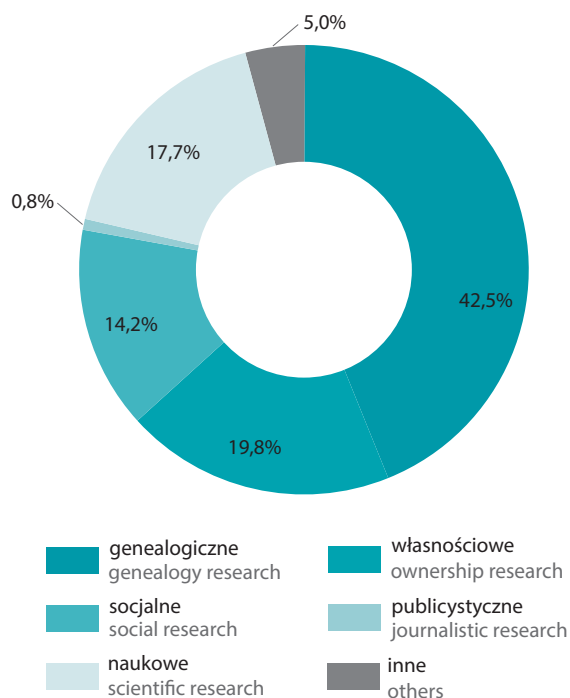
4.6. Udostępnianie zasobu archiwów państwowych

4.6. Access to the state archives holdings

W 2022 r. czytelnie i pracownie archiwów państwowych odwiedziło 15 712 użytkowników, składając w nich 42 304 wizyty i korzystając z 592 087 j.a. Odnotowane wskaźniki udostępniania bezpośredniego zasobu były wyższe niż w 2021 r., w którym obowiązywały niektóre rygory związane z pandemią COVID-19.

W 2022 r. zrealizowano 78 236 kwerend (zapytań dotyczących poszukiwania dokumentów bądź informacji) na zlecenie osób i instytucji. Osoby prywatne złożyły 59 748 zapytań, a 18 488 – instytucje. W ogólnej liczbie zrealizowanych zapytań archiwalnych, 3 889 to kwerendy do celów naukowych, 33 230 – do celów genealogicznych, 15 498 – do celów własnościowych, 11 134 – do celów socjalnych, 632 do celów publicystycznych oraz 13 853 innych.

Wykres 18. Struktura tematyczna kwerend archiwalnych w 2022 r.
Chart 18. Structure of archival research by subject in 2022

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

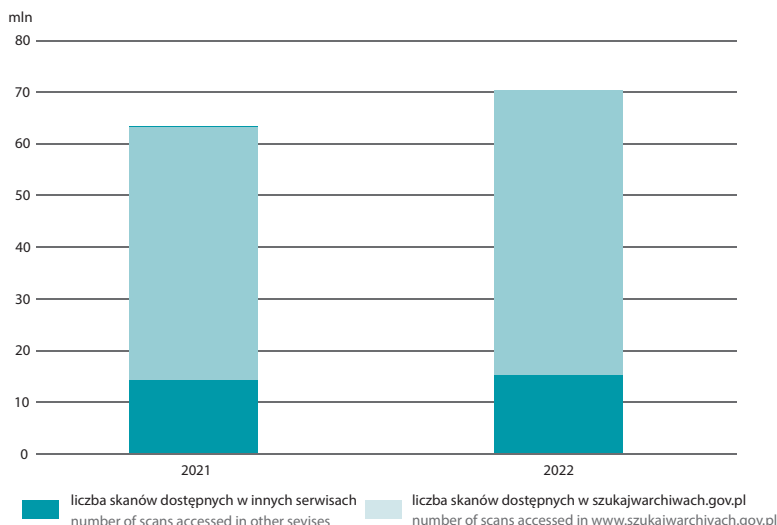
Rozwój technologii cyfrowej oraz powszechności korzystania z dóbr kultury w formie cyfrowej powodują, iż otwarty dostęp on-line do zasobu archiwalnego staje się jedną z głównych form udostępniania narodowego zasobu archiwalnego. W 2022 r. archiwa państwowe zapewniały dostęp on-line do ponad 70 mln cyfrowych kopii materiałów archiwalnych.

Serwis www.szukajwarchiwach.gov.pl, będący najważniejszym medium udostępniania informacji o zasobie archiwów państwowych i innych instytucji umożliwia także dostęp do materiałów cyfrowych. W 2022 r. w serwisie umieszczono ponad 56 mln kopii cyfrowych (ponad 8 mln więcej niż w 2021 r.), 690 tys. j.a. (liczba j.a. ze skanami wzrosła o prawie 59 tys. w porównaniu do roku poprzedniego). Z zasobu archiwów państwowych w serwisie dostępnych było 55 098 816 skanów i fotografii cyfrowych, pozostałe to zdigitalizowane materiały z zasobu archiwów współpracujących z archiwami państwowymi. W 2022 r. serwis zarejestrował 484 114 unikalnych użytkowników oraz 45 398 519 odsłon.

Ponadto, w serwisie, działającym w ramach wspólnego projektu archiwów państwowych w Bydgoszczy i w Toruniu pn. „Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego” (www.genealogiawarchiwach.pl) udostępniono 3 707 066 skanów akt metrykalnych i ewidencji ludności. Odpowiada to liczbie 45 713 zdigitalizowanych j.a. W 2022 r. w serwisie zarejestrowano 321 934 unikatowych użytkowników i ponad 32 mln odsłon.

Cyfrowe kopie materiałów archiwalnych prezentowane są także na stronach internetowych poszczególnych archiwów państwowych oraz we współpracy z innymi instytucjami, najczęściej na portalach regionalnych bibliotek cyfrowych oraz stowarzyszeń genealogów.

Wykres 19. Całkowita liczba skanów z zasobu archiwów państwowych udostępnianych on-line
Chart 19. Total number of scanned archival materials accessed on-line

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

4.7. Zabezpieczenie zasobu archiwów państwowych

4.7. Protection of state archives holdings

W 2022 r. w archiwach państwowych działały 4 pracownice konserwacji masowej prowadzące odkwaszanie papieru. Masowemu odkwaszaniu poddano prawie 11 tys. j.a.; zdezynfekowano 678 tys. j.a.

Konserwację jednostkową i zachowawczą materiałów archiwalnych realizowała sieć pracowni konserwatorskich pod nadzorem merytorycznym Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (działającego w strukturze AGAD). Ponadto w sieci archiwów państwowych funkcjonowały pracownice zabezpieczania archiwaliów o charakterze introligatorsko-renowatorskim. W 2022 r. konserwacji jednostkowej i zachowawczej poddanych zostało łącznie ponad 51 tys. j.a. Działania w tym zakresie prowadziły 29 archiwów państwowych. W ramach konserwacji jednostkowej i zachowawczej archiwum prowadziły także prace związane z przygotowaniem materiałów archiwalnych do procesu digitalizacji zabezpieczającej, reprografii oraz do celów wystawienniczych. Archiwum Narodowe w Krakowie w ramach usługi zewnętrznej kontynuowało projekt konserwacji ratunkowej zespołu szklanych negatywów realizowany in situ przez podmiot zewnętrzny.

Zabiegami z zakresu profilaktyki konserwatorskiej objęto łącznie ponad 1,8 mln j.a., w tym odkurzeniu - ponad 748 tys. j.a., opakowaniu i przepakowaniu w specjalistyczne opakowania ochronne - ponad 679 tys. j.a. oraz przeglądowi stanu zachowania - ponad 448 tys. j.a.

W 10 archiwach państwowych przeprowadzono badania skażeń biologicznych. Łącznie przebadano 1 641 próbek:

- badania skażeń biologicznych zasobu – 961 próbek,
- badania stężenia bioaerozolu w powietrzu – 78 próbek,
- kontrola skuteczności procesu dezynfekcji – 602 próbki.

W 2022 r. archiwa państwowe kontynuowały digitalizację zabezpieczającą zasobu: 31 archiwów w pracowniach własnych, 10 archiwów na podstawie umów i porozumień, 21 archiwów w ramach usługi zewnętrznej.

Digitalizowane były m.in. akta stanu cywilnego, akta miast i gmin, akta urzędów administracji państwowej, akta sądowe, akta notariuszy, archiwa rodzin, akta cechów, fotografie oraz akta związane ze stratami wojennymi. Łącznie w 2022 r. zdigitalizowano ponad 161 tys. j.a., uzyskując: 6,2 mln kopii cyfrowych z materiałów statycznych, prawie 84 tys. minut kopii materiałów audiowizualnych oraz 1,7 mln kopii cyfrowych wykonanych z mikrofilmów.

Tabl. 13. Digitalizacja zabezpieczająca w 2022 r.
Table 13. Protective digitisation in 2022

Digitalizacja Digitisation	Liczba j.a. poddanych digitalizacji Number of digitised archival units	Liczba wykonanych lub pozyskanych kopii cyfrowych Number of completed or acquired digital copies		
		z materiałów statycznych from materials in traditional form	z materiałów audiowizualnych (w minutach) from audio-visual materials (in minutes)	z mikrofilmów from microfilms
W pracowni digitalizacji archiwum In digitisation workshop of archives	132 973	3 537 027	21 363	1 782 652
Na podstawie umów i porozumień Under contracts and agreements	17 244	1 169 526	-	-
W ramach usługi zewnętrznej Within third-party service	11 337	1 518 168	62 607	-

Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2022 roku, Warszawa 2023.
Source: Report of the activity of State Archives in 2022, Warszawa 2023.

4.8. Działalność popularyzacyjna i edukacyjna

4.8. Popularisation and education

Jedną z podstawowych form działalności edukacyjnej archiwów państwowych są wystawy tradycyjne i prezentacje on-line. Łącznie w 2022 r. odbyło się 278 tradycyjnych wystaw; udostępniono 728 wirtualnych galerii (wystaw) prezentujących materiały z zasobu archiwów państwowych.

Aktywność popularyzatorska archiwów w tym zakresie skupiona była wokół kilku rocznic i obchodów wydarzeń historycznych: 100-lecie powołania służby cywilnej, 80. rocznicy powstania Armii Krajowej; 100. rocznicy przyłączenia Górnego Śląska do Polski; 800-lecia powstania i 700-lecia uzyskania praw miejskich przez Zieloną Górę; Roku Marii Konopnickiej. Kontynuowano stałe formy popularyzowania historii regionalnej i zasobów dokumentacyjnych adresowane do różnych grup wiekowych odbiorców, a przede wszystkim do młodzieży. Zorganizowano 837 lekcji z udziałem ponad 15 tys. uczestników. Archiwa przyjęły też 686 wycieczek z udziałem gości z całego kraju (ogółem zorganizowano wizyty dla ponad 11 tys. osób).

Działalność popularyzatorska i edukacyjna obejmowała również prowadzenie tematycznych stron internetowych i portali edukacyjnych. W 2022 r. otwarto 4 nowe portale tematyczne archiwów państwowych:

- „Mamo, ja nie chcę wojny” (<https://momidontwantwar.eu>) - strona przygotowana przez AAN prezentująca historyczne rysunki polskich dzieci z 1946 r., będące zapisem ich przeżyć z czasu II wojny światowej oraz współczesne rysunki dzieci ukraińskich związane z toczącą się obecnie wojną w Ukrainie.
- „Ludzie z Kresów” (<https://agad.gov.pl/Kresy/index.html>) – strona przygotowana przez AGAD, poświęcona wybitnym postaciom życia społecznego i politycznego Kresów. Na stronie prezentowane są sylwetki twórców, artystów, sportowców i innych osób, związanych z Kresami w różnych okresach historycznych.
- „Z perspektywy podróży” (<https://agad.gov.pl/iter/index.html>) – strona przygotowana przez AGAD, związana z szeroko rozumianym podróżowaniem w ubiegłych stuleciach.
- „Rodzina jako źródło wiedzy o historycznym Poznaniu. 1830-1930” (<https://rodzina.poznan.ap.gov.pl>) – strona projektu naukowego realizowanego przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu we współpracy z AP w Poznaniu, poświęconego historii rodzin poznańskich.

W 2022 r. archiwa państwowe wydały łącznie 115 publikacji. W tym 91 wydawnictw zwartych i 24 wydawnictwa ciągłe. 9 czasopism wydawanych przez archiwa państwowe znajduje się na liście czasopism punktowanych Ministra Edukacji i Nauki. Są to: „Archeion”, „Teki Archiwalne”, „Miscellanea Historico-Archivistica”, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, „Szkice Archiwalno-Historyczne”, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, „Przegląd Archiwalno-Historyczny”, „Rocznik Łódzki” oraz „Kwartalnik Mazursko-Warmiński”.

4.9. Współpraca międzynarodowa

4.9. International cooperation

W 2022 r. archiwa państwowe zorganizowały 2 duże wydarzenia międzynarodowe:

- w czerwcu 2022 r. w Archiwum Narodowym w Krakowie zainicjowano nowy cykl konferencji międzynarodowych Europejskie Colloquia Archiwalne, adresowanych do partnerów archiwalnych w Europie. Obrady przebiegały pod hasłem „Rozproszone dziedzictwo. Przemieszczenia i rewindykacje archiwaliów w Europie po I wojnie światowej”. W ramach konferencji odbył się specjalny panel poświęcony aktualnej sytuacji archiwów ukraińskich zmagających się ze skutkami agresji rosyjskiej na Ukrainę. Udział w obradach, poza reprezentantami polskich instytucji naukowych i archiwów, wzięli przedstawiciele 11 państw europejskich (Bułgaria, Czarnogóra, Estonia, Gruzja, Litwa, Łotwa, Niemcy, Rumunia, Słowenia, Ukraina, Węgry);
- w październiku 2022 r. na Uniwersytecie Warszawskim zainaugurowano nowy cykl międzynarodowych wykładów archiwalnych „Konarski Lectures” (nazwany na cześć Kazimierza Konarskiego, wybitnego polskiego archiwisty i historyka XX w.). Głównym wykładowcą była prof. Luciana Duranti – teoretyk i profesor archiwistyki na Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej w Vancouver w Kanadzie. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 200 pracowników archiwów państwowych, naukowców i studentów z 10 ośrodków uniwersyteckich w Polsce.

W 2022 r. wznowiono, po przerwie spowodowanej epidemią COVID-19, program wymiany archiwistów we współpracy z partnerami zagranicznymi. W Polsce przyjęto 5 archiwistów zagranicznych (Czechy, Niemcy), zorganizowano wyjazdy badawcze 5 polskich archiwistów (Niemcy, Austria).

Od pierwszego dnia rosyjskiej inwazji na Ukrainę archiwa państwowe wspierały archiwa ukraińskie, w szczególności w Kijowie i Lwowie. Organizowane były transporty do archiwów we Lwowie i Tarnopolu ze środkami do ochrony archiwaliów; m.in. przekazano specjalistyczne pudła do zabezpieczenia materiałów archiwalnych oraz materiały do ochrony na wypadek pożaru, skrzynie z tworzywa pcv do ewakuacji, folie ochronne, regały archiwalne. Archiwa państwowe wsparły też zabezpieczenie zagrożonej zniszczeniem dokumentacji cyfrowej należącej do zbiorów lwowskiej organizacji społecznej „Centrum historycznej pamięci”.

W 2022 r. kontynuowano współpracę z ośrodkami i archiwami polonijnymi. W dniach 26-27 września 2022 r. archiwa państwowe gościły przedstawicieli ośrodków polonijnych na corocznej 44. Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (udział wzięło 26 przedstawicieli 18 instytucji polskich spoza kraju).

W 2022 r. wznowiono, zawieszoną z powodu pandemii, wieloletnią pomoc merytoryczną dla archiwów polonijnych. Zorganizowano wyjazdy do 10 instytucji partnerskich. Uczestniczyło w nich 13 archiwistów i 1 konserwator. Instytucje objęte pomocą to: Biblioteka Polska w Paryżu, Papieski Instytut Studiów Kościelnych w Rzymie, Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Polska Misja Katolicka w Szwajcarii, Fundacja Archivum Helveto-Polonicum, Polish Music Center, Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Polski Instytut Naukowy w Ameryce oraz Muzeum Polskie w Ameryce. W wymienionych ośrodkach kontynuowane były rozpoczęte w poprzednich latach prace związane z ewidencjonowaniem, opracowaniem i zabezpieczaniem materiałów archiwalnych.

Ponadto trzem instytucjom – Fundacji Archivum Helveto-Polonicum, Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii oraz Instytutowi Józefa Piłsudskiego w Londynie – przekazano opakowania ochronne do zabezpieczania wytworzonych i zgromadzonych przez nie dokumentów.

Efektem współpracy z instytucjami polonijnymi było wydanie drukiem dwóch publikacji: we współpracy z Biblioteką Polską w Paryżu ukazał się pierwszy tom *Katalogu Zbioru Kartograficznego Towarzystwa Historyczno-Literackiego Biblioteki Polskiej w Paryżu*; wspólnie z Papieskim Instytutem Studiów Kościelnych w Rzymie została wydana drukiem monografia *Kronika kompanii byłych żołnierzy polskich w Afryce z lat 1941-1942*.

W 2022 r. kontynuowano prace nad pozyskiwaniem kopii archiwaliów dotyczących Polski i Polaków z zasobów zagranicznych.

W ramach wieloletniej umowy pomiędzy archiwami polskimi i Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie w zakresie mikrofilmowania poloników pozyskano m.in. mikrofilmy negatywowe (51 011 klatek) z zespołu Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie, 278 218 skanów materiałów archiwalnych pochodzących z 1 149 ksiąg ziemskich i grodzkich z okresu I Rzeczypospolitej, 40 tys. skanów akt metrykalnych z zespołu Konsystorza Metropolitalnego Rzymskokatolickiego we Lwowie oraz z wybranych akt kilkunastu zespołów dotyczących szkolnictwa w Przemyślu. Ponadto, zbiory archiwów wzbogacono o 22 033 skany z zasobu Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego we Lwowie (zespół Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego, akta parafii z diecezji przemyskiej i zespołu Związku Obrońców Lwowa) oraz 8 tys. skanów z zasobu Archiwum Państwowego Obwodu Tarnopolskiego w Tarnopolu (księgi metrykalne wyznania rzymskokatolickiego).

AP w Lublinie w 2022 r. zainicjowało współpracę w zakresie skanowania materiałów archiwalnych z Biblioteki im. Wróblewskich w Wilnie. Pozyskano skany 85 j.a. zawierających materiały historyczne dotyczące Lublina z okresu staropolskiego.

4.10. Program „Wspieranie działań archiwalnych”

4.10. „Support of Archival Activities” Programme

W 2022 r. odbyła się kolejna edycja programu „Wspieranie działań archiwalnych”. W otwartym naborze ofert ogłoszonym przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych przyznano dotacje 17 projektom. Łączna kwota dofinansowania wynosiła 900 000 zł.

Tabl. 14. Wartość dotacji w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych” w 2022 r.
Table 14. The total value of grants under „Support of Archival Activities” Programme in 2022

Nazwa projektu Title of project	Nazwa beneficjenta Name of beneficiary	Wysokość przyznanych dotacji w zł Total value of grants in PLN
„Konservacja pełna pięciu ksiąg metrykalnych (XVII - XVIII-wieczne dudki z parafii: w Bojszowach, Ćwiklicach i Żorach) z zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach”	Archidiecezja Katowicka Kościoła Rzymskokatolickiego	71 388
„Konservacja akt Archiwum Archidiecezji Warmińskiej”	Archidiecezja Warmińska	54 230
„Konservacja zespołu dokumentów pergaminowych Archiwum Diecezjalnego w Płocku - Etap III”	Diecezja Płocka	92 404
„Archiwa jezuitów kłodzkich „Od-Nova 5”	Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku	99 864
„Opracowanie zasobu archiwalnego i przygotowanie inwentarza w postaci elektronicznej zespołu akt Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu [XVII] 1818-2022 - Etap 4”	Diecezja Sandomierska	29 928
„Konservacja pergaminowego dokumentu Przemysła II, z pieczęcią majestatową z 15 sierpnia 1295 roku, przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie wraz z opracowaniem, wykonaniem kopii i digitalizacją.”	Diecezja Pelplińska	26 200
„Opracowanie i profilaktyka konserwatorska nowo odnalezionych akt Archiwum Związku Kompozytorów Polskich Opracowanie i profilaktyka konserwatorska nowo odnalezionych akt Archiwum Związku Kompozytorów Polskich”	Związek Kompozytorów Polskich	42 600
„Konservacja archiwaliów zebrzydowickich bonifratrów”	Konwent Bonifratrów pw. św. Floriana w Zebrzydowicach	44 991
„Na nieludzkiej ziemi - archiwizacja i udostępnienie materiałów archiwalnych dotyczących osób wywiezionych na Sybir w czasie II wojny światowej”	Związek Sybiraków Zarząd Główny	34 304
„Przygotowanie elektronicznego inwentarza i profilaktyka konserwatorska materiałów Archiwum prof. Konrada Górskiego”	Towarzystwo Naukowe w Toruniu	12 420
„Archiwum Jerzego Kukuczki”	Fundacja Wielki Człowiek	60 274
„Konservacja dwóch osiemnastowiecznych rękopisów”	Konwent Zakonu Bonifratrów w Cieszynie	55 300
„Opracowanie oraz konserwacja zasobu Archiwum Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych w Krakowie, ul Kopernika 44 - etap drugi”	Klasztor Sióstr Karmelitanek Bosych w Krakowie	65 409
„Zabezpieczenie rękopisów Archiwum Karmelitów w Krakowie na Piasku opakowaniami ochronnymi”	Klasztor OO Karmelitów Na Piasku w Krakowie	42 300
„Dziedzictwa Ormian Polskich Pełna konserwacja najstarszych ormiańskich ksiąg metrykalnych i opracowanie ormiańskiej spuścizny”	Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich	39 100
„Opracowanie, udostępnienie oraz zabezpieczenie kolekcji Dariusza Baliszewskiego”	Fundacja Ośrodka KARTA	99 424
„Kompleksowe prace nad archiwiami ząbkowickich bonifratrów”	Konwent Bonifratrów pw. Trójcy Przenajświętszej we Wrocławiu	29 934

Źródło: dane Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.
Source: data of State Archives Head Office.

4.11. Strategia rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021-2030

4.11. State Archives Development Strategy 2021-2030

W 2022 r. rozpoczęto wdrażanie projektów, przewidzianych do realizacji w ramach Strategii rozwoju archiwów państwowych. Wybór projektów został oparty na zasadach konkursów wewnętrznych w sieci archiwów państwowych. Odbyły się 2 nabory, w których zgłoszono 39 projektów, obejmujących niemal wszystkie sfery działalności archiwów; do realizacji wybrano 29 inicjatyw. Wykaz projektów strategicznych zrealizowanych w 2022 r. zamieszczono w aneksie nr 6.

5. Działalność bibliotek

5. Activity of libraries

Na potrzeby realizacji badań statystycznych placówki biblioteczne podzielono na biblioteki publiczne oraz na placówki biblioteczno-informacyjne, do których zaliczamy: biblioteki pedagogiczne, biblioteki naukowe, biblioteki fachowe, biblioteki fachowo-beletrystyczne, biblioteki towarzystw naukowych oraz ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE).

5.1. Sieć placówek bibliotecznych

5.1. Network of libraries

W 2022 r. w Polsce działały 8 964⁴¹ placówki biblioteczne⁴² (w 2021 r. – 9 056⁴³; spadek o 92). Wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych większość stanowiły biblioteki publiczne.

W 2022 r. funkcjonowało 7 638 bibliotek publicznych, w tym 5 025 filii bibliotecznych. Biblioteki publiczne prowadziły 875 oddziałów dla dzieci i młodzieży oraz 805 punktów bibliotecznych. Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziło swoją działalność na wsi (64,8%). Najwięcej bibliotek publicznych (łącznie z filiami) działało w województwie mazowieckim (12,4% ogólnej liczby bibliotek publicznych).

Liczba bibliotek publicznych i filii systematycznie maleje. Na koniec 2022 r. zanotowano spadek o 55 bibliotek i filii bibliotecznych w stosunku do roku poprzedniego i o 144 w stosunku do roku 2020.

Liczba punktów bibliotecznych, organizowanych najczęściej społecznie w ośrodkach wypoczynku lub rejonach, gdzie jest trudny dostęp potencjalnego czytelnika do biblioteki lub filii, zmniejszyła się o 37. Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. działalność prowadziły 805 punktów bibliotecznych wobec 842 w 2021 r.

⁴¹ 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii.

⁴² Biblioteki oraz inne placówki biblioteczno-informacyjne: pedagogiczne, naukowe, fachowe, fachowo-beletrystyczne, towarzystw naukowych, INTE.

⁴³ 14 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii.

Tabl. 15. Placówki biblioteczne według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 15. Libraries by voivodship

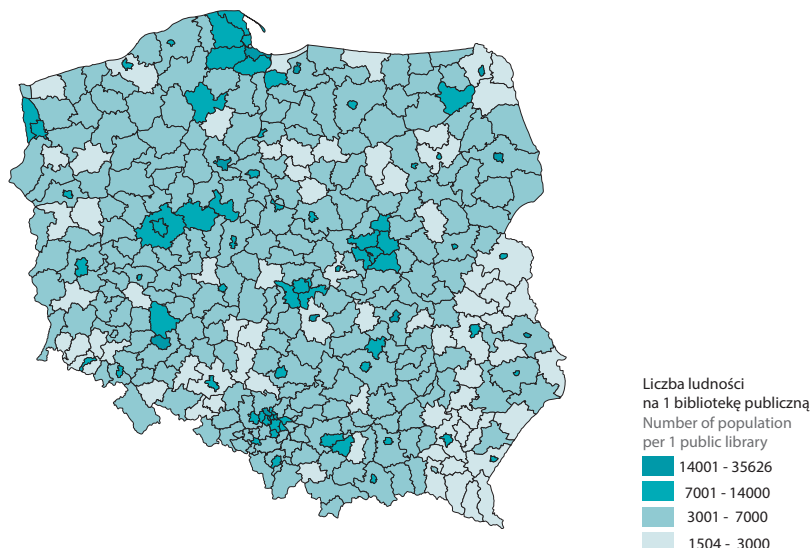
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Publiczne ^b Public ^b	Pedagogiczne ^b Pedagogic ^b	Naukowe Scientific	Fachowe Specialised	Fachowobeletystyczne Fiction and specialised	Ośrodki INTE Centres of scientific, technical and economic information (INTE)	Towarzystw naukowych Scientific societies
POLSKA	2020	7 782	254	808	274	50	16	11
	2021	7 693	249	790	267	46	16	10
	2022^a	7 638	245	771	257	47	12	10
Dolnośląskie		574	24	65	19	5	-	1
Kujawsko-pomorskie		381	3	28	8	-	-	-
Lubelskie		560	10	53	18	3	-	1
Lubuskie		239	2	6	4	1	-	-
Łódzkie		453	21	42	15	3	1	1
Małopolskie		706	22	116	33	2	2	1
Mazowieckie		946	31	172	49	6	3	3
Opolskie		301	5	22	8	1	1	-
Podkarpackie		659	21	10	13	5	1	1
Podlaskie		225	4	23	12	-	1	1
Pomorskie		312	14	18	13	3	1	-
Śląskie		750	23	103	24	5	1	-
Świętokrzyskie		252	13	12	8	1	-	-
Warmińsko-mazurskie		288	14	25	10	8	-	-
Wielkopolskie		644	32	62	11	3	-	1
Zachodniopomorskie		348	6	14	12	1	1	-

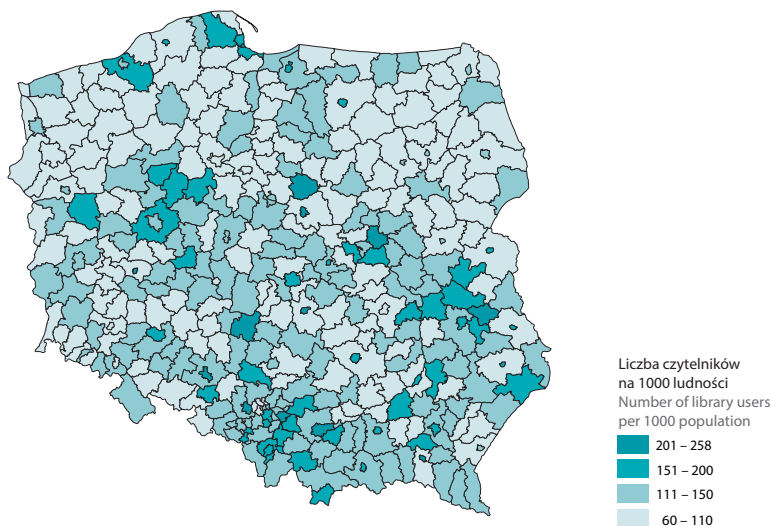
a 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii. b Łącznie z filiami.

a 15 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library was simultaneously classified as scientific library - therefore the total number of libraries is lower than the sum of individual categories. b Including branches.

Mapa 8. Ludność na 1 bibliotekę publiczną w 2022 r.
Map 8. Population per 1 public library in 2022

Mapa 9. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w 2022 r.
Map 9. Library users in public libraries per 1,000 population in 2022

Na 1 bibliotekę publiczną lub filię w 2022 r. przypadało przeciętnie 4 945 osób (w roku poprzednim – 4 928 osób), w mieście 8 376, a na wsi 3 084. W ujęciu według województw największą liczbą przypadających na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w województwie pomorskim (7 559), a najmniej w województwie opolskim (3 131). Uwzględniając dodatkowo punkty biblioteczne, na 1 placówkę bibliotek publicznych przypadały 4 473 osoby (w 2021 r. – 4 441 osoby), a w miastach i na wsi odpowiednio – 7 162 i 2 881 osób.

5.2. Czytelnicy i wypożyczenia

5.2. Library users and loans

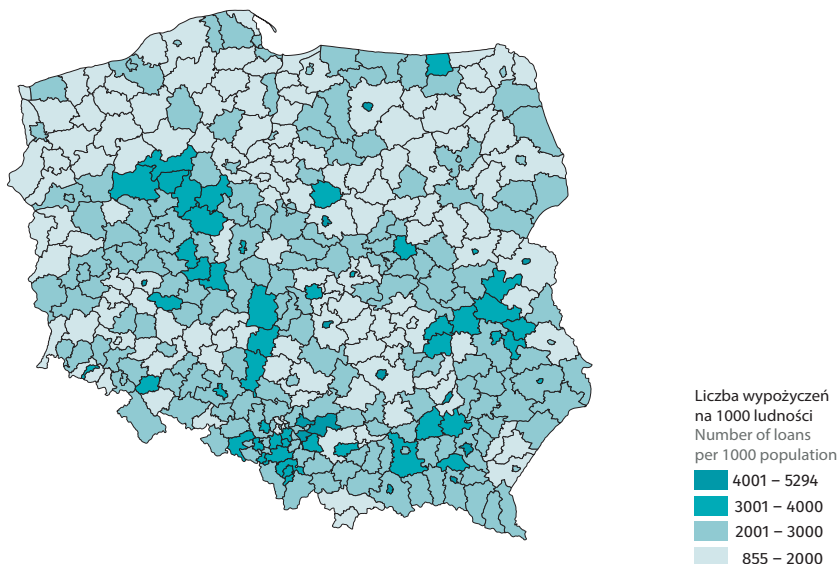
W 2020 r. w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami) odnotowano 4 919,3 tys. czytelników. Rok później (w 2021 r.) nastąpił spadek o 2,3% do 4 806,9 tys. osób. W 2022 r. poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami), był nieco wyższy niż w 2021 r. (wzrost o 5,9%) i wyniósł 5 088,6 tys. Najwięcej czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, skorzystało w 2022 r. z zasobów bibliotek w dwóch największych pod względem liczby ludności województwach – mazowieckim (839,0 tys.) i śląskim (626,2 tys.), a na trzecim miejscu uplasowało się województwo małopolskie (582,0 tys.).

Tabl. 16. Biblioteki publiczne (łącznie z filiami) według województw
Table 16. Public libraries (including branches) by voivodship

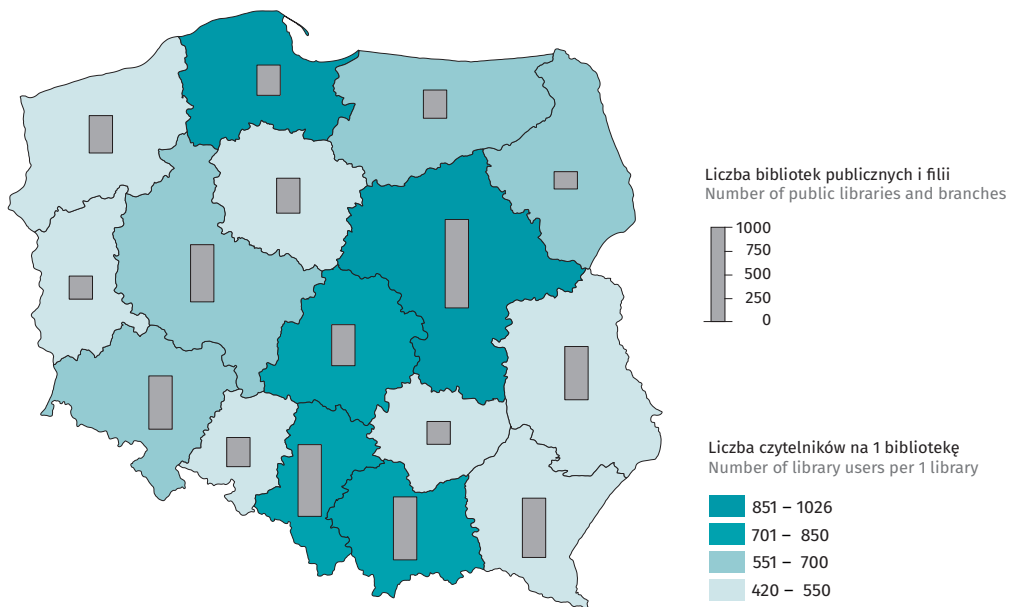
Wyszczególnienie Specification		Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)	Czytelnicy Library users	Wypoży- czenia Loans	Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)	Czytel- nicy Library users	Wypoży- czenia Loans
			w tysiącach in thousands			na 1 000 ludności per 1 000 population	
POLSKA	2020	125 036,2	4 919,3	77 539,4	3 268	128	2 022
	2021	124 676,7	4 806,9	89 114,7	3 274	126	2 335
	2022	124 370,7	5 088,6	94 464,7	3 293	135	2 497
Dolnośląskie		8 258,8	351,9	6 365,4	2 860	122	2 201
Kujawsko-pomorskie		6 873,4	207,9	4 293,3	3 425	103	2 134
Lubelskie		6 447,9	292,9	5 440,9	3 185	144	2 680
Lubuskie		3 879,2	109,6	2 081,7	3 958	112	2 118
łódzkie		7 746,2	335,6	6 432,5	3 257	141	2 696
Małopolskie		11 276,6	582,0	9 332,9	3 289	170	2 722
Mazowieckie		17 509,9	839,0	14 169,0	3 177	152	2 571
Opolskie		3 666,1	126,4	2 388,5	3 890	134	2 527
Podkarpackie		8 409,7	276,8	5 774,5	4 045	133	2 774
Podlaskie		4 803,7	126,2	2 547,4	4 201	110	2 223
Pomorskie		4 887,5	320,1	4 849,6	2 072	136	2 056
Śląskie		15 144,3	626,2	12 345,1	3 484	144	2 831
Świętokrzyskie		4 191,5	123,7	2 720,3	3 558	105	2 301
Warmińsko-mazurskie		3 880,0	160,8	3 292,5	2 840	117	2 403
Wielkopolskie		11 461,0	433,1	9 389,4	3 281	124	2 686
Zachodniopomorskie		5 934,9	176,4	3 041,6	3 617	107	1 849

Pod względem liczby czytelników przypadających na 1 000 ludności w bibliotekach publicznych i filiach, wiodącym województwem było województwo małopolskie (170), a następnie mazowieckie (152), lubelskie (144) oraz śląskie (144). W ujęciu powiatowym najwięcej czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności odnotowano w miastach na prawach powiatu: w Jaworznie (258), Krakowie (255), Płocku (242), Sopocie (237), Gliwicach (235), Krośnie (235), Opolu (230), Lesznie (225), a wśród powiatów: w wieluńskim (214), łęczyńskim (213), sierpeckim (207) i krapkowickim (187).

Mapa 10. Wypożyczenia w bibliotekach publicznych na 1 000 ludności w 2022 r.
 Map 10. Loans of collection in public libraries per 1,000 population in 2022

Mapa 11. Biblioteki publiczne i filie oraz czytelnicy w 2022 r.
 Map 11. Public libraries with branches and library users in 2022

Przeważającą grupą czytelników bibliotek publicznych były osoby pracujące – 38,8% wszystkich czytelników bibliotek, podczas gdy osoby uczące się stanowiły 34,3% czytelników (w 2021 r. odpowiednio 39,1% i 34,8%).

Czytelnicy bibliotek publicznych wypożyczyli na zewnątrz 94,5 mln wol. księgozbioru oraz 2,8 mln materiałów bibliotecznych stanowiących zbiory specjalne. Stanowi to wzrost (o 6,0%) liczby wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w porównaniu z 2021 r. Miało to swoje odbicie zarówno we wzroście wskaźnika liczby wypożyczeń na 1 000 ludności (z 2 346 wol. w 2021 r. do 2 497 wol. w 2022 r.), jak również we wzroście wskaźnika liczby wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika (z 18,5 wol. w 2021 r. do 18,6 wol. w 2022 r.). Najwyższe wskaźniki wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności zanotowano w województwie śląskim (2 831 wol.), a w dalszej kolejności w województwie podkarpackim (2 774 wol.), małopolskim (2 722 wol.), łódzkim (2 696 wol.) i wielkopolskim (2 686 wol.). Natomiast najwyższy wskaźnik wypożyczeń w ujęciu powiatowym odnotowano – w miastach na prawach powiatu: Krośnie (5 294 wol.), Tarnobrzegu (5 184 wol.), Piotrkowie Trybunalskim (5 046 wol.), Płocku (4 963 wol.), Lesznie (4 906 wol.) oraz w powiatach: olkuskim (4 327 wol.), wieluńskim (3 993 wol.), czarnkowsko-trzcianeckim (3 950 wol.), mieleckim (3 950 wol.) i lipskim (3 862 wol.). Pod względem wskaźnika wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych na 1 czytelnika, najwyższe wartości odnotowano w województwie świętokrzyskim (22,0 wol.), wielkopolskim (21,7 wol.), podkarpackim (20,9 wol.), kujawsko-pomorskim (20,6 wol.), warmińsko-mazurskim (20,5 wol.). Najwyższe wskaźniki wypożyczeń na 1 czytelnika odnotowano w powiatach: czarnkowsko-trzcianeckim (32,0 wol.), mieście na prawach powiatu Wałbrzych (31,3 wol.), mieście na prawach powiatu Dąbrowa Górnicza (30,4 wol.), węgorzewskim (29,8 wol.), dzierzoniowskim (29,4 wol.) i gnieźnieńskim (29,4 wol.).

Tabl. 17. Czytelnicy i wypożyczenia w ciągu roku w placówkach biblioteczno-informacyjnych
Table 17. Library users and loans during the year in libraries and information institutions

Wyszczególnienie Specification	Czytelnicy (użytkownicy aktywnie wypożyczający) Library users (actively borrowing users)			Wypożyczenia księgozbioru Loans of collection		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
	w tysiącach in thousands					
Razem Total	964,1	875,6	904,7	9 080,1	9 657,0	9 731,3
Biblioteki pedagogiczne (łącznie z filiami) ^a Pedagogical libraries (including branches) ^a	166,5	157,9	150,7	2 699,0	2 974,9	2 716,3
Biblioteki naukowe Scientific libraries	767,9	687,2	724,4	6 140,4	6 439,3	6 760,2
Biblioteki fachowe Specialised libraries	9,4	9,4	8,2	47,9	48,4	50,6
Biblioteki fachowo-beletrystyczne Fiction and specialised libraries	19,4	20,3	20,6	184,4	186,7	195,7
Ośrodki INTE Centres of scientific, technical and economic information (INTE)	0,4	0,4	0,3	3,9	3,3	3,8
Biblioteki towarzystw naukowych Scientific societies libraries	0,4	0,4	0,5	4,5	4,4	4,8

a 1 Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka pełni funkcję biblioteki naukowej.
a 1 Voivodship Pedagogic Library operates also as scientific library.

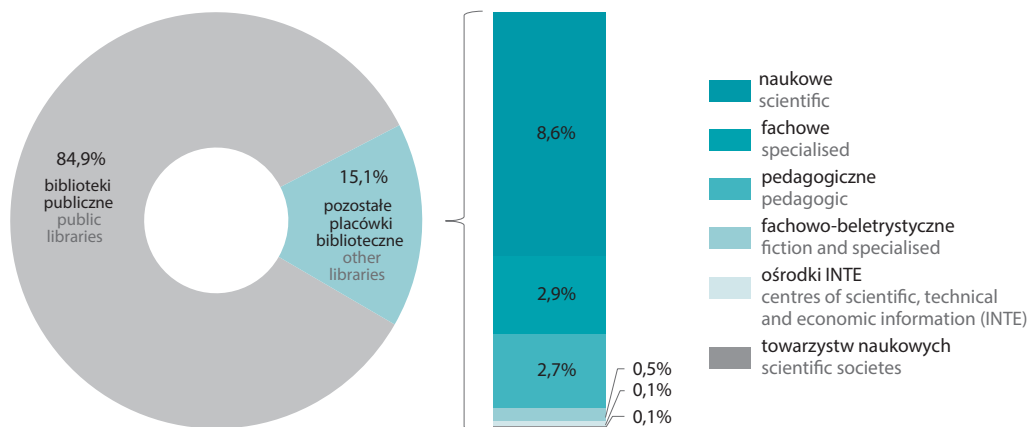
Sieć bibliotek publicznych w Polsce jest wspomagana przez placówki biblioteczno-informacyjne, których w 2022 r. łącznie było blisko 1,4 tys. W 2022 r. działalność prowadziło: 771 bibliotek naukowych, 257 fachowych, 245 pedagogicznych (wraz z filiami), 47 fachowo-beletrystycznych, 12 ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE) oraz 10 bibliotek towarzystw naukowych. W 2022 r., odnotowano 904,7 tys. czytelników oraz 9 731,3 tys. wypożyczeń księgozbioru (w 2021 r. 875,6 tys. i 9 657,0 tys. oraz w 2020 r. odpowiednio 964,1 tys. i 9 080,1 tys.).

Wykres 20. Struktura bibliotek^a według rodzajów w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 20. The structure of libraries^a by type in 2022

As of 31 December

^a 15 Wojewódzkich Bibliotek Publicznych i 1 Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka posiadały również status biblioteki naukowej
 a 15 Voivodship Public Libraries and 1 Pedagogic Voivodship Library also had the status of the scientific library

W 2022 r. z placówek biblioteczno-informacyjnych skorzystało 904,7 tys. czytelników (o 3,3% więcej w porównaniu z 2021 r.), którzy dokonali 9 731,3 tys. wypożyczeń wol. księgozbioru, tj. o 0,8% więcej niż w 2021 r., (w 2020 r. - 964,1 tys. czytelników i 9 080,1 tys. wypożyczeń księgozbioru):

- z bibliotek naukowych skorzystało 724,4 tys. czytelników (o 5,4% więcej w porównaniu z 2021 r.), którzy wypożyczyli 6 760,2 tys. wol. księgozbioru (o 5,0% więcej niż w roku poprzednim), a w 2020 r. – 767,9 tys.; czytelników i 6 140,4 tys. wypożyczeń;
- w bibliotekach pedagogicznych – 150,7 tys. czytelników (o 4,5% mniej niż w 2021 r.) wypożyczyło 2 716,3 tys. wol. księgozbioru (tj. o 8,7% mniej niż w 2021 r.), a w 2020 r. – 166,5 tys. czytelników i 2 699,0 tys. wypożyczeń;
- w bibliotekach fachowo-beletrystycznych liczba czytelników zwiększyła się wobec 2021 r. o 1,6% do 20,6 tys., a liczba wypożyczeń księgozbioru o 4,8% do 195,7 tys. (w 2020 r. 19,4 tys. czytelników i 184,4 tys. wypożyczeń).

W placówkach biblioteczno-informacyjnych (o 27,6%) zwiększyła się liczba udostępnień na miejscu z 3 263,4 tys. w 2021 r. do 4 165,2 tys. wol. księgozbioru w 2022 r.

Odsetek bibliotek publicznych oraz placówek biblioteczno-informacyjnych dysponujących komputerami w porównaniu z rokiem poprzednim nieco wzrósł. W 2022 r. wyposażonych w komputery było 94,8% placówek bibliotecznych (w 2021 r. odsetek ten wyniósł 94,6%). W bibliotekach tych użytkowanych było łącznie 74,2 tys. komputerów, z których w 2022 r. zakupiono 3,1 tys. Z ogólnej liczby komputerów dostępnych dla użytkowników 96,1% posiadało dostęp do Internetu.

W 2022 r. biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne dysponowały 228,5 mln wol. księgozbioru, w tym biblioteki publiczne – 124,4 mln wol., biblioteki naukowe – 96,6 mln wol. i biblioteki pedagogiczne (łącznie z filiami) – 11,9 mln wol.

W 2022 r. biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne posiadały 26,3 mln zbiorów specjalnych⁴⁴ (27,2 mln w 2021 r.). Nadal podstawowym źródłem wiedzy pozostaje książka czy czasopismo w wersji drukowanej, jednak biblioteki coraz częściej posiadają licencję na dostęp do książek, czasopism czy baz danych zamieszczonych w sieci. W 2022 r. biblioteki opłacały dostęp do licencjonowanych zbiorów elektronicznych, z czego znaczną część stanowiły książki elektroniczne – 63,3 mln (43,2 mln w 2021 r.), następnie czasopisma elektroniczne – 5,4 mln (4,5 mln w 2021 r.) oraz bazy danych – 7,8 tys. (7,7 tys. w 2021 r.). Najszerzy dostęp do wyżej wymienionych zbiorów posiadały biblioteki naukowe – 79,4% (78,9% w 2021 r.) wszystkich licencjonowanych zbiorów elektronicznych.

⁴⁴ Zbiory specjalne zawierają między innymi: rękopisy, stare druki, mikroformy, druki muzyczne, dokumenty kartograficzne, dokumenty graficzne, normy, opisy patentowe, materiały audiowizualne (w tym audiobooki), dokumenty elektroniczne, inne zbiory.

Biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne, podążając za zmieniającymi się oczekiwaniami społeczeństwa, organizują różnego rodzaju imprezy dla użytkowników. W 2022 r. odbyło się 213,0 tys. takich imprez (160,4 tys. w 2021 r. i 134,1 tys. w 2020 r.), z czego najwięcej (97,2% wszystkich przedsięwzięć) zorganizowano w bibliotekach publicznych. W takich zajęciach wzięło udział łącznie 7,0 mln uczestników (w 2021 r. 6,2 mln i 3,9 mln w 2020 r.).

Biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne coraz częściej podejmują działania mające na celu ułatwienie dostępu osobom niepełnosprawnym do zasobów zgromadzonych w swoich placówkach i tym samym stwarzają możliwość wyrównania szans edukacyjnych. Działania te polegają m.in. na ułatwieniu dostępu do placówki, wyposażeniu czytelni w specjalny sprzęt komputerowy dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności, zaopatrywaniu się w powiększalniki elektroniczne, ułatwiające czytanie osobom niedowidzącym oraz urządzenia do odtwarzania książki mówionej zapisanej cyfrowo tzw. czytaki, itp.

W 2022 r. wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych, wejście do budynku przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych zgłosiło w sprawozdaniach 47,9% placówek (w 2021 r. – 46,8%), a udogodnienia wewnątrz budynku 32,8% (w 2021 r. – 31,5%).

Wśród wszystkich typów bibliotek, najlepiej przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych były biblioteki naukowe. Z 771 bibliotek naukowych – przystosowane wejście do budynku posiadały 562 (72,9%) placówki, a udogodnienia wewnątrz budynku 527 bibliotek (68,4%) – biblioteki te mogły wykazywać również posiadanie obydwu wyżej wymienionych udogodnień jednocześnie. Przynajmniej jeden rodzaj przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych wykazało 571 (74,1%) bibliotek naukowych.

W 2022 r. biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne posiadały 169 755 miejsc dla czytelników, w tym 1 881 specjalnie przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Najlepiej przystosowane w tym zakresie były biblioteki naukowe, które dysponowały 1 244 miejscami dla osób niepełnosprawnych. Z kolei z 1 435 czytałów, czyli urządzeń umożliwiających odtwarzanie książek mówionych, skorzystano w bibliotekach i placówkach biblioteczno-informacyjnych (z czego z 1 337 w bibliotekach publicznych).

5.3. Dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki

5.3. Access to electronic services offered by libraries

Spośród 7 638 bibliotek publicznych, 6 633 z nich oferowało różnorodne usługi elektroniczne (tablica poniżej - odsetek bibliotek publicznych oferujących wyszczególnione usługi elektroniczne):

Tabl. 18. Usługi elektroniczne oferowane przez biblioteki publiczne
Table 18. Electronic services offered by public libraries

Wyszczególnienie Specification	2021	2022
Katalog on-line Online catalog	91,4	92,2
Możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne Ability to remotely orders for library materials	62,3	64,4
Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia Possibility of remote booking of library materials for borrowing	65,4	67,5
Możliwość zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych Possibility to remotely extend the deadlines for returning library materials	56,9	58,9
Elektroniczne (e-mail/sms) powiadamianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych Electronic (e-mail/sms) notification of the deadlines for returning library materials	61,4	63,4
Zdalny dostęp do licencjonowanych zasobów elektronicznych, spoza sieci instytucji Remote access to licensed electronic resources outside the institution's network	43,0	44,2
Interaktywne usługi informacyjne (komunikatory, czat, itp.) Interactive information services (messaging, chat, etc.)	22,7	23,3
Elektroniczne kursy, szkolenia biblioteczne (e-learning) Electronic courses, library training (e-learning)	7,0	6,2
Blogi biblioteczne, kanał RSS (wiadomości, ogłoszenia, wydarzenia w bibliotece) Library blogs, RSS feed (news, announcements, library events)	13,5	12,2
Formularze zapytań do bibliotekarza Librarian inquiry forms	15,0	15,0
Forum dyskusyjne, księga gości Discussion forum, guestbook	4,0	4,1
Profile na portalach społecznościowych Profiles on social networks	63,7	64,0
Możliwość rejestracji on-line nowych czytelników do biblioteki Possibility of on-line registration of new readers to the librar	19,0	19,9
Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim Ability to remotely use copyrighted ebooks protected by copyright	31,9	33,7
Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim Ability to remotely use copyrighted audiobooks protected by copyright	19,7	27,3
Możliwość zdalnego dostępu do prasy – numerów bieżących i archiwalnych Possibility of remote access to the press - current and archive issues	9,7	9,7

5.4. Digitalizacja zbiorów

5.4. Digitisation of library collections

Tabl. 19. Materiały zdigitalizowane przez placówki biblioteczne
Table 19. Materials digitised by libraries

Wyszczególnienie Specification	Placówki biblioteczne ^a Libraries ^a				Placówki biblioteczne razem Libraries total	Biblioteki publiczne Public libraries
	razem total		w tym biblioteki publiczne of which public libraries			
	2021	2022	2021	2022	2021=100	
Liczba obiektów zdigitalizowanych ogółem w tys. Total number of digitised objects in thousands	10 007,4	10 821,4	2 362,2	2 618,0	108,1	110,8
w tym zdigitalizowanych w ciągu roku w tys. in which digitised during the year in thousands	948,7	676,8	304,3	246,8	71,3	81,1
Liczba obiektów cyfrowych udostępnionych w bibliotece cyfrowej on-line w tys. Number of digital objects made available in the online digital library	9 288,8	10 333,1	1 753,5	2 508,1	111,2	143,0
Wydatki poniesione na digitalizację w ciągu roku w tys. zł Expenditures incurred for digitisation during the year in thousands PLN	56 691,3	69 558,6	9 579,2	22 578,5	122,7	235,7

a W 2021 roku 14 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych, w 2022 roku 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych.

a In 2021 14 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library was simultaneously classified as scientific library, in 2022 15 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library was simultaneously classified as scientific library.

Liczba obiektów zdigitalizowanych przez placówki biblioteczne razem w 2022 r. wzrosła o 8,1%, w porównaniu z 2021 r., a przez biblioteki publiczne o 10,8%. W porównaniu do 2021 roku wzrosły również wydatki poniesione na digitalizację w placówkach bibliotecznych razem o 22,7%, a w bibliotekach publicznych o 35,7%. Liczba obiektów zdigitalizowanych w ciągu roku w placówkach bibliotecznych zmniejszyła się o 28,7% i o 18,9% w przypadku bibliotek publicznych. Natomiast liczba obiektów cyfrowych udostępnionych w bibliotece cyfrowej on-line w przypadku placówek bibliotecznych wzrosła o 11,2% i o 43,0% w bibliotekach publicznych.

6. Działalność placówek społeczno-kulturalnych

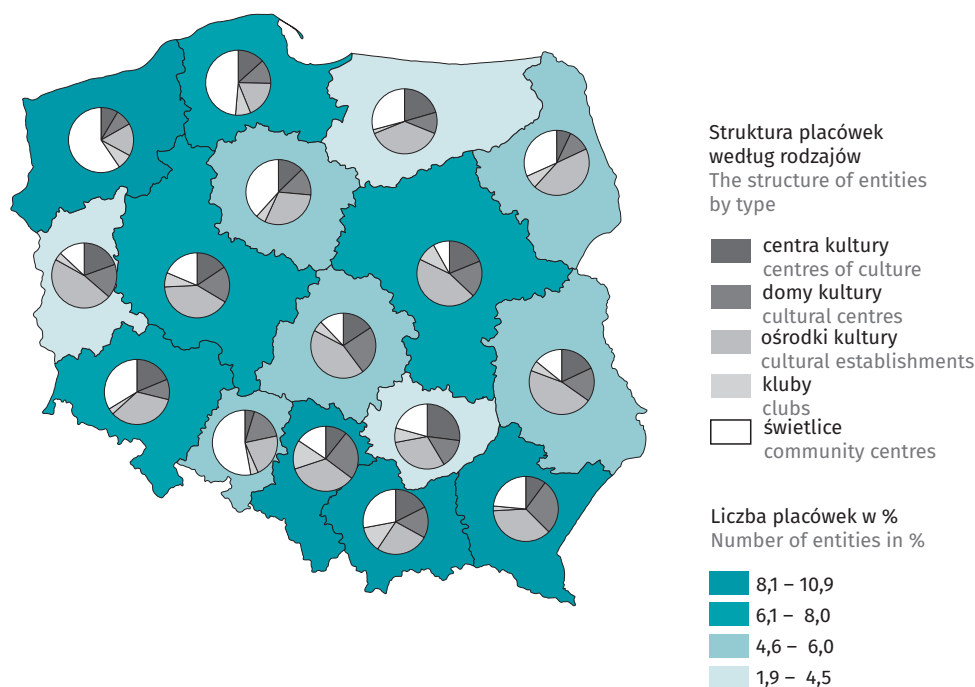
6. Activity of socio-cultural institutions

6.1. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

6.1. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są podmiotami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Zlokalizowane są praktycznie w każdej gminie, przygotowują zróżnicowaną ofertę zajęć i wydarzeń kulturalnych skierowaną do ludzi w każdym wieku, a także kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności lokalnej. Ponadto podmioty te zapewniają, zwłaszcza dzieciom i młodzieży, atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu i nauki.

Mapa 12. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2022 r.
Map 12. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022

W 2022 r. w Polsce działało 3 958 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Najwięcej było ośrodków kultury (33,1% ogólnej liczby placówek), a najmniej – klubów (7,3%). Większość podmiotów (61,0%) zlokalizowana była na wsi. Na terenie miast funkcjonowała większość klubów, centrów kultury i domów kultury (odpowiednio: 80,8%, 59,6% i 58,9%), a na wsi – większość świetlic oraz ośrodków kultury (95,5% oraz 60,5%).

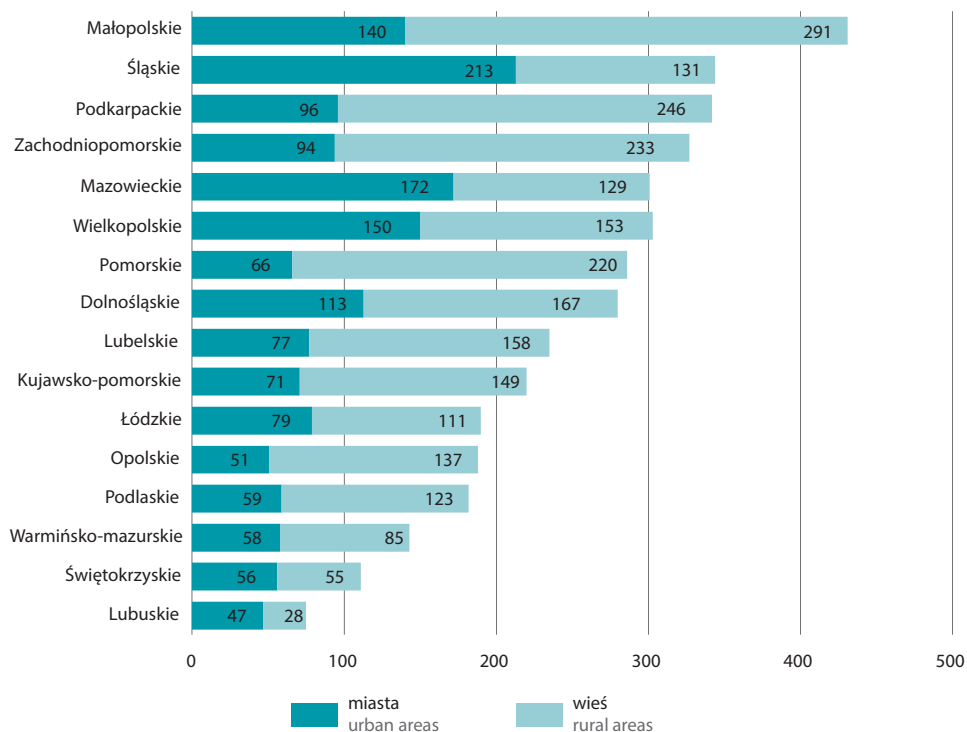
Najwięcej centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic działało na terenie województwa małopolskiego (431), a najmniej w województwie lubuskim (75). Województwa: podkarpackie i śląskie wyróżniały się na tle kraju pod względem liczby działających na ich terenie domów kultury (po 13,7% ogólnej liczby domów kultury), a małopolskie i śląskie – klubów (odpowiednio 19,2% i 17,4%). Na terenie województwa zachodniopomorskiego działało najwięcej świetlic (17,8%). Najwięcej centrów kultury zlokalizowanych było w województwie małopolskim (13,2%), a ośrodków kultury w województwie mazowieckim (10,4%).

Wykres 21. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 21. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022

As of 31 December

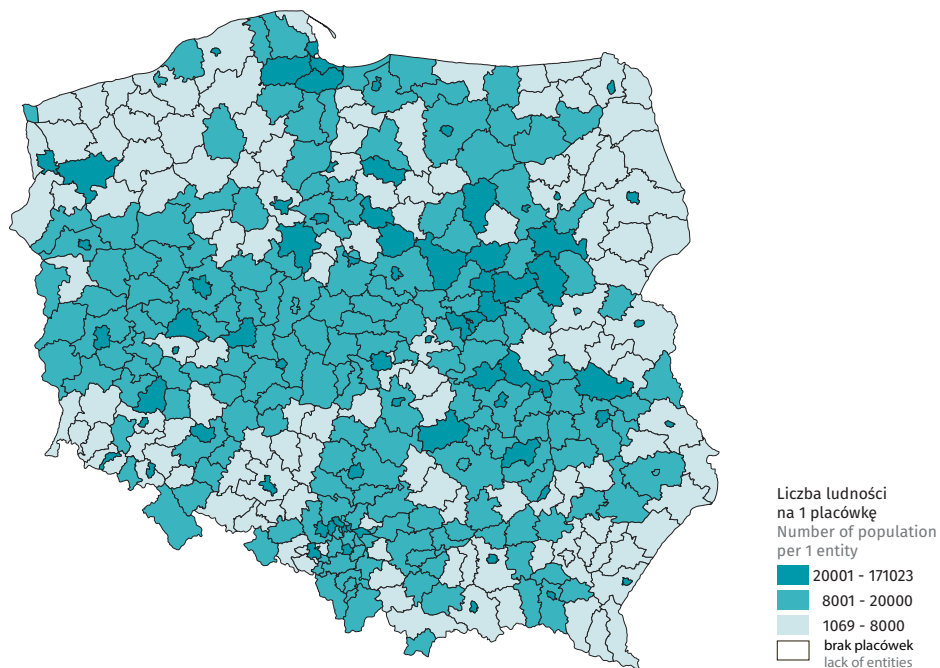

W 2022 r. na jeden podmiot⁴⁵ przypadało średnio 9,5 tys. ludności. Pod tym względem najlepsza sytuacja była w województwie opolskim oraz zachodniopomorskim, w których na jeden podmiot przypadało prawie dwukrotnie mniej mieszkańców niż średnio w całym kraju (po 5,0 tys. osób). Natomiast w województwie mazowieckim wskaźnik ten był najwyższy (na jeden podmiot przypadało aż 18,3 tys. ludności). W ujęciu powiatowym najmniej korzystna sytuacja była w Gliwicach (171 tys. mieszkańców na jedną placówkę), podobnie jak w wielu większych miastach Polski oraz powiatach: kozińskim, sierpeckim i biało-brzeskim, w których na jedną placówkę przypadało średnio ponad 30 tys. mieszkańców. Najlepsza pod tym względem była sytuacja w powiecie słupskim (1,0 tys. mieszkańców na jedną placówkę).

Zdecydowana większość (93,2%) centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic należała do sektora publicznego, w ramach którego organizatorem był niemal w całości samorząd terytorialny. Dominującą rolę pełnił samorząd gminny, który organizował działalność 90,3% ogółu publicznych instytucji. Tylko dla 0,1% publicznych placówek organizatorem były niesamorządowe jednostki sektora publicznego. Do sektora prywatnego należał co 15 podmiot, prowadzony najczęściej przez jednostki spółdzielcze. Należy jednak zwrócić uwagę, że prywatne podmioty organizowały działalność ponad połowy wszystkich klubów.

⁴⁵ Centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub lub świetlica.

Mapa 13. Ludność na 1 placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica) w 2022 r.
 Map 13. Population per 1 entity (centre of culture, cultural centre, establishment, club, community centre) in 2022

Ważnym aspektem funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną i animacyjną jest ich zaplecze infrastrukturalne. W 2022 r. podmioty prowadziły działalność w ponad 6 tys. budynków. Większość podmiotów (3295, tj. 83,2%) użytkowało 1 budynek, 272 podmioty użytkowały 2 budynki (6,9%), a 391 (9,9%) – 3 budynki i więcej. Najwięcej budynków posiadały ośrodki kultury (2451), a najmniej kluby (293). Ponad 62,4% wszystkich budynków użytkowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice stanowiło odrębny obiekt, w tym w miastach 65,8% i na wsi 59,6%. Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 897,5 m² powierzchni całkowitej lokalu, przy czym najwięcej w przypadku centrów kultury (2 014,2 m²), a najmniej w przypadku świetlic (182,9 m²).

W 2022 r. zmodernizowano 936 budynków (15,1%) – niemal tyle samo na wsi i w mieście (odpowiednio 448 i 488). Do potrzeb osób niepełnosprawnych przystosowanych było 57,8% wszystkich obiektów – częściej w miastach (62,5%), niż na wsi (54,0%). Spośród województw najwyższy odsetek podmiotów, których budynki były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych odnotowano w województwie mazowieckim (74,3%), a najmniejszy – w opolskim (50,2%).

W 2022 r. ponad połowa ogólnej liczby działających podmiotów posiadała salę widowiskową (53,4%). W infrastrukturę koncertową i teatralną było wyposażonych 88,1% sal widowiskowych, a 61,4% – w infrastrukturę konferencyjną. W aparaturę cyfrową do projekcji filmów wyposażonych było 25,8% sal widowiskowych. Sale widowiskowe posiadały przede wszystkim ośrodki kultury (43,6% ogółu jednostek posiadających salę widowiskową).

Tabl. 20. Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach
Stan w dniu 31 grudnia

Table 20. Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem (w tys.) Grand total (in thousands)			W tym na wsi (w %) Of which in rural areas (in %)		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Placówki Entities	4,0	3,9	4,0	62,0	61,6	61,0
Pracownie specjalistyczne Specialised workshops	7,3	7,9	7,1	41,5	41,8	40,3
Imprezy ^a Events ^a	120,9	156,6	227,3	34,5	35,1	32,8
Uczestnicy imprez ^a Events participants ^a	13 355,4	18 256,6	27 320,6	15,4	18,8	20,1
Grupy artystyczne ^b Artistic groups ^b	14,2	13,8	14,3	40,2	40,5	39,6
Członkowie grup artystycznych ^b Members of artistic groups ^b	230,6	226,9	241,4	39,7	39,1	39,3
Koła (kluby) Groups (clubs)	24,1	21,9	23,3	36,9	31,0	30,5
Członkowie kół (klubów) Members of groups (clubs)	466,3	386,4	455,0	34,2	29,0	27,0
Kursy ^a Courses ^a	4,8	4,9	4,9	27,6	39,9	29,9
Absolwenci kursów ^a Courses graduates ^a	64,9	69,3	62,0	30,9	39,5	32,8

a W ciągu roku. b Wcześniej określane jako zespoły artystyczne.
 a During the year. b In previous years – artistic ensembles.

W 2022 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 7,1 tys. pracowni specjalistycznych, wśród których najwięcej było pracowni plastycznych (26,9% ogólnej liczby pracowni). W miastach na 100 placówek przypadało 274 pracowni, a na wsi – 118. Najwięcej pracowni było w województwie mazowieckim (11,7% ogólnej liczby pracowni), a najmniej w województwie lubuskim (3,0%).

Współpracę z innymi podmiotami prowadziło 97,7% wszystkich centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic – najwięcej ze szkołami i placówkami oświatowymi (91,6% jednostek współpracujących z innymi podmiotami).

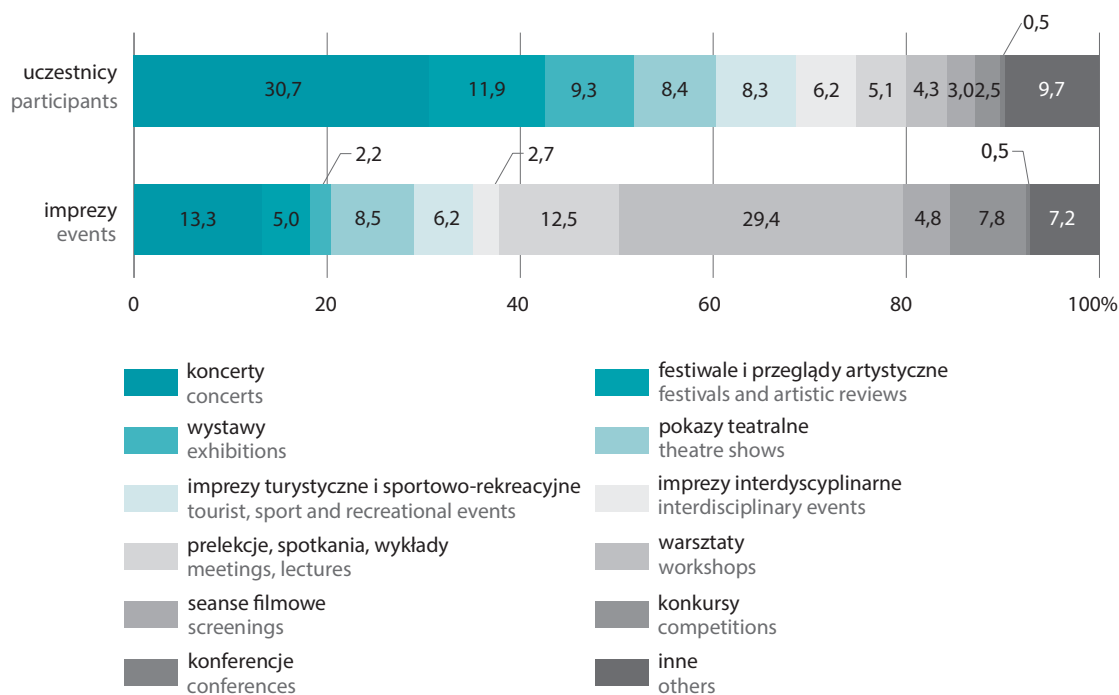
Rok 2022 był pierwszym po okresie pandemii, w którym nie obowiązywały żadne ograniczenia dotyczące prowadzenia działalności kulturalnej. W 2022 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały o 45,2% więcej imprez (227,3 tys. imprez) niż w 2021 r. (156,6 tys.) oraz o 88,1% więcej niż w 2020 r. (120,9 tys.), ale liczba ta nie przekroczyła jeszcze wartości odnotowanych w 2019 r. (243,8 tys. imprez). W imprezach wzięło udział 27,3 mln uczestników (18,3 mln w 2021 r., 13,4 mln w 2020 r.). Najwięcej imprez zorganizowano w województwie małopolskim (30,9 tys.). Najwięcej uczestników imprez odnotowano w województwie śląskim (3,3 mln).

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice oferują szeroki program zajęć edukacyjnych i działań animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych. W 2022 r. placówki te najwięcej zorganizowały warsztatów (29,4% ogólnej liczby imprez), a najmniej - konferencji (0,5%). Z ogólnej liczby imprez 17,8% miało charakter plenerowy, 21,0% imprez miało charakter odpłatny. Do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących w jednym wydarzeniu) należały festiwale i przeglądy artystyczne (642 osoby). Najmniej liczne były warsztaty – średnio uczestniczyło w nich 17 osób. Przeciętnie w jednej imprezie uczestniczyło 120 osób. Najwięcej uczestników odnotowano w przypadku

koncertów 30,7% (30,9% w miastach; 29,6% na wsi). Festiwale i przeglądy artystyczne zgromadziły 11,9% uczestników (12,6% w miastach; 9,5% na wsi). Na wystawach odnotowano 9,3% z ogólnej liczby uczestników, a w imprezach turystycznych i sportowo-rekreacyjnych brało udział 8,3% uczestników. W ciągu roku jedna placówka zorganizowała średnio 57 imprez, przy czym wskaźnik ten był najwyższy w przypadku centrów kultury (107), a najniższy – świetlic (15). W imprezach organizowanych przez centra uczestniczyło średnio 151 osób, a w przypadku domów kultury i ośrodków było to odpowiednio 135 i 113 osób. Wyraźnie niższy wskaźnik odnotowano dla klubów i świetlic (odpowiednio 39 i 22 uczestników).

Wykres 22. Struktura imprez i ich uczestników w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2022 r.

Chart 22. The structure of events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2022

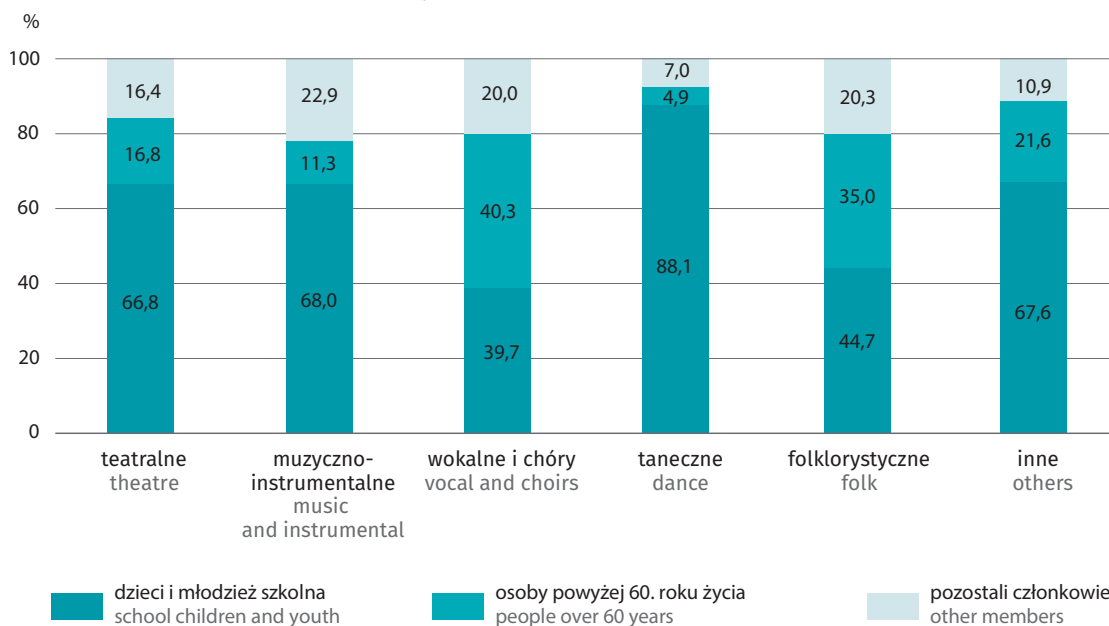

W 2022 r. we wszystkich podmiotach działało 14,3 tys. grup artystycznych, które zrzeszały 241,4 tys. członków. W województwie małopolskim było najwięcej członków grup artystycznych (29,7 tys., tj. 12,3% ogółu), a najmniej – w województwie lubuskim (6,4 tys., tj. 2,7% ogółu). Przeciętnie jedna grupa artystyczna liczyła 17 osób. Wśród członków grup artystycznych przeważały dzieci i młodzież szkolna (63,3%), ale aktywnością wykazywały się także osoby powyżej 60 roku życia (co piąty członek grupy). Największym zainteresowaniem wśród młodych osób cieszyły się grupy taneczne (41,6%), natomiast wśród osób starszych – grupy wokalne i chóry (36,6%), a także grupy folklorystyczne (35,1%).

W 2022 r. przeciętnie 6 osób na 1 000 mieszkańców Polski było członkiem grupy artystycznej działającej w centrum kultury, domu kultury, ośrodku kultury, klubie lub świetlicy. Największą aktywnością pod tym względem wykazali się mieszkańcy województwa podkarpackiego, w którym 12 na 1 000 osób uczestniczyło w działalności grup artystycznych. Natomiast najniższy wskaźnik uczestnictwa odnotowano w województwach mazowieckim i pomorskim (po 4 osoby na 1 000 ludności).

Wykres 23. Członkowie grup artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r.

Chart 23. Members of artistic groups operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2022

W centrach kultury, domach, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało także 23,3 tys. różnego rodzaju kół/klubów/sekcji, w ramach których prowadzono systematyczne zajęcia o określonym profilu tematycznym. Większość z nich miała charakter odpłatny (59,1% ogólnej liczby kół/klubów/sekcji). Z ogólnej liczby kół/klubów/sekcji 69,5% działało w miastach. Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. koła/kluby/sekcje zrzeszały 455,0 tys. członków (386,3 tys. osób w 2021 r.). Przeciętnie jedno koło/klub/sekcja zgromadziło 19 uczestników – najwięcej członków skupiały koła seniora/Uniwersytety Trzeciego Wieku (47 osób) oraz niewiele mniej – dyskusyjne kluby filmowe (45 osób). Najwięcej dzieci i młodzieży szkolnej uczestniczyło w zajęciach kół plastycznych (78,0 tys.). W przypadku osób powyżej 60 roku życia najliczniejsze były kluby seniora/Uniwersytety Trzeciego Wieku (93,0 tys. uczestników).

W 2022 r. wskaźnik uczestnictwa ludności w zajęciach kół/klubów/sekcji (liczba członków kół/klubów/sekcji na 1 000 ludności) dla Polski wyniósł 12. Wyższy wskaźnik odnotowano w województwach: mazowieckim i lubuskim (po 15) oraz łódzkim (14), a także dolnośląskim, małopolskim, opolskim i wielkopolskim (po 13). Natomiast najniższy – w województwach pomorskim i świętokrzyskim (po 8).

Oferta centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic obejmowała również organizację różnego rodzaju kursów. W 2022 r. wszystkie placówki przeprowadziły ogółem 4,9 tys. kursów, z których największą część stanowiły kursy języków obcych (23,9%). W miastach najwięcej było kursów języków obcych (24,3% z ogólnej liczby kursów w miastach), a na wsi - kursów nauki gry na instrumentach (24,3% ogółu kursów zorganizowanych na wsi). Najwięcej kursów zorganizowały centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w województwie małopolskim (30,9% ogólnej liczby kursów). Status absolwenta kursu otrzymało 62,0 tys. osób. Co 6-tym absolwentem była osoba powyżej 60 roku życia. Osoby w tej kategorii wiekowej najczęściej korzystały z kursów komputerowych (22,9% ogólnej liczby absolwentów w tej kategorii wiekowej). Z kolei wśród dzieci i młodzieży najwięcej było absolwentów kursów języków obcych (23,3%).

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice prowadziły także działalność wydawniczą m.in. związaną z promocją wydarzeń, które organizują. W 2022 r. wydały łącznie 41,8 tys. tytułów w formie drukowanej oraz 40,0 tys. w formie elektronicznej, z których 32,0 tys. udostępniono przez Internet.

W 2022 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice za pośrednictwem Internetu zorganizowały 3,2 tys. imprez (w 2021 r. 22,3 tys. imprez) oraz 381 kursów (w 2021 r. 1,6 tys.). W imprezach organizowanych on-line wzięło udział 1,2 mln osób (w 2021 r. 9,1 mln osób), a w kursach on-line 8,7 tys. osób (w 2021 r. 54,2 tys. osób).

6.2. Placówki wychowania pozaszkolnego

6.2. Extracurricular education establishments

Ofertę programową dla dzieci i młodzieży, oprócz centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, mają również placówki wychowania pozaszkolnego, tj. pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe, ogrody jordanowskie i inne placówki o charakterze specjalistycznym, które działają w ramach systemu oświaty.

Tabl. 21. Placówki wychowania pozaszkolnego oraz uczestnicy zajęć
Table 21. Extracurricular education establishments and participants of classes

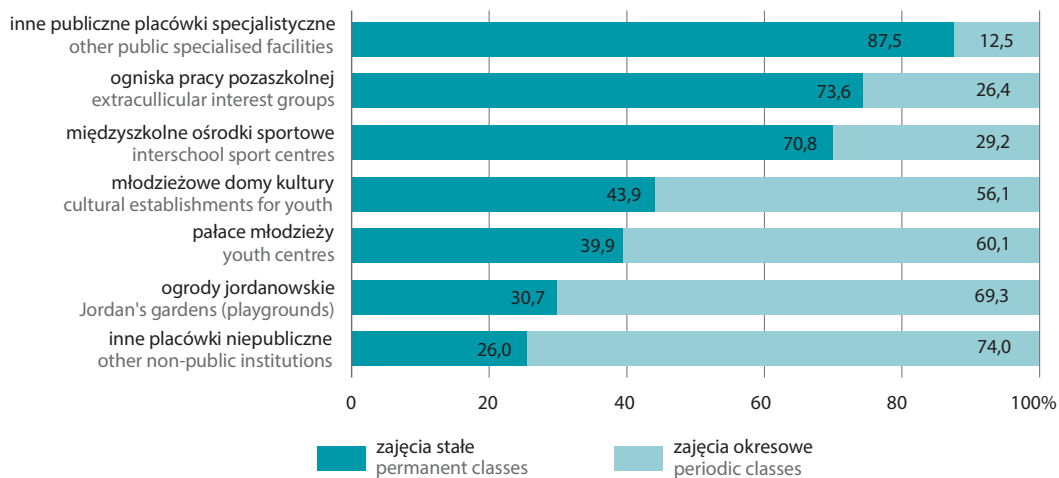
Wyszczególnienie Specification		Pla- cówki Estab- lish- ments	Uczestnicy stałych i okresowych form zajęć Participants of permanent and periodic classes							
			ogółem grand total	infor- ma- tycz- nych com- puter	techni- cznych techni- cal	przed- mioto- wych subject	artysty- cznych artistic	sporto- wych sport	turysty- czno- kraj- oznaczo- nych tourism and sight- seeing	innych others
Ogółem Total	2020/2021	307	540 650	7 531	6 028	52 123	219 231	107 454	17 264	131 019
	2021/2022	246	354 876	14 168	2 830	36 129	144 814	81 722	7 855	67 358
	2022/2023	226	557 712	5 104	3370	180 454	153 449	101 804	11 978	101 553
Pałace młodzieży Youth centres		13	68 423	1 333	1 067	12 801	30 900	11 306	3 903	7 113
Młodzieżowe domy kultury Cultural establishments for youth		89	187 887	2 482	1 792	11 776	100 959	17 984	7 157	45 737
Ogniska pracy pozaszkolnej Extracurricular interest groups		36	26 978	870	439	1 528	14 092	4 143	85	5 821
Międzyszkolne ośrodki sportowe Interschool sport centres		36	65 212	-	-	-	-	51 042	120	14 050
Ogrody jordanowskie Jordan's gardens (playgrounds)		7	9 695	53	61	174	1 922	831	-	6 654
Pozaszkolna placówka specjalistyczna Extracurricular specialised institution		14	178 936	-	11	150 694	3 750	2 463	713	21 305
Niepubliczna placówka oświatowo-wychowawcza w systemie oświaty Non-public educational institution		31	20 581	366	-	3 481	1 826	14 035	-	873

Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.
Source: data from the Education Information System, managed by Ministry of Education and Science.

Liczba placówek wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2022/2023, w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym, obniżyła się o 8,1%. Zmniejszyła się także liczba stałych i okresowych form zajęć: z 14 851 do 13 935, czyli o 6,2%. Zwiększyła się natomiast liczba uczestników zajęć – o 157,2%. Dzieci i młodzież najchętniej uczestniczyły w zajęciach zorganizowanych przez pozaszkolne placówki specjalistyczne, m.in. planetaria, stacje młodego technika (przeciętnie w ciągu roku szkolnego z zajęć zorganizowanych przez jedną placówkę skorzystało 12,8 tys. osób).

Wykres 24. Uczestnicy zajęć artystycznych w placówkach wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2022/2023

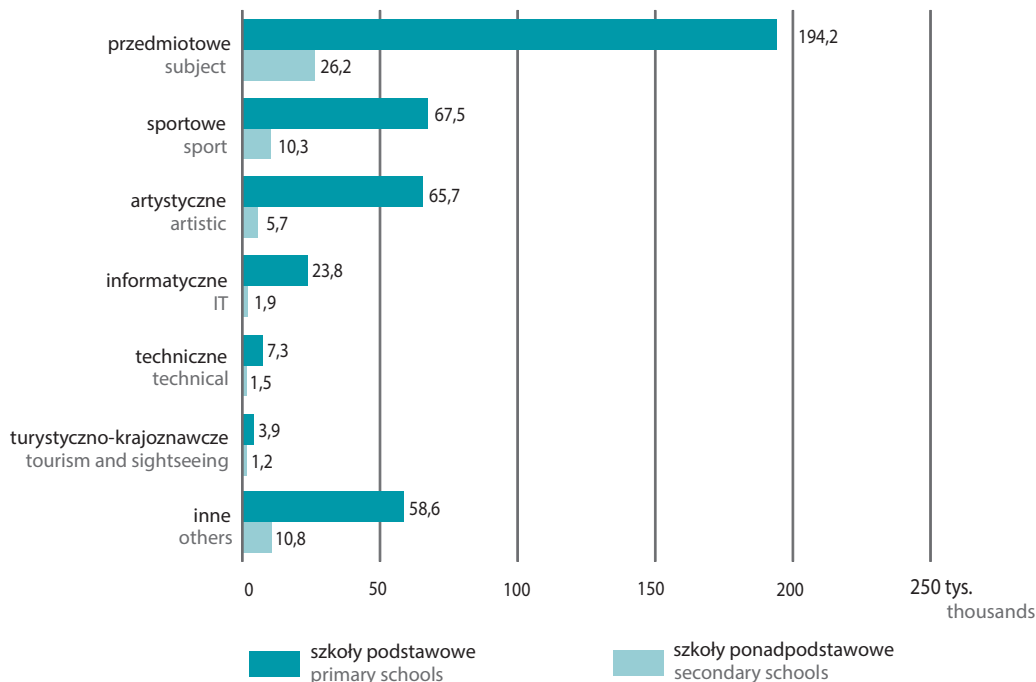
Chart 24. Participants of artistic classes in extracurricular education institutions in 2022/2023 school year

Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.
Source: data from the Education Information System, managed by Ministry of Education and Science.

Wykres 25. Uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2022/2023

Chart 25. Participants of extracurricular education in schools for children and youth in 2022/2023 school year

Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.
Source: data from the Education Information System, managed by Ministry of Education and Science.

Zajęcia artystyczne były organizowane przede wszystkim przez młodzieżowe domy kultury (61,7% wszystkich organizowanych zajęć artystycznych i 65,8% wszystkich uczestników zajęć artystycznych), pałace młodzieży (odpowiednio 23,6% i 20,1%) oraz ogniska pracy pozaszkolnej (odpowiednio 11,2% i 9,2%). Łącznie w roku szkolnym 2022/2023 wszystkie placówki wychowania pozaszkolnego zorganizowały 5,0 tys. stałych form zajęć artystycznych i 1,1 tys. okresowych form tego rodzaju zajęć (w roku szkolnym 2021/2022 – odpowiednio 5,5 tys. i 1,0 tys.), a skorzystało z nich – odpowiednio – 83,2 tys. i 70,3 tys. uczniów (w poprzednim roku szkolnym odpowiednio 83,4 tys. i 61,4 tys. osób).

Również szkoły stwarzają możliwość uczestniczenia w różnorodnych zajęciach pozalekcyjnych i nadobowiązkowych prowadzonych w formie szkolnych kół, klubów i zespołów. W roku szkolnym 2022/2023 odnotowano spadek liczby uczestników w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym. W zajęciach pozalekcyjnych i nadobowiązkowych zorganizowanych przez 4,6 tys. szkół dla dzieci i młodzieży wzięło udział 478,6 tys. uczniów (w poprzednim roku szkolnym 593,6 tys.), w tym najwięcej uczestniczyło w zajęciach przedmiotowych zorganizowanych w szkołach podstawowych (420,9 tys.).

7. Działalność sceniczna i wystawiennicza

7. Stage and exhibition activity

7.1. Teatry i instytucje muzyczne

7.1. Theatres and music institutions

W 2022 r. działalność sceniczną prowadziło 208 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 182 posiadające własny zespół artystyczny. Spośród wszystkich rodzajów teatrów najczęściej było teatrów dramatycznych (93), pozostałą część stanowiły teatry lalkowe (34) oraz muzyczne, tj. opery, operetki, balet, teatry tańca i inne teatry muzyczne (32). Natomiast instytucje muzyczne stanowiły: 24 filharmonie, 17 orkiestr, 5 chórów oraz 3 zespoły pieśni i tańca.

Przeważająca większość teatrów i instytucji muzycznych (82,7%) należała do sektora publicznego. Dla 93,0% podmiotów publicznych organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego. W ramach sektora prywatnego organizatorami teatrów i instytucji muzycznych były m.in. fundacje, osoby fizyczne oraz spółki.

W 2022 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 53,0 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 9,3 mln widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2021 r. liczba przedstawień i koncertów wzrosła o 76,6%, a widzów i słuchaczy blisko dwukrotnie (o 96,2%). Przeciętnie w jednym przedstawieniu i koncercie wzięło udział 176 osób (w 2021 r. – 158 osób). Wskaźnik widzów i słuchaczy na 1 000 ludności wyniósł 246 (w 2021 r. – 125), co oznacza, że co czwarty mieszkaniec Polski uczestniczył w przedstawieniu lub koncercie zorganizowanym przez teatry i instytucje muzyczne. Znacznie wzrosła średnia liczba przedstawień i koncertów zorganizowanych przez jeden podmiot: ze 140 w 2021 r. do 255 w 2022 r.

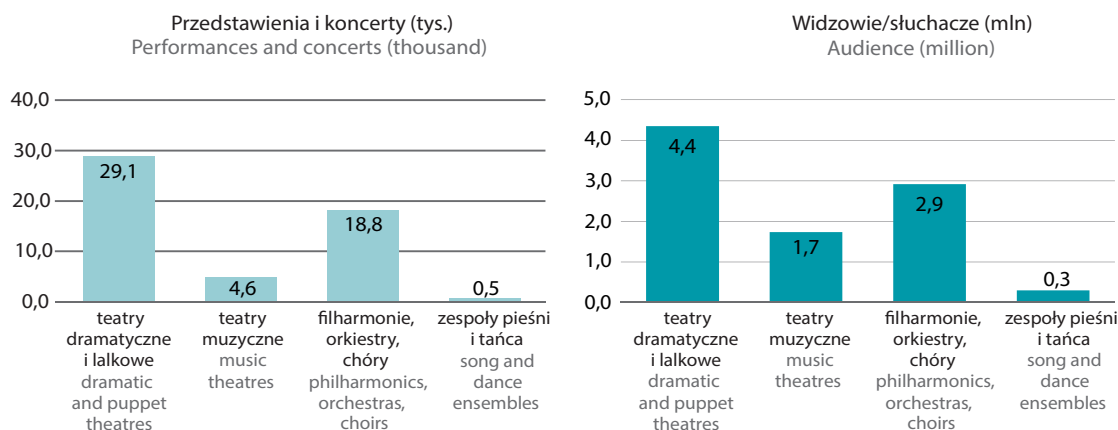
Największą średnią liczbę widzów i słuchaczy przypadających na jedno przedstawienie/koncert, odnotowano w przypadku koncertów zorganizowanych przez zespoły pieśni i tańca – 555. Wysoka wartość tego wskaźnika charakteryzowała również opery (443) oraz operetki, balet, teatry tańca i inne teatry muzyczne (345). W filharmoniach jednego koncertu wysłuchało przeciętnie 156 osób, w teatrach dramatycznych jedno przedstawienie obejrzały średnio 163 osoby, a w lalkowych – 117.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. teatry i instytucje muzyczne posiadały 359 scen i 98,0 tys. miejsc na widowiskach w stałych salach. Z ogólnej liczby teatrów i instytucji muzycznych 84,1% prowadziło działalność w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (przystosowane wejście do budynku posiadało 82,7% podmiotów, udogodnienia wewnątrz budynku – 80,8%).

Najwięcej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwie mazowieckim (42). Znaczną liczbę podmiotów odnotowano również w województwach: małopolskim (28), śląskim (23) oraz dolnośląskim (20). Najmniej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwach lubuskim i świętokrzyskim (po 4).

Wykres 26. Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według rodzajów instytucji w 2022 r.

Chart 26. Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by type of institution in 2022

Najwięcej przedstawień i koncertów zorganizowały teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie mazowieckim – 12,3 tys., co stanowiło blisko 1/4 ogólnej liczby przedstawień i koncertów. Istotny udział w liczbie zorganizowanych przedstawień i koncertów miały również teatry i instytucje muzyczne z województwa małopolskiego (11,0%), lubuskiego (10,4%) oraz dolnośląskiego (10,0%). Najmniej przedstawień i koncertów zorganizowały teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie opolskim – 726.

W 2022 r. teatry dramatyczne, lalkowe i muzyczne zorganizowały w sumie 33,7 tys. przedstawień, z których 771 miało charakter premierowy (o 7,5% więcej niż w 2021 r.). Najwięcej premier wystawiły teatry dramatyczne (430). W teatrach lalkowych odbyło się 188 przedstawień premierowych, a w muzycznych – 153. Najwięcej przedstawień premierowych zorganizowały teatry z województwa mazowieckiego (171), a najmniej – lubelskiego i podkarpackiego (po 10). Pod względem liczby premier zorganizowanych w ciągu roku przez jeden teatr, zdecydowanie wyróżniło się województwo wielkopolskie, w którym jeden teatr zorganizował średnio 12 przedstawień premierowych, podczas gdy średnia dla teatrów w kraju wyniosła 5.

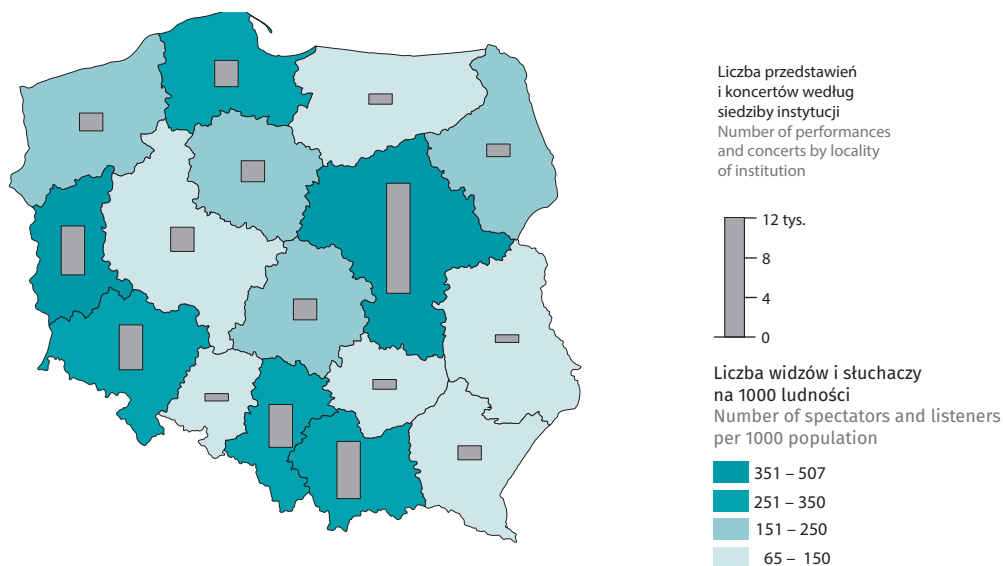
W 2022 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 15,5 tys. przedstawień dla dzieci i młodzieży, w tym 8,3 tys. szkolnych audycji muzycznych. W porównaniu z 2021 r., zarówno liczba przedstawień dla dzieci i młodzieży, jak i szkolnych audycji muzycznych zwiększyła się prawie dwukrotnie.

Tabl. 22. Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby
Table 22. Activity of theatres and music institutions by locality

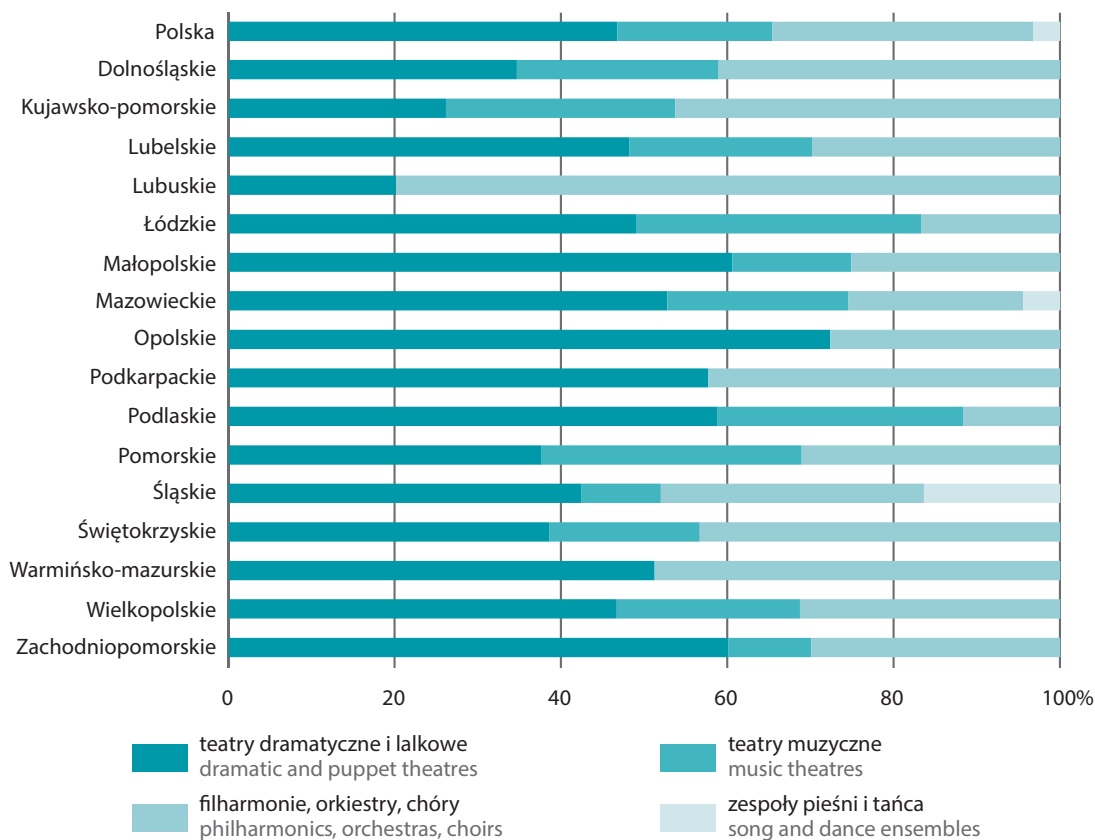
Wyszczególnienie Specification		Teatry i instytucje muzyczne Theatres and musical institu- tions	W tym posiadające własny zespół artystyczny Of which with their own artis- tic ensemble	Miejsca na widowni w stałej sali Seats for audi- ence in a fixed hall	Przedstawi- enia/koncerty Performances/ concerts	Widzowie/ słuchacze w tys. Audience in thousands
		stan w dniu 31 grudnia as of 31 December			w ciągu roku during the year	
POLSKA	2020	217	194	101 100	24 391	4 502,1
	2021	213	185	101 937	30 030	4 745,5
	2022	208	182	98 029	53 018	9 309,0
Dolnośląskie		20	17	9 078	5 318	759,0
Kujawsko-pomorskie		8	7	4 911	2 582	420,0
Lubelskie		5	5	1 578	805	131,8
Lubuskie		4	4	2 761	5 502	498,6
Łódzkie		10	9	4 863	2 079	403,4
Małopolskie		28	22	7 602	5 841	972,9
Mazowieckie		42	36	19 515	12 342	2 601,9
Opolskie		4	4	2 311	726	141,2
Podkarpackie		4	4	1 786	1 443	157,9
Podlaskie		8	7	3 876	1 771	219,6
Pomorskie		19	16	14 389	2 863	714,3
Śląskie		23	20	12 285	4 676	1 120,3
Świętokrzyskie		4	4	1 761	1 182	152,3
Warmińsko-mazurskie		5	5	1 868	1 277	188,9
Wielkopolskie		16	14	5 040	2 886	481,1
Zachodniopomorskie		8	8	4 405	1 725	345,9

Najwięcej widzów i słuchaczy odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych z województwa mazowieckiego – 2,6 mln osób (ponad 2 razy więcej niż w kolejnym pod względem liczby widzów i słuchaczy województwie śląskim). Najmniej widzów i słuchaczy uczestniczyło w przedstawieniach i koncertach zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne z województwa lubelskiego (131,8 tys.). Zbliżoną liczbę widzów i słuchaczy odnotowano również w przypadku teatrów i instytucji muzycznych mających siedzibę w województwie: opolskim (141,2 tys.), świętokrzyskim (152,3 tys.) oraz podkarpackim (157,9 tys.). Przeliczając liczbę widzów i słuchaczy na 1 000 ludności, najwyższy wskaźnik odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych z województwa lubuskiego (507), a najniższy – z województwa lubelskiego (65).

Mapa 14. Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych w 2022 r.
Map 14. Performances and concerts, audience in theatres and music institutions in 2022

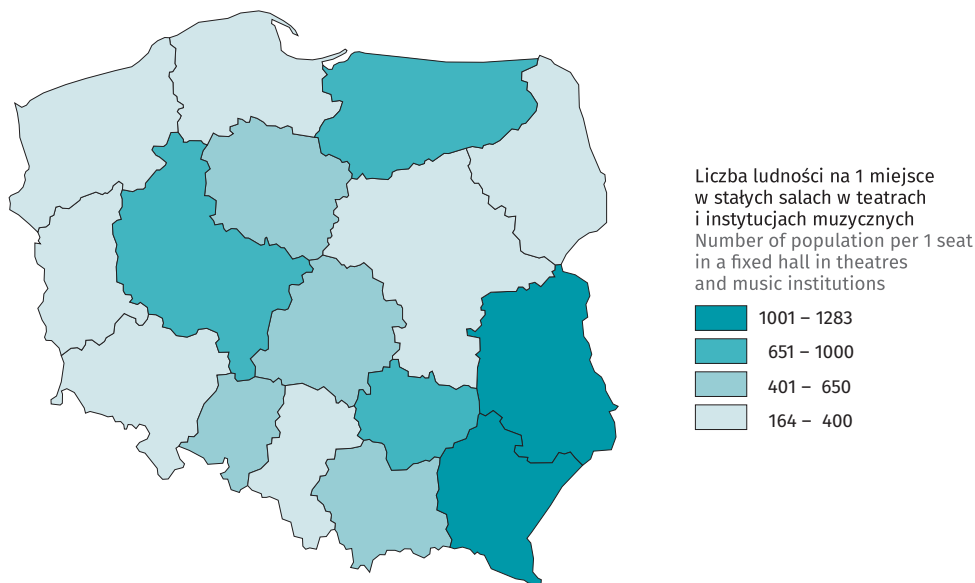

Wykres 27. Struktura widzów i słuchaczy według rodzajów instytucji w 2022 r.
Chart 27. The structure of audience by type of institution in 2022

Pod względem liczby ludności przypadającej na jedno miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych, dwa województwa, tj. lubelskie i podkarpackie, wyraźnie wyróżniły się na tle pozostałych – wskaźnik wyniósł odpowiednio: 1 283 oraz 1 164 osoby. Dla następnego w kolejności województwa warmińsko-mazurskiego wskaźnik wyniósł 731 osób; najniższy wskaźnik odnotowano w województwie pomorskim – 164 osoby.

Mapa 15. Ludność na 1 miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych w 2022 r.
Map 15. Population per 1 seat in a fixed hall in theatres and music institutions in 2022

Z ogólnej liczby przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne, 91,3% zaprezentowano we własnym województwie, pozostałe na terenie innych województw. Największy udział przedstawień i koncertów poza granicami własnego województwa w ogólnej liczbie przedstawień i koncertów odnotowano w przypadku teatrów i instytucji muzycznych z województwa lubuskiego (38,9%), a najmniejszy – lubelskiego i warmińsko-mazurskiego (po 1,0%).

Oprócz działalności w kraju, teatry i instytucje muzyczne zaprezentowały za granicą 577 przedstawień i koncertów (cztery razy więcej niż w 2021 r.), w których uczestniczyło 299,0 tys. widzów i słuchaczy (o 21,6% więcej niż w 2021 r.). Najwięcej przedstawień i koncertów za granicą zaprezentowały instytucje muzyczne – 345 (orkiestry i chóry – 183, filharmonie – 106, zespoły pieśni i tańca – 56). Natomiast teatry za granicą wystawiły 232 przedstawienia (dramatyczne – 155, lalkowe – 29, muzyczne – 48). Łącznie teatry i instytucje muzyczne najwięcej zagranicznych przedstawień i koncertów zorganizowały w krajach europejskich (469), głównie w Niemczech (192), natomiast poza Europą – w Stanach Zjednoczonych (58). Najwięcej przedstawień i koncertów za granicą zrealizowały teatry i instytucje muzyczne z województwa dolnośląskiego (136).

W 2022 r. 2,5 tys. przedstawień i koncertów zaprezentowali artyści z zagranicy. Ich uczestnikami było 508,7 tys. widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2021 r., liczba przedstawień i koncertów zrealizowanych przez artystów i zespoły z zagranicy wzrosła ponad 5-krotnie, a liczba widzów i słuchaczy na tych występach wzrosła ponad 2,5-krotnie. Najwięcej zagranicznych przedstawień i koncertów zrealizowano w teatrach i instytucjach muzycznych w województwie lubuskim (1,2 tys.), a najliczniejszą publiczność zgromadziły występy artystów zagranicznych w województwie zachodniopomorskim (160,0 tys.).

W 2022 r. teatry i instytucje muzyczne wydały m.in. 3,3 tys. afiszy/plakatów w nakładzie 411,5 tys. egzemplarzy oraz 1,4 tys. programów teatralnych w nakładzie 694,9 tys. egzemplarzy, co w sumie stanowiło 89,6% ogółu wydanych tytułów i 48,2% ogółu nakładu wydawniczego teatrów i instytucji muzycznych. W wersji elektronicznej ukazały się 463 tytuły, głównie programy teatralne (303).

Oprócz teatrów i instytucji muzycznych, działalność artystyczną prowadziły również przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe. W 2022 r. działały 32 podmioty tego typu (w tym 10 posiadających własny zespół artystyczny), których organizatorem w zdecydowanej większości (71,9%) były jednostki samorządu terytorialnego. Przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe zorganizowały w Polsce 3,1 tys. imprez (o 1/3 więcej niż w 2021 r.), które zgromadziły 1,6 mln widzów (ponad 2 razy więcej niż w 2021 r.). Ponadto, przedsiębiorstwa te zorganizowały 262 przedstawienia za granicą (w 2021 r. – 12), które obejrzało 88,9 tys. widzów (w 2021 r. – 0,1 tys.). W 2022 r. przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe posiadały 20,8 tys. miejsc na widowni w stałych salach.

W 2022 r. teatry i instytucje muzyczne oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe, oprócz przedstawień i koncertów, zorganizowały również między innymi 13,0 tys. warsztatów, 4,0 tys. zajęć w ramach lekcji tematycznych oraz 1,9 tys. odczytów/prelekcji/spotkań. Największą frekwencję w ramach innych form działalności odnotowano w przypadku wystaw (875,5 tys. osób). Ponadto, teatry i instytucje muzyczne oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe zrealizowały w formie on-line 354 przedstawienia i koncerty oraz 566 imprez, które zgromadziły odpowiednio: 847,6 tys. oraz 649,5 tys. uczestników.

7.2. Muzea

7.2. Museums

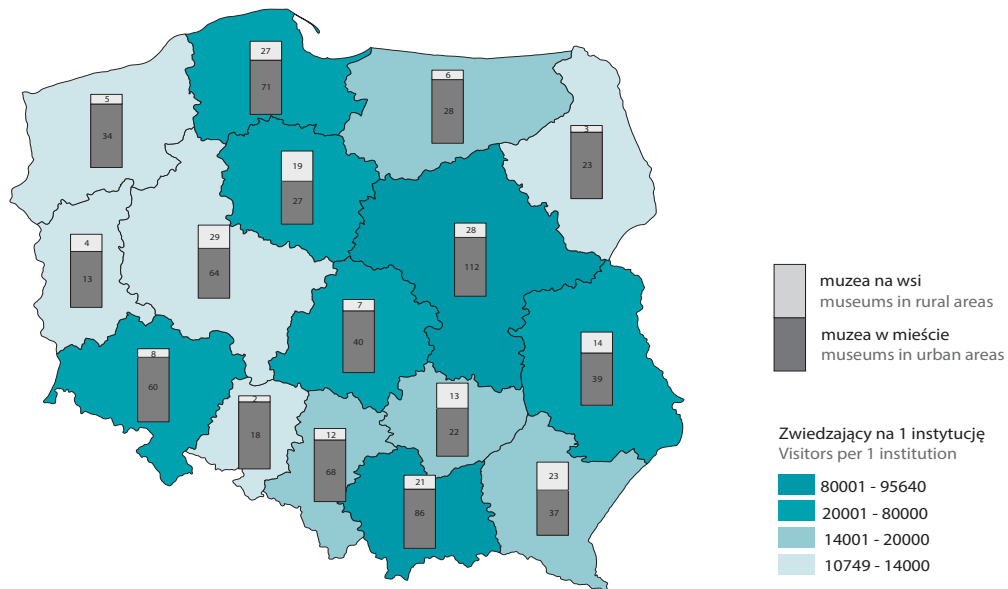
Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385), „muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.” Na mocy art. 6. tej samej Ustawy za muzeum uznaje się jednostkę, która działa w oparciu o statut bądź regulamin, który został uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. **Od 2020 r. dane o muzeach gromadzone na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-02 dotyczą wyłącznie jednostek w rozumieniu ustawy⁴⁶.**

Prowadzenie działalności muzealnej w 2022 r. na sprawozdaniu K-02 potwierdziło 676 muzeów⁴⁷ (963 razem z oddziałami), w 2021 r. – 673 muzea (939 razem z oddziałami). Największa grupa z nich (licząc razem z oddziałami) reprezentuje województwa: mazowieckie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie i śląskie – i są one siedzibą ponad 50% muzeów w Polsce, co wskazuje na nierównomierne rozłożenie geograficzne jednostek muzealnych w Polsce. Jeśli chodzi o rozłożenie muzeów w ośrodkach miejskich i wiejskich, średnio 78% jednostek jest umiejscowionych w miastach w każdym z województw. Najbardziej wyrównane proporcje jeśli chodzi o liczbę muzeów na wsi i w mieście widać w województwach: kujawsko-pomorskim (59% – miasto vs. 41% – wieś), podkarpackim (62% – miasto vs. 38% – wieś) oraz świętokrzyskim (63% – miasto vs. 37% – wieś).

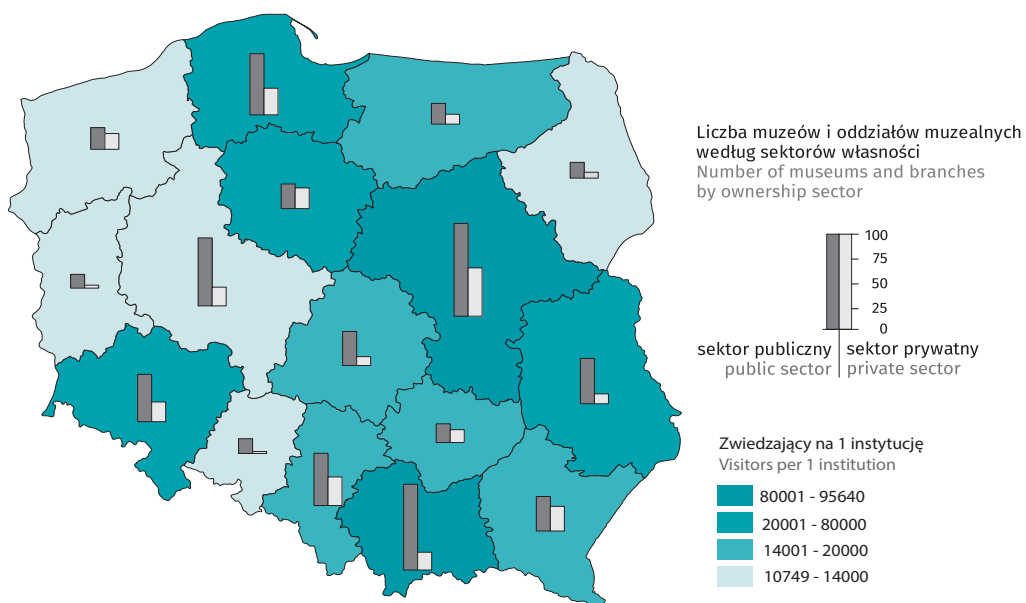
⁴⁶ Instytucje paramuzealne to jednostki, które prowadzą działalność typu muzealnego lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

⁴⁷ Na koniec 2022 r. wykaz muzeów, prowadzony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, obejmował 997 muzeów (1 291 razem z oddziałami). Zapisano w nim, że 40% z nich było finansowanych ze źródeł publicznych, a ze źródeł prywatnych 59%. Pozostały 1% był finansowany ze źródeł łączonych. Organizatorem dla niemal 40% muzeów w Polsce były osoby fizyczne (i ta grupa instytucji rośnie najszybciej), a dla blisko 35% muzeów – jednostki samorządu terytorialnego. Pozostali organizatorzy odpowiadali za prowadzenie od 1% do 8% muzeów. Należy dodać, że jednostki znajdujące się w wykazie muzeów nie podlegają weryfikacji dotyczącej aktualnie prowadzonej działalności.

Mapa 16. Rozkład geograficzny muzeów (łącznie z oddziałami) w 2022 r.
Map 16. Geographical distribution of museums and their branches in 2022

Mapa 17. Muzea i oddziały muzealne według sektorów własności oraz zwiedzający w 2022 r.
Map 17. Museums and their branches by ownership sectors and visitors in 2022

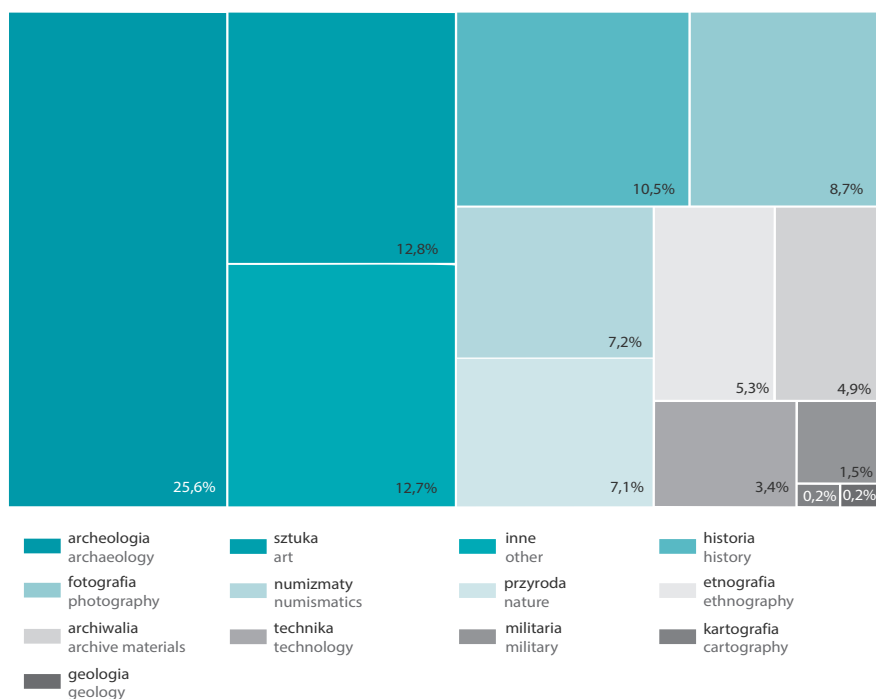

Wykres 28. Obiekty muzealne w podziale na rodzaj zbiorów w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 28. Museum objects by type in 2022

As of 31 December

Muzea w 2022 r. zatrudniały 17 tys. osób, z czego 6,9 tys. to pracownicy merytoryczni⁴⁸ (w 2021 r. muzea zatrudniały 16,5 tys. osób, w tym 6,8 tys. pracowników merytorycznych). Spośród ogółu zatrudnionych w 2022 r. 98% osób pracowało w muzeach sektora publicznego (wskaźnik utrzymał się na tym samym poziomie w stosunku do roku 2021).

Jednym z podstawowych obszarów działalności muzeów jest gromadzenie i opieka nad zbiorami. Muzea w 2022 r. wykazały w swoim posiadaniu łącznie 20,9 mln sztuk muzealiów (w 2021 r. muzea podały informacje o posiadaniu 20,1 mln sztuk muzealiów). Dominującym typem zbiorów były obiekty z kategorii archeologia, sztuka, historia oraz te, które nie mogły zostać przyporządkowane do żadnej kategorii. Posiadanie największej liczby zbiorów wykazały instytucje o profilu interdyscyplinarnym, historycznym i muzea sztuki. Ponadto muzea przechowywały blisko 1,4 mln obiektów w depozytach.

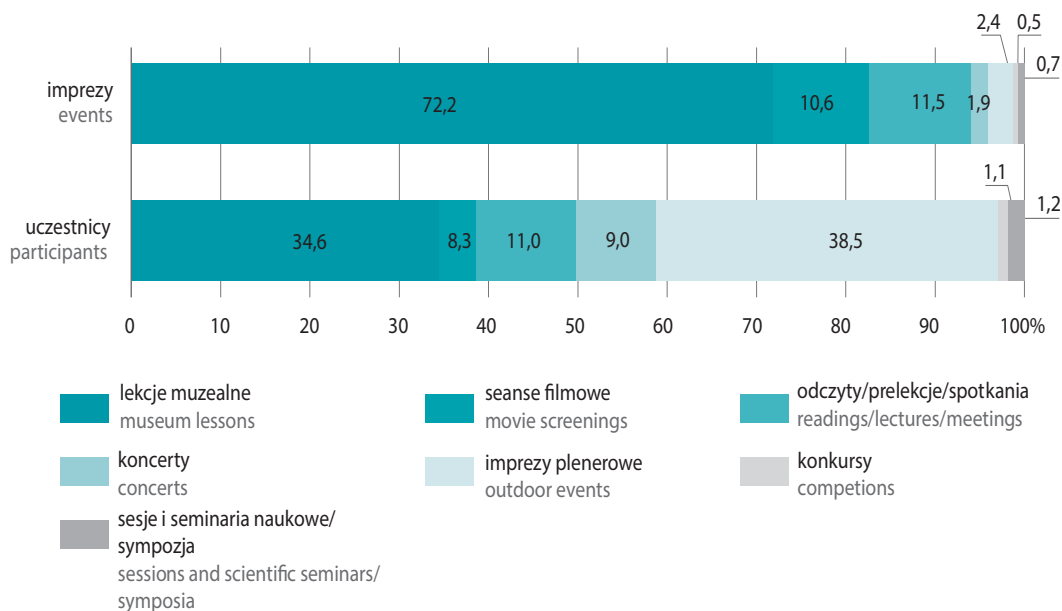
W ramach prac nakierowanych na poprawę stanu zachowania zbiorów muzea poddały 27,2 tys. muzealiów konserwacji pełnej, 42,6 tys. – częściowej oraz 240,1 tys. – zachowawczej (dla 2021 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 37,6 tys., 18,1 tys. i 230,1 tys.). Poza tym w 2022 r. w muzeach zdigitalizowano 327,5 tys. obiektów (w porównaniu z 330,3 tys. obiektów zdigitalizowanych w roku poprzednim). Na 4,2 mln zdigitalizowanych obiektów zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2022 r., 25% było udostępnianych w katalogach cyfrowych (w 2021 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 3,9 mln obiektów i 24%).

Muzea w ramach działalności ustawowej prowadzą działania wystawiennicze oraz upowszechniające wiedzę o zbiorach. W ramach tego obszaru muzea eksponowały łącznie 2 610 wystaw stałych i dodatkowo zorganizowały 4 412 wystaw czasowych w kraju oraz 79 wystaw czasowych za granicą (najwięcej w Niemczech, Czechach oraz Słowacji) – analogiczne wartości dla 2021 r. wynosiły odpowiednio: 2 529 wystaw stałych, 3 569 wystaw czasowych w kraju i 63 za granicą.

⁴⁸ Przez pracowników merytorycznych rozumie się osoby wykonujące prace w zakresie działalności podstawowej jednostki.

Wykres 29. Struktura działalności kulturalnej, naukowej i edukacyjnej muzeów i oddziałów muzealnych w 2022 r.

Chart 29. The structure of cultural, scientific and educational activities of museums and branches in 2022

Muzea, które wypełniły sprawozdanie w 2022 r. prowadziły także szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, naukową oraz popularyzatorską.

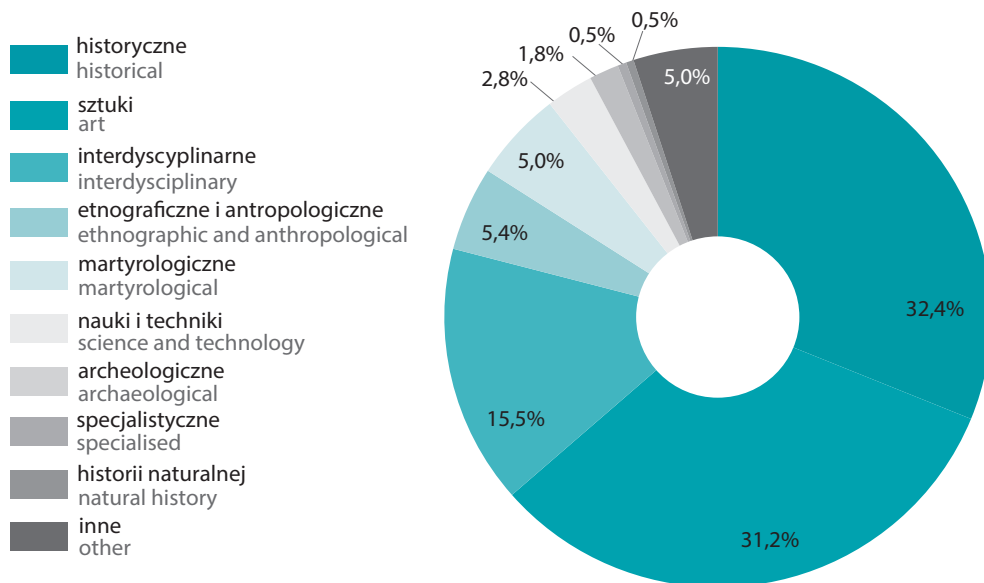
Muzea wydały również 1 182 tytuły książek w formie drukowanej, 438 dostępnych przez Internet oraz 131 tytułów czasopism w formie drukowanej, a 74 tytuły czasopism były dostępne przez Internet – analogiczne wartości dla 2021 r. wynosiły odpowiednio: 1 023 tytuły wydanych książek drukowanych, 398 dostępnych przez Internet oraz 128 tytułów czasopism drukowanych, 83 tytuły czasopism dostępnych przez Internet.

Z uwagi na pandemię COVID-19 więcej działań realizowanych przez muzea przeniosło się do sieci. Muzea składające sprawozdanie udostępniły w 2022 r. łącznie 258 wystaw wirtualnych (które obejrzało 780 tys. osób), oraz blisko 2 tys. wydarzeń upowszechniających (w których wzięło udział 580 tys. osób). Strony internetowe prowadzone przez muzea odwiedziło 43,2 mln osób rozumianych jako unikalni użytkownicy, (wartość dla 2021 r. wynosiła 37,6 mln, a w 2020 r.: 42,8 mln).

W 2022 r. muzea odwiedziło 36,7 mln osób, z czego blisko 620 tys. osób w trakcie „Nocy Muzeów” (w 2021 r. liczba zwiedzających ogółem wyniosła 25,3 mln, z czego liczba zwiedzających w trakcie „Nocy Muzeów” sięgnęła 160,5 tys. osób). W ostatnim roku przed pandemią, tj. w 2019 r. liczba zwiedzających ogółem wyniosła 40,2 mln, a liczba zwiedzających w ramach „Nocy muzeów” wyniosła 798,7 tys. – liczba z 2022 r. zbliżyła się do poziomu sprzed pandemii. W porównaniu do 2021 r. (kiedy frekwencja wyniosła 25,3 mln) muzea odnotowały ponad 45% wzrost ogólnej frekwencji, ale wartość z 2022 r. nadal nie przekroczyła tej z 2019 roku (40,2 mln).

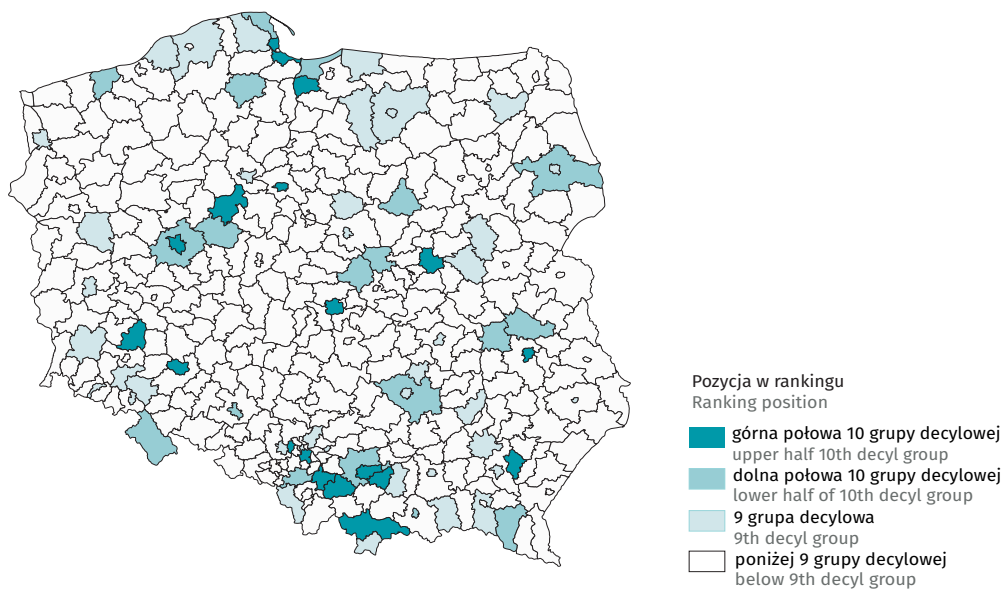
W zorganizowanych grupach wizytę odbyło 19,2% odwiedzających spośród wszystkich odwiedzających muzea w 2022 r., z kolei 38,8% wszystkich wizyt odbyło się w ramach wejść bezpłatnych (analogiczne dane dla 2021 roku wynosiły odpowiednio: 14,9% i 40,4%). Ponad połowa zwiedzających muzea w 2022 r. wybrała muzea historyczne i sztuki, ponad 15% muzea interdyscyplinarne, a po ok. 5% muzea martyrologiczne oraz etnograficzne i antropologiczne. Największą liczbę odwiedzających przyciągnęły muzea z województwa mazowieckiego (36,5%). W następnej kolejności były to instytucje z województwa małopolskiego (23,8%), pomorskiego (9,0%) oraz dolnośląskiego (5,1%). Liczba zwiedzających w pozostałych województwach (liczona osobno dla każdego z województw) nie przekraczała 5% ogólnej wartości dla Polski.

Wykres 30. Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów w 2022 r.
Chart 30. The structure of museums visitors in 2022

Mapa 18. Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2022 r.

Map 18. Powiaty and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of museum visitors in 2022

Tabl. 23. Muzea według województw
Table 23. Museums by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Muzea i oddziały muzealne Museums and branches		Muzealia w tys. szt. Objects in thousands pieces	Wystawy stałe Permanent exhibitions	Wystawy czasowe Temporary exhibitions		Zwiedzający muzea i wystawy muzealne w tys. Visitors of museums and branches in thousands		
		ogółem total	w tym oddziały of which branches			w kraju in the country	za granicą abroad	ogółem total	w tym w zorganizowanych grupach of which organised groups	w „Noc Muzeów” during the “Night of Museums”
POLSKA	2020	932	262	19 381,8	2 445	3 000	52	16 628,6	1 459,5	18,4
	2021	939	266	20 112,9	2 529	3 569	63	25 251,6	3 760,0	160,5
	2022	963	287	20 890,7	2 610	4 412	79	36 705,2	7 062,1	619,6
Dolnośląskie		68	16	3 233,2	211	376	11	1 872,7	448,8	54,3
Kujawsko-pomorskie		46	11	1 088,1	98	227	1	1 268,1	361,2	38,6
Lubelskie		53	16	1 283,3	108	255	2	1 306,2	442,4	19,8
Lubuskie		17	-	328,2	74	102	-	228,7	69,4	9,1
Łódzkie		47	12	901,2	140	293	1	1 099,6	139,9	33,7
Małopolskie		107	51	3 383,2	364	518	22	8 744,3	2 156,4	77,1
Mazowieckie		140	35	3 109,7	307	729	19	13 389,6	1 435,4	135,5
Opolskie		20	2	271,0	74	133	1	248,7	71,6	12,6
Podkarpackie		60	12	741,1	173	256	7	893,5	237,8	39,1
Podlaskie		26	10	425,4	117	109	1	353,8	127,7	19,9
Pomorskie		98	44	805,4	271	314	6	3 286,8	616,6	46,8
Śląskie		80	17	3 117,0	214	439	2	1 420,3	318,3	51,0
Świętokrzyskie		35	10	313,8	61	120	2	543,0	167,7	11,8
Warmińsko-mazurskie		34	8	253,3	99	101	-	529,3	101,4	14,9
Wielkopolskie		93	33	1 271,9	215	306	2	999,7	264,4	37,1
Zachodniopomorskie		39	10	364,8	84	134	2	520,8	103,2	18,6

7.3. Instytucje paramuzealne⁴⁹

7.3. Institutions related to museums

Instytucja paramuzealna to jednostka organizacyjna niebędąca muzeum, nienastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz posiadającej charakter muzealny przyrody. Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums) instytucją paramuzealną może być: ogród zoologiczny (wszystkie jego formy, takie jak akwaria, terraria itp.), ogród botaniczny, rezerwat przyrody (udostępniany zwiedzającym w sposób rejestrowany, na ogół prezentujący również zestaw zbiorów lub opracowane wystawy tematyczne; w szczególności są to: grotty, jaskinie, akwenty, parki), pomniki historii (zabytki) lub inne jednostki – m.in. planetaria, miasteczka czy centra nauki i techniki, a także niebędące muzeum ekspozycje stałe, ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Do grupy instytucji paramuzealnych włączane są również podmioty, które prowadzą działalność typu muzealnego lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

W 2022 r. zarejestrowano działalność 349 instytucji paramuzealnych, w porównaniu do 346 w roku 2021 (19 ogrodów zoologicznych, 38 ogrodów botanicznych oraz 292 pozostałych instytucji), z których 65,3% należało do sektora publicznego (65,0% w 2021 r.), a 34,7% do sektora prywatnego (35,0% w 2021 r.). W ramach sektora publicznego jednostki samorządowe stanowiły 56,6% (56,9% w 2021 r.), jednostki administracji rządowej – 2,2% (1,8% w 2021 r.), a pozostałe (nie samorządowe) jednostki sektora publicznego – 41,2% (41,3% w 2021 r.).

Na sektor prywatny składały się m.in.: jednostki kościołów lub związków wyznaniowych - 23,1% (bez zmian wobec 2021 r.), stowarzyszenia - 18,2% (tak jak w 2021 r.), instytucje paramuzealne prowadzone przez osoby fizyczne - 17,4%, (16,5% w 2021 r.), fundacje - 11,6% (13,2% w 2021 r.), spółki - 14,0% (12,4% w 2021 r.).

W 2022 r. instytucje paramuzealne odwiedziło 18,6 mln osób (13,4 mln osób w 2021), w tym 15,5 mln (11,3 mln w 2021 r.) w sektorze publicznym i 3,1 mln (2,1 mln w 2021 r.) w sektorze prywatnym. Ogrody zoologiczne odwiedziło 7,8 mln osób (41,9% ogółu zwiedzających), ogrody botaniczne odwiedziło 2,6 mln osób (14,1%), a pozostałe instytucje paramuzealne 8,2 mln osób (44,0%).

W 2022 r. w instytucjach paramuzealnych zatrudnionych było 4,6 tys. osób (4,4 w 2021 r.), spośród których 2,2 tys. to pracownicy merytoryczni (2,0 tys. w 2021 r.). Spośród ogółu zatrudnionych w 2022 r. 82,9% pracowało w instytucjach paramuzealnych sektora publicznego (84,9% w 2021 r.).

Poszczególne województwa były w różnym stopniu nasycone instytucjami paramuzealnymi. Niemal połowa (158 podmiotów; 45,3% (45,7% w 2021 r.)) była skupiona w czterech województwach: małopolskim, mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim. W województwie małopolskim zlokalizowanych było 15,8% (15,6% w 2021 r.) ogólnej liczby takich podmiotów, w mazowieckim – 10,6% (11,0% w 2021 r.), w dolnośląskim – 9,7% (9,8% w 2021 r.), a w wielkopolskim – 9,2% (bez zmian wobec 2021 r.). W 2022 r. przeciętnie na jedno województwo przypadały prawie 22 instytucje paramuzealne.

⁴⁹ Jednostki, które prowadzą działalność typu muzealnego lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu zostały zaliczone do instytucji paramuzealnych.

Tabl. 24. Instytucje paramuzealne według województw
Table 24. Institutions related to museums by voivodship

Wyszczególnienie Specification	Instytucje paramuzealne ^a Institutions related to museums ^a	Okazy, eksponaty w tys. szt. ^a Specimens, objects in thousands pieces ^a	Wystawy stałe Permanent exhibitions	Wystawy czasowe ^b Temporary exhibitions ^b		Zwiedzający ^b w tys. Visitors ^b in thousands		
				razem total	w tym krajowe obce ^c of which domestic external ^c	ogółem grand total	w tym młodzież szkolna ^d of which school youth ^d	
POLSKA	2020	345	4 584,8	548	761	109	9 006,6	394,6
	2021	346	4 655,3	540	786	116	13 427,0	1 195,8
	2022	349	4 720,9	640	938	154	18 580,0	2 429,9
Dolnośląskie	34	436,0	60	93	11	3633,6	389,2	
Kujawsko-pomorskie	19	41,7	38	54	21	958,6	283,0	
Lubelskie	10	39,5	7	21	1	370,7	34,1	
Lubuskie	6	3,5	4	3	-	83,9	2,0	
Łódzkie	18	141,0	21	36	3	1 821,6	218,8	
Małopolskie	55	2 709,7	74	139	7	1 455,8	201,6	
Mazowieckie	37	753,8	57	107	11	2 766,6	521,6	
Opolskie	5	10,2	8	9	1	299,2	46,2	
Podkarpackie	20	69,4	71	111	26	297,2	69,6	
Podlaskie	17	36,6	63	102	15	136,1	25,3	
Pomorskie	27	262,1	43	29	7	2 289,2	208,6	
Śląskie	26	58,9	36	55	13	1 664,4	170,2	
Świętokrzyskie	13	5,3	18	28	11	646,7	132,8	
Warmińsko-mazurskie	15	26,1	12	22	4	204,0	57,1	
Wielkopolskie	32	109,6	44	81	19	1 656,8	51,7	
Zachodniopomorskie	15	17,3	84	48	4	295,6	17,9	

a Stan w dniu 31 grudnia. b Bez zwiedzających wystawy zorganizowane za granicą. c Wypożyczone od innego podmiotu na terenie kraju. d Zwiedzający wystawy w zorganizowanych grupach.

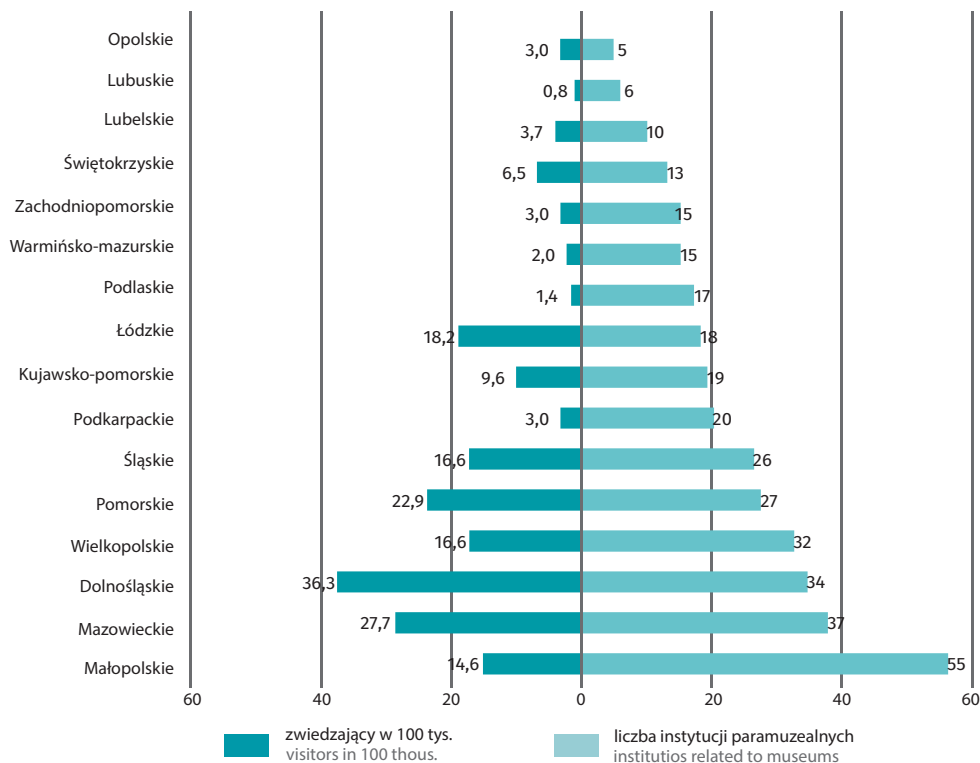
a As of 31 December. b Excluding visitors at exhibitions organised abroad. c Borrowed from another entity in the country. d Primary and secondary school students visiting museum in organised groups.

Instytucje paramuzealne znajdowały się w 149 powiatach lub miastach na prawach powiatu (spośród 380), przy czym w 84 powiatach (81 powiatach w 2021 r.) lub miastach na prawach powiatu odnotowano po jednej instytucji paramuzealnej.

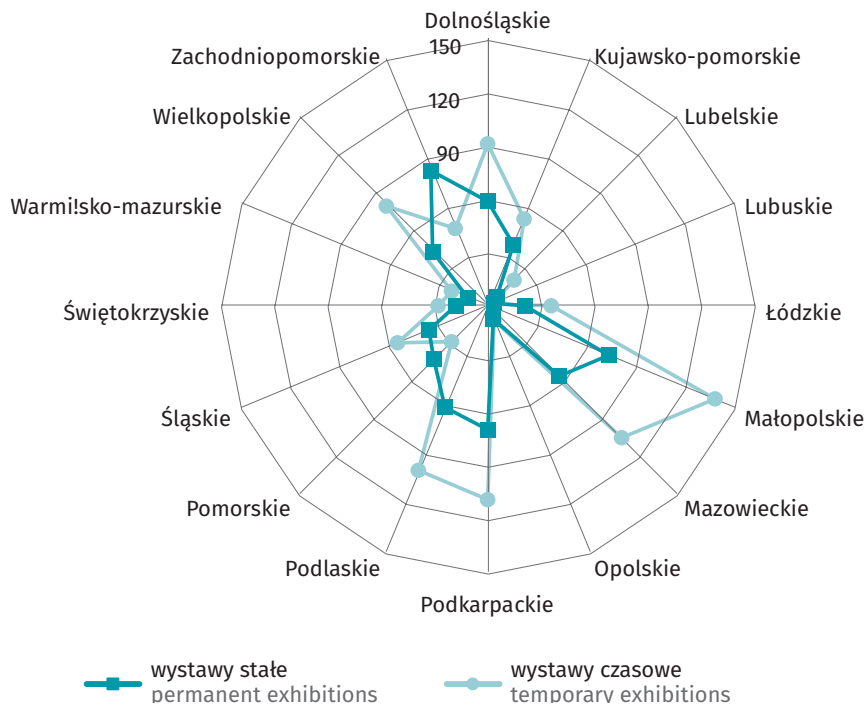
W 2022 r. na jedną instytucję paramuzealną przypadało przeciętnie 108 tys. mieszkańców Polski (110 tys. w 2021 r.). Na poziomie województw najniższą wartość wskaźnika (czyli największą gęstość tego typu instytucji) zarejestrowano w województwach: małopolskim (62,3 tys. osób), podlaskim (67,3 tys. osób) oraz dolnośląskim (84,9 tys. osób), natomiast najwyższą – w województwach lubelskim (202,5 tys. osób), opolskim (188,5 tys. osób) i śląskim (167,2 tys. osób).

W 2022 r. instytucje paramuzealne, podobnie jak muzea, prezentowały swoje zbiory w ramach 640 wystaw stałych (540 w 2021 r.) i 938 wystaw czasowych (786 w 2021 r.), ponadto zorganizowały 16 wystaw (6 w 2021 r.) za granicą. Zbiory tych instytucji (muzealia, okazy żywe w sztukach) liczyły 4 720,9 tys. eksponatów, w porównaniu 4 655,3 tys. w 2021 r. (bez okazów przyrody prezentowanych w ogrodach botanicznych).

Wykres 31. Instytucje paramuzealne i zwiedzający w 2022 r.
Chart 31. Institutions related to museums and visitors in 2022

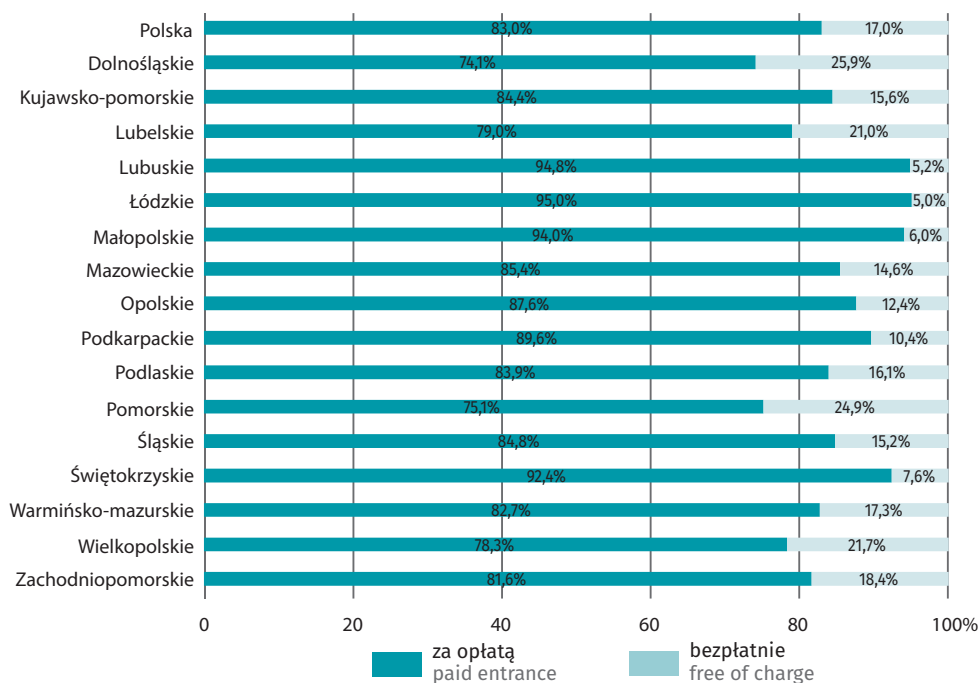

Wykres 32. Wystawy stałe i czasowe organizowane przez instytucje paramuzealne w 2022 r.
Chart 32. Permanent and temporary exhibitions organized by institutions related to museums in 2022

W 2022 r. odnotowano 18,6 mln (13,4 mln w 2021 r.) osób zwiedzających instytucje paramuzealne, w tym 2,4 mln młodzieży szkolnej w grupach zorganizowanych, co stanowiło 13,1% (8,9% w 2021 r.) wszystkich zwiedzających. Z możliwości zwiedzania bezpłatnie skorzystało 3,2 mln osób; 17,0% ogółu zwiedzających (odpowiednio 2,2 mln oraz 16,2% w 2021 r.). Z możliwości zwiedzania instytucji paramuzealnych w ramach „Nocy Muzeów” skorzystało 87,7 tys. osób (15,4 tys. w 2021 r.). Instytucje paramuzealne były stosunkowo licznie odwiedzane – przeciętna liczba zwiedzających na jedną instytucję w 2022 r. wyniosła 53,2 tys. (38,8 tys. w roku 2021 r.). Dla porównania: przeciętna liczba zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2022 r. wyniosła 38,1 tys. (26,9 tys. w 2021 r.)

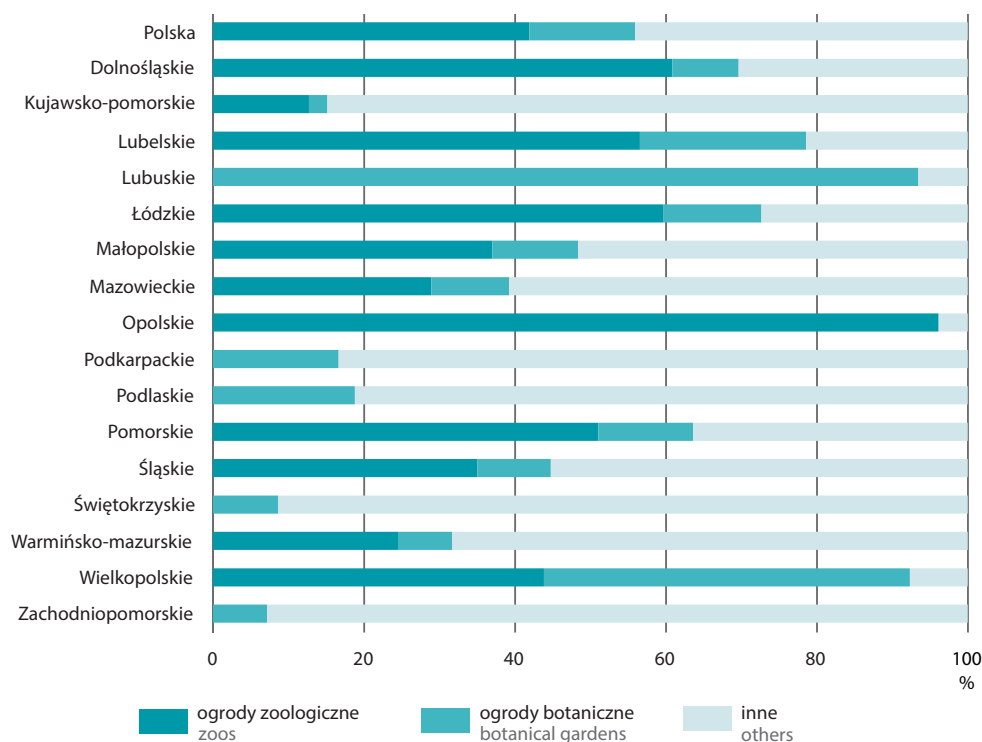
Wykres 33. Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne według ponoszonych opłat w 2022 r.
Chart 33. The structure of visitors in institution related to museums according to payment in 2022

Dużym zainteresowaniem cieszyły się ogrody zoologiczne, które odwiedziło 7,8 mln osób (w 2021 r. – 6,3 mln; w 2020 r. – 4,5 mln). Najwięcej zwiedzających w ogrodach zoologicznych - 28,4% odnotowano w województwie dolnośląskim (2 ogrody; 2 211,7 tys. zwiedzających), następnie w pomorskim (cztery ogrody, z udziałem 15,0% i 1 169,1 tys. zwiedzających), oraz łódzkim (dwa ogrody z udziałem 14,0% i 1 088,0 tys. zwiedzających).

Spośród 19 ogrodów zoologicznych, które złożyły sprawozdanie za 2022 r., za najbardziej popularny można uznać ten zlokalizowany we Wrocławiu (1,7 mln zwiedzających), a na drugiej pozycji w Łodzi (1,0 mln zwiedzających). Ogród zoologiczny w Poznaniu odwiedziło 0,7 mln osób, w Warszawie i Gdańsku po 0,6 mln, a w Krakowie, Gdyni, Chorzowie i Lubinie po około 0,5 mln zwiedzających.

Wykres 34. Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne w 2022 r.
Chart 34. The structure of visitors in institution related to museums in 2022

Ogrody botaniczne odnotowały 2,6 mln zwiedzających (2,2 mln w 2021 r.), w tym na terenie województwa wielkopolskiego zarejestrowano sześć ogrodów z udziałem 30,8% i 0,80 mln zwiedzających; w dalszej kolejności uplasowały się województwa: dolnośląskie (pięć ogrodów z udziałem 12,3% i 0,32 mln zwiedzających) oraz pomorskie (pięć ogrodów z udziałem 11,0% i 0,29 mln zwiedzających).

Instytucje paramuzealne, podobnie do innych podmiotów kultury, prowadziły działalność edukacyjną i w 2022 r. zorganizowały łącznie 30,3 tys. imprez oświatowych (18,3 tys. w 2021 r.), w których uczestniczyło 1 901,6 tys. osób (962 tys. w 2021 r.). Najbardziej popularne były lekcje muzealne i warsztaty, których liczba zajęć wyniosła 21 307 czyli 70,3% ogółu przedsięwzięć organizowanych w ramach pozostałej działalności instytucji paramuzealnych. Przeprowadzono również 202 konkursy (159 w 2021 r.), w których wzięło udział 30,0 tys. (w 2021 r. 20,6 tys.) uczestników. Organizowano również seminaria naukowe, sympozja i konferencje - 191 (87 w 2021 r.).

W ramach prowadzonej działalności wydawniczej jednostki paramuzealne wydały 125 tytułów (138 w 2021 r.) w formie drukowanej (w tym 97 książek i 28 czasopism). Nakład wyniósł 110,7 tys. egzemplarzy, w porównaniu do 139,0 tys. w 2021 r. (w tym 78,9 tys. książek i 31,8 tys. czasopism).

Przez Internet udostępniono 102 tytuły (46 tytułów w 2021 r.), w tym 86 tytułów książek i 16 czasopism.

7.4. Galerie sztuki

7.4. Art galleries

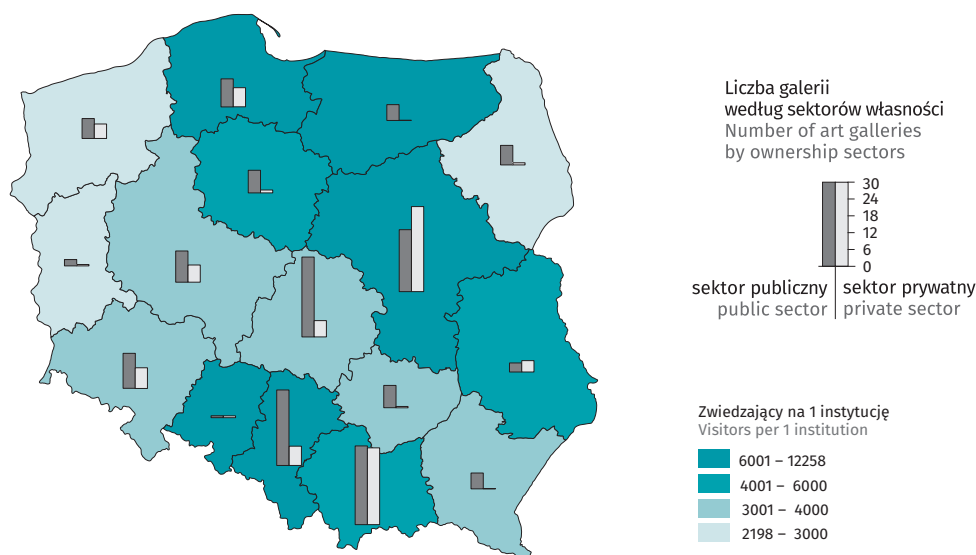
Głównym celem działalności galerii sztuki jest promocja artystów poprzez prezentację i propagowanie ich twórczości. W 2022 r., po okresie pandemii COVID-19, instytucje wystawiennicze powróciły do normalnego funkcjonowania.

W 2022 r. w Polsce działało 310 galerii sztuki. Zdecydowana większość należała do sektora publicznego (63,9%), w ramach którego organizatorem były przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego. Pozostałe galerie sztuki, należące do sektora prywatnego były prowadzone przez osoby fizyczne oraz organizacje pozarządowe.

Najwięcej galerii sztuki miało swoją siedzibę w województwie małopolskim (58). Pod względem liczby działających galerii wyróżniały się również województwa: mazowieckie (52), łódzkie (37) i śląskie (34). W tych czterech województwach działało w sumie 58,4% ogólnej liczby galerii sztuki. Najmniej galerii sztuki miało siedzibę w województwie opolskim (2).

Mapa 19. Galerie sztuki według sektorów własności oraz zwiedzający w 2022 r.

Map 19. Art galleries by ownership sectors and visitors in 2022

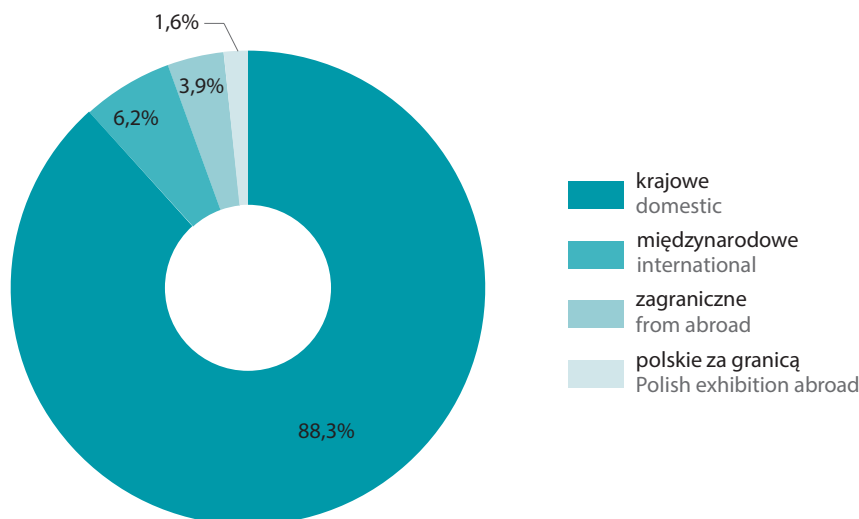
Ponad połowa galerii sztuki (56,5%), podobnie jak w 2021 r., funkcjonowała w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, a 41,9% podmiotów posiadało ekspozycje przystosowane do potrzeb tych osób.

Jednym z podstawowych zadań galerii sztuki działających w ramach sektora publicznego jest tworzenie kolekcji dzieł sztuki współczesnej oraz udostępnianie ich w formie wystaw. W 2022 r. galerie państwowe i samorządowe posiadały 1,1 mln zbiorów (o 1,7% więcej niż w 2021 r.), wśród których największą część stanowiło malarstwo (40,2%). Obiekty z kategorii nowe media, grafika oraz fotografia tworzyły łącznie ponad połowę zbiorów własnych galerii publicznych (56,6%).

W 2022 r. galerie sektora publicznego posiadały 370,8 tys. zdigitalizowanych obiektów (o 8,4% więcej niż w 2021 r.). Blisko 80% wszystkich zdigitalizowanych obiektów było w posiadaniu galerii sztuki mających siedzibę w województwie mazowieckim. Województwo to dominowało również pod względem liczby eksponatów poddanych pracom konserwatorskim (3,7 tys. z ogólnej liczby 4,9 tys. eksponatów).

Ze względu na miejsce prezentacji wystaw, jak i kraj pochodzenia ich autorów, wyszczególnia się wystawy odbywające się w Polsce: krajowe, zagraniczne (prezentacja sztuki obcej) i międzynarodowe (prezentacja sztuki obcej i polskiej) oraz polskie wystawy za granicą. W 2022 r. galerie sztuki zorganizowały w Polsce łącznie 3 548 wystaw, z tego 3 186 krajowych (2 682 w 2021 r.), 223 międzynarodowych (217 w 2021 r.) oraz 139 zagranicznych (155 w 2021 r.). Ponadto, polskie galerie sztuki zorganizowały 59 wystaw za granicą (29 w 2021 r.).

Wykres 35. Struktura wystaw w galeriach sztuki w 2022 r.
Chart 35. The structure of exhibitions in art galleries in 2022

Wystawy w Polsce odwiedziło 3,0 mln osób (o 13,8% mniej niż w 2021 r.), w tym 0,9 mln osób odwiedziło wystawy plenerowe (o 53,2% mniej niż w 2021 r.). Wystawy w państwowych i samorządowych galeriach sztuki odwiedziło 2,7 mln osób, tj. 89,4% ogólnej liczby zwiedzających. Blisko połowa zwiedzających (49,0%) odwiedziła galerie sztuki w województwach małopolskim i mazowieckim.

Oprócz prezentacji dzieł sztuki współczesnej, galerie sztuki organizowały również odczyty/prelekcje/spotkania, seanse filmowe, koncerty/przedstawienia, konkursy, performance oraz zajęcia edukacyjne. W 2022 r. galerie sztuki zorganizowały łącznie 16,2 tys. tego typu przedsięwzięć, w których uczestniczyło 482,5 tys. osób (w 2021 r. 10,1 tys. przedsięwzięć i 359,8 tys. uczestników). Najbardziej popularne były zajęcia edukacyjne – w 2022 r. galerie sztuki zorganizowały 10,4 tys. warsztatów/lekcji, w których wzięło udział 192,1 tys. uczestników.

Oprócz działalności stacjonarnej, galerie sztuki prowadziły również działalność w formie on-line – zorganizowały 436 wystaw, które odwiedziło 3,3 mln osób oraz 416 imprez, w których wzięło udział 386,5 tys. uczestników.

Działalność wydawnicza galerii sztuki skupiała się głównie na drukowaniu zaproszeń, katalogów oraz informatorów i folderów (2,9 tys. tytułów w formie drukowanej, w nakładzie 562,0 tys. egzemplarzy).

Tabl. 25. Działalność galerii sztuki według województw
Table 25. Activity of art galleries by voivodship

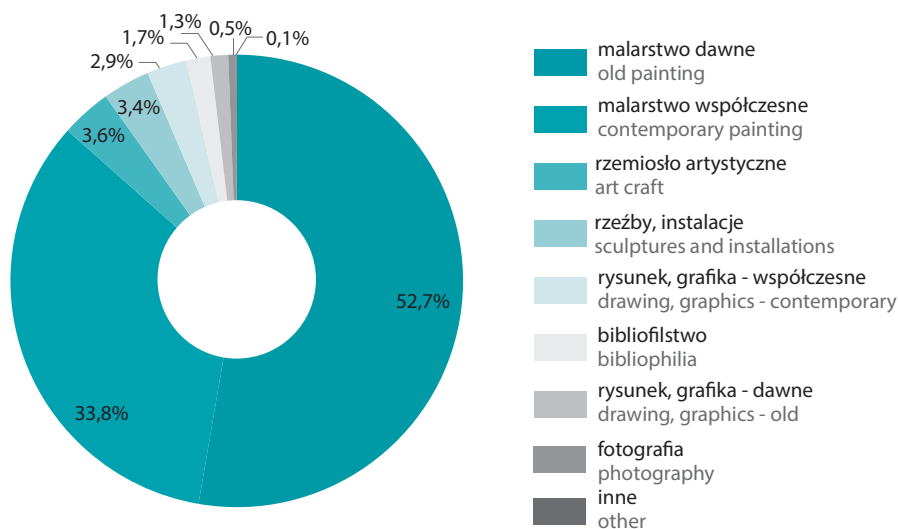
Wyszczególnienie Specification		Galerie sztuki (stan w dniu 31 grudnia) Art galleries (as of 31 December)	Wystawy Exhibitions	Ekspozycje Expositions	Zwiedzający w tys. Visitors in thousands	W tym zwie- dzający wysta- wy plenerowe Of which open-air exhibi- tions visitors
POLSKA	2020	307	2 377	2 467	2 063,4	976,5
	2021	313	3 054	3 170	3 444,8	1 823,0
	2022	310	3 548	3 682	2 967,9	852,9
Dolnośląskie		19	172	179	130,1	15,2
Kujawsko-pomorskie		13	169	208	121,3	9,8
Lubelskie		9	106	108	56,4	2,2
Lubuskie		4	53	68	22,4	12,0
Łódzkie		37	368	378	188,5	43,7
Małopolskie		58	552	564	876,7	540,1
Mazowieckie		52	566	581	576,8	51,4
Opolskie		2	46	49	117,5	101,2
Podkarpackie		6	107	109	45,3	16,6
Podlaskie		11	97	98	46,3	4,8
Pomorskie		19	258	263	225,6	23,0
Śląskie		34	371	376	296,5	7,5
Świętokrzyskie		9	97	110	35,8	2,0
Warmińsko-mazurskie		6	72	73	93,9	2,0
Wielkopolskie		18	312	316	88,1	13,5
Zachodniopomorskie		13	202	202	46,9	8,1

8. Rynek dzieł sztuki i antyków

8. Market of the works of art and antiques

Dane dotyczące działalności na rynku dzieł sztuki i antyków w 2022 r. przekazały 204 podmioty (m.in. domy aukcyjne, galerie sztuki i antykwariaty), z których 60,8% jednostek działających na rynku dzieł sztuki i antyków zajmowało się wyłącznie sprzedażą, a pozostała część podmiotów prowadziła zarówno sprzedaż dzieł sztuki i antyków jak i działalność wystawienniczą. W 2022 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych wyniosła 650,7 mln zł i w porównaniu z 2021 r. wzrosła o 10,1%.

Wykres 36. Struktura sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według rodzajów w 2022 r.
Chart 36. The structure of sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by type in 2022

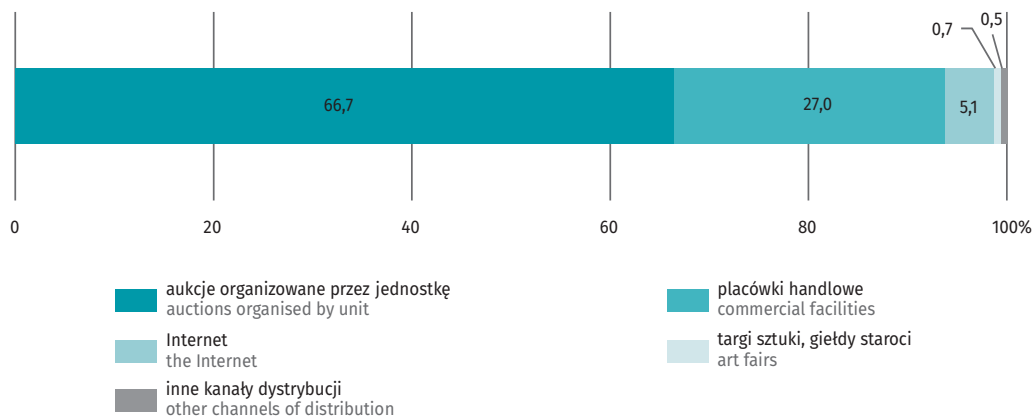
W 2022 r. ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków z dziedziny malarstwa uzyskano kwotę 563,0 mln zł, co stanowiło 86,5% łącznej kwoty sprzedaży. Z tego ze sprzedaży dzieł malarstwa dawnego uzyskano kwotę 342,8 mln zł, co stanowiło 52,7% ogólnej kwoty sprzedaży. Największą sprzedaż dzieł sztuki i antyków z kategorii malarstwa odnotowano w województwie mazowieckim – 466,4 mln zł (82,8% ogólnej kwoty sprzedaży malarstwa).

Najwięcej podmiotów było zlokalizowanych w województwie mazowieckim – 52 (25,5% ogólnej liczby podmiotów), w tym 44 jednostki prowadziły działalność w Warszawie. W województwie małopolskim odnotowano 38 podmiotów (18,6%), w tym 34 z nich miały swoją siedzibę w Krakowie. W 2022 r. większość podmiotów (69,1%) prowadziło działalność związaną ze sprzedażą dzieł sztuki i antyków w stolicach województw.

W 2022 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków poprzez aukcje i placówki handlowe stanowiła łącznie 93,7% ogólnej wartości sprzedaży. W 2022 r. kwota sprzedaży dzieł sztuki i antyków poprzez aukcje wyniosła 434,1 mln zł (66,7% ogólnej kwoty sprzedaży), w tym aukcje internetowe – 16,3 mln zł (3,7%). W placówkach handlowych sprzedano dzieła sztuki i antyki za kwotę 175,7 mln zł, co stanowiło 27,0% łącznej kwoty sprzedaży w 2022 r. Sprzedaż dzieł sztuki i antyków za pośrednictwem Internetu (sklepy internetowe, platformy sprzedażowe) wyniosła 33,3 mln zł (5,1% łącznej wartości sprzedaży w 2022 r.), co w porównaniu z 2021 r. stanowiło spadek o 43,8%. Najmniejszą wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez inne kanały dystrybucji – 3,4 mln zł (0,5% łącznej wartości sprzedaży w 2022 r.).

Wykres 37. Struktura sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według kanałów dystrybucji w 2022 r.

Chart 37. The structure of sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by distribution channels in 2022

W 2022 r. podmioty działające na rynku dzieł sztuki i antyków, wzięły aktywny udział w 44 targach sztuki, w tym w 34 targach krajowych.

9. Kinematografia

9. Cinematography

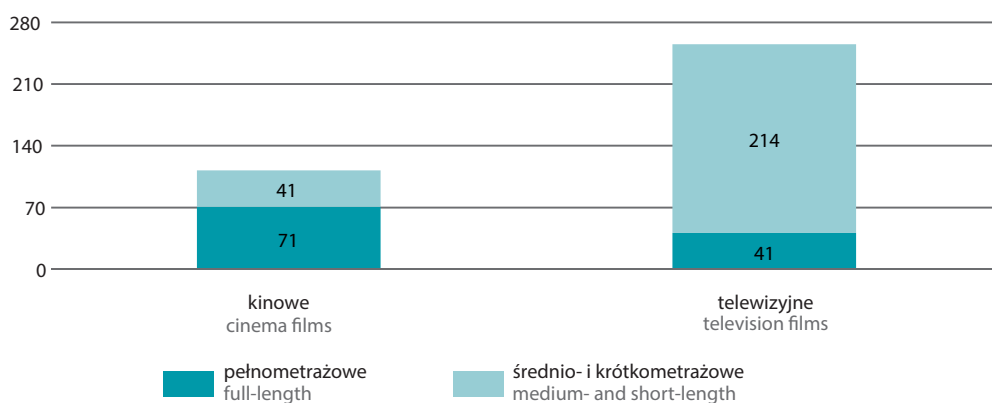
9.1. Produkcja filmowa

9.1. Film production

W 2022 r. wyprodukowano⁵⁰ 112 filmów pełnometrażowych oraz 255 średniometrażowych i krótkometrażowych przeznaczonych do prezentacji w kinach i telewizji (w 2021 r. odpowiednio: 85 i 217). Większość (63,4%) wyprodukowanych filmów pełnometrażowych stanowiły filmy kinowe, natomiast filmy średnio- i krótkometrażowe w większości (83,9%) miały charakter filmów telewizyjnych.

Wykres 38. Filmy wyprodukowane w 2022 r.

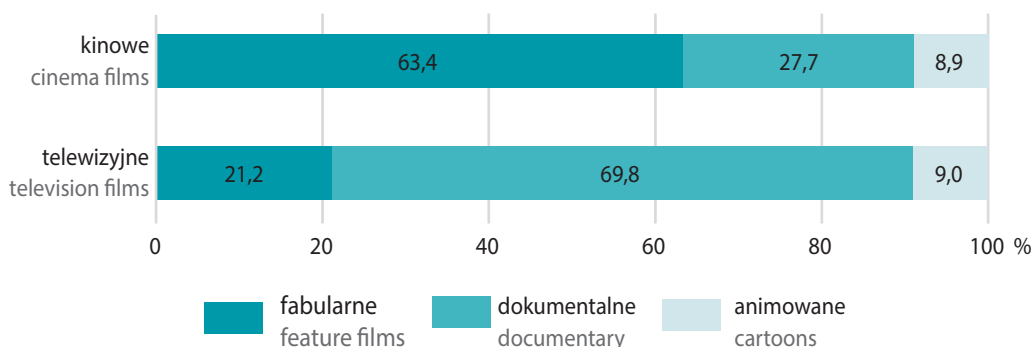
Chart 38. Films produced in 2022

Najczęściej produkowanym rodzajem filmów pełnometrażowych były filmy fabularne, które stanowiły 75,9% ogólnej liczby kinowych i telewizyjnych filmów pełnometrażowych, natomiast wśród filmów średnio- i krótkometrażowych dominowały filmy dokumentalne (72,9% ogólnej liczby kinowych i telewizyjnych filmów średnio- i krótkometrażowych). W ujęciu rocznym liczba wyprodukowanych filmów pełnometrażowych fabularnych zwiększyła się o 41,7% (z 60 do 85), z tego kinowych – o 34,1% (z 41 do 55), a telewizyjnych – o 57,9% (z 19 do 30). Liczba wyprodukowanych filmów dokumentalnych wzrosła o 25,9% (z 166 do 209), przy czym wzrost ten dotyczył przede wszystkim filmów średnio- i krótkometrażowych (29,2%). Do prezentacji w telewizji wyprodukowano 178 filmów dokumentalnych, a w kinach – 31.

Wykres 39. Struktura wyprodukowanych filmów według rodzajów w 2022 r.

Chart 39. The structure of films by type in 2022

⁵⁰ Dane dotyczą produkcji zakończonej, tzn. filmów, dla których sporządzono kopię wzorcową.

Blisko ¼ wszystkich filmów pełnometrażowych (kinowych i telewizyjnych) wyprodukowano w koprodukcji międzynarodowej. W przypadku filmów średnio- i krótkometrażowych koprodukcja międzynarodowa miała charakter raczej marginalny (3,1%).

W 2022 r. całościowy budżet przeznaczony na produkcję filmów kinowych i telewizyjnych, w porównaniu z poprzednim rokiem, wzrósł o 70,2% i wyniósł 682,8 mln zł. Największy udział w budżecie całkowitym stanowiły środki nadawców publicznych (34,9%). W przypadku filmów pełnometrażowych największą kwotę przeznaczono na produkcję fabularnych filmów kinowych (348,6 mln zł), a w przypadku średnio- i krótkometrażowych – dokumentalnych filmów telewizyjnych (38,2 mln zł).

W 2022 r., wyprodukowano również 3,6 tys. odcinków 102 seriali telewizyjnych. Większość odcinków (86,3%) wyprodukowano w ramach seriali telewizyjnych o charakterze fabularnym. W porównaniu z 2021 r., budżet przeznaczony na produkcję seriali telewizyjnych wzrósł o 7,3% i wyniósł 736,5 mln zł.

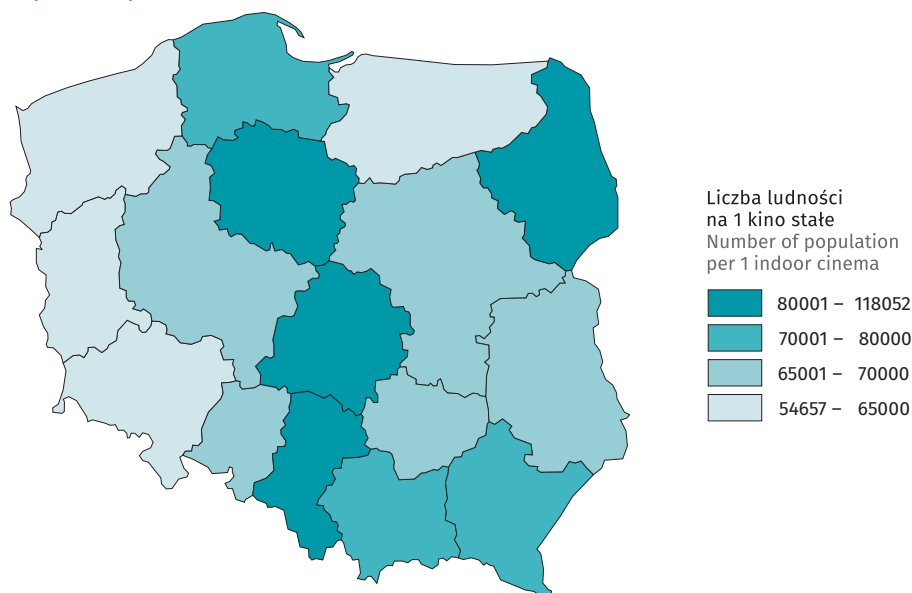
9.2. Działalność kin

9.2. Activity of cinemas

Kina odgrywają istotną rolę w kulturze – przyczyniają się do upowszechniania kultury, wspierają edukację kulturową i przede wszystkim zapewniają popularną rozrywkę. Wśród wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury, kina zajmują czołowe miejsce pod względem frekwencji. W 2022 r., po okresowych ograniczeniach w działalności z powodu COVID-19, kina powróciły do normalnego funkcjonowania.

Według stanu na koniec 2022 r. w Polsce działało 536 kin (532 kina stałe i 4 kina ruchome). Kina stałe posiadały ponad 1,6 tys. sal projekcyjnych, wyposażonych w 296,9 tys. miejsc na widowni. W kinach stałych wyświetlono 2,1 mln seansów (o 57,2% więcej niż w 2021 r.), które obejrzało 41,4 mln widzów (o 50,8% więcej niż w 2021 r.).

Mapa 20. Ludność na 1 kino stałe w 2022 r.
Map 20. Population per 1 indoor cinema in 2022

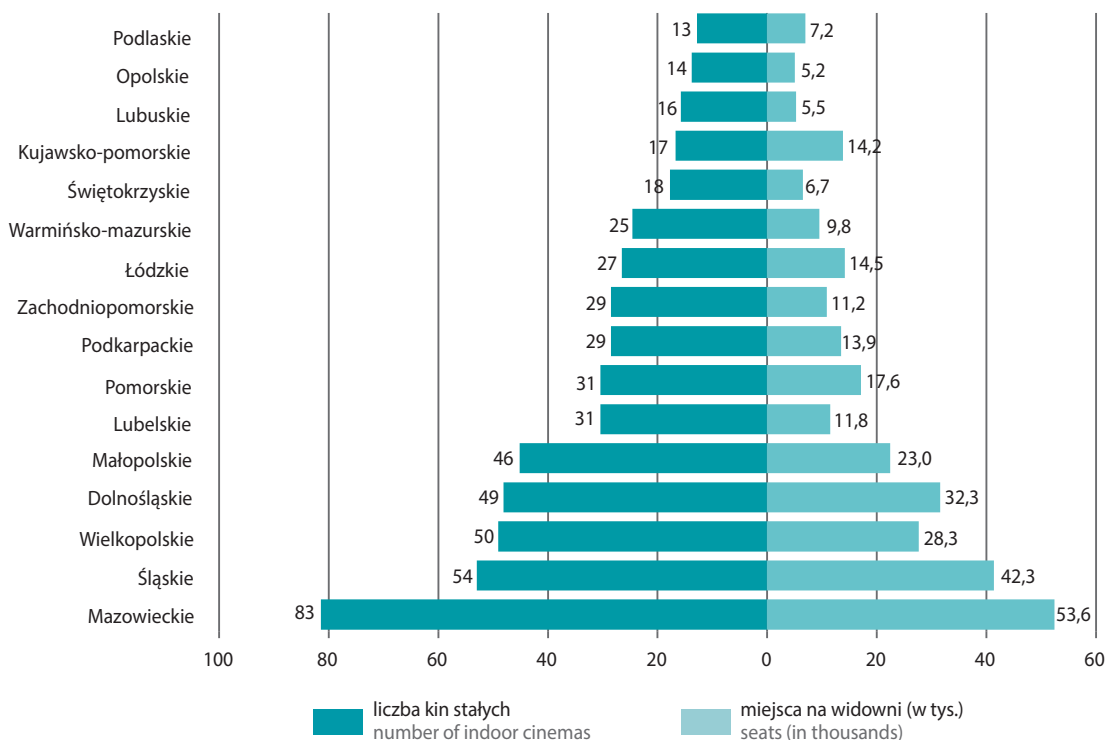

Właścicielami większości kin (62,5%) były podmioty należące do sektora publicznego, w ramach którego 97,9% kin było własnością samorządu terytorialnego. Pomimo tego, że kina prowadzone przez podmioty

sektora prywatnego stanowiły mniejszość, to wyświetliły 88,1% wszystkich seansów kinowych i zgromadziły 85,6% ogólnej liczby widzów.

Przeważająca liczba kin stałych była zlokalizowana w miastach (96,2%). Pod względem liczby działających kin stałych zdecydowanie dominowało województwo mazowieckie (83). Najmniej kin stałych działało w województwie podlaskim (13).

Wykres 40. Kina stałe i miejsca na widowni w 2022 r.
Chart 40. Indoor cinemas and seats in indoor cinemas in 2022

Wśród 532 kin stałych największy udział (58,6%) miały kina jednosalowe. Minipleksy stanowiły 20,9% ogólnej liczby kin stałych, multipleksy – 11,5%, natomiast kina posiadające dwie sale projekcyjne – 9,0%. Multipleksy, które posiadały 42,1% ogólnej liczby miejsc na widowni, zorganizowały blisko połowę (49,3%) wszystkich seansów filmowych i zgromadziły 47,6% ogólnej liczby widzów. Średnio jeden multipleks dysponował 2 048 miejscami na widowni, zgromadził w ciągu roku 323,2 tys. widzów i wyświetlił 17,2 tys. seansów filmowych.

W 2022 r. 69,2% kin stałych posiadało jeden rodzaj aparatury projekcyjnej. Najbardziej popularna była aparatura cyfrowa w standardzie DCI, którą posiadało 59,0% kin stałych. Dwoma rodzajami aparatury projekcyjnej (analogowej 16 lub 35 mm i cyfrowej w standardzie DCI) dysponowało 17,3% kin stałych.

Wzrosła liczba kin umożliwiających widzom rezerwowanie biletów przez Internet: z 403 w 2021 r. do 416 w 2022 r. W przypadku kin stałych taką możliwość dawało 77,6% podmiotów, tj. o 3,0% więcej niż w 2021 r.

W 2022 r. 87,8% kin stałych posiadało obiekty przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (86,4% w 2021 r.), przy czym udogodnienia częściej dotyczyły wejścia do budynku (87,4%), niż wnętrza budynku (82,5%).

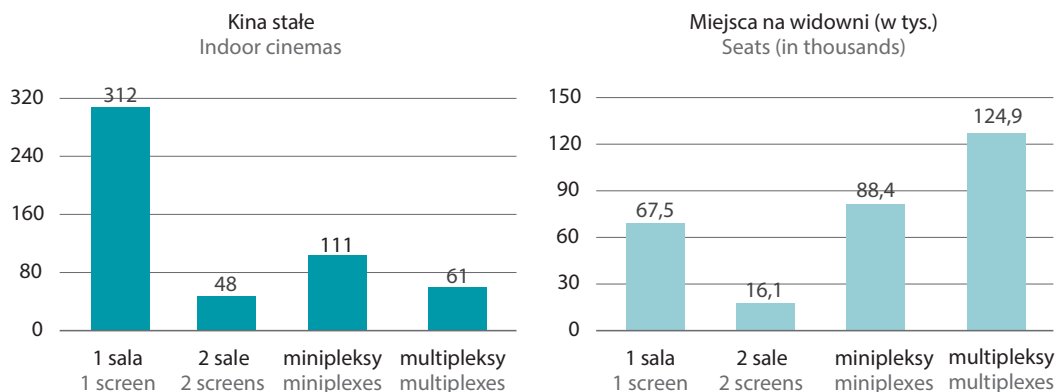
Z ogólnej liczby filmów wyświetlonych w kinach stałych 21,1% stanowiły filmy produkcji polskiej, które obejrzało 20,9% widzów. Największą część stanowiły filmy pozaeuropejskie (64,1%), które zgromadziły 67,4% ogólnej liczby widzów kin stałych.

Tabl. 26. Kina według województw
Table 26. Cinemas by voivodship

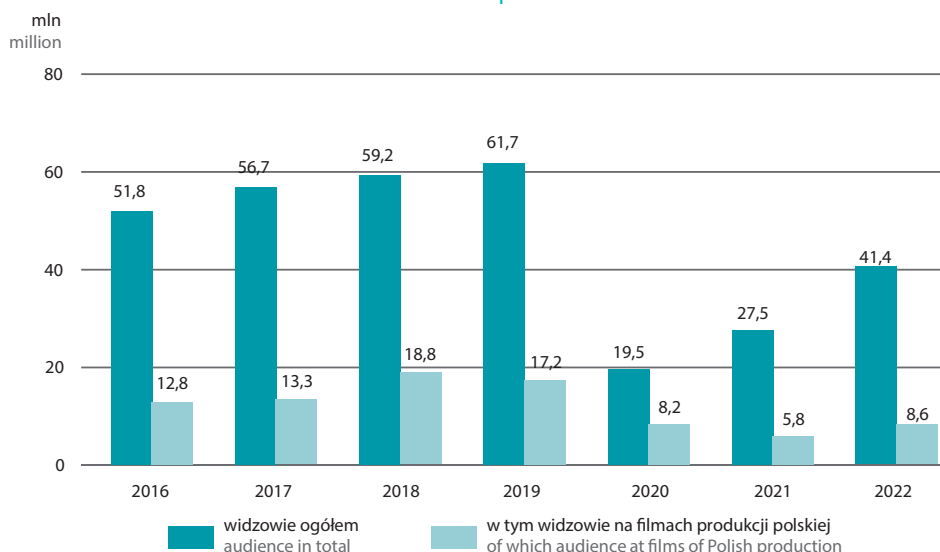
Wyszczególnienie Specification		Kina ^a Cinemas ^a	Miejsca na widowni ^{ab} Seats ^{ab}	Seanse ^c Screenings ^c	Widzowie ^c Audience ^c
			w tysiącach in thousands		
POLSKA	2020	514	290,7	1 100,1	19 536,0
	2021	525	294,3	1 356,5	27 492,6
	2022	536	296,9	2 132,3	41 516,2
Dolnośląskie		49	32,3	206,8	3 828,7
Kujawsko-pomorskie		17	14,2	112,6	2 034,6
Lubelskie		31	11,8	71,6	1 551,7
Lubuskie		16	5,5	38,2	930,1
Łódzkie		27	14,5	111,8	2 107,8
Małopolskie		46	23,0	173,3	3 767,6
Mazowieckie		85	53,6	395,6	7 709,9
Opolskie		15	5,2	38,5	716,8
Podkarpackie		29	13,9	85,0	1 720,8
Podlaskie		13	7,2	50,4	921,6
Pomorskie		31	17,6	141,8	3 062,3
Śląskie		54	42,3	331,8	5 263,5
Świętokrzyskie		18	6,7	46,7	880,6
Warmińsko-mazurskie		25	9,8	66,1	1 232,7
Wielkopolskie		51	28,3	192,6	4 154,4
Zachodniopomorskie		29	11,2	69,6	1 633,2

a Stan w dniu 31 grudnia. b W kinach stałych. c W ciągu roku.
a As of 31 December. b In indoor cinemas. c During the year.

Wykres 41. Kina stałe i miejsca na widowni według liczby sal projekcyjnych w 2022 r.
Chart 41. Indoor cinemas and seats in indoor cinemas by number of screens in 2022

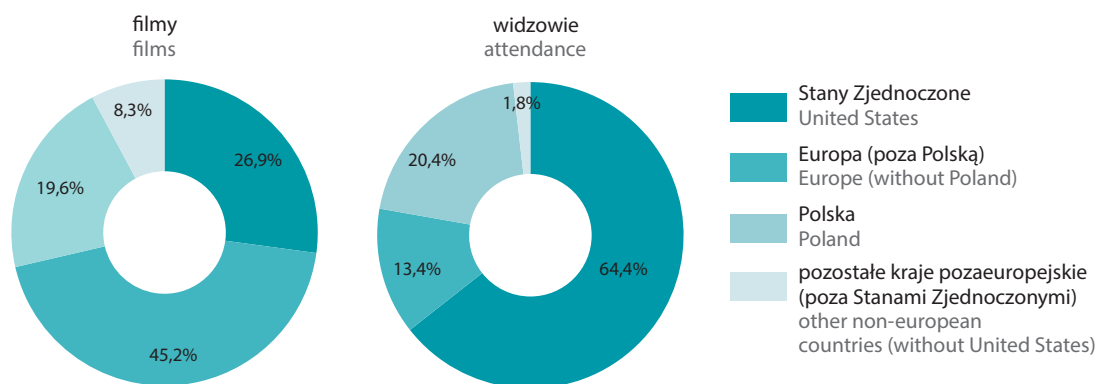
Wykres 42. Widzowie w kinach stałych oraz na filmach produkcji polskiej
Chart 42. Attendance at indoor cinemas and on Polish production films

W 2022 r. do rozpowszechniania w kinach wprowadzono 290 premierowych filmów pełnometrażowych. Największą część stanowiły filmy wyprodukowane w Stanach Zjednoczonych (78), które w ciągu roku obejrzało 13,3 mln widzów.

Wykres 43. Struktura filmów i widzów na premierowych produkcjach pełnometrażowych według krajów produkcji w 2022 r.^a
Chart 43. The structure of films and attendance at full-length films premiere screenings by country of production in 2022^a

Chart 43. The structure of films and attendance at full-length films premiere screenings by country of production in 2022^a

^a W przypadku koprodukcji, film zaliczono do kraju pierwszego współproducenta.

^a In the case of co-production the film is linked to the country of the first producer.

Źródło: dane Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

Source: data of Polish Film Institute.

Oprócz projekcji filmów, w 2022 r. kina zorganizowały również 4,7 tys. różnego rodzaju odczytów, prelekcji oraz spotkań, w których uczestniczyło 343,7 tys. osób (w 2021 r. odpowiednio 3,0 tys. i 185,3 tys.). Ponadto, kina zorganizowały 395 imprez muzycznych i koncertów (133,0 tys. uczestników), 383 imprezy plenerowe (64,4 tys. uczestników) oraz 367 konkursów (26,4 tys. uczestników).

Według stanu na koniec 2022 r. z ogólnej liczby kin działających w Polsce 230 należało do Sieci Kin Studyjnych⁵¹. Kina tworzące strukturę Sieci wspierane są finansowo i programowo przez Stowarzyszenie Kin Studyjnych. Głównym zadaniem Stowarzyszenia jest rozpowszechnianie informacji o filmach, kształtowanie dobrych praktyk, współpraca z organizacjami zagranicznymi oraz działalność edukacyjna. Najwięcej kin należących do Sieci Kin Studyjnych zlokalizowanych było w województwie mazowieckim (41).

Tabl. 27. Kina należące do Sieci Kin Studyjnych według województw w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 27. Cinemas belonging to the Arthouse Cinemas Network by voivodship in 2022 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Kina studyjne Arthouse cinemas
POLSKA	230
Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	14
Lubuskie	5
Łódzkie	13
Małopolskie	20
Mazowieckie	41
Opolskie	10
Podkarpackie	12
Podlaskie	8
Pomorskie	10
Śląskie	19
Świętokrzyskie	6
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	28
Zachodniopomorskie	13

⁵¹ <https://stowarzyszeniekinstudyjnych.pl/siec-kin/>

10. Środki komunikacji masowej

10. Means of mass communication

10.1. Działalność wydawnicza

10.1. Publishing activity

Na rynku wydawniczym książek i broszur w 2022 r. odnotowano spadek liczby wydawanych tytułów. Liczba tytułów wydawnictw nieperiodycznych osiągnęła 32 408 tytułów i w stosunku do 2021 r. zmniejszyła się o 4,6% (33 957 w 2021 r.). Zmniejszyła się również, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba tytułów wydań pierwszych – 29 399 tj. o 5,4% (31 092 w 2021 r.), które stanowiły 90,7% wszystkich wydanych pozycji.

Tabl. 28. Struktura produkcji wydawniczej książek i broszur wydań pierwszych i wznowień
Table 28. The structure of publishing production of books and pamphlets, first and resumed editions

Tytuły Titles	2010	2015	2020	2021	2022
W odsetkach In percentage					
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
wydania pierwsze first editions	86,3	91,3	91,0	91,6	90,7
wznowienia resumed	13,7	8,7	9,0	8,4	9,3

Źródło: dane Biblioteki Narodowej.
Source: data of National Library of Poland.

Rozpatrując strukturę wydawniczą według tematyki wydanych książek i broszur w ujęciu tytułowym, można wyróżnić trzy dominujące grupy wydawnictw: popularne (34,3%) oraz literaturę piękną (33,8%) i naukowe (21,1%), których łączny udział w ogólnej liczbie wydanych tytułów w 2022 r. stanowił 89,2% (w 2021 r. – 88,6%). Pozostałą część stanowiły podręczniki dla szkół wyższych, podręczniki szkolne oraz wydawnictwa zawodowe.

Tabl. 29. Struktura tytułów książek i broszur według tematyki (w odsetkach)
Table 29. Structure of book and pamphlets titles by subject (in percentages)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2022
Wydawnictwa naukowe Scientific publications	38,2	31,6	24,6	24,7	21,1
Podręczniki dla szkół wyższych University coursebooks	5,8	2,6	2,9	3,2	2,7
Podręczniki szkolne School textbooks	4,6	3,5	2,9	2,7	2,5
Wydawnictwa popularne Popular-general publications	25,4	28,8	33,4	33,6	34,3
Wydawnictwa zawodowe Professional publications	5,1	6,8	6,4	5,5	5,6
Literatura piękna Belles-lettres	21,0	26,7	29,8	30,4	33,8
w tym dla dzieci of which for children	5,0	6,4	9,9	8,3	10,2

Źródło: dane Biblioteki Narodowej.
Source: data of National Library of Poland.

W porównaniu z 2021 r. odnotowano spadek liczby tytułów w większości grup tematycznych wydawnictw nieperiodycznych. Liczba wydanych tytułów spadła w przypadku: wydawnictw naukowych – o 18,2% do 6 850, podręczników dla szkół wyższych – o 17,8% do 884, podręczników szkolnych – o 13,9% do 799, wydawnictw popularnych – o 2,5% do 11 113 i wydawnictw zawodowych – o 2,2% do 1 814. Literatura piękna zanotowała wzrost – o 6,1% do 10 948 (wzrost w kategorii literatury dla dorosłych – o 1,6% do 7 633 oraz wzrost literatury dla dzieci – o 18,0% do 3 315).

Według klasyfikacji tematycznej UNESCO najwięcej wydanych tytułów książek i broszur zaliczono do działu „Teksty literackie” – 10 948 tytułów, tj. 33,8% wszystkich wydanych w 2022 r. tytułów.

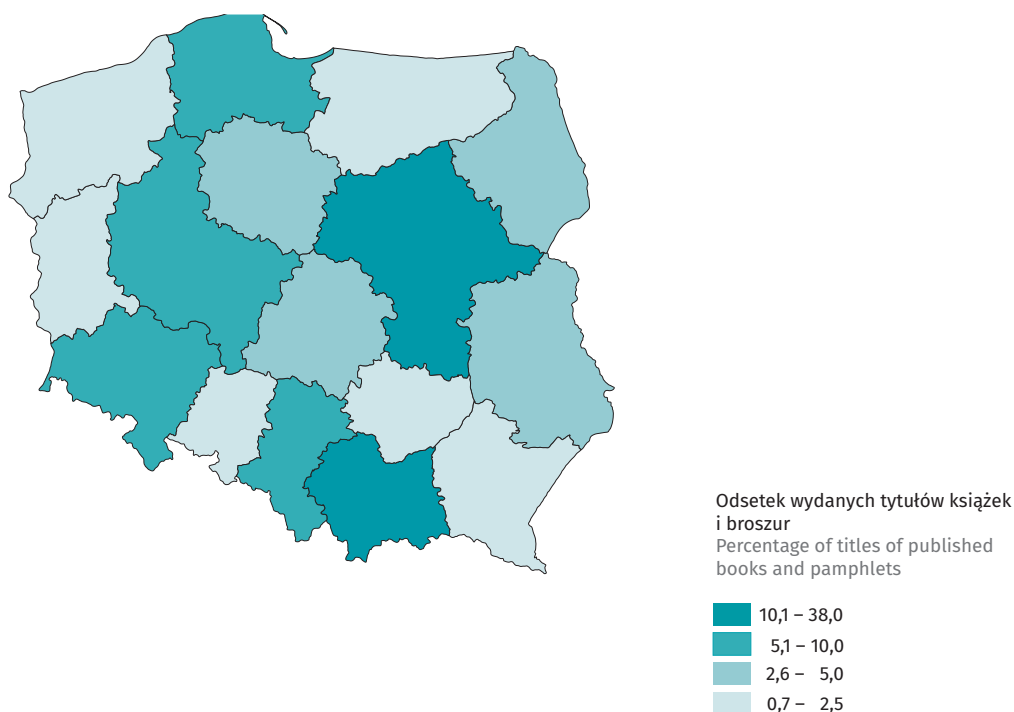
Tabl. 30. Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO
Table 30. Books and pamphlets published by UNESCO classification division

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total	Książki Books	Broszury Pamphlets	
Ogółem Total	2020	30 391	26 249	4 142
	2021	33 957	29 732	4 225
	2022	32 408	28 038	4 370
Dział ogólny Generalities	576	541	35	
Filozofia. Psychologia Philosophy. Psychology	1 218	1 181	37	
Religia. Teologia Religion. Theology	2 417	2 136	281	
Socjologia. Statystyka Sociology. Statistics	727	693	34	
Polityka. Ekonomia Politics. Economics	1 405	1 344	61	
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia Law. Public administration. Social relief and welfare. Insurance	1 719	1 662	57	
Sztuka i nauka wojskowa Military art and science	168	152	16	
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli. Czas wolny. Education. Teacher training. Leisure.	1 393	1 250	143	
Etnografia. Antropologia kultury Ethnography. Cultural Anthropology	209	178	31	
Filologia. Języki. Philology. Languages. Linguistics	641	618	23	
Matematyka Mathematics	227	212	15	
Nauki przyrodnicze Natural Sciences	684	556	128	
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne Medical sciences. Public health	1 281	1 170	111	
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło Engineering. Technology. Industries. Trades and Crafts	1 316	1 194	122	
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo Agriculture. Forestry. Stock-breeding. Hunting. Fisheries	397	280	117	
Gospodarstwo domowe Domestic science	248	230	18	
Zarządzanie. Administracja i organizacja Administration and organization	225	224	1	
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura Physical planning. Town and country planning. Architecture	498	424	74	

Tabl. 30. Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO (dok.)
Table 30. Books and pamphlets published by UNESCO classification division (cont.)

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total	Książki Books	Broszury Pamphlets
Sztuki plastyczne. Grafika. Fotografia Plastic and graphic arts. Photography	1462	995	467
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino Music. Performing arts. Theatre. Film and cinema	424	390	34
Gry i sport Games and sports	380	358	22
Historia literatury i krytyka literacka History of literature and literary criticism	726	708	18
Teksty literackie Literary texts	10 948	8 688	2 260
Geografia Geography	791	678	113
Historia. Biografie History. Biography	2 328	2 176	152

Mapa 21. Książki i broszury wydane w 2022 r.
Map 21. Books and pamphlets published in 2022

Pod względem liczby tytułów książek i broszur wydanych przez wydawców według miejsca wydania – w 2022 r. najbardziej aktywni w Polsce byli wydawcy z województw: mazowieckiego – 12 320 tytułów (38,0% ogółu), małopolskiego – 4 546 tytułów (14,0%), wielkopolskiego – 2 811 tytułów (8,7%) oraz śląskiego – 2 505 tytułów (7,7%); łącznie w tych 4 województwach wydano 68,4% ogółu tytułów wydawnictw nieperiodycznych (w 2021 r. – 68,2%). Liczba tytułów książek i broszur wydanych przez oficyny wydawnicze tylko w trzech miastach – w Warszawie, Krakowie i Poznaniu – stanowiła blisko połowę

wszystkich wydanych publikacji nieperiodycznych w Polsce – 51,5% ogółu wydanych tytułów książek i broszur (49,7% ogółu w 2021 r.). W 2022 r. wydawano 47 tytułów gazet (również 47 tytułów w roku poprzednim), w tym 35 tytułów ukazywało się od 6 do 4 razy w tygodniu.

W 2022 r. zmniejszyła się liczba wydawanych w Polsce tytułów czasopism według działów klasyfikacji UNESCO – o 136 w stosunku do roku poprzedniego (z 6 248 w 2021 r. do 6 112 w 2022 r., tj. o 2,2%). Dominującą grupą tytułów wydawanych czasopism według działów ww. klasyfikacji były tytuły z działu „Socjologia. Statystyka” – 1 755 tytułów (28,7% wszystkich tytułów czasopism).

Tabl. 31. Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO
Table 31. Magazines published by UNESCO classification divisions

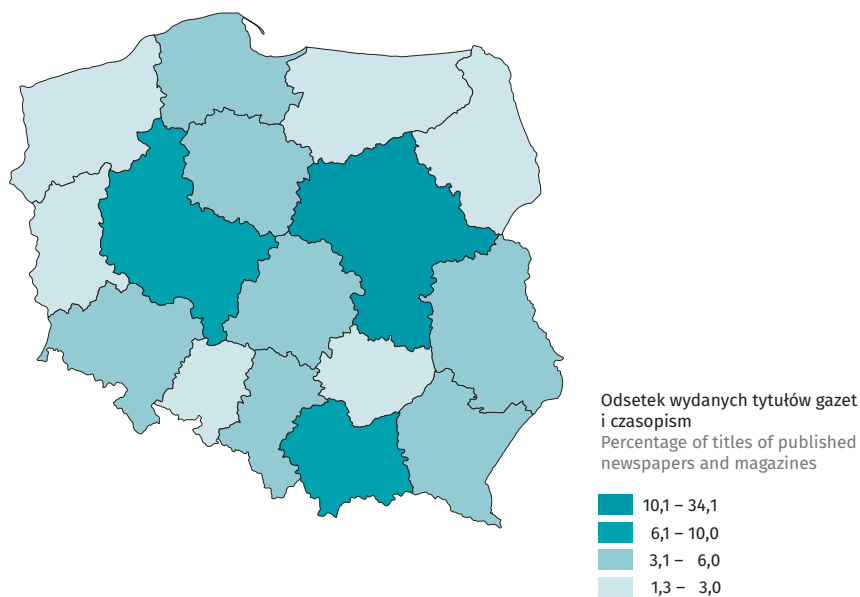
Działy klasyfikacji Divisions		Ogółem Total
Ogółem Total	2020	6 615
	2021	6 248
	2022	6 112
Dział ogólny Generalities		337
Filozofia. Psychologia Philosophy. Psychology		71
Religia. Teologia Religion. Theology		437
Socjologia. Statystyka Sociology. Statistics		1 755
Polityka. Ekonomia Politics. Economics		412
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia Law. Public administration. Social relief and welfare. Insurance		235
Sztuka i nauka wojskowa Military art and science		52
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli. Czas wolny. Education. Teacher training. Leisure.		238
Etnografia. Antropologia kultury Ethnography. Cultural Anthropology		90
Filologia. Języki. Philology. Languages. Linguistics		71
Matematyka Mathematics		23
Nauki przyrodnicze Natural Sciences		120
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne Medical sciences. Public health		423
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło Engineering. Technology. Industries. Trades and Crafts		417
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo Agriculture. Forestry. Stock-breeding. Hunting. Fisheries		210
Gospodarstwo domowe Domestic science		90
Zarządzanie. Administracja i organizacja Administration and organization		37
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura Physical planning. Town and country planning. Architecture		43
Sztuki plastyczne. Grafika. Fotografia Plastic and graphic arts. Photography		90

Tabl. 31. Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO (dok.)
Table 31. Magazines published by UNESCO classification divisions (cont.)

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino Music. Performing arts. Theatre. Film and cinema	160
Gry i sport Games and sports	304
Historia literatury i krytyka literacka History of literature and literary criticism	69
Teksty literackie Literary texts	44
Geografia Geography	83
Historia. Biografie History. Biography	301

Najwięcej tytułów gazet i czasopism w 2022 r. wydawano w województwie: mazowieckim – 2 103 tytuły (tj. 34,1% wszystkich tytułów tego rodzaju wydanych), w tym 1 770 w Warszawie, co stanowiło 84,2% gazet i czasopism wydanych w województwie mazowieckim, oraz w województwach: wielkopolskim – 601 tytułów (9,8%), małopolskim – 561 tytułów (9,1% ogółu), śląskim – 453 tytuły (7,4%) oraz dolnośląskim – 447 tytułów (7,3%).

Mapa 22. Czasopisma i gazety wydane w 2022 r.
Map 22. Newspapers and magazines published in 2022

Tabl. 32. Tytuły książek i broszur, gazet i czasopism wydanych w 2022 r. według województw
Table 32. Titles of books and pamphlets, newspapers and magazines published in 2022 by voivodship

Wyszczególnienie Specification	Tytuły Titles			
	książki i broszury books and pamphlets		gazety i czasopisma newspapers and magazines	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentage	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentage
POLSKA	32 408	100,0	6 159	100,0
Dolnośląskie	1 666	5,1	447	7,3
Kujawsko-pomorskie	1 079	3,3	228	3,7
Lubelskie	1 126	3,5	251	4,1
Lubuskie	296	0,9	123	2,0
Łódzkie	916	2,8	224	3,6
Małopolskie	4 546	14,0	561	9,1
Mazowieckie	12 320	38,0	2 103	34,1
Opolskie	228	0,7	83	1,3
Podkarpackie	687	2,1	238	3,9
Podlaskie	892	2,8	151	2,5
Pomorskie	1 779	5,5	278	4,5
Śląskie	2 505	7,7	453	7,4
Świętokrzyskie	710	2,2	155	2,5
Warmińsko-mazurskie	361	1,1	131	2,1
Wielkopolskie	2 811	8,7	601	9,8
Zachodniopomorskie	486	1,5	132	2,1

10.2. Wydawnictwa parafialne

10.2. Parishes publishing activities

W Polsce istnieją dwa główne rodzaje podmiotów wyznaniowych prowadzących działalność wydawniczą. Pierwsza grupa obejmuje te podmioty, których podstawowym celem jest prowadzenie działalności wydawniczej (np. wydawnictwa lub redakcje czasopism religijnych). Mogą one prowadzić działalność wydawniczą zarówno jako podmioty kościelne na mocy obowiązujących ustaw regulujących relacje pomiędzy wspólnotami kościelnymi a strukturami państwowymi, jak i jako jednostki niebędące kościelnymi osobami prawnymi, ale posiadającymi bezpośredni związek ze związkami wyznaniowymi poprzez organ założycielski lub uznanie przez odpowiednie podmioty kościelne (np. fundacje lub spółki).

Jednostki wyznaniowe mogą prowadzić również działalność wydawniczą nie jako główną. Do tej kategorii zaliczyć można parafie, diecezje, zbory, prowincje zakonne, klasztory i domy zakonne, które stanowią fundament struktury wyznaniowych instytucji w Polsce i mogą prowadzić działalność publikacyjną.

Analiza aktywności wydawniczej podmiotów z pierwszej kategorii jest bezpośrednio prowadzona przez Główny Urząd Statystyczny. Druga kategoria podmiotów została objęta cyklicznymi badaniami we współpracy Głównego Urzędu Statystycznego i Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego im. Witolda Zdaniewicza. Od roku 2016, Główny Urząd Statystyczny prowadzi stałą współpracę z Instytutem Statystyki Kościoła Katolickiego im. Witolda Zdaniewicza, skupiając się na systematycznym przeprowadzaniu badań dotyczących działalności publikacyjnej katolickich parafii, zarówno w formie wydawnictw tradycyjnych – papierowych, jak i elektronicznych. Ten cykliczny proces analizy i dokumentacji ma na celu

zglobienie i zrozumienie obszernego spektrum działań publikacyjnych w kontekście katolickiego życia parafialnego. Przeprowadzane co trzy lata badania stanowią niezbędny element monitorowania i oceny ewolucji w dziedzinie wydawniczej w obrębie parafialnych struktur wyznaniowych.

Zakres prezentowanego badania obejmuje działania wydawnicze realizowane przez katolickie parafie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Zastosowany do badania w 2022 roku operat, zawierał 10 586 parafii, w tym również tzw. niezależne ośrodki duszpasterskie, funkcjonujące w ramach 41 łańskich diecezji terytorialnych, Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego oraz 3 diecezji obrządku grecko-katolickiego. Liczba jednostek łańskich w operacie wynosi 10 432 zaś obrządku grecko-katolickiego 154.

Tabl. 33. Parafie katolickie prowadzące działalność wydawniczą w formie papierowej według województw w 2022 r.

Table 33. Catholic parishes conducting publishing activity in a paper form by voivodship in 2022

Wyszczególnienie Specification	Odsetek parafii publikujący treści w formie papierowej Percentage of parishes publishing content in a paper form				
	ogółem ^a total ^a	ogółem=100: total=100			
		czasopisma ^b magazines ^b	książki ^b books ^b	brozury ^b pamphlets ^b	inne ^b others ^b
Polska	27,7	70,4	6,9	19,4	21,1
Dolnośląskie	19,7	56,5	7,6	26,0	28,2
Kujawsko-pomorskie	22,3	61,7	11,3	26,1	27,0
Lubelskie	17,5	54,4	10,7	24,3	28,2
Lubuskie	15,8	64,5	6,5	25,8	16,1
Łódzkie	15,1	49,4	19,5	22,1	28,6
Małopolskie	25,2	70,4	9,9	18,9	21,0
Mazowieckie	22,2	67,7	11,1	19,5	21,7
Opolskie	68,0	87,9	2,2	12,9	10,7
Podkarpackie	20,9	67,3	9,7	20,6	23,6
Podlaskie	17,5	50,0	16,7	39,6	29,2
Pomorskie	30,9	73,0	3,1	19,5	22,0
Śląskie	62,9	82,7	3,7	12,1	16,9
Świętokrzyskie	18,7	73,9	4,6	18,5	13,9
Warmińsko-mazurskie	29,2	67,8	3,3	20,7	20,7
Wielkopolskie	21,8	59,1	5,7	23,3	29,0
Zachodniopomorskie	17,0	42,9	7,1	42,9	30,0

a Kolumna „ogółem” prezentuje (dane ważone) odsetek parafii, które odpowiedziały „tak” na pytanie: „Czy w 2022 roku parafia publikowała treści w formie papierowej?”

a The „total” column presents (weighted data) the percentage of parishes that answered „yes” to the question: „Will the parish published content in paper form?”

b W kolumnach: czasopisma, książki, brozury, inne odsetki odnoszą się do pełnej zbiorowości parafii, które prowadziły działalność publikacyjną.

b In the columns: magazines, books, pamphlets, other percentages refer to the groups of parishes that conducted activities publication.

Badanie działalności wydawniczej, prowadzone w 2022 roku w parafiach katolickich wskazało, że publikacje w formie papierowej były wydawane przez 27,7% parafii (w 2019 r. 31%). Największy odsetek parafii, które publikują materiały w wydaniach papierowych odnotowano w województwach: opolskim (68,0%), śląskim (62,9%), pomorskim (30,9%), zaś najmniejszy odsetek w województwach: łódzkim (15,1%), lubuskim (15,8%) oraz zachodniopomorskim (17,0%).

Parafie, które publikowały w formie papierowej, najczęściej wydawały czasopisma 70,4% (wśród tych, które wydawały jakiegokolwiek publikacje papierowe) oraz brozury – 19,4%. Najmniej popularnymi formami publikacji papierowych były książki, które wydawało niespełna 7% parafii publikujących papierowo.

Inne formy wydawnictw papierowych, takie jak kalendarze czy foldery, były wydawane przez 21,1% parafii, które zajmowały się wydaniem papierowymi.

Tabl. 34. Liczba tytułów wydawanych w formie papierowej przez parafie katolickie według form oraz województw w 2022 r.

Table 34. Number of titles published in a paper form by Catholic parishes by form and by voivodship in 2022

Wyszczególnienie Specification	Liczba tytułów wydawanych w formie papierowej Number of titles published in a paper form			
	czasopisma magazines	książki books	broszury pamphlets	inne ^a others ^a
Polska	6 699	218	1 258	3 996
Dolnośląskie	188	14	128	41
Kujawsko-pomorskie	271	14	93	180
Lubelskie	135	14	92	91
Lubuskie	37	2	13	4
Łódzkie	83	18	23	2 180
Małopolskie	489	19	156	148
Mazowieckie	381	44	106	260
Opolskie	983	5	55	126
Podkarpackie	393	22	155	56
Podlaskie	22	8	21	78
Pomorskie	680	5	47	91
Śląskie	2 376	20	191	330
Świętokrzyskie	77	9	17	9
Warmińsko-mazurskie	396	5	41	139
Wielkopolskie	143	14	65	184
Zachodniopomorskie	45	5	55	79

a Kategoria „inne” obejmuje głównie: biuletyny, informatory, foldery, kalendarze.
a The „others” category mainly includes: bulletins, guides, folders, calendars.

Łącznie wśród tytułów parafialnych wydawnictw papierowych, odnotowano 6 699 tytułów czasopism (w 2019 r. 2 301), 1 258 broszur (w 2019 r. 1 665) oraz 218 tytułów wydawnictw książkowych (w 2019 r. 309). Liczba tytułów innych form wydanych papierowo to prawie 4 tys. (w 2019 r. niespełna 1,1 tys.).

Liczba egzemplarzy czasopism drukowanych na papierze w 2022 roku wyniosła 12,2 mln (2019 r. 10,6 mln), książek 232,0 tys. (w 2019 r. 207,5 tys.), broszur 1,6 mln (w 2019 r. 2,2 mln) oraz innych wydawnictw blisko 2 mln (w 2019 r. blisko 3 mln).

W 2022 r. czasopisma najczęściej były wydawane jako tygodniki - co tydzień lub częściej wydawano 56,7% wszystkich wydawanych tytułów czasopism (w 2019 r. 47,4% wszystkich wydawanych tytułów czasopism) oraz miesięczniki – 16,4% tytułów (w 2019 r. 18,9%). Kolejno 8,7% czasopism stanowiły kwartalniki (w 2019 r. 8,6%), 8,2% stanowiły czasopisma wydawane od 2 do 3 razy w miesiącu (w 2019 r. 8,1%), 4,1% tytuły pojawiające się raz na dwa miesiące (w 2019 r. 4,2%), 2,5% półroczniki (w 2019 r. 3,3%), 1,2% wydania coroczne (w 2019 r. 2,1%), zaś 2,3% tytułów czasopism było publikowanych z nieregularną częstotliwością (w 2019 r. 7,4%).

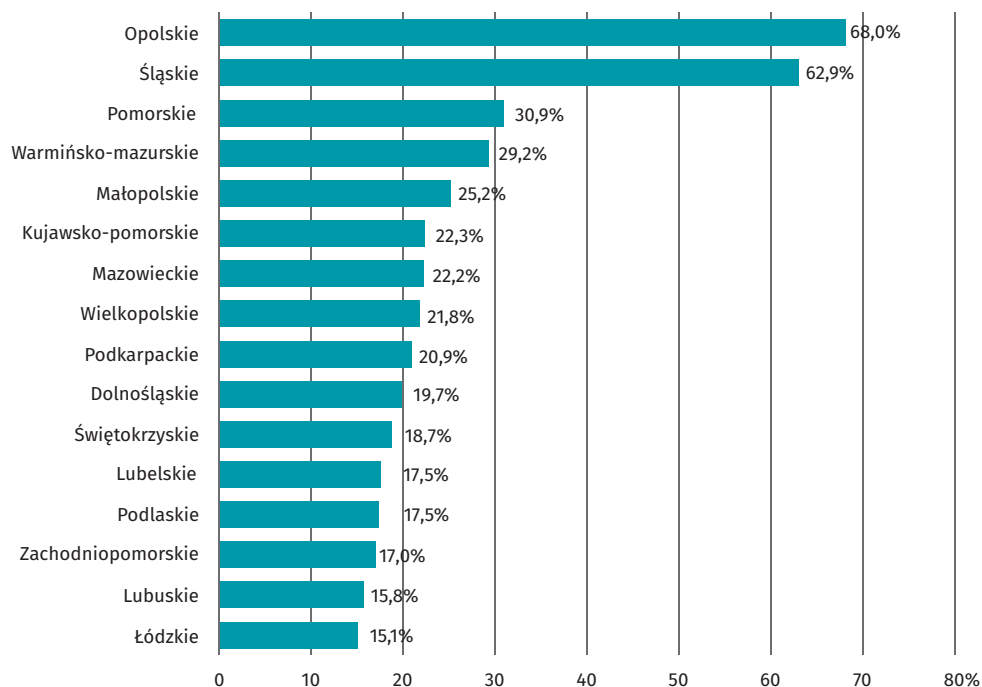
Tabl. 35. Liczba egzemplarzy wydawanych w formie papierowej przez parafie katolickie według form oraz województw w 2022 r.

Table 35. Number of copies issued in a paper form by Catholic parishes by form and voivodship in 2022

Wyszczególnienie Specification	Liczba wydawanych egzemplarzy Number of copies issued			
	czasopisma magazines	książki books	brozury pamphlets	inne others
Polska	12 174 894	231 951	1 614 207	1 963 908
Dolnośląskie	257 925	14 712	50 323	38 736
Kujawsko-pomorskie	533 172	7 294	44 329	50 994
Lubelskie	407 451	13 441	22 767	140 003
Lubuskie	83 819	531	1 332	1 687
Łódzkie	211 324	57 047	48 110	43 422
Małopolskie	1 115 858	13 910	507 741	183 593
Mazowieckie	1 322 641	26 495	119 997	148 476
Opolskie	1 388 510	1 909	140 484	47 993
Podkarpackie	906 692	27 584	44 264	64 709
Podlaskie	195 975	10 130	71 741	77 912
Pomorskie	969 346	4 610	125 979	112 843
Śląskie	3 237 847	25 535	191 979	327 203
Świętokrzyskie	284 576	1 271	53 179	483 940
Warmińsko-mazurskie	423 614	12 887	60 894	153 570
Wielkopolskie	611 163	11 702	52 272	73 687
Zachodniopomorskie	224 981	2 893	78 816	15 140

Wykres 44. Odsetek parafii publikujących treści w wersji papierowej w 2022 r.

Chart 44. Percentage of parishes publishing content in paper version in 2022

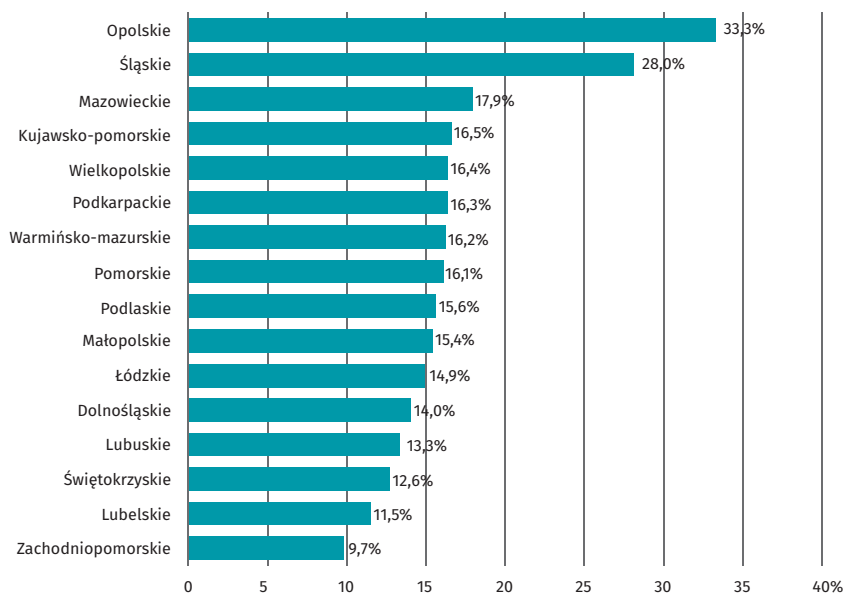
Tabl. 36. Liczba tytułów wydawanych lub udostępnianych elektronicznie w Internecie przez parafie katolickie według formy wydawnictwa oraz województw w 2022 r.

Table 36. Number of titles published and made available electronically on the Internet by Catholic parishes by publishing form and by voivodship in 2022

Wyszczególnienie Specification	Liczba tytułów wydawanych i udostępnianych elektronicznie w Internecie Number of titles published electronically and made available electronically on the Internet							
	czasopisma magazines		książki books		brozury pamphlets		inne ^a others ^a	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Polska	4 146	3 245	11	11	1 198	598	9 905	5 304
Dolnośląskie	80	79	2	2	96	32	409	298
Kujawsko-pomorskie	184	80	2	2	414	9	1 707	400
Lubelskie	22	14	3	3	8	7	141	141
Lubuskie	299	88	-	-	-	-	144	144
Łódzkie	14	12	-	-	1	1	342	256
Małopolskie	175	117	-	-	28	23	1 005	514
Mazowieckie	1 081	1 076	2	2	69	69	725	672
Opolskie	619	609	-	-	13	12	117	116
Podkarpackie	293	286	-	-	176	71	492	442
Podlaskie	8	7	-	-	145	142	1 237	224
Pomorskie	149	95	2	2	107	97	338	334
Śląskie	1 092	660	-	-	60	60	1 627	470
Świętokrzyskie	69	66	-	-	3	1	182	182
Warmińsko-mazurskie	13	12	-	-	8	7	435	435
Wielkopolskie	34	33	-	-	63	60	834	506
Zachodniopomorskie	14	11	-	-	7	7	170	170

A - liczba tytułów wydanych elektronicznie np. CD B - liczba tytułów udostępnianych w Internecie
A - number of electronically published titles e.g. CD B - number of titles made available electronically
a Kategoria „Inne” obejmuje przede wszystkim tak zwane „ogłoszenia parafialne”.
a The „Other” category mainly includes so-called „parish announcements”.

Wykres 45. Odsetek parafii publikujących treści w wersji elektronicznej (płyty CD lub Internet) w 2022 r.
Chart 45. Percentage of parishes publishing electronic content (CDs or Internet) in 2022

Kolejnym ważnym, zwłaszcza współcześnie, aspektem działalności wydawniczej parafii, są treści publikowane w formie elektronicznej. W 2022 roku, takie publikacje wydało elektronicznie 17,3% polskich parafii. Największy procentowy udział parafii z tego typu wydawnictwami elektronicznymi odnotowano w województwach: opolskim (33,3%), śląskim (28,0%) oraz mazowieckim (17,9%), najmniejszy zaś w województwach: świętokrzyskim (12,6%), lubelskim (11,5%) oraz zachodniopomorskim (9,7%).

Parafie w 2022 roku opublikowały 4 146 tytułów czasopism - z czego udostępniono elektronicznie 3 245 tytułów (w 2019 r. odpowiednio 790 i 759), 11 tytułów książek - wszystkie udostępniono internetowo (w 2019 r. 36 tytułów, 30 udostępniono internetowo), 1 198 broszur - z czego 598 zostało udostępnionych w Internecie (w 2019 r. 643 tytuły broszur, 419 dostępnych w Internecie) oraz 9 905 innych tytułów - w tym 5 304 udostępnionych w Internecie (w 2019 r. oraz 1 489 innych tytułów z czego udostępnionych w Internecie było 1 390).

W 2022 r. własną stronę internetową posiadało 67,7% parafii, a 5,3% parafii taką stronę dopiero tworzyło. Bez strony internetowej, w 2022 r. działało 27,1% polskich parafii. W porównaniu do 2019 r. obserwowany jest wzrost parafii posiadających własną stronę o blisko 5 p. proc. Najnowsze badanie, wskazało, że największy procentowy udział parafii z własną stroną internetową odnotowano w województwie śląskim (81,8%), małopolskim (80,7%), pomorskim (74,0%), zaś najniższy procentowy udział w województwach warmińsko-mazurskim (53,6%), opolskim (52,3%) oraz świętokrzyskim (48,0%).

Jeszcze większy wzrost obserwuje się w obszarze publikowania treści na portalach społecznościowych. W 2022 r. aż 41,2% parafii posiadało profil na przynajmniej jednym z portali społecznościowych (w 2019 r. takie parafie stanowiły 24,5%). Najwięcej parafii z własnym profilem w mediach społecznościowych odnotowano w województwie pomorskim (50,1%), mazowieckim (49,5%) i wielkopolskim (48,3%), zaś najmniej w opolskim (35,0%), świętokrzyskim (32,2%) oraz podkarpackim (28,8%). Tym samym w ciągu 3 lat, obserwujemy znaczny wzrost widoczności parafii w mediach społecznościowych – średnio o blisko 17 p. proc., taki wzrost w kierunku cyfryzacji zasobów i komunikacji treści parafialnych może być związany z doświadczeniem ograniczeń podczas pandemii COVID-19 i koniecznością częściowego przeniesienia publikowanych treści do sfery wirtualnej.

Cykliczne badanie działalności wydawniczej, prowadzonej w parafiach katolickich przeprowadzone w latach 2019 i 2022 wykazało tendencję wzrostową w zakresie liczby egzemplarzy czasopism i książek drukowanych na papierze, przy spadku liczby drukowanych broszur i innych wydawnictw. W 2022 roku zanotowano znaczny wzrost w obszarze liczby tytułów czasopism, broszur oraz innych tytułów, które były publikowane i udostępniane elektronicznie, przy spadku liczby tytułów książek publikowanych i udostępnianych elektronicznie.

10.3. Radiofonia i telewizja

10.3. Radio and television

Na polskim rynku medialnym funkcjonowały zarówno jednostki sektora publicznego, jak i prywatnego.

W 2022 r. działało 19 spółek mediów publicznych (spółki prawa handlowego), które ustawa o radiofonii i telewizji określa jako „jednostki radiofonii i telewizji”. Były to: Telewizja Polska S.A., Polskie Radio S.A. i samodzielnie funkcjonujących (niezależnych od Polskiego Radia S.A.) 17 spółek radiofonii regionalnej zlokalizowanych w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze. Działalność jednostek wchodzących w skład Polskiego Radia S.A. i Telewizji Polskiej S.A. oraz jednostek radiofonii regionalnej nie wymaga koncesji Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

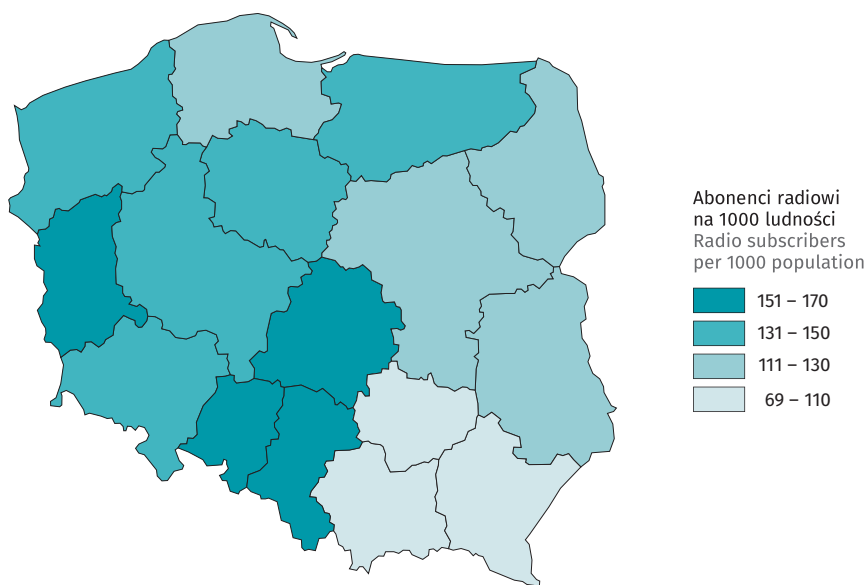
Programy regionalne telewizji publicznej (zawierające ogólnopolskie pasmo wspólne) rozpowszechniało 16 oddziałów terenowych, mających siedziby w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu.

Spółka Telewizja Polska S.A. nadawała łącznie 37 programów: 4 programy uniwersalne o zasięgu ogólnokrajowym (TVP 1, TVP 2, TVP HD, TVP 3 Regionalna), 4 programy uniwersalne dla odbiorców za granicą (TVP Polonia, TVP Wilno, TVP World, Belsat TV), 16 programów uniwersalnych o zasięgu regionalnym oraz 13 programów wyspecjalizowanych (TVP 4K, TVP ABC, TVP Dokument, TVP Historia, TVP Historia 2, TVP INFO, TVP Kobieta, TVP Kultura, TVP Kultura 2, TVP Nauka, TVP Rozrywka, TVP Seriale, TVP Sport).

Spółka Polskie Radio S.A. nadawała łącznie 9 programów: 4 programy uniwersalne o zasięgu ogólnokrajowym (Program 1, Program 2, Program 3, Polskie Radio 24), 1 program uniwersalny dla odbiorców za granicą (Program 5 - Radio dla Zagranicy) oraz 4 programy wyspecjalizowane (Czwórka Polskie Radio, Polskie Radio Dzieciom, Polskie Radio Chopin, Polskie Radio Kierowców).

W 2022 r. 17 spółek radiofonii regionalnej nadawało łącznie 46 programów, z czego: 17 programów uniwersalnych o zasięgu regionalnym, 8 programów wyspecjalizowanych, 5 pełnowymiarowych programów uniwersalnych dla społeczności lokalnych (tzw. programy miejskie), 14 niepełnowymiarowych programów uniwersalnych dla społeczności lokalnych (tzw. rozszczepienia programu regionalnego na pasma lokalne) oraz 2 programy nadawane okazjonalnie (Festiwalowe Radio Opole, Radio Rajdowe).

Mapa 23. Abonenci radiowi na 1 000 ludności w 2022 r.
Map 23. Radio subscribers per 1,000 population in 2022

Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. liczba abonentów radiowych⁵² wyniosła 4,9 mln, a abonentów telewizyjnych 4,7 mln. Wskaźnik liczby abonentów radiowych przypadających na 1 000 ludności wyniósł 131 osób, a telewizyjnych – 125 osób.

W 2022 r. media publiczne otrzymały z Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji łącznie 2 575,7 mln zł, tj. o 24,3 mln zł mniej niż w 2021 r., w tym 580,0 mln zł z wpływów abonamentowych (650,0 mln zł w 2021 r.) oraz 1 995,0 mln zł⁵³ z tytułu rekompensaty za zwolnienia od opłat abonamentowych

⁵² Na podstawie zestawienia tabelarycznego z danymi o liczbie abonentów radia i telewizji (ŁP-3) - dane Dyrekcji Generalnej Poczty Polskiej.

⁵³ Zgodnie z wartością nominalną skarbowych papierów wartościowych.

(1 950,0 mln zł w 2021 r.)⁵⁴. Natomiast wydatki z budżetu państwa na radiofonie i telewizję wyniosły 197,7 mln zł i w porównaniu z 2021 r. były większe o 128,4 mln zł, tj. 185,3%.

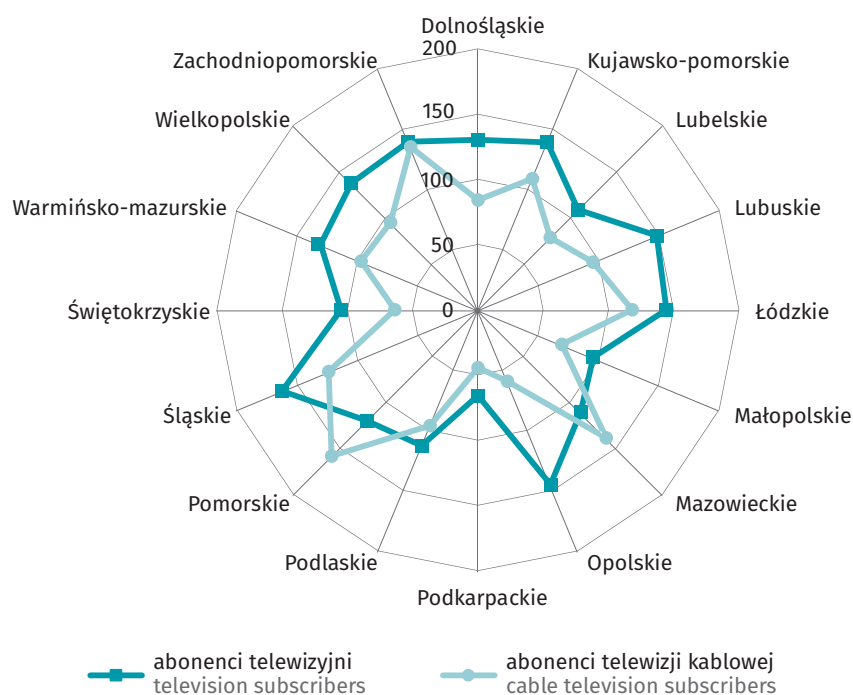
Oprócz jednostek radiofonii i telewizji publicznej działali również nadawcy z sektora prywatnego, których podstawą działania były koncesje udzielone przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji. Na koniec 2022 r. obowiązywało 319 koncesji radiowych i 21 koncesji telewizyjnych na rozpowszechnianie programów drogą naziemną (w tym odpowiednio 10 koncesji radiowych i 19 telewizyjnych o charakterze ogólnopolskim lub ponadregionalnym).

Nadawcy rozpowszechniający programy telewizyjne w sieciach telekomunikacyjnych działali w 2022 r. na podstawie 208 koncesji, w tym 16 nowych i odnowionych, wydanych przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w 2022 r.

Największą liczbę abonentów telewizyjnych przypadających na 1 000 ludności odnotowano w województwie śląskim (163), natomiast najmniejszą – w województwie podkarpackim (66).

W 2022 r. liczba abonentów telewizji kablowej wyniosła 3,9 mln odbiorców i była większa o 24,6 tys. w porównaniu z 2021 r. Najwięcej abonentów odnotowano w woj. mazowieckim (765,6 tys.), a najmniej w woj. opolskim (55,9 tys.).

Wykres 46. Abonenci telewizyjni i telewizji kablowej na 1 000 ludności w 2022 r.
Chart 46. Television and cable television subscribers per 1,000 population in 2022

⁵⁴ <https://www.gov.pl/web/krrit/sprawozdanie-i-informacja-z-dzialalnosci-w-2022-r>

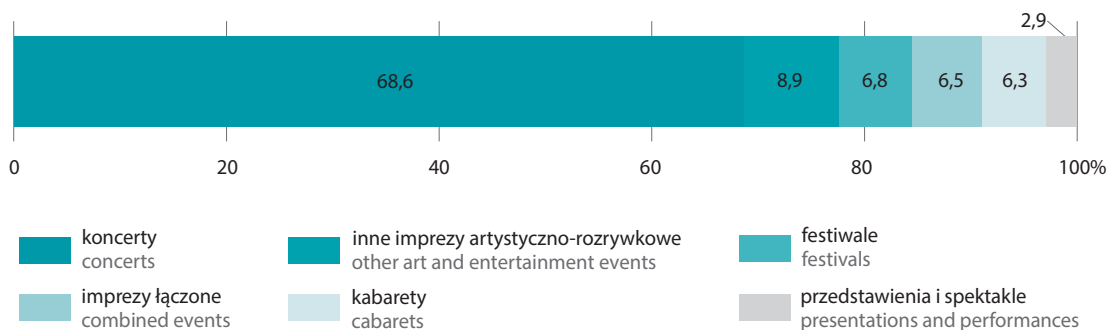
11. Imprezy masowe

11. Mass events

W 2022 r. zorganizowano w Polsce 5,2 tys. imprez masowych (o 77,0% więcej niż w 2021 r.), które zgromadziły 23,0 mln uczestników. Było to ponad dwukrotnie więcej niż w 2021 roku. W przeliczeniu na 1 000 ludności w imprezach masowych w 2022 r. wzięło udział 609 osób (288 w 2021 r.). W 2022 r. w jednej imprezie masowej uczestniczyło średnio 4,4 tys. osób (3,7 tys. uczestników w 2021 r.). Osoby prawne zorganizowały 89,9% ogólnej liczby imprez masowych, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej 5,4%, a osoby fizyczne 4,7%.

Najwięcej imprez masowych odbyło się w województwie śląskim (828), a najmniej w województwie podlaskim (102). Również w województwie śląskim w imprezach masowych uczestniczyło najwięcej osób (3,7 mln), natomiast najmniej w województwie opolskim (321 tys.). W przeliczeniu na 1 000 ludności najwięcej osób przeciętnie uczestniczyło w imprezach masowych w województwie śląskim (854), a najmniej w województwie podlaskim (308). Większość, tj. 19,7 mln osób (85,6% ogólnej liczby uczestników) brało udział w imprezach masowych z płatnym wstępem (10,3 mln, tj. 93,4 % w 2021 r.).

Wykres 47. Struktura imprez artystyczno-rozrywkowych w 2022 r.
Chart 47. The structure of art and entertainment mass events in 2022

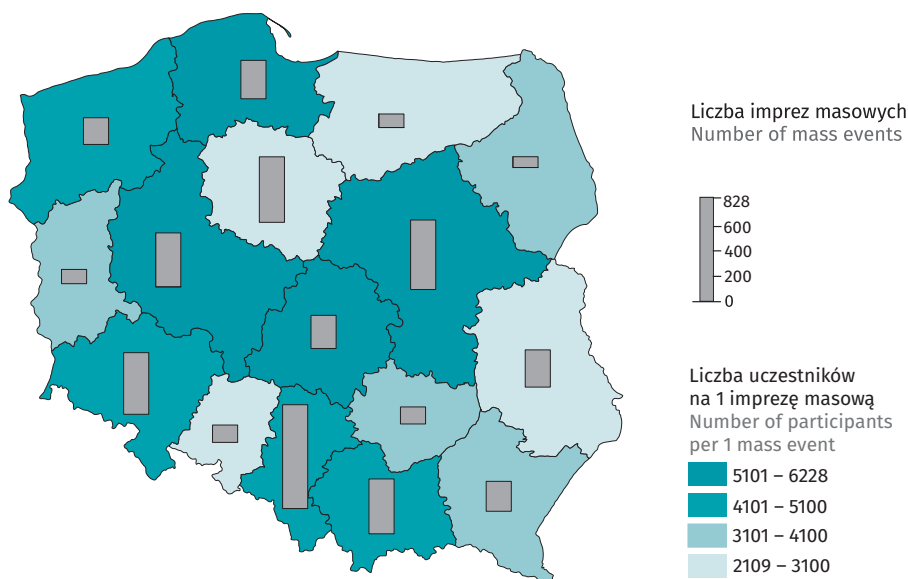

W 2022 r., w porównaniu z rokiem 2021, liczba zorganizowanych masowych imprez artystyczno-rozrywkowych, które obejmują: koncerty, przedstawienia i spektakle, pokazy/seanse filmowe, festiwale, kabarety, widowiska cyrkowe, rekonstrukcje historyczne, imprezy łączone oraz inne imprezy zwiększyła się z 898 do 2 418.

W 2022 r. imprezy artystyczno-rozrywkowe stanowiły 46,1% ogólnej liczby imprez masowych (30,3% w 2021 r.), a uczestniczyło w nich łącznie 9,5 mln osób (2,8 mln w 2021 r.). Najwięcej zorganizowano koncertów (68,6% wszystkich imprez artystyczno-rozrywkowych). Najwięcej imprez artystyczno-rozrywkowych odbyło się w województwie mazowieckim (346), natomiast najmniej w województwie opolskim (54).

Średnio najwięcej osób uczestniczyło w jednej imprezie artystyczno-rozrywkowej organizowanej w województwie mazowieckim (5,3 tys. osób), natomiast najmniej w województwie lubelskim (2,2 tys. osób). W porównaniu z 2021 r. liczba zorganizowanych imprez artystyczno-rozrywkowych zorganizowanych na terenie otwartym zwiększyła się z 466 do 1 505.

Mapa 24. Imprezy masowe i uczestnicy w 2022 r.
 Map 24. Mass events and participants in 2022

Imprezy sportowe stanowiły 53,9% ogólnej liczby imprez masowych (69,7% w 2021 r.). Liczba imprez sportowych zwiększyła się z 2,1 tys. w 2021 r. do 2,8 tys. w 2022 r. Analogicznie zwiększyła się również liczba osób uczestniczących w imprezach sportowych (z 8,2 mln osób w 2021 r. do 13,5 mln osób w 2022 r.). Najwięcej imprez sportowych zorganizowano w województwie śląskim (569), a najmniej w województwie podlaskim (40). Również największą liczbę uczestników imprez sportowych odnotowano w województwie śląskim (2,4 mln osób), a najmniejszą w województwie warmińsko-mazurskim (102,7 tys.). W przeliczeniu na 1 000 ludności najwięcej uczestników imprez sportowych odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (641), a najmniejszą w województwie warmińsko-mazurskim (75). Przeciętnie najwięcej uczestników w jednej imprezie sportowej wzięło udział w województwie wielkopolskim (11,1 tys. osób), natomiast najmniej w województwie opolskim (1,8 tys. osób). Większość imprez sportowych (79,0%) odbyła się w obiektach zamkniętych (82,4% w 2021 r.).

12. Szkolnictwo artystyczne

12. Art education

12.1. Szkoły artystyczne

12.1. Art schools

W polskim systemie oświaty działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadzą szkoły artystyczne, które kształcą przyszłych artystów, menedżerów, animatorów działalności kulturalnej oraz kadrę pedagogiczną na wszystkich poziomach edukacji.

Tabl. 37. Szkoły artystyczne według województw

Stan w dniu 30 września

Table 37. Art schools by voivodship

As of 30 September

Wyszczególnienie Specification		Szkoly artystyczne nie dające uprawnień zawo- dowych Art schools not leading to professional certification			Szkoly artystyczne dające uprawnienia zawo- dowe General art schools leading to professional certification			Policealne szkoły artystyczne ^a Post-secondary art schools ^a		
		szkoły schools	uczniowie students		szkoły schools	uczniowie students		szkoły schools	uczniowie students	
			razem total	w tym kobiety of whom females		razem total	w tym kobiety of whom females		razem total	w tym kobiety of whom females
Polska	2020/2021	459	61 996	39 316	252	24 553	17 934	19	875	679
	2021/2022	458	62 126	39 254	249	25 035	18 494	16	874	715
	2022/2023	466	63 883	40 057	220	24 248	18 241	19	987	775
	Dolnośląskie	30	4 238	2 704	13	1 350	967	1	49	35
	Kujawsko-pomorskie	23	3 299	2 093	13	1 229	959	-	-	-
	Lubelskie	21	3 034	1 899	13	1 266	933	1	110	81
	Lubuskie	16	2 045	1 300	5	579	470	-	-	-
	Łódzkie	25	3 835	2 414	18	1 499	1 127	-	-	-
	Małopolskie	63	10 302	6 400	22	2 915	2 049	3	55	44
	Mazowieckie	61	6 976	4 307	28	2 960	2 156	8	561	453
	Opolskie	16	2 121	1 313	5	767	617	-	-	-
	Podkarpackie	39	5 356	3 322	19	1 738	1 239	-	-	-
	Podlaskie	17	2 142	1 330	8	709	545	-	-	-
	Pomorskie	27	3 100	1 997	10	1 364	1 096	3	120	92
	Śląskie	35	5 786	3 567	33	4 122	3 212	1	30	24
	Świętokrzyskie	10	1 217	765	4	428	339	-	-	-
	Warmińsko-mazurskie	22	2 293	1 494	5	677	531	-	-	-
	Wielkopolskie	35	4 819	3 011	14	1 682	1 272	1	11	10
	Zachodniopomorskie	26	3 320	2 141	10	963	729	1	51	36

a W roku szkolnym 2022/2023 szkoły bibliotekarskie oraz animatorów kultury nie prowadziły działalności.

a In 2022/2023 school year school for librarians and for organisers of cultural activity did not operate.

Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Source: data from the Education Information System, administered by Ministry of Education and Science.

System oświaty w Polsce w zakresie szkolnictwa artystycznego obejmuje szkoły artystyczne I stopnia nie dające uprawnień zawodowych oraz szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe.

Do szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych zaliczamy: szkoły artystyczne ogólnokształcące I stopnia, realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej (6-letnie szkoły muzyczne) oraz szkoły muzyczne I stopnia, realizujące jedynie program kształcenia artystycznego (w 4 lub 6-letnim cyklu kształcenia).

Do szkół artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe zaliczamy: ogólnokształcące szkoły artystyczne (tj. 6-letnie ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia, 6-letnie ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, 4-letnie licea plastyczne oraz 9-letnie ogólnokształcące szkoły baletowe), szkoły artystyczne kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym (tj. 6-letnie szkoły muzyczne II stopnia, 4-letnie szkoły muzyczne II stopnia, 6-letnie i 9-letnie szkoły sztuki tańca, 4-letnie szkoły sztuki cyrkowej). Odrębną grupę szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe stanowią policealne szkoły muzyczne oraz policealne szkoły plastyczne.

W Polsce w roku szkolnym 2022/2023 działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadziło ogółem 466 szkół artystycznych I stopnia dla dzieci i młodzieży niedających uprawnień zawodowych (458 szkół w roku szkolnym 2021/2022), w tym 55 szkół artystycznych realizowało jednocześnie program szkoły podstawowej oraz 411 szkół artystycznych realizowało wyłącznie program kształcenia artystycznego. Do wyżej wymienionych szkół uczęszczało łącznie 63,9 tys. uczniów, w tym 40,1 tys. dziewcząt. W klasach pierwszych naukę podjęło 16,0 tys. uczniów, w tym 10,0 tys. dziewcząt. Naukę w szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych ukończyło 8,1 tys. absolwentów, w tym 5,1 tys. dziewcząt z roku szkolnego 2021/2022.

W roku szkolnym 2022/2023 działało łącznie 55 ogólnokształcących szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych, realizujących jednocześnie program szkoły podstawowej, w których kształciło się 10,2 tys. uczniów. Wśród uczniów ogólnokształcących szkół artystycznych I stopnia większość stanowiły dziewczęta (61,2%). W roku szkolnym 2021/2022 ogólnokształcące szkoły artystyczne I stopnia ukończyło 512 absolwentów, w tym 63,1% stanowiły dziewczęta.

Poza opisanymi wyżej placówkami, edukację artystyczną prowadziło 411 szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych, realizujących wyłącznie program kształcenia artystycznego, z tego 83,0% stanowiły szkoły publiczne, 14,1% - szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, a 2,9% - szkoły niepubliczne. W szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych, kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym uczyło się 53,7 tys. uczniów, w tym 33,8 tys. dziewcząt. W klasach pierwszych kształciło się 14,4 tys. uczniów, w tym 9,1 tys. dziewcząt. Liczba absolwentów z roku szkolnego 2021/2022 wyniosła 7,6 tys. uczniów, w tym 4,8 tys. dziewcząt.

W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022 odnotowano wzrost o 1,7% (z 458 do 466 szkół) ogólnej liczby szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych. Liczba szkół realizujących jednocześnie program szkoły podstawowej zwiększyła się o 3,8% (z 53 do 55 szkół). W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022 liczba uczniów w szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych wzrosła o 2,8% (z 62,1 tys. do 63,9 tys.), w tym dziewcząt o 2,0% (z 39,3 tys. do 40,1 tys.). W szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych, realizujących jednocześnie program szkoły podstawowej liczba uczniów zwiększyła się o 7,4% (z 9,5 tys. do 10,2 tys.), w tym dziewcząt o 7,2% (z 5,8 tys. do 6,3 tys.) w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym. W roku szkolnym 2022/2023 w szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych liczba uczniów rozpoczynających edukację w klasach pierwszych wyniosła 16,0 tys. i zwiększyła się o 5,8% w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022 (z 15,1 tys. do 16,0 tys. uczniów), w tym liczba dziewcząt wzrosła o 4,0% (z 9,6 tys. do 10,0 tys.).

W systemie szkół ponadpodstawowych do odrębnej grupy zaliczamy szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe, w tym ogólnokształcące szkoły artystyczne oraz szkoły kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym. W roku szkolnym 2022/2023 działalność prowadziło ogółem 220 placówek tego typu (249 w roku szkolnym 2021/2022), w tym 102 ogólnokształcące szkoły artystyczne oraz 118 szkół kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym. Większość placówek stanowiły szkoły publiczne (80,9%), do których uczęszczało 90,0% uczniów. W szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe zawód zdobywało łącznie 24,2 tys. uczniów, w tym 18,2 tys. kobiet. W klasach pierwszych naukę rozpoczą-

ło 5,4 tys. uczniów, w tym 4,3 tys. kobiet. W roku szkolnym 2021/2022 szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe ukończyło 3,7 tys. absolwentów, wśród których kobiety stanowiły 74,5%.

W roku szkolnym 2022/2023 w 102 ogólnokształcących szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe kształciło się 14,5 tys. uczniów, w tym 83,4% kobiet. Szkoły tego typu ukończyło 2,5 tys. absolwentów, w tym 2,0 tys. kobiet z roku szkolnego 2021/2022. Poza wyżej wymienionymi szkołami artystycznymi, działalność prowadziło 118 szkół artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe, które realizowały wyłącznie program kształcenia artystycznego. W tego typu placówkach zawód zdobywało 9,8 tys. uczniów, w tym 6,2 tys. kobiet. W roku szkolnym 2021/2022 szkoły artystyczne II stopnia kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym ukończyło 1,2 tys. absolwentów, w tym 63,3% stanowiły kobiety.

W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022 odnotowano spadek liczby szkół artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe o 11,6% (o 29 szkół mniej). Liczba ogólnokształcących szkół artystycznych II stopnia zmniejszyła się o 19,0% (ze 126 do 102 szkół), natomiast liczba szkół artystycznych II stopnia kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym zmniejszyła się o 4,1% (5 szkół mniej w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym). Ogólna liczba uczniów kształcących się w szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe zmniejszyła się o 3,1% (z 25,0 tys. do 24,2 tys.), w tym liczba kobiet spadła o 1,4% (z 18,5 tys. do 18,2 tys.). W ogólnokształcących szkołach artystycznych II stopnia odnotowano w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym spadek o 1,7% liczby uczniów (z 14,7 tys. do 14,5 tys.), w tym liczba kobiet wzrosła o 1,2% (z 11,9 tys. do 12,1 tys.). W szkołach artystycznych II stopnia realizujących wyłącznie program kształcenia artystycznego liczba uczniów zmniejszyła się o 5,3% (z 10,3 tys. do 9,8 tys. uczniów), w tym kobiet - o 6,1% (z 6,6 tys. do 6,2 tys.).

Tabl. 38. Absolwenci szkół artystycznych
Table 38. Graduates of art schools

Wyszczególnienie Specification	2019/2020		2020/2021		2021/2022		2018/2019=100	
	ogółem grand total	w tym kobiety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem grand total	w tym kobiety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem grand total	w tym kobiety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem	w tym kobiety
							grand total	of whom females
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych Art schools not leading to professional certification	7 960	64,4	8 291	64,1	8 064	63,8	97,3	96,8
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe General art schools leading to professional certification	3 289	73,5	3 461	74,3	3 703	74,5	107	107,3
Policealne szkoły artystyczne Post - secondary art schools	221	84,2	284	78,5	277	84,1	97,5	104,5

Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.
Source: data from the Education Information System, administered by Ministry of Education and Science.

System oświaty w Polsce obejmuje również policealne szkoły artystyczne, których ukończenie umożliwia osobom posiadającym wykształcenie średnie – po zdaniu egzaminu zawodowego – uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym wzrosła liczba policealnych szkół artystycznych oraz uczniów tych szkół. W roku szkolnym 2022/2023 w Polsce prowadziło działalność 19 policealnych szkół artystycznych (6 szkół muzycznych i 13 szkół plastycznych), co w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022 stanowiło wzrost tego typu szkół o 18,8% (z 16 do 19 szkół). W policealnych szkołach artystycznych kształciło się 1,0 tys. uczniów (0,9 tys. uczniów w poprzednim roku szkolnym), w tym 0,8 tys. kobiet (715 kobiet w roku szkolnym 2021/2022). W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 0,5 tys. osób, wśród których większość stanowiły kobiety (78,1%). W porównaniu z rokiem szkolnym

2021/2022 odnotowano wzrost liczby uczniów w klasach pierwszych o 13,8% (z 465 do 529 uczniów), w tym liczby kobiet o 9,5% (z 377 do 413 kobiet). Naukę w policealnych szkołach artystycznych ukończyło 277 absolwentów, w tym 84,1% kobiet z roku szkolnego 2021/2022.

W roku szkolnym 2022/2023 wśród uczniów i słuchaczy szkół artystycznych większość stanowiły kobiety. Ich udział w ogólnej liczbie uczniów szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych wyniósł 62,7%, w szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe – 75,2%, a wśród słuchaczy szkół policealnych – 78,5% (w roku szkolnym 2021/2022 odpowiednio: 63,2%, 73,9% i 81,8%).

12.2. Szkolnictwo wyższe artystyczne

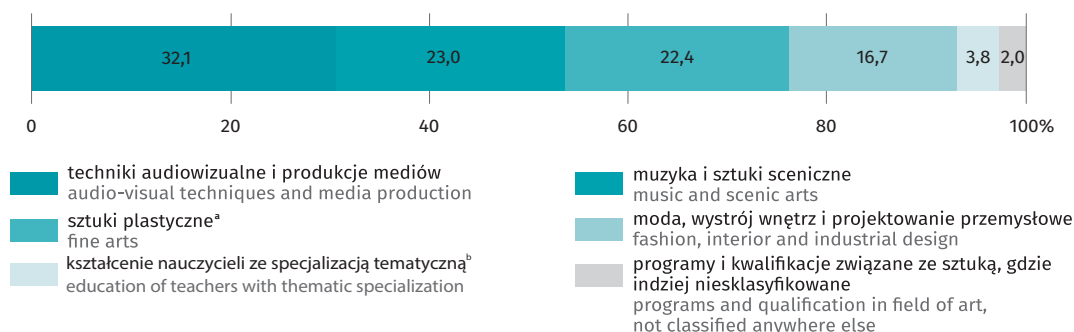
12.2. Higher artistic education

W roku akademickim 2022/2023 na kierunkach artystycznych, prowadzonych przez różne typy uczelni studiowało 39,2 tys. studentów, w tym 27,0 tys. kobiet (w roku akademickim 2021/2022 odpowiednio 37,3 tys. i 25,5 tys.). Studiujący na kierunkach artystycznych stanowili 3,2% wszystkich studiujących studentów na różnych typach uczelni. W trybie stacjonarnym na kierunkach artystycznych studiowało 30,5 tys. studentów, w tym 69,4% stanowiły kobiety (w poprzednim roku akademickim odpowiednio: 29,2 tys. i 68,9%), natomiast w trybie niestacjonarnym kształciło się 8,8 tys. studentów, w tym 67,3% kobiet (w poprzednim roku akademickim odpowiednio 8,1 tys. i 66,7%).

Wykres 48. Struktura studentów kierunków artystycznych według typów kierunków (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2022/2023

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 48. The structure of students (together with foreigners) of art fields by type of fields of study in 2022/2023 academic year
As of 31 December

a W skład kierunku włączono animację w kulturze.
a The field of study included animation in culture.

b W skład kierunku wchodzi: edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych, edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej oraz edukacja artystyczna.
b The field of study includes: artistic education in the field of fine arts, artistic education in the field of musical art and artistic education.

Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by Ministry of Education and Science.

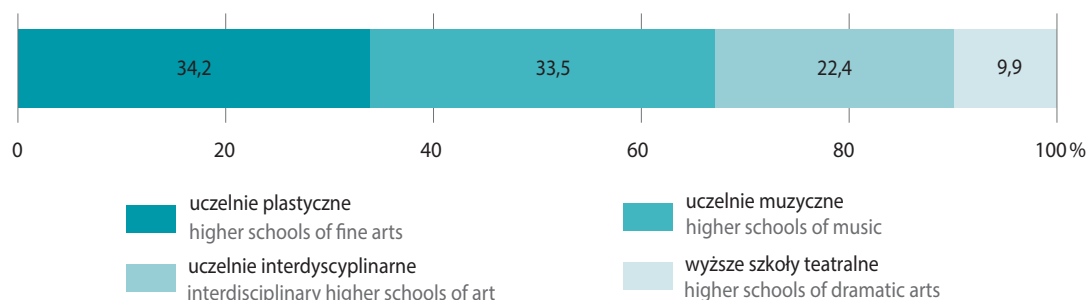
Studenci kształcili się na 98 kierunkach w 24 uczelniach artystycznych, w tym 19 publicznych uczelniach nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i 5 niepublicznych, zawodowych uczelniach artystycznych nadzorowanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

W roku akademickim 2022/2023 w publicznych i niepublicznych uczelniach artystycznych kształciło się 17,4 tys. studentów. W porównaniu do poprzedniego roku akademickiego liczba studentów uczelni artystycznych wzrosła o 1,5% (tj. o 255 osób). Studenci tego typu uczelni stanowili około 1,4% ogółu studiujących w Polsce (tak samo jak w poprzednim roku akademickim), w tym 1,7% ogółu studiujących kobiet (więcej o 0,1 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim 2021/2022).

Wykres 49. Struktura studentów publicznych uczelni artystycznych według typów uczelni w roku akademickim 2022/2023

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 49. The structure of students of public higher schools of arts by type of school in 2022/2023 academic year As of 31 December

Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.
Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by Ministry of Education and Science.

Tabl. 39. Studenci uczelni artystycznych^a
Table 39. Students of higher schools of arts^a

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety w % ogółem Of whom females (in %)	Na studiach On studies			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)	razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)
Ogółem Grand total	2020/2021	17 225	66,9	14 972	66,7	2 253	68,2
	2021/2022	17 133	67,2	14 897	66,7	2 236	70,4
	2022/2023	17 388	68,1	14 875	67,7	2 513	70,6
w tym publiczne of which public	2020/2021	15 906	68,0	14 255	67,4	1 651	73,3
	2021/2022	15 807	68,3	14 204	67,4	1 603	76,3
	2022/2023	15 583	68,9	13 964	68,0	1 619	76,6
w tym niepubliczne of which non-public	2020/2021	1 319	53,5	717	53,1	602	54,0
	2021/2022	1 326	54,3	693	53,2	633	55,5
	2022/2023	1 805	60,9	911	62,2	894	59,6

^a Łącznie z cudzoziemcami.

^a Including foreigners.

Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by Ministry of Education and Science.

Studia stacjonarne na uczelniach artystycznych wybrało 85,5% studentów. W porównaniu do poprzedniego roku akademickiego liczba osób studiujących na studiach stacjonarnych ogółem spadła o 0,1% (tj. o 22 osoby), ale jednocześnie wzrosła liczba kobiet o 1,3% (wzrost o 125 osób). Odnotowano jednocześnie wzrost ogólnej liczby studentów na studiach niestacjonarnych o 12,4%, w tym kobiet o 12,6% (wzrost odpowiednio o 277 i 199 osób).

W publicznych uczelniach artystycznych studiowało 15,6 tys. osób (w tym 10,7 tys. kobiet), co stanowiło 89,6% ogółu studentów uczelni artystycznych (92,3% w roku akademickim 2021/2022). Studia stacjonarne wybrało 89,6% studentów, spadek o 1,7% (tj. o 240 osób) w porównaniu do poprzedniego roku akademickiego.

Na pierwszym roku studiów studiowało 4,0 tys. osób, w tym 2,7 tys. kobiet (w roku akademickim 2021/2022 odpowiednio 3,4 tys. i 2,4 tys.).

W roku akademickim 2022/2023 w uczelniach artystycznych studiowało 206 osób z niepełnosprawnościami, w tym 144 kobiety (w roku akademickim 2021/2022 odpowiednio 203 osoby i 141 kobiet). Osoby niesłyszące i słabosłyszące, niewidome i słabowidzące oraz z dysfunkcją narządów ruchu stanowiły 37,9% ogółu studiujących osób z niepełnosprawnościami.

Z możliwości kształcenia w polskich uczelniach artystycznych korzystają również cudzoziemcy. W roku akademickim 2022/2023 stanowili oni 6,9% ogółu studentów uczelni artystycznych. W porównaniu z rokiem akademickim 2021/2022 liczba ogółem studiujących cudzoziemców wzrosła o 15,6%, w tym kobiet o 29,0% (wzrost odpowiednio o 162 i 182 osoby). Liczba absolwentów cudzoziemców wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem z 262 do 286, a liczba kobiet z 174 do 179.

Tabl. 40. Absolwenci^a uczelni artystycznych
Table 40. Graduates^a from higher schools of arts

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety w % ogółem Of whom females (in %)	Z liczby ogółem absolwenci studiów Of total graduates			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)	razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)
Ogółem Grand total	2019/2020	4 276	67,7	3 693	68,0	583	65,7
	2020/2021	4 579	66,7	3 990	66,8	589	66,2
	2021/2022	4 495	67,1	3 938	66,5	557	71,5
w tym publiczne of which public	2019/2020	4 063	69,0	3 577	68,7	486	70,8
	2020/2021	4 380	67,3	3 876	67,0	504	70,0
	2021/2022	4 209	67,5	3 778	66,8	431	73,1
w tym niepubliczne of which non-public	2019/2020	213	43,7	116	46,6	97	40,2
	2020/2021	199	53,3	114	60,5	85	43,5
	2021/2022	286	62,6	160	60,0	126	65,9

a łącznie z cudzoziemcami.
a Including foreigners.

Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by Ministry of Education and Science.

Z ogólnej liczby cudzoziemców studiujących w Polsce w uczelniach artystycznych, 176 studentów to osoby polskiego pochodzenia, w tym 140 kobiet (w roku akademickim 2021/2022 odpowiednio 198 i 145 osób). Studenci polskiego pochodzenia stanowili 14,6 % ogółu cudzoziemców studiujących w uczelniach artystycznych (spadek o 11,1% (tj. 22 osoby) w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim).

Liczba absolwentów z roku akademickiego 2021/2022 studiów magisterskich jednolitych, pierwszego i drugiego stopnia na kierunkach artystycznych w publicznych i niepublicznych uczelniach różnych typów wyniosła 8,5 tys. osób, w tym 5,9 tys. kobiet (z roku akademickiego 2020/2021 odpowiednio 8,2 tys. i 5,6 tys. osób), w tym uczelni artystycznych 4,5 tys. osób, w tym 3,0 tys. kobiet (z poprzedniego roku akademickiego – 4,6 tys. osób, w tym 3,1 tys. kobiet).

W roku akademickim 2022/2023 na studiach podyplomowych prowadzonych na różnych typach uczelni, dających możliwość pogłębienia wiedzy z zakresu kierunków artystycznych odnotowano 1,8 tys. słuchaczy, w tym 1,5 tys. kobiet (spadek o 10,2% i 8,2%, tj. odpowiednio o 199 i 131 osób, w porównaniu z rokiem akademickim 2021/2022). Studia podyplomowe w uczelniach publicznych różnych typów wybrało 55,3% ogółu słuchaczy studiów podyplomowych na kierunkach artystycznych, w tym 54,7% kobiet. Najwięcej słuchaczy było na kierunku sztuki plastyczne (465).

Na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne kształciło się 925 słuchaczy, w tym 754 kobiety. W porównaniu z rokiem akademickim 2021/2022 liczba słuchaczy na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne wzrosła odpowiednio o 8,2% (tj. 70 osób) dla ogółu słuchaczy i 13,9% (tj. 92 osoby) dla kobiet. Na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne kształciło się 56 cudzoziemców, w tym 35 kobiet (odpowiednio 48 i 25 osób w roku akademickim 2021/2022).

W roku akademickim 2022/2023 na kierunkach artystycznych prowadzonych przez różne typy uczelni kształciło się 170 doktorantów, w tym 96 kobiet (odpowiednio 320 osób, w tym 194 kobiety w roku akademickim 2021/2022). Stypendia naukowe otrzymywało 159 osób, tj. 93,5% ogółu doktorantów na kierunkach artystycznych (w poprzednim roku akademickim 75,5%).

W roku akademickim 2022/2023 na studiach doktoranckich⁵⁵ w uczelniach artystycznych nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego kształciło się 153 doktorantów, w tym 82 kobiety (w poprzednim roku akademickim było to 290 doktorantów, w tym 172 kobiety, co oznacza spadek aż o 47,2% i 52,3%). Cudzoziemcy stanowili 5,2% ogółu uczestników tych studiów, wobec 4,5% w roku akademickim 2021/2022 (odpowiednio 8 cudzoziemców, w tym 6 kobiet). Osoby niepełnosprawne stanowiły 4,6% ogółu doktorantów. Stopień doktora uzyskało ogółem 129 osób, w tym 72 kobiety (w poprzednim roku akademickim było to odpowiednio 108 i 58 osób, co oznacza wzrost odpowiednio o 19,4% i 24,1%).

W szkołach doktorskich w dziedzinie sztuki studiowało 215 doktorantów, w tym 104 kobiety (wzrost o 22,9% i 26,8% osób w porównaniu do poprzedniego roku akademickiego).

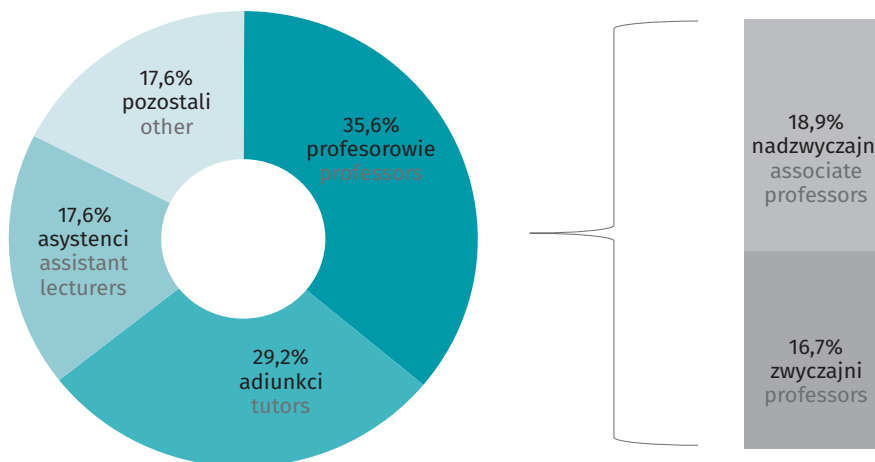
W roku akademickim 2022/2023 uczelnie artystyczne zatrudniały nauczycieli akademickich na 4,3 tys. etatach (w tym 1,9 tys. etatów zajmowały kobiety), co stanowiło 4,5% ogółu etatów nauczycieli w uczelniach w Polsce (podobnie jak w poprzednim roku akademickim).

⁵⁵ Studia doktoranckie, zwane również studiami III stopnia, prowadziły tylko publiczne uczelnie artystyczne, ale od 1 października 2019 r., zgodnie z Konstytucją dla Nauki, uruchomiono szkoły doktorskie, które zmieniły formalny tryb kształcenia nowych doktorantów, zastępując dotychczas istniejące studia doktoranckie. Nie zmieniło to jednak trybu prowadzenia studiów doktoranckich (na tzw. starych zasadach) uruchomionych przed rokiem akademickim 2019/2020. W związku z tym, do czasu wygaszenia kształcenia doktorantów na tzw. starych zasadach, będzie funkcjonował niejako podwójny system kształcenia doktorantów: na tzw. starych zasadach (studia doktoranckie) oraz na nowych zasadach w szkołach doktorskich.

Wykres 50. Struktura zatrudnionych nauczycieli akademickich w uczelniach artystycznych w roku akademickim 2022/2023

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 50. The structure of academic teachers employed in higher schools of arts in 2022/2023 academic year
As of 31 December

Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by Ministry of Education and Science.

13. Ekonomiczny wymiar kultury

13. Economic aspects of culture

13.1. Wyniki finansowe instytucji kultury

13.1. Financial results of cultural institutions

Podstawowym celem statutowym państwowych i samorządowych instytucji kultury jest prowadzenie działalności kulturalnej. Instytucje kultury osiągają przychody m.in. ze sprzedaży składników majątku ruchomego, przychodów z najmu i dzierżawy składników majątkowych, dotacji podmiotowych i celowych z budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, środków otrzymanych od osób fizycznych i prawnych oraz z innych źródeł.

Wśród 4 713 badanych instytucji kultury przeważały podmioty o liczbie pracujących poniżej 10 osób, które stanowiły 58,1% (2 739 jednostek) ogólnej liczby jednostek. Udział jednostek małych o liczbie pracujących od 10 do 49 osób wyniósł 34,5% (1 625), udział jednostek średnich o liczbie pracujących od 50 do 249 osób stanowił 6,8% (322), a jednostek dużych o liczbie pracujących 250 i więcej osób – 0,6% ogółu (27). Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w instytucjach kultury pracowało 86,5 tys. osób (85,7 tys. osób przed rokiem), z czego 12,3% (10,6 tys. osób) w państwowych instytucjach kultury oraz 87,7% (75,9 tys. osób) w samorządowych instytucjach kultury. Najwięcej osób pracowało w instytucjach kultury prowadzących działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką – 55,3% ogólnej liczby pracujących.

Tabl. 41. Podstawowe dane o finansach instytucji kultury
Table 41. Basic data on the finances of cultural institutions

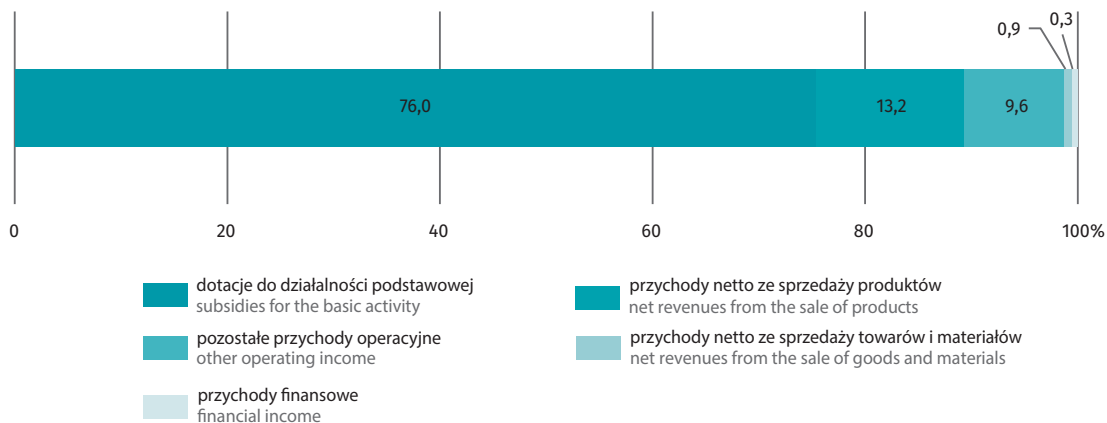
Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2021=100
	w mln zł in PLN millions		
Aktywa (pasywa) Assets (liabilities)	21 209,4	23 334,9	110,0
Przychody ogółem Total revenues	10 603,6	12 476,3	117,7
Koszty ogółem Total costs	10 531,9	12 395,8	117,7
Wynik finansowy brutto Gross financial result	71,6	80,5	112,4
Wynik finansowy netto Net financial result	70,2	78,5	111,8

W 2022 r. przychody ogółem badanych instytucji kultury wyniosły 12 476,3 mln zł i były o 17,7% wyższe w porównaniu z 2021 r. Najwyższe przychody ogółem odnotowano w instytucjach kultury o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (38,9% ogólnej wartości przychodów) i wyniosły 4 850,6 mln zł. W strukturze przychodów ogółem największy udział miały dotacje do działalności podstawowej (76,0%). Pozostałą część stanowiły przychody netto ze sprzedaży produktów (13,2%), pozostałe przychody operacyjne (9,6%), przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów (0,9%) oraz przychody finansowe (0,3%).

Państwowe instytucje kultury osiągnęły w 2022 r. przychody ogółem w wysokości 2 497,8 mln zł, natomiast przychody ogółem samorządowych instytucji kultury wyniosły 9 978,5 mln zł. W przychodach ogółem ponad 26% stanowiły przychody ogółem instytucji kultury z województwa mazowieckiego.

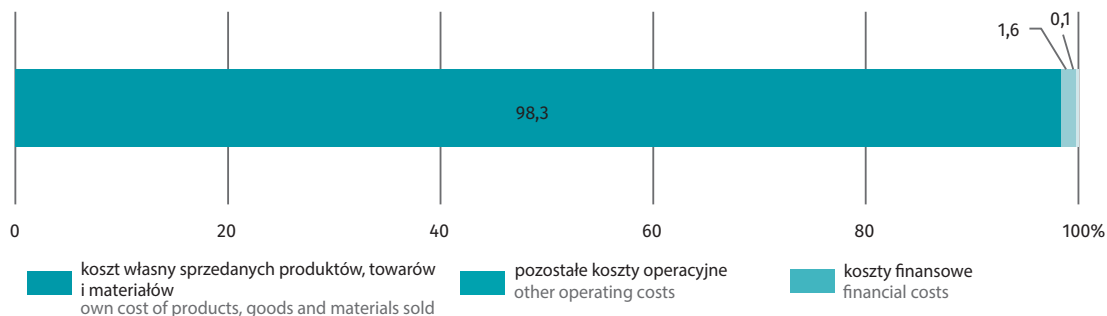
Wartość otrzymanych przez instytucje kultury dotacji do działalności podstawowej zwiększyła się z 8 388,2 mln zł w 2021 r. do 9 475,3 mln zł w 2022 r. Ponad 26% (2 475,2 mln zł ogółu) dotacji do działalności podstawowej w 2022 r. otrzymały instytucje kultury w województwie mazowieckim.

Wykres 51. Struktura przychodów ogółem w instytucjach kultury w 2022 r.
Chart 51. The structure of total revenues in cultural institutions in 2022

W 2022 r. koszty ogółem instytucji kultury wyniosły 12 395,8 mln zł i były wyższe o 17,7% niż rok wcześniej. W ich strukturze największy udział miały koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów (98,3%). W strukturze rodzajowej kosztów działalności operacyjnej m.in. 48,4% stanowiły wynagrodzenia (spadek o 1,0 p. proc. w porównaniu z 2021 r.), 20,2% usługi obce (wzrost o 1,7 p. proc.) a 9,6% ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia (spadek o 0,3 p. proc.). Podobnie jak w przypadku przychodów ogółem, ponad 26% kosztów ogółem stanowiły koszty ogółem instytucji kultury z województwa mazowieckiego.

Wykres 52. Struktura kosztów ogółem w instytucjach kultury w 2022 r.
Chart 52. The structure of total costs in cultural institutions in 2022

Najwyższe przychody ogółem oraz koszty ogółem wykazały instytucje kultury, których działalność twórcza była związana z kulturą i rozrywką, tj. odpowiednio 7 494,1 mln zł (60,1% ogólnej wartości przychodów) oraz 7 512,2 mln zł (60,6% ogólnej wartości kosztów).

W 2022 r. wynik finansowy brutto badanych instytucji kultury wyniósł 80,5 mln zł. Obciążenia wyniku finansowego brutto z tytułu podatku dochodowego zwiększyły się w relacji do 2021 r. o 41,4% i wyniosły 2,0 mln zł. Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 78,5 mln zł (wobec 70,2 mln zł w 2021 r.). Z ogólnej liczby badanych instytucji kultury 43,2% osiągnęło zysk netto, a 39,0% zanotowało stratę netto.

Tabl. 42. Przychody ogółem i koszty ogółem według wybranych działów i klas PKD w 2022 r.
Table 42. Total revenues and total costs according to selected divisions and classes of PKD classification in 2022

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which					
		działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką creative, arts and entertainment activities	w tym of which		działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą libraries, archives, museums and other cultural activities	w tym of which	
			działalność związana z wystawianiem przedsięwzięń artystycznych performing arts	działalność obiektów kulturalnych operation of arts facilities		działalność bibliotek i archiwów library and archives activities	działalność muzeów museums activities
Liczba instytucji kultury Number of cultural institutions	4 713	2 331	152	2 168	2 376	1 979	389
Przychody ogółem w mln zł Total revenues in PLN millions	12 476,3	7 494,1	2 254,9	5 074,8	4 790,2	2 064,9	2 645,3
w tym: of which:							
przychody netto ze sprzedaży produktów net revenues from the sale of products	1 648,6	1 156,4	421	708,7	434,8	24,6	406,1
dotacje do działalności podstawowej subsidies for the basic activity	9 475,3	5 596,0	1 647,4	3 823,2	3 778,1	1 901,5	1 812,7
w tym: of which:							
budżetu państwa state budget	2 008,6	962,1	410,1	527,4	972,8	181,5	737,6
jednostek samorządu terytorialnego local government units	7 335,1	4 578,6	1 227,3	3 253,4	2 748,5	1 694,8	1 046,3
Koszty ogółem w mln zł Total costs in PLN millions	12 395,8	7 512,2	2 272,6	5 065,6	4 695,6	2 063,3	2 553,2
w tym: of which:							
amortyzacja depreciation	914,3	446,5	158,2	281,8	446,6	136,7	306,2
zużycie materiałów i energii usage of materials and energy	1 157,6	706	130,5	566,1	437,9	204,7	228,4
usługi obce external services	2464,6	1 644	330	1 259,1	757,1	229,3	509,6
wynagrodzenia remuneration	5 893,9	3 509,2	1 270,2	2 172,1	2 323,9	1 156	1 132
ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia social insurance and other benefits	1 174,1	674,4	244,7	418,2	488,7	243,4	237,8

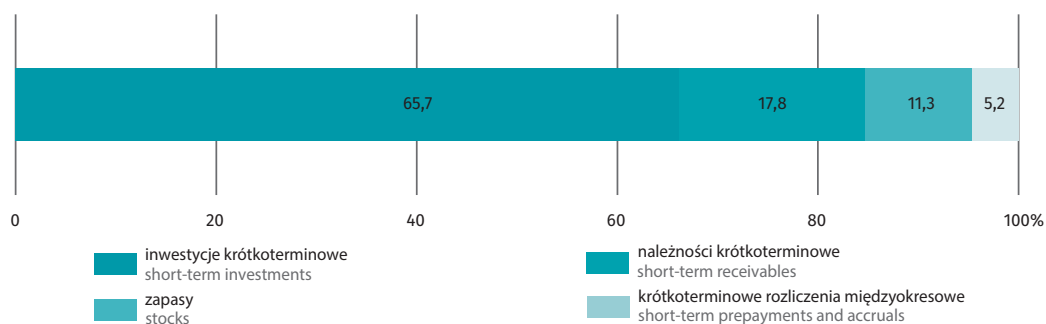
Na dzień 31 grudnia 2022 r. wartość aktywów (pasywów) razem badanych instytucji kultury wyniosła 23 334,9 mln zł. Prawie połowa - 49,9% (11,6 mln zł) ogólnej wartości aktywów należała do jednostek o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (322 jednostek), 24,7% (5,8 mln zł) posiadały jednostki o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (1 625 jednostek), 20,4% (4,8 mln zł) należało do instytucji o liczbie pracujących 250 i więcej osób (27 jednostek), a 5,0% (1,1 mln zł) posiadały jednostki o liczbie pracujących poniżej 10 osób (2 739 jednostki).

Najwięcej aktywów (pasywów) razem odnotowano w bibliotekach, archiwach, muzeach oraz pozostałej działalności związanej z kulturą, tj. 14 002,5 mln zł (60,0% ogólnej wartości). Na koniec 2022 r. aktywa trwałe instytucji kultury wyniosły 21 492,9 mln zł i były o 10,3% wyższe w stosunku do poprzedniego roku. W ich strukturze największy udział miały rzeczowe aktywa trwałe (98,6%), w ramach których środki trwałe stanowiły 85,3%, a środki trwałe w budowie 14,3%. Aktywa obrotowe instytucji kultury były wyższe o 6,7% w stosunku do stanu na koniec 2021 r. i wyniosły 1 842,0 mln zł. W ich strukturze inwestycje krótkoterminowe stanowiły 65,7%.

Wykres 53. Struktura aktywów obrotowych

Stan na 31 grudnia 2022 r.

Chart 53. The structure of current assets
As of 31 December 2022

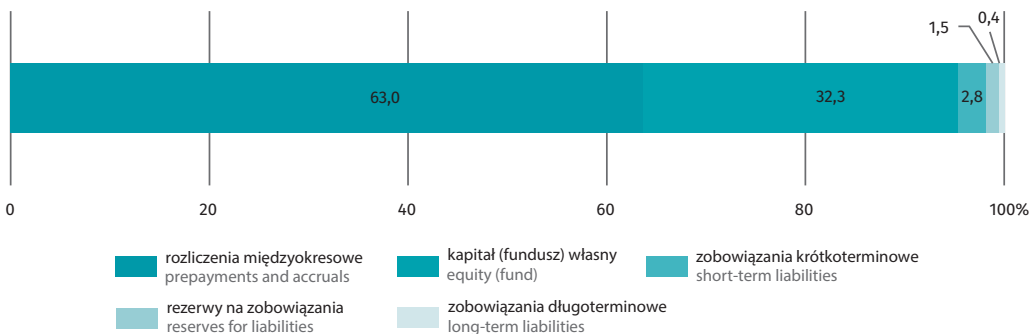
W strukturze pasywów razem 32,3% stanowiły kapitały (fundusze) własne, które wzrosły o 10,0% w stosunku do stanu na koniec 2021 r. i wyniosły 7 541,5 mln zł, natomiast udział zobowiązań i rezerw na zobowiązania stanowił 67,7%.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w instytucjach kultury wyniosły na koniec 2022 r. 15 793,4 mln zł (wzrost o 10,0% w stosunku do stanu na koniec 2021 r.), w ich strukturze rozliczenia międzyokresowe stanowiły 93,0%, zobowiązania krótkoterminowe 4,1%, rezerwy na zobowiązania 2,3%, a zobowiązania długoterminowe 0,6%.

Wykres 54. Struktura pasywów

Stan na 31 grudnia 2022 r.

Chart 54. The structure of liabilities
As of 31 December 2022

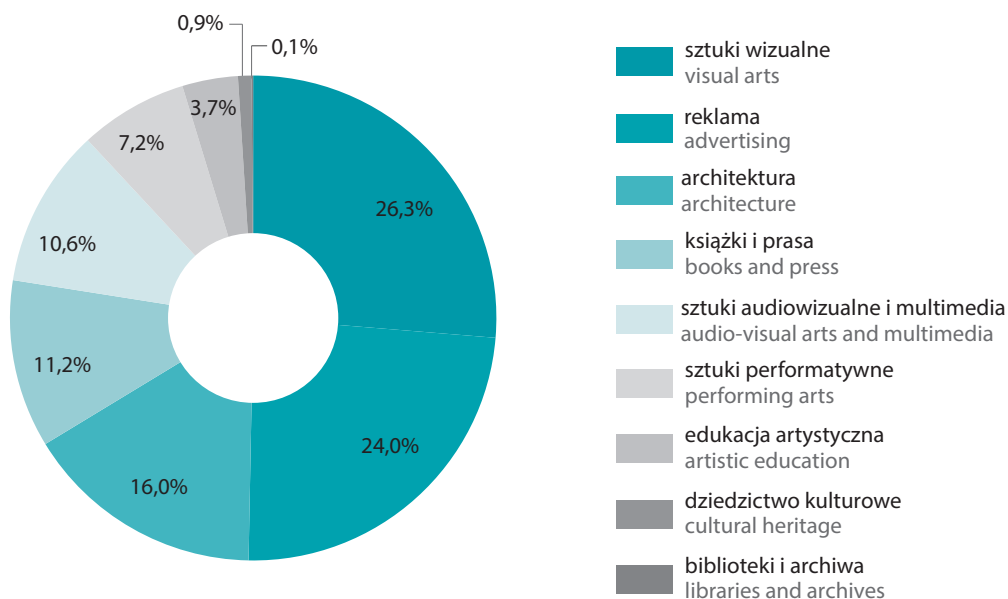
13.2. Przemysły kultury i kreatywne w 2021 r.

13.2. Culture and creative industries in 2021

W obszarze kultury, oprócz instytucji kultury (publicznych i działających nie dla zysku), funkcjonują także podmioty gospodarcze zajmujące się masową produkcją i sprzedażą dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych, które zaliczamy do przemysłów kultury i przemysłów kreatywnych. Przemysły kultury produkują dobra i usługi kulturalne oparte o prawo autorskie, wykorzystując techniki przemysłowej produkcji. Są to przede wszystkim: przemysł wydawniczy, przemysł fonograficzny, telewizja, radio, przemysł filmowy, a także przemysł gier komputerowych. Natomiast dla przemysłów kreatywnych, takich jak działania związane z projektowaniem i wzornictwem, architekturą, reklamą i tłumaczeniami, kultura jest inspiracją i kreatywnym wkładem przy produkcji dóbr i usług kreatywnych.

Wykres 55. Struktura podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury w 2021 r.

Chart 55. The structure of entities belonging to the cultural and creative industries by domain of culture in 2021

Tabl. 43. Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2021 r.

Table 41. Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2021

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total
Ogółem Total		135 003
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	Razem Total	1 170
	Działalność muzeów Museums activities	91.02 103
	Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych Operation of historical sites and buildings and similar visitor attractions	91.03 1 067
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	Działalność bibliotek i archiwów Libraries and archives activities	91.01 175

Tabl. 43. Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2021 r. (cd.)

Table 41. Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2021 (cont.)

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total
Książki i prasa Books and press	Razem Total	15 140
	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of books in specialised stores	47.61 1 296
	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of newspapers and stationery in specialised stores	47.62 2 219
	Wydawanie książek Book publishing	58.11 2 074
	Wydawanie gazet Publishing of newspapers	58.13 410
	Wydawanie czasopism i pozostałych periodyków Publishing of journals and periodicals	58.14 888
	Działalność agencji informacyjnych News agency activities	63.91 431
	Działalność związana z tłumaczeniami Translation and interpretation activities	74.30 7 822
Sztuki wizualne Visual arts	Razem Total	35 508
	Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania Specialised design activities	74.10 17 418
	Działalność fotograficzna Photographic activities	74.20 13 384
	Artystyczna i literacka działalność twórcza Artistic creation activities	90.03 4 706
Sztuki performatywne Performing arts	Razem Total	9 746
	Produkcja instrumentów muzycznych Manufacture of musical instruments	32.20 293
	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych Performing arts activities	90.01 6 598
	Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych Support activities to performing arts	90.02 2 533
	Działalność obiektów kulturalnych Operation of arts facilities	90.04 322

Tabl. 43. Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2021 r. (dok.)

Table 41. Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2021 (cont.)

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total	
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual and multimedia arts	Razem Total	14 342	
	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of music and video recordings in specialised stores	47.63	134
	Działalność wydawnicza w zakresie gier komputerowych Publishing of computer games	58.21	892
	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych Motion picture, video and television programme production activities	59.11	9 420
	Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi Motion picture, video and television programme post-production activities	59.12	1 573
	Działalność związana z dystrybucją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych Motion picture, video and television programme distribution activities	59.13	178
	Działalność związana z projekcją filmów Motion picture projection activities	59.14	151
	Działalność w zakresie nagrań dźwiękowych i muzycznych Sound recording and music publishing activities	59.20	1 512
	Nadawanie programów radiofonicznych Radio broadcasting	60.10	128
	Nadawanie programów telewizyjnych ogólnodostępnych i abonamentowych Public and licence television programmes broadcasting	60.20	247
	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp. Rental of video tapes and CDs, DVDs etc.	77.22	107
	Architektura Architecture	Działalność w zakresie architektury Architectural activities	71.11
Reklama Advertising	Działalność agencji reklamowych Advertising agencies activities	73.11	32 380
Edukacja artystyczna Artistic education	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej Out-of-school forms of cultural education	85.52	4 904

Liczba podmiotów działających w obszarze przemysłów kultury i kreatywnych od lat systematycznie rośnie i po krótkim spowolnieniu tego trendu, szczególnie w okresie pandemii Covid-19, w 2021 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów w przemysłach kultury i kreatywnych (o 8,8% w porównaniu z 2020 r.). W 2021 r. w Polsce działalność prowadziło 135,0 tys. przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. Najwięcej podmiotów działało w obszarze *Sztuk wizualnych* (26,3%), z czego niemal połowa (49,1%) prowadziła działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, a ponad jedna trzecia (37,7%) zajmowała się działalnością fotograficzną. Duży udział w strukturze podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych miały również dziedziny: *Reklama* (24,0%) oraz *Architektura* (16,0%).

Większość podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (do 9 osób pracujących) – 99,2% ogółu podmiotów (najmniej – 96,6% – w obszarze *Bibliotek i archiwów*). Duże przedsiębiorstwa (powyżej 249 osób pracujących) funkcjonowały przede wszystkim w dziedzinach: *Książki i prasa*, *Sztuki audiowizualne i multimedia* oraz *Reklama* (stanowiły łącznie 91,5% ogólnej liczby dużych przedsiębiorstw). Najwięcej średnich podmiotów (50-249 pracujących) działało w obszarze *Reklama* (35,0% ogólnej liczby średnich podmiotów). Wśród małych przedsiębiorstw (10-49 pracujących) działalność prowadziły głównie podmioty zaklasyfikowane do dziedzin: *Reklama*, *Architektura* oraz *Książki i prasa* (71,8% ogólnej liczby małych przedsiębiorstw). Z kolei 66,4% wszystkich mikroprzedsiębiorstw (do 9 pracujących) prowadziło działalność w dziedzinach: *Sztuki wizualne*, *Reklama* oraz *Architektura*.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r. w przedsiębiorstwach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych pracowało 257,3 tys. osób (tj. o 14,8 tys. osób więcej niż w 2020 r.), co stanowiło 2,5% ogólnej liczby pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych. Wzrósł odsetek osób pracujących w mikroprzedsiębiorstwach (75,8% wszystkich pracujących w przemysłach kultury i kreatywnych w 2021 r. wobec 73,8% w 2020 r.). Zmniejszył się odsetek osób pracujących w dużych przedsiębiorstwach (10,6% w 2021 r. wobec 11,7% w 2020 r.), średnich (6,7% wobec 7,1% w 2020 r.) oraz małych (7,0% wobec 7,4%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na jedną osobę zatrudnioną w przedsiębiorstwach niefinansowych wzrosło w porównaniu z 2020 r. średnio o 539 zł. W podmiotach należących do przemysłów kultury i kreatywnych wzrost zanotowano we wszystkich klasach wielkości podmiotu. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto było w ich przypadku wyższe niż w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem i to niezależnie od klasy wielkości podmiotu – miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w przemysłach kultury i kreatywnych wyniosło 6 927 zł (o 592 zł więcej niż w 2020 r.) wobec 5 933 zł (o 539 zł więcej niż w 2020 r.) w przedsiębiorstwach niefinansowych. Różnica pomiędzy przeciętnymi wynagrodzeniami w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych ogółem a przeciętnymi wynagrodzeniami w przemysłach kultury i kreatywnych była największa w przypadku dużych przedsiębiorstw (3 038 zł). Różnica w przypadku średnich przedsiębiorstw wynosiła 2 825 zł, małych 1 944 zł. W najliczniejszej grupie mikroprzedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego wyniosło 4 185 zł (wzrost o 438 zł w stosunku do 2020 r.) wobec 3 845 zł w mikroprzedsiębiorstwach niefinansowych ogółem. Udział wynagrodzeń brutto w kosztach ogółem w przypadku przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 10,7% (8,8% w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem).

Tabl. 44. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego (w zł) w 2021 r.
Table 44. Gross monthly wages and salaries per paid employee in 2021 (in PLN)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa niefinansowe Non-financial enterprises	Przemysły kultury i kreatywne Cultural and creative industries
Ogółem Total	5 933	6 927
mikroprzedsiębiorstwa micro-enterprises	3 845	4 185
małe przedsiębiorstwa small enterprises	5 490	7 434
średnie przedsiębiorstwa medium enterprises	6 336	9 161
duże przedsiębiorstwa large enterprises	6 902	9 940

Wartość dodana wytworzona przez przemysły kultury i kreatywne w 2021 r. wyniosła 25,4 mld zł (o 0,7 mld zł więcej niż w 2020 r.), co stanowiło 1,8% wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe. O ile w 2020 r. wartość dodana zmniejszyła się (o 8,0%) w stosunku do wcześniejszego roku, o tyle w 2021 r. zaobserwowano wzrost wartości dodanej, nie na tyle jednak wysoki by wrócić do poziomu sprzed pandemii (w 2019 r. przedsiębiorstwa kultury i kreatywne wytworzyły wartość dodaną w wysokości 26,9 mld zł, tj. 2,1% wartości dodanej wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych). Niemal połowę wartości dodanej dostarczyły mikroprzedsiębiorstwa – 11,7 mld zł. W przypadku dużych przedsiębiorstw było to 7,0 mld zł, a małych i średnich – odpowiednio 3,1 mld zł i 3,6 mld zł. W przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo wartość dodana przemysłów kultury i kreatywnych ogółem była 3,3 razy niższa niż wartość dodana przypadająca na jedno przedsiębiorstwo niefinansowe.

Średnio jedno przedsiębiorstwo zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych wytworzyło wartość dodaną w wysokości 188,4 tys. zł. Było to o 10,6 tys. zł mniej niż w roku poprzednim, za co odpowiadał relatywnie duży spadek wartości dodanej wytworzonej przez duże przedsiębiorstwa (średnio na jedno przedsiębiorstwo o 80,5 mln mniej niż w 2020 r.). W przypadku pozostałych klas wielkości podmiotów zanotowano wzrost tworzonej wartości dodanej w przeliczeniu na jeden podmiot. W przypadku mikroprzedsiębiorstw wartość dodana wynosiła średnio 87,3 tys. zł (o 14,9 tys. więcej niż w 2020 r.), a jedno małe i jedno średnie przedsiębiorstwo wytworzyło odpowiednio wartość dodaną w wysokości 3,6 mln zł i 20,4 mln zł (o 0,8 mln i 1,8 mln więcej niż w 2020 r.).

W porównaniu z 2020 r. zarówno koszty ogółem, jak i przychody ogółem w podmiotach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wzrosły odpowiednio o: 6,3 mld zł oraz 4,8 mld zł. Niezależnie od wielkości podmiotu przychody przewyższały koszty, a nadwyżka przychodów ogółem nad kosztami ogółem wzrosła z 11,8 mld zł w 2020 r. do 13,4 mld zł w 2021 r. Relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem była korzystniejsza w przypadku podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych niż w przypadku przedsiębiorstw niefinansowych ogółem (85,3% wobec 90,9%). Można więc uznać, że działalność o charakterze kulturalnym i kreatywnym pozostawała mniej kosztochłonna. W przeliczeniu na jeden podmiot koszty ogółem w 2021 r. wynosiły średnio 573,7 tys. zł, a przychody ogółem – 672,7 tys. zł.

Po raz kolejny zanotowano wzrost wartości eksportu dóbr kulturalnych i kreatywnych w stosunku do lat poprzednich. W porównaniu z 2020 r. wzrosła ona o 6,3% osiągając wartość 18 055,6 mln zł. Równocześnie wzrosła wartość importu tych dóbr (o 16,7%) i utrzymane zostało dodatnie saldo handlu zagranicznego dobrami kulturalnymi i kreatywnymi (w kwocie 5 461,8 mln zł). Na dodatnie saldo całego obrotu dobrami kulturalnymi i kreatywnymi wpłynęło m.in. wysokie dodatnie saldo obrotu w dziedzinie *Książki i prasa* (4 992,9 mln zł) oraz *Reklama* (1 077,2 mln zł). Największe ujemne saldo obrotu odnotowano natomiast w obszarze *Sztuk audiowizualnych i multimedialnych* (-374,7 mln zł). To zupełnie inne wyniki niż w 2020 r., gdzie ta ostatnia dziedzina nie tylko notowała najwyższe kwoty sprzedaży, ale także wykazała dodatnie saldo obrotu zagranicznego. Wysokie ujemne saldo zanotowano także w obszarze *Sztuk performatywnych* (-121,8 mln zł) i *Dziedzictwa kulturowego* (-228,7 mln zł). W tym ostatnim przypadku różnica między importem a eksportem wzrosła w stosunku do poprzedniego roku o 139,6 mln zł. Największe obroty zarówno w zakresie eksportu jak i importu dóbr kulturalnych i kreatywnych odnotowano w obszarze *Książki i prasa* oraz *Sztuki audiowizualne i multimedia*.

W 2021 r. utrzymane zostało ujemne saldo obrotów usługami kulturalnymi i kreatywnymi, które zaobserwowano po raz pierwszy w roku poprzednim. Wyniosło ono -1 429,0 mln zł. Dziedzinami, w których zanotowano dodatnie saldo usług były: *Reklama* (1 212,7 mln zł), *Architektura* (95,2 mln zł) i *Dziedzictwo kulturowe* (15,8 mln zł). Najwyższe ujemne saldo usług zanotowano w dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (-2 013,5 mln zł), gdzie import przewyższał eksport ponad 2,7 razy. Najwyższą wartość eksportu usług kulturalnych i kreatywnych odnotowano w dziedzinie *Reklama* (10 835,7 mln zł), znacząco przewyższającą kolejne dziedziny: *Sztuki audiowizualne i multimedia* (1 163,9 mln zł) i *Dziedzictwo kulturowe* (318,7 mln zł). Najwyższą wartość importu odnotowano w dziedzinie *Reklama* (9 623,0 mln zł) – znacznie większą niż w kolejnej dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (3 177,4 mln zł).

W strukturze handlu zagranicznego Polski obroty dobrami kulturalnymi i kreatywnymi w ostatnich latach nie były znaczącą pozycją. Udział dóbr kulturalnych i kreatywnych w eksporcie dóbr w 2021 r. wyniósł 1,4% (spadek o 0,2 p. proc.), natomiast w imporcie – 1,0% (spadek o 0,1 p. proc.). Udział usług kulturalnych i kreatywnych w handlu usługami był nieco wyższy i wynosił odpowiednio 4,1% i 7,5% dla eksportu i importu. Tu również odnotowano spadek udziału w eksporcie o 0,3 p. proc. oraz wzrost udziału w imporcie o (0,2 p. proc.).

Odbiorcami polskich dóbr kulturalnych i kreatywnych były przede wszystkim kraje rozwinięte, szczególnie kraje strefy euro (76,8% wartości eksportu). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku importu dóbr, gdzie główne obroty były realizowane z krajami rozwiniętymi, choć w mniejszym stopniu, niż w przypadku eksportu. Na kraje UE przypadało 53,4% (wzrost o około 10 p. proc.) wartości importu, a na samą strefę euro – 49,6% (wzrost o około 10 p. proc.). Struktura geograficzna handlu usługami kulturalnymi i kreatywnymi była podobna. Większość usług była eksportowana i importowana do i z krajów rozwiniętych gospodarczo (odpowiednio 94,7% i 95,6%), z czego ponad połowa do i z krajów strefy euro.

Tabl. 45. Handel międzynarodowy dobrami i usługami kulturalnymi i kreatywnymi według dziedzin kultury w 2021 r. (mln zł)

Table 45. Foreign trade turnover in cultural and creative goods and services according to cultural domains in 2021 (PLN millions)

Wyszczególnienie Specification	Dobra kulturalne i kreatywne Cultural and creative goods			Usługi kulturalne i kreatywne Cultural and creative services		
	eksport export	import import	saldo balance	eksport export	import import	saldo balance
Ogółem Total	18 055,6	12 593,8	5461,8	12 855,3	14 284,3	-1 429
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	57,8	286,5	-228,7	318,7	303,0	15,7
Książki i prasa Books and press	8 136,5	3 143,6	4 992,9	136,1	705,8	-569,7
Sztuki wizualne Visual arts	312,4	186,9	125,5	-	-	-
Architektura Architecture	2,2	8,7	-6,5	238,9	143,7	95,2
Sztuki performatywne Performing arts	241,6	363,4	-121,8	162,0	331,5	-169,5
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual and multimedia arts	7 986,1	8 360,8	-374,7	1 163,9	3 177,4	-2 013,5
Reklama Advertising	1 318,3	241,1	1 077,2	10 835,7	9 623,0	1 212,7
Rękodzieło artystyczne Art craft	0,8	2,8	-2,1	-	-	-

13.3. Satelitarny rachunek kultury w 2018 r.

13.3. Culture satellite account for 2018

Satelitarny rachunek kultury to metodologia pozwalająca na oszacowanie wkładu kultury w gospodarkę narodową. Obszar kultury obejmuje działalność samorządowych i państwowych instytucji kultury, organizacji pozarządowych działających w sferze kultury oraz firm zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. Dane na ten temat nie są bezpośrednio prezentowane w systemie rachunków narodowych, dlatego też satelitarne rachunki stanowią rozwinięcie lub modyfikację tablic i rachunków wprowadzonych przez Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010)⁵⁶. Obszar kultury w schema-

⁵⁶ ESA to międzynarodowy standard metodologiczny i rachunkowy wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r., opracowany w celu szczegółowego opisu gospodarki, jej składowych oraz relacji z innymi gospodarkami. W ramach tego standardu wyliczane i publikowane są kluczowe wskaźniki ekonomiczne, określające rozmiary produkcji takie jak PKB czy wartość dodana brutto.

cie podstawowym rachunków narodowych nie jest łatwy do wyodrębnienia. Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007) wyszczególnia wprawdzie kulturę, ale grupuje ją łącznie z rekreacją i sportem w sekcji R *Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*. Działalność kulturalna występuje jednak również w innych sekcjach gospodarki narodowej, ale w schemacie podstawowym rachunków nie jest włączana w obszar kultury (np. działalność wydawnicza z sekcji J *Informacja i komunikacja*). Satelitarny rachunek kultury modyfikuje dotychczasowe podejście, ujmując obszar kultury jako odrębną całość o znacznie rozszerzonej definicji w stosunku do jej dotychczasowego ujęcia w PKD⁵⁷.

Satelitarny rachunek kultury koncentruje się na określeniu rzeczywistej, ekonomicznej roli kultury w gospodarce narodowej Polski poprzez przedstawienie udziału obszaru kultury oraz tworzących go dziedzin w Produkcie Krajowym Brutto (PKB). Pozwala zatem na udzielenie odpowiedzi na pytanie, na ile nakłady ponoszone na obszar kultury znajdują odzwierciedlenie w ekonomicznych efektach oddziaływania kultury, które dają się określić i statystycznie zmierzyć. Dzięki zastosowaniu identycznego schematu oraz pojęć, jak w rachunkach narodowych, satelitarny rachunek kultury można także porównać z dotychczasowym sposobem ujmowania kultury w rachunkach narodowych. Źródła danych wykorzystywane do wyliczenia głównych transakcji rachunku są obszerne i dostępne do celów analitycznych z pewnym opóźnieniem⁵⁸. Stąd niniejsze wyliczenia rachunku dotyczą 2018 r.

Udział obszaru kultury w gospodarce narodowej Polski najlepiej przybliży wartość dodana brutto⁵⁹ wygenerowana przez szeroko rozumiany obszar kultury w relacji do wartości dodanej brutto całej gospodarki. W 2018 r. wyniosła ona 52 909,0 mln zł (o 1 786,5 mln zł więcej niż w 2017 r.), co stanowiło 2,8% wartości dodanej brutto całej gospodarki (o 0,1 p. proc. mniej niż w poprzednim roku).

Satelitarny rachunek kultury pozwala na przyjrzenie się obszarowi kultury także z perspektywy dziedzin kultury, które się na niego składają⁶⁰. Jeśli przyjrzymy się strukturze tworzenia wartości dodanej brutto w obszarze kultury okaże się, że największy udział miały tu, tak jak w 2017 r., podmioty zaliczane do dziedziny *Reklama* (20,9%, wartości dodanej obszaru kultury, tj. o 1,6 p. proc. mniej niż w 2017 r.). Znaczący udział miały także *Sztuki audiowizualne i multimedia* (wzrost o 1,3 p. proc. do 17,3%) oraz *Książki i prasa* (13,8%, tj. o 0,5 p. proc. mniej niż w 2017 r.). Najmniejszy był udział dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,5%). W porównaniu z 2017 r. wartość dodana brutto najbardziej wzrosła w przypadku *Sztuk wizualnych* (o 12,2%), a najbardziej zmniejszyła się w dziedzinie *Zarządzanie i administracja kulturą* (o 20,0%). Do obszaru *Reklama* zaliczamy działalność związaną z prowadzeniem kampanii reklamowych (tj. działalność agencji reklamowych) ujętą w klasie 73.11 PKD. W skład dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* wchodzi m.in. wiele podmiotów prowadzących działalność w dziale 59 PKD, których działalność związana jest z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych. Do tej dziedziny należą także podmioty zajmujące się nadawaniem programów radiofonicznych i telewizyjnych (zarejestrowane w dziale 60 PKD) oraz podmioty zajmujące się działalnością wydawniczą w zakresie gier komputerowych (część działu 58 PKD). Dziedzina *Książki i prasa* reprezentowana jest w rachunku głównie przez podmioty z działu 58 PKD, zajmujące się wydawaniem książek i periodyków oraz pozostałą działalnością wydawniczą, z wyłączeniem podmiotów zajmujących się wydawaniem oprogramowania. Należą tutaj także podmioty, których działalność związana jest z tłumaczeniami oraz działalnością agencji informacyjnych dostarczających informacje, zdjęcia i reportaże dla mediów (część działu 63 PKD), jak również podmioty zajmujące się sprzedażą książek czy gazet. Dziedzina *Zarządzanie i administracja kulturą* obejmuje przede wszystkim część podmiotów zarejestrowanych w dziale 84 PKD zajmujących się kierowaniem podstawowymi rodzajami działalności publicznej oraz związanej z kulturą, a także część podmiotów działu 94 PKD, w ramach którego rejestrowane są organizacje członkowskie. W satelitarnym rachunku kultury ujęte są tutaj m.in. dane Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków czy Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

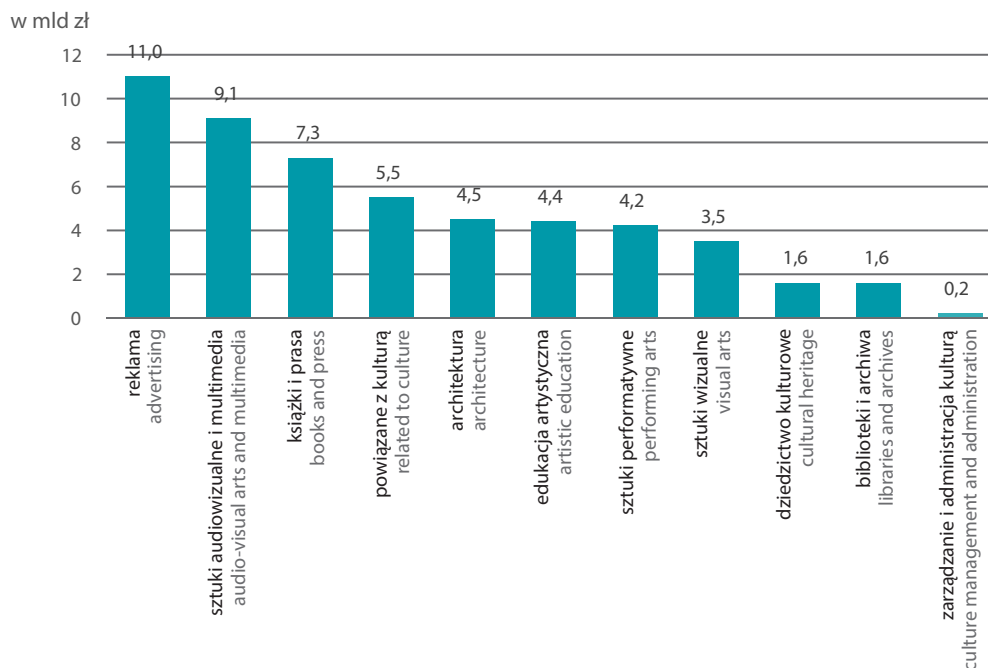
⁵⁷ W jego skład wchodzi następujące klasy PKD: 18.11; 18.12; 18.20; 32.20; 47.61; 47.62; 47.63; 58.11; 58.13; 58.14; 58.21; 59.11; 59.12; 59.13; 59.14; 59.20; 60.10; 60.20; 63.91; 71.11; 73.11; 74.10; 74.20; 74.30; 77.22; 90.01; 90.02; 90.03; 90.04; 91.01; 91.02; 91.03 oraz w zakresie danych dotyczących sektora instytucji rządowych i samorządowych części klas: 84.11; 84.12; 84.25; 94.12, a w zakresie edukacji artystycznej części klas: 85.10; 85.20; 85.31; 85.32; 85.41; 85.52; 85.59 oraz 85.60.

⁵⁸ Szczegółowe informacje na temat źródeł danych wykorzystywanych do obliczeń oraz przyjętych rozwiązań metodologicznych zawiera Raport z pracy metodologicznej 3.128 Satelitarny rachunek kultury, który dostępny jest na stronie internetowej GUS.

⁵⁹ Wartość dodana brutto wypracowana przez obszar kultury stanowi wartość produktów wytworzonych przez podmioty należące do obszaru kultury, pomniejszoną o zużycie pośrednie, poniesione w związku z ich wytworzeniem.

⁶⁰ Dziedziny kultury: *Dziedzictwo kulturowe, Biblioteki i archiwa, Książki i prasa, Sztuki wizualne, Sztuki performatywne, Sztuki audiowizualne i multimedia, Architektura, Reklama, Edukacja artystyczna, Zarządzanie i administracja kulturą oraz Powiązane z kulturą.*

Wykres 56. Wartość dodana brutto obszaru kultury według dziedzin kultury w 2018 r.
Chart 56. Gross value added in the area of culture by cultural domains in 2018

Porównanie obszaru kultury z pozostałymi sektorami gospodarki narodowej z uwzględnieniem klasyfikacji PKD⁶¹ pokazuje rzeczywistą rolę obszaru kultury w gospodarce narodowej, a zatem wkład obszaru kultury w tworzenie PKB Polski. Podmioty działające w klasach PKD zaliczanych do kultury w 2018 r. wytworzyły nieco więcej (0,1 p. proc.) wartości dodanej niż podmioty zaliczane do sekcji A grupującej podmioty sektora rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz więcej (o 1,1 p.proc.) niż podmioty zaliczane do sekcji B – górnictwo i wydobywanie.

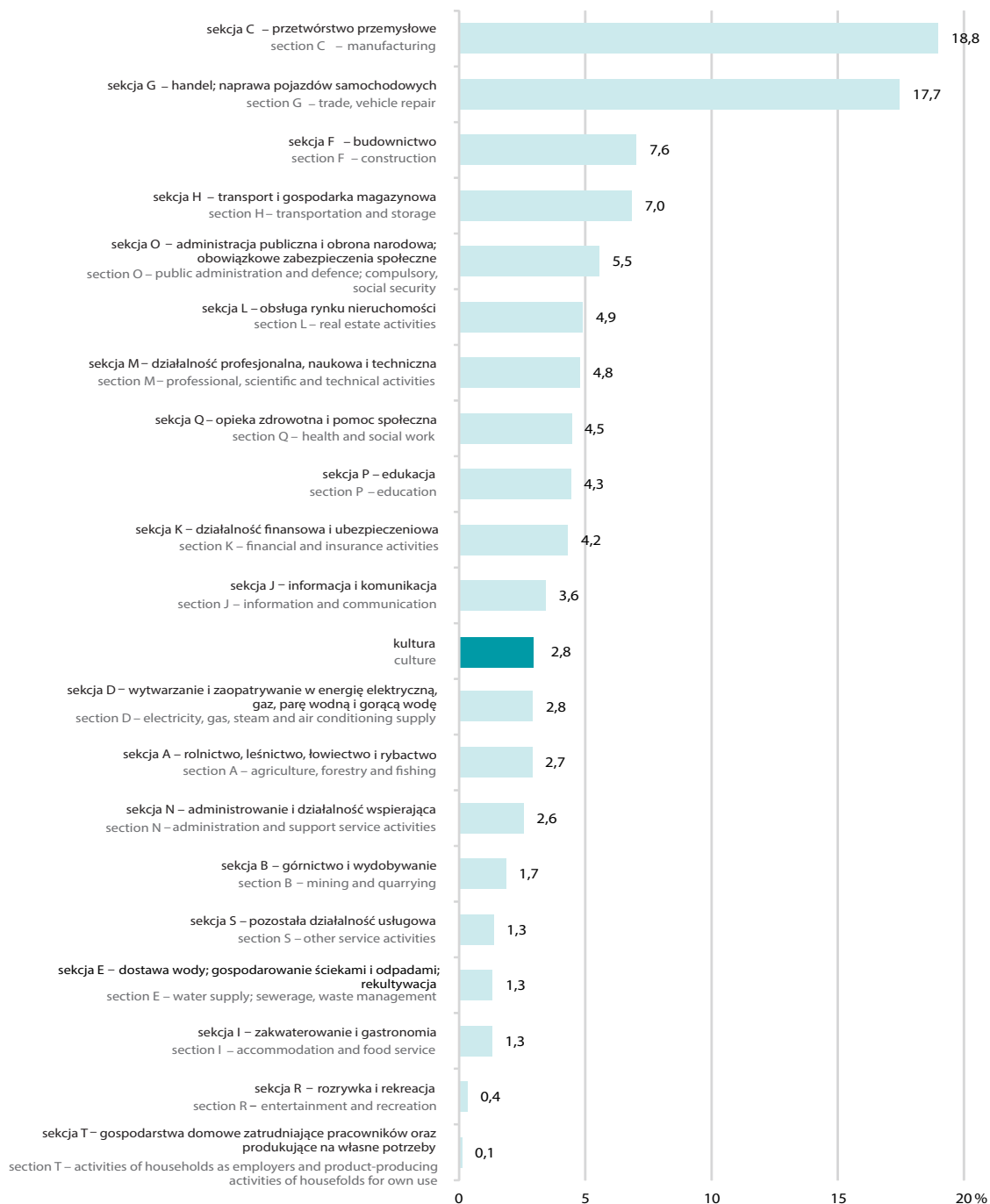
Wyliczenie udziału obszaru kultury w PKB Polski jest ostatnim etapem działań w ramach opracowania satelitarnego rachunku kultury. Wcześniej obliczana jest wartość wytworzonych produktów i usług kulturalnych (tzw. produkcja globalna), a także wartość wyrobów i usług zużytych w procesie tworzenia owych produktów i usług (tzw. zużycie pośrednie). Porównanie obu wielkości pokazuje wartość dodaną tworzoną przez obszar kultury, która po uwzględnieniu salda podatków od produktów i dotacji do produktów daje nam udział w PKB.

W 2018 r. wartość produkcji globalnej obszaru kultury wyniosła 124 847,7 mln zł, tj. o 9 878,1 mln zł więcej niż w 2017 r. Ponad połowę jej wartości (73 502,1 mln zł) stanowiła produkcja trzech dziedzin: *Reklama* (28,0% łącznej wielkości produkcji), *Sztuki audiowizualne i multimedia* (19,1%) oraz *Powiązane z kulturą* (11,8%). Ostatnia dziedzina obejmuje przede wszystkim działalność podmiotów zarejestrowanych w dziale 18 PKD, związanych z drukowaniem oraz reprodukcją zapisanych nośników cyfrowych. Istotną była też dziedzina *Książki i prasa*, której udział w produkcji globalnej wyniósł 11,5%. Najmniejszy wkład w produkcję globalną obszaru kultury miały podmioty z dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,5%). W porównaniu z 2017 r. najbardziej zwiększyła się wartość produkcji globalnej w przypadku dziedziny *Sztuki wizualne* (o 19,0%), a zmniejszyła się w przypadku dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (o 15,1%).

⁶¹ W celu prezentacji danych w układzie sekcji PKD konieczne było wyłączenie z niektórych sekcji gospodarki narodowej poszczególnych klas PKD, które zostały uwzględnione w wyliczeniach dla obszaru kultury. Obszar kultury obejmuje następujące klasy PKD: 18.11; 18.12; 18.20; 32.20; 47.61; 47.62; 47.63; 58.11; 58.13; 58.14; 58.21; 59.11; 59.12; 59.13; 59.14; 59.20; 60.10; 60.20; 63.91; 71.11; 73.11; 74.10; 74.20; 74.30; 77.22; 90.01; 90.02; 90.03; 90.04; 91.01; 91.02; 91.03 oraz w zakresie danych dotyczących sektora instytucji rządowych i samorządowych części klas: 84.11; 84.12; 84.25, 94.12, a w zakresie edukacji artystycznej części klas: 85.10; 85.20; 85.31; 85.32; 85.41; 85.42; 85.52; 85.59; 85.60.

Wykres 57. Udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej brutto na tle poszczególnych sekcji PKD w 2018 r.

Chart 57. Share of the culture area in generating gross value added as compared to sections of national economy in 2018 (according to PKD 2007)

Wartość zużycia pośredniego⁶² wyniosła 71 938,8 mln zł (o 8 091,6 mln zł więcej niż w 2017 r.). Największą wartość zużycia zaobserwowano w przypadku dziedziny *Reklama* (23 902,8 mln zł). Kolejnymi dziedzinami, dla których wartość produktów i usług zużytych w procesie produkcji była znacząca były odpowiednio: *Sztuki audiowizualne i multimedia* (14 714,7 mln zł) oraz *Powiązane z kulturą* (9 244,1 mln zł). W przypadku dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* odnotowano najmniejszą wartość zużycia pośredniego (357,1 mln zł). W porównaniu do 2017 r. najbardziej zwiększyła się wartość zużycia pośredniego w przypadku dziedziny *Sztuki wizualne* (o 28,2%), a zmniejszyła się w przypadku dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (o 11,5%). Dziedzina *Sztuki wizualne* grupuje podmioty zajmujące się artystyczną i literacką działalnością twórczą (część działu 90 PKD) oraz działalnością fotograficzną, a także w zakresie specjalistycznego projektowania (w ramach działu 74 PKD).

W 2018 r. koszty związane z zatrudnieniem⁶³ w obszarze kultury wyniosły 22 214,8 mln zł (o 1 574,9 mln zł więcej niż w 2017 r.). Niemal połowę wartości tych kosztów ogółem stanowią koszty poniesione w ramach dziedzin: *Reklama, Książka i prasa* oraz *Sztuki performatywne* (odpowiednio 3 308,9 mln zł, 3 073,3 mln zł i 2 942,5 mln zł). Dziedzina *Sztuki performatywne* obejmuje dużą grupę podmiotów zarejestrowanych w dziale 90 PKD zajmujących się wystawianiem przedstawień artystycznych, wspomagających wystawianie przedstawień artystycznych oraz prowadzących działalność obiektów kulturalnych, a także część podmiotów działu 32 zajmujących się produkcją instrumentów muzycznych. W kosztach związanych z zatrudnieniem wyraźny był także udział dziedzin: *Edukacja artystyczna, Sztuki audiowizualne i multimedia* oraz *Powiązane z kulturą* (wszystkie powyżej 2 500,0 mln zł). Dziedzina *Edukacja artystyczna* grupuje publiczne jak i prywatne podmioty, zarejestrowane w dziale 85 PKD, których przedmiotem działalności jest formalna edukacja artystyczna na wszystkich poziomach kształcenia, a także podmioty prowadzące różne formy pozaszkolnej edukacji artystycznej. Najniższą wartość w zakresie kosztów związanych z zatrudnieniem odnotowano w przypadku dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (239,3 mln zł, spadek o 21,5% w porównaniu do 2017 r.).

Nadwyżka operacyjna brutto⁶⁴ wyniosła w 2018 r. dla obszaru kultury 30 485,2 mln zł (o 356,7 mln zł więcej niż w 2017 r.). Najwyższy wynik w tym zakresie osiągnęły podmioty z dziedziny *Reklama* (7 698,7 mln zł). Znaczące wyniki dotyczą także dziedzin: *Sztuki audiowizualne i multimedia* (6 119,8 mln zł) oraz *Książki i prasa* (4 205,5 mln zł). Najmniejsze wartości nadwyżki odnotowano dla dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (11,7 mln zł). W porównaniu do 2017 r. największy wzrost odnotowano dla dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (o 18,7%). Istotny był także wzrost w przypadku *Edukacji artystycznej* (o 12,5%). Spadek nadwyżki operacyjnej brutto w porównaniu do 2017 r. odnotowano w przypadku sześciu dziedzin: *Reklama, Zarządzanie i administracja kulturą, Książki i prasa, Architektura, Powiązane z kulturą* oraz *Biblioteki i archiwa*, przy czym największy był on w przypadku dziedziny *Reklama* (o 8,5%), a najmniejszy – *Bibliotek i archiwów* (o 0,4%).

Dotacje związane z produkcją wyniosły w 2018 r. 749,5 mln zł i wzrosły niemal 3-krotnie w porównaniu z 2017 r. Najwyższe dotacje otrzymały podmioty z dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (55,8% wszystkich dotacji związanych z produkcją). Istotny udział w dotacjach miała także dziedzina *Edukacja artystyczna* (26,8%). Najmniejszą kwotę dotacji zaobserwowano w przypadku dziedziny *Biblioteki i archiwa* (0,3 mln zł). Wartość odnotowanych podatków związanych z produkcją w 2018 r. dla obszaru kultury wyniosła 958,5 mln zł i była większa niż w 2017 r. o 332,5 mln zł. Przy czym najwyższe podatki związane z produkcją odnotowano również w przypadku podmiotów z dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (60,0% wszystkich podatków związanych z produkcją), a najmniejsze – w przypadku podmiotów z dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,2%).

⁶² Zużycie pośrednie obejmuje wartość wyrobów i usług zużytych jako nakłady w procesie produkcji, wyłączając środki trwałe, których zużycie jest rejestrowane jako amortyzacja środków trwałych.

⁶³ Koszty te obejmują wynagrodzenia i inne koszty związane z zatrudnieniem oraz składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

⁶⁴ Nadwyżka operacyjna brutto stanowi różnicę pomiędzy wartością dodaną brutto a kosztami związanymi z zatrudnieniem i pozostałymi podatkami związanymi z produkcją pomniejszonymi o pozostałe dotacje związane z produkcją. Transakcja ta określa nadwyżkę powstającą w procesie produkcji przed uwzględnieniem dochodów z tytułu własności, a zatem wprost odpowiada dochodom uzyskanym z prowadzonej działalności gospodarczej.

Akumulacja brutto⁶⁵ w obszarze kultury wzrosła dwukrotnie w stosunku do 2017 r. i osiągnęła wartość 6 594,9 mln zł. Najwyższą wartość akumulacji brutto zanotowano w dziedzinie *Architektura* (3 996,7 mln zł, 2,5-krotny wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem). Znaczącą akumulację brutto odnotowano także w dziedzinie *Sztuki performatywne* (1 639,3 mln zł). Dziedzina ta obejmuje działalność związaną z wystawianiem przedstawień artystycznych oraz działalność obiektów kulturalnych, a także produkcję instrumentów muzycznych. Najniższą wartość akumulacji brutto obserwowano w dziedzinie *Reklama* (-14,1 mln zł) oraz *Powiązane z kulturą* (-12,2 mln zł).

Tabl. 46. Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2018 r.
Table 46. Main transactions in the satellite account of culture by cultural domains in 2018

Wyszczególnienie Specification	Produkcja globalna Gross output	Zużycie pośrednie Intermediate consumption	Wartość dodana brutto Value added, gross	Koszty związane z zatrudnieniem Compensation of employees	Pozostałe podatki związane z produkcją Other taxes on production	Pozostałe dotacje związane z produkcją Other subsidies on production	Nadwyżka operacyjna brutto Operating surplus, gross
	w mln zł in PLN millions						
Ogółem Total	124 847,7	71 938,8	52 909,0	22 214,8	958,5	749,5	30 485,2
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	3 296,0	1 725,9	1 570,1	1 170,3	33,7	0,6	366,7
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	2 418,9	850,0	1 568,9	1 368,9	16,4	0,3	183,8
Książki i prasa Books and press	14 411,9	7 102,3	7 309,6	3 073,3	46,1	15,3	4 205,5
Sztuki wizualne Visual arts	6 444,8	2 927,2	3 517,6	646,8	16,4	2,2	2 856,6
Sztuki performatywne Performing arts	8 677,8	4 459,9	4 217,9	2 942,5	117,6	1,5	1 159,4
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual arts and multimedia	23 844,9	14 714,7	9 130,2	2 853,3	575,6	418,5	6 119,8
Architektura Architecture	8 476,7	4 002,8	4 473,9	1 041,0	25,4	7,2	3 414,6
Reklama Advertising	34 944,4	23 902,8	11 041,6	3 308,9	60,0	26,0	7 698,7
Edukacja artystyczna Artistic education	7 020,2	2 651,8	4 368,5	2 704,7	30,1	201,0	1 834,6
Powiązane z kulturą Related to culture	14 712,7	9 244,1	5 468,6	2 865,8	34,9	65,8	2 633,7
Zarządzanie i administracja kulturą Culture management and administration	599,2	357,1	242,1	239,3	2,4	11,2	11,7

⁶⁵ Akumulacja brutto mierzy przyrost majątku, obejmującego nakłady na środki trwałe, przyrost rzeczowych środków obrotowych oraz nabywanie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości.

Tabl. 46. Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2018 r. (dok.)
Table 46. Main transactions in the satellite account of culture by cultural domains in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Spożycie Final consumption expenditures			Akumulacja brutto Gross capital formation	Import towarów i usług Imports of goods and services	Eksport towarów i usług Exports of goods and services
	przez gospodarstwa domowe by households	przez instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych by non-profit institutions	przez instytucje rządowe i samorządowe by general government			
	w mln zł in PLN millions					
Ogółem Total	37 779,9	1 355,2	13 194,6	6 594,9	20 367,6	25 467,2
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	2 130,8	327,9	179,8	-0,8	194,7	366,3
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	-	108,8	927,8	-0,3	-	-
Książki i prasa Books and press	6 487,6	34,1	1 073,0	299,9	2 553,0	5 959,8
Sztuki wizualne Visual arts	1 048,6	55,9	82,5	0,4	58,9	57,0
Sztuki performatywne Performing arts	3 373,1	397,1	7 805,2	1 639,3	716,3	269,8
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual arts and multimedia	21 927,5	3,6	337,6	684,0	11 058,8	8 286,4
Architektura Architecture	-	-	207,6	3 996,7	155,6	183,9
Reklama Advertising	-	-	-	-14,1	5 603,6	10 202,5
Edukacja artystyczna Artistic education	955,9	184,2	2 509,3	1,1	-	-
Powiązane z kulturą Related to culture	1 856,5	4,5	71,8	-12,2	26,7	141,6
Zarządzanie i administracja kulturą Culture management and administration	-	239,1	-	0,7	-	-

W 2018 r. spożycie⁶⁶ wyniosło 52 329,8 mln zł (o 4 136,1 mln zł więcej niż w 2017 r.), z czego 72,2% dotyczyło gospodarstw domowych. W ich przypadku najwyższą wartość (58,0%) spożycia odnotowano w dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (21 927,5 mln zł, o około jedną trzecią więcej niż w 2017 r.). Na spożycie to składają się przede wszystkim wydatki gospodarstw domowych na opłaty radiowe i telewizyjne, a także sprzęt do odbioru i nagrywania oraz odtwarzania dźwięku.

⁶⁶ Spożycie obejmuje spożycie prywatne przez gospodarstwa domowe i instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych, jak również spożycie przez instytucje rządowe i samorządowe w celu zaspokojenia indywidualnych i zbiorowych potrzeb.

W ramach spożycia instytucji rządowych i samorządowych⁶⁷ (25,2% spożycia ogółem) największa wartość dotyczyła dziedziny *Sztuki performatywne* (7 805,2 mln zł). Wysokie spożycie odnotowano także dla *Edukacji artystycznej* (2 509,3 mln zł), a najmniejsze w dziedzinie *Powiązane z kulturą* – wartość ta wyniosła 71,8 mln zł). W przypadku instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych⁶⁸ spożycie związane z obszarem kultury wyniosło 1 355,2 mln zł. Najwyższą wartość spożycia odnotowano w dziedzinie *Sztuki performatywne* (397,1 mln zł), a najmniejszą w obszarze *Sztuki audiowizualne i multimedia* (3,6 mln zł).

⁶⁷ Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych obejmuje wartość wyrobów i usług wytworzonych przez ten sektor, a także wydatki poniesione przez instytucje należące do tego sektora na wyroby i usługi wytwarzane przez producentów rynkowych, które są dostarczane gospodarstwom domowym bez żadnego przekształcenia – jako transfery socjalne w naturze. W praktyce są to zatem w większości wydatki, jakie ponosi budżet państwa oraz samorządy w związku z dostarczaniem usług, jakie świadczą instytucje kultury oraz podmioty edukacji artystycznej.

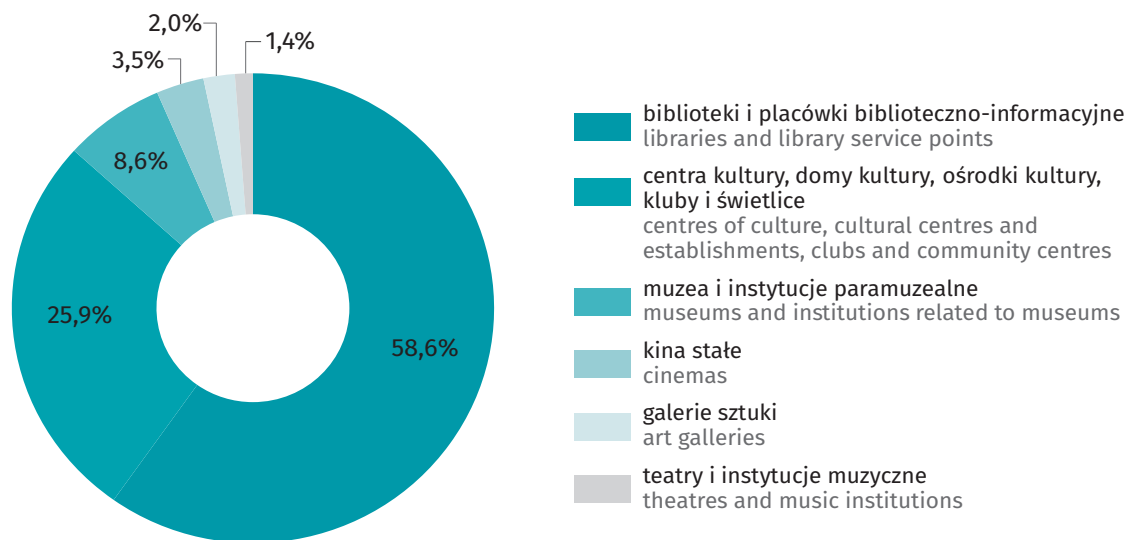
⁶⁸ Spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje sumę wartości wyrobów i usług wytworzonych przez instytucje niekomercyjne, a także wartość transferów socjalnych przekazanych nieodpłatnie gospodarstwom domowym.

14. Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury

14. Territorial dissemination of entities conducting activity in the field of culture

Liczba podmiotów działających w obszarze kultury w 2022 r. wyniosła 15 284 i w porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się o 0,3%. Najliczniejszą grupę stanowiły biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne (58,6% ogólnej liczby podmiotów), a następnie centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice (25,9%).

Wykres 58. Struktura podmiotów działających w obszarze kultury w 2022 r.
Chart 58. The structure of entities operating in the field of culture in 2022

Niemal 1/3 wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury była skupiona w trzech województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim. W województwie mazowieckim zlokalizowanych było 12,2% ogólnej liczby podmiotów, w małopolskim 10,5%, a śląskim 9,6%.

W 2022 r. przeciętnie na jedno województwo przypadało 13 teatrów i instytucji muzycznych, 82 muzea (łącznie z oddziałami) i instytucje paramuzealne, 560 bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych, 19 galerii sztuki, 247 centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic oraz 33 kina stałe.

W rozmieszczeniu podmiotów działających w obszarze kultury w poszczególnych województwach widoczne są duże różnice. Województwa: mazowieckie, małopolskie i śląskie skupiały 44,7% ogólnej liczby teatrów i instytucji muzycznych oraz 33,4% bibliotek i placówek informacyjno-bibliotecznych. Ponad połowa galerii i salonów sztuki funkcjonowała w województwach: małopolskim, mazowieckim, śląskim i łódzkim, z czego najwięcej (18,7%) w województwie małopolskim. Pod względem największej liczby muzeów (łącznie z oddziałami) i instytucji paramuzealnych dominowały podobnie jak w latach poprzednich województwa mazowieckie i małopolskie (odpowiednio 13,5% i 12,3% ogółu). Ponad 1/3 centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic działała w województwach: małopolskim (10,9%), śląskim (8,7%), podkarpackim (8,6%) i zachodniopomorskim (8,3%). Najwięcej kin stałych zlokalizowanych było w województwie mazowieckim (15,6% ogólnej liczby kin stałych), a najmniej w podlaskim (2,4%).

Tabl. 47. Podmioty działające w obszarze kultury według województw w 2022 r.
 Table 47. Entities operating in the field of culture by voivodship in 2022

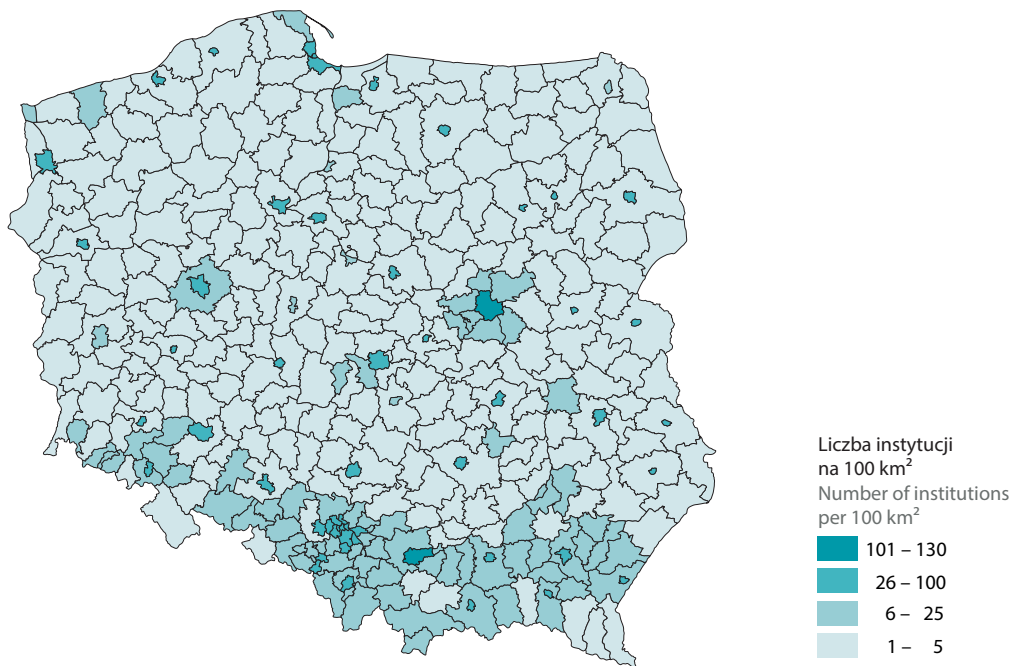
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Na 10 000 ludności Per 10 000 population	Na 100 km ² Per 100 km ²
POLSKA	15 284	4	5
Dolnośląskie	1 157	4	6
Kujawsko-pomorskie	741	4	4
Lubelskie	987	5	4
Lubuskie	372	4	3
Łódzkie	864	4	5
Małopolskie	1 605	5	11
Mazowieckie	1 864	3	5
Opolskie	570	6	6
Podkarpackie	1 171	6	7
Podlaskie	522	5	3
Pomorskie	841	4	5
Śląskie	1 466	3	12
Świętokrzyskie	476	4	4
Warmińsko-mazurskie	572	4	2
Wielkopolskie	1 264	4	4
Zachodniopomorskie	812	5	4

Podobnie jak w poprzednich latach najwięcej podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury zlokalizowanych na obszarze 10 km² było w miastach na prawach powiatu. Najwyższy wskaźnik niezmienne odnotowano w Warszawie (13 podmiotów na 10 km²), a niewiele mniejszy wskaźnik w Krakowie (12), Lublinie i Sopocie (po 10) oraz Zamościu (9).

W 2022 r. na jeden podmiot działający w obszarze kultury przypadało, tak samo jak w roku poprzednim, przeciętnie 2,5 tys. mieszkańców. Najniższą wartość wskaźnika zanotowano w województwie opolskim (1,7 tys. osób), natomiast najwyższą w mazowieckim i śląskim (3,0 tys. osób). Na poziomie miast na prawach powiatu najniższą wartość wskaźnika odnotowano w Opolu (1,8 tys. osób), w dalszej kolejności w Sopocie (1,9 tys.), Krakowie (2,0) oraz Gliwicach, Krośnie i Przemyślu (po 2,1 tys.). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Bytomiu (7,1 tys.), następnie w Grudziądzu (6,9 tys.), Gdyni (5,6 tys.), Sosnowcu (5,4 tys.) oraz Bydgoszczy (5,1 tys.). Wśród powiatów najniższy wskaźnik wystąpił w powiecie słupskim (0,8 tys. osób), natomiast najwyższy w powiecie gdańskim (5,2 tys.).

Najwięcej kin stałych oraz teatrów dramatycznych i lalkowych działało w Warszawie (37 kin stałych oraz 25 teatrów dramatycznych i lalkowych), a w dalszej kolejności w Krakowie (odpowiednio 12 i 15). Filharmonie zlokalizowane były w 24 miastach: Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Jeleniej Górze, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Łomży, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Słupsku, Szczecinie, Wałbrzychu, Warszawie, Wrocławiu, Zabrzu oraz w Zielonej Górze. Ponadto Filharmonia Podlaska jest częścią Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Sztuki w Białymstoku.

Mapa 25. Przestrzenne zróżnicowanie liczby podmiotów działających w obszarze kultury w 2022 r.
Map 25. Spatial differences in number of entities operating in the field of culture in 2022

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
1	Duszniki Zdrój – młyn papierniczy Paper mill in Duszniki Zdrój	dolnośląskie	20.09.2011 (Dz. U. Nr 217, poz. 1282)
2	Jawor – kościół ewangelicko-augsburski pw. Ducha Świętego zwany Kościołem Pokoju The Evangelical-Augsburg Church of the Holy Spirit called the Church of Peace in Jawor	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 673)
3	Kotlina Jeleniogórska – pałace i parki krajobrazowe Kotliny Jeleniogórskiej (11 zespołów): zespół pałacowo-parkowy w <u>Bukowcu</u> , zespół pałacowo-parkowy „Paulinum” w <u>Jeleniej Górze</u> , zespół pałacowo-parkowy Schaffgotschów w <u>Cieplicach</u> (Jelenia Góra), zespół pałacowo-parkowy w <u>Karpnikach</u> , willa „Dębowy Dwór” z parkiem w <u>Karpnikach</u> , zespół pałacowo-parkowy w <u>Ciszycy</u> (Kowary), zespół pałacowo-parkowy w <u>Łomnicy</u> , zespół pałacowo-parkowy w <u>Mysłakowicach</u> , zespół pałacowo-parkowy w <u>Staniszowie Górnym</u> , zespół pałacowo-parkowy w <u>Wojanowie</u> , zespół pałacowo-gospodarczy w <u>Wojanowie-Bobrowie</u> Jeleniogórska Valley – castles and landscape parks (11 complexes)	dolnośląskie	20.09.2011 (Dz. U. Nr 217, poz. 1283)
4	Krzyszów – zespół dawnego opactwa cystersów The complex of former Cistercian abbey in Krzyszów	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1057)
5	Legnickie Pole – pobenedyktyński zespół klasztorny The complex of former Benedictine monastery in Legnickie Pole	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1056)
6	Srebrna Góra – Twierdza Srebrnogórska, nowożytna warownia górska z XVIII wieku Fortress of Srebrna Góra	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1058)
7	Strzegom – kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła Strzegom – the church of St. Apostles Peter and Paul	dolnośląskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1241)
8	Świdnica – katedra pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika Cathedral of St. Stanislaus the Bishop and Martyr and St. Wenceslas the Martyr in Świdnica	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 655)
9	Świdnica – zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego pw. Świętej Trójcy zwanego Kościołem Pokoju The complex of the Evangelical-Augsburg’s Church of the Holy Trinity called the Church of Peace in Świdnica	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 672)
10	Trzebnica – zespół dawnego opactwa cysterek The complex of former Cistercian abbey in Trzebnica	dolnośląskie	04.07.2014 (Dz. U. poz. 957)
11	Wrocław – zespół historycznego centrum Historical Centre of Wrocław	dolnośląskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 425)
12	Wrocław – Hala Stulecia The Centennial Hall in Wrocław	dolnośląskie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 570)
13	Biskupin – rezerwat archeologiczny Archaeological reserve in Biskupin	kujawsko-pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 412)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
14	Chełmno – stare miasto Chełmno – the Old Town	kujawsko-pomorskie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 568)
15	Ciechocinek – zespół tężni i warzelni soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym A group of graduation towers and salt works with spa parks in Ciechocinek	kujawsko-pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2276)
16	Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły The complex of historic granaries, along with a panoramic view of the Vistula river in Grudziądz	kujawsko-pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2271)
17	Strzelno – zespół dawnego klasztoru Norbertanek The former Norbertine Monastery complex in Strzelno	kujawsko-pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 981)
18	Toruń – Stare i Nowe Miasto Toruń – the Old and New Town	kujawsko-pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 422)
19	Włocławek – katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Cathedral of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Włocławek	kujawsko-pomorskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2421)
20	Janów Podlaski – stadnina koni The Janów Podlaski Stud	lubelskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2250)
21	Kazimierz Dolny Kazimierz Dolny	lubelskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 417)
22	Kozłówka – zespół pałacowo-parkowy Palace and park complex in Kozłówka	lubelskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 573)
23	Lublin – historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny Lublin – the historical complex of town	lubelskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 574)
23	Puławy – zespół pałacowo-parkowy Puławy - palace and park complex	lubelskie	31.05.2021 (Dz. U. poz. 1019)
25	Zamość – historyczny zespół miasta w zasięgu obwarowań XIX wieku Historical Centre of Zamość	lubelskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 426)
26	Gościkowo-Paradyż – pocysterski zespół klasztorny Former Cistercian abbey complex in Gościkowo-Paradyż	lubuskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2256)
27	Kłępsk – kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny Church of the Visitation of the Blessed Virgin Mary in Kłępsk	lubuskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 688)
28	Łęknica – Park Mużakowski, park w stylu krajobrazowym Muskaer Park in Łęknica	lubuskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1059)
29	Żagań – poaugustiański zespół klasztorny The complex of former Augustinian monastery in Żagań	lubuskie	28.02.2011 (Dz. U. Nr 54, poz. 280)
30	Łowicz – Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Cathedral Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary (formerly Primate's Collegiate) in Łowicz	łódzkie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1239)
31	Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego Łódź – multicultural landscape of the industrial city	łódzkie	16.02.2015 (Dz. U. poz. 315)

Aneks 1

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
32	Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny The palace garden and the sentimental and romantic garden in Nieborów and Arkadia	łódzkie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2274)
33	Sulejów – zespół opactwa cystersów The complex of Cistercian Abbey in Sulejów	łódzkie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1242)
34	Tum – zespół archikolegiaty pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Aleksego Tum – archicollegiate of Blessed Virgin Mary and Saint Alexis	łódzkie	04.04.2022 (Dz. U. poz. 808)
35	Bochnia – kopalnia soli The Bochnia Salt Mine	małopolskie	26.09.2000 (Dz. U. Nr 83, poz. 938)
36	Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego The Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park in Kalwaria Zebrzydowska	małopolskie	30.10.2000 (Dz. U. Nr 98, poz. 1062)
37	Kraków – historyczny zespół miasta Kraków – the historical complex of town	małopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 418)
38	Kraków – Kopiec Kościuszki z otoczeniem The Kościusko Mound with surroundings in Kraków	małopolskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2267)
39	Nowy Wiśnicz – zespół architektoniczno-krajobrazowy The landscape and architectural historical complex in Nowy Wiśnicz	małopolskie	20.04.2020 (Dz. U. poz. 841)
40	Orawka – kościół pw. św. Jana Chrzciciela Orawka – the church of St. John the Baptist	małopolskie	08.04.2021 (Dz. U. poz. 719)
41	Raławice – teren historycznej Bitwy Raławickiej Historical battle area in Raławice	małopolskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1060)
42	Staniątki – opactwo św. Wojciecha Mniszek Benedyktynek St. Wojciech abbey of Benedictine nuns in Staniątki	małopolskie	20.04.2020 (Dz. U. poz. 840)
43	Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Klarisek The old-town complex with the monastery of the Poor Clares in Stary Sącz	małopolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2415)
44	Szalowa – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła The Parish Church of St. Michael the Archangel in Szalowa	małopolskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2251)
45	Tyniec – zespół opactwa benedyktynów Benedictine abbey complex in Tyniec	małopolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 667)
46	Wieliczka – kopalnia soli The Wieliczka Salt Mine	małopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 424)
47	Czerwińsk nad Wisłą – dawne opactwo Kanoników Regularnych Czerwińsk nad Wisłą – the former abbey of Canons Regular	mazowieckie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 767)
48	Płock – Wzgórze Tumskie Płock – Tumskie Hill	mazowieckie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 1003)
49	Pułtusk – kolegiata pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny The collegiate church of the Annunciation of the Blessed Virgin Mary in Pułtusk	mazowieckie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2462)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
50	Sulejówek – Milusin, zespół domu Marszałka Józefa Piłsudskiego Sulejówek - Milusin, the house of Marshal Józef Piłsudski	mazowieckie	13.08.2020 (Dz. U. poz. 1418)
51	Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem Warszawa – historical complex of Town with King's Route and Wilanów	mazowieckie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 423)
52	Warszawa – Zespół Stacji Filtrów Williama Lindleya William Lindley's Filter Station Complex in Warszawa	mazowieckie	04.01.2012 (Dz. U. Nr 12, poz. 64)
53	Warszawa – zespół zabytkowych cmentarzy wyznaniowych na Powązkach w Warszawie: rzymskokatolicki Cmentarz Powązkowski, zwany Starymi Powązkami; Cmentarz Żydowski; Cmentarz Ewangelicko-Augsburski; Cmentarz Ewangelicko-Reformowany; Muzułmański Cmentarz Kaukaski; Muzułmański Cmentarz Tatarski The complex of historic religious cemeteries in Powązki in Warszawa: Roman Catholic Powązki Cemetery, called Stare Powązki; Jewish Cemetery; Lutheran Cemetery; Evangelic-Reformed Cemetery; Caucasian Muslim cemetery; Tatar Muslim Cemetery	mazowieckie	03.07.2014 (Dz. U. poz. 956)
54	Żyrardów – XIX-wieczna Osada Fabryczna XIX century factory village in Żyrardów	mazowieckie	04.01.2012 (Dz. U. Nr 11, poz. 59)
55	Radom – zespół klasztorny Bernardynów Bernardyn's monastery complex in Radom	mazowieckie	15.03.2022 (Dz. U. poz. 632)
56	Warszawa – gmach dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Warsaw - The building of the former Ministry of Religious Denominations and Public Education	mazowieckie	28.06.2022 (Dz. U. poz. 1367)
57	Brzeg – Zamek Piastów Śląskich z renesansową bramą i kaplicą zamkową pw. św. Jadwigi – nekropolią Piastów The Silesian Piasts' Castle with a Renaissance gatehouse and a chateau chapel of St. Jadwiga – the necropolis of the Piasts dynasty in Brzeg	opolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 71)
58	Góra Św. Anny – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy Culture-natural landscape on Góra Św. Anny	opolskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1061)
59	Nysa – zespół kościoła farnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Dziewicy i Męczennicy Parish church complex of St. James Older the Apostle and St. Agnes – Virgin and Martyr – in Nysa	opolskie	28.02.2011 (Dz. U. Nr 54 poz. 279)
60	Olesno – kościół odpustowy pw. św. Anny The fair church of St. Anna in Olesno	opolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2420)
61	Ozimek – żelazny łańcuchowy most wiszący na rzece Mała Panew The chain bridge hanging over the Mała Panew River in Ozimek	opolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 675)
62	Paczków – zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji Paczków – Old Town complex with its medieval fortification system	opolskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1240)

Aneks 1

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
63	Małujowice – kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła Małujowice - Church of the Saint Jacob	opolskie	14.11.2022 (Dz. U. poz. 2390)
64	Bóbrka – najstarsza kopalnia ropy naftowej The oldest oil mine in Bóbrka	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 75)
65	Krasiczyn – zespół zamkowo-parkowy The Renaissance-mannerist castle and park in Krasiczyn	podkarpackie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 988)
66	Leżajsk – zespół klasztorny oo. Bernardynów The Benedictine monastery complex in Leżajsk	podkarpackie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 569)
67	Łańcut – zespół zamkowo-parkowy Łańcut – the castle and park complex	podkarpackie	25.08.2005 (Dz. U. Nr 167, poz. 1402)
68	Przemyśl – Twierdza Przemyśl Przemyśl Fortress in Przemyśl	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 159)
69	Przemyśl – zespół staromiejski The old-town complex in Przemyśl	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2419)
70	Radruż – zespół cerkiewny Orthodox church complex in Radruż	podkarpackie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2253)
71	Białystok – zespół kościoła pw. Chrystusa Króla i św. Rocha The church complex of Christ the King and St. Roch in Białystok	podlaskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 86)
72	Bohoniki i Kruszyniany – meczety i mizary Bohoniki and Kruszyniany – Mosques and Mizars	podlaskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1275)
73	Kanał Augustowski Augustowski Canal	podlaskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 572)
74	Tykocin – historyczny zespół miasta Tykocin – the historical complex of the city	podlaskie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 768)
75	Gdańsk – miasto w zasięgu obwarowań z XVII wieku Historical town in Gdańsk	pomorskie	08.09.1994 (Dz. U. Nr 50, poz. 415)
76	Gdańsk – pole bitwy na Westerplatte Battle field on Westerplatte in Gdańsk	pomorskie	22.08.2003 (M.P. Nr 148, poz. 1448)
77	Gdańsk-Oliwa – zespół pocystersko-katedralny The Post-Cistercian Complex in Gdansk-Oliwa	pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2277)
78	Gdańsk – Twierdza Wisłoujście Wisłoujście Fortress in Gdańsk	pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 1008)
79	Gdańsk – Stocznia Gdańska, miejsce narodzin Solidarności Gdańsk Shipyard, place of birth of Solidarity in Gdańsk	pomorskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2506)
80	Gdynia – historyczny układ urbanistyczny śródmieścia Gdynia – historical urban planning layout of the city centre	pomorskie	23.02.2015 (Dz. U. poz. 356)
81	Kwidzyn – zespół katedralno-zamkowy Cathedral and castle complex in Kwidzyn	pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 930)
82	Malbork – zespół zamku krzyżackiego The complex of the Castle of the Teutonic Order in Malbork	pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 420)
83	Pelplin – zespół pocystersko-katedralny Post-cistercian cathedral complex in Pelplin	pomorskie	23.04.2014 (Dz. U. poz. 614)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
84	Częstochowa – Jasna Góra, zespół klasztoru oo. Paulinów The Pauline monastery on Jasna Góra in Częstochowa	śląskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 413)
85	Gliwice – radiostacja Radiostation in Gliwice	śląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 654)
86	Katowice – Gmach Województwa i Sejmu Śląskiego oraz zespół katedralny Katowice – building of Śląskie Voivodship and Parliament and the cathedral complex	śląskie	20.10.2012 (Dz. U. poz. 1243) (wpis uchylony) 23.11.2017 (Dz. U. poz. 2252)
87	Katowice – osiedle robotnicze Nikiszowiec Workers' housing estate Nikiszowiec in Katowice	śląskie	14.01.2011 (Dz. U. Nr 20, poz. 101)
88	Pszczyna - zespół zamkowo-parkowy Pszczyna – castle and park complex	śląskie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 769)
89	Tarnowskie Góry – podziemia zabytkowej kopalni rud srebrnych oraz sztolni „Czarnego Pstrąga” The Tarnowskie Góry silver mine	śląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1062)
90	Zabrze – zespół zabytkowych kopalni węgla kamiennego The complex of historic coal mines in Zabrze	śląskie	14.07.2020 (Dz. U. poz. 1288)
91	Kielce – dawny pałac biskupów i katedra The former Palace of the Kraków Bishops and the cathedral in Kielce	świętokrzyskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2275)
92	Krzemionki k. Ostrowca Świętokrzyskiego – kopalnie krzemienia z okresu neolitu The flint mines from the Neolithic Age in Krzemionki near Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 419)
93	Oblęgorek – pałacyk Henryka Sienkiewicza wraz z zabytkowym parkiem i aleją lipową The palace of Henryk Sienkiewicz and the historic park with the lime alley in Oblęgorek	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 73)
94	Rytwiany – pokamedulski zespół klasztorny Pustelnia Złotego Lasu Golden Forest Hermitage in Rytwiany – post-Camaldolese monastery complex	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2413)
95	Sandomierz – historyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy The landscape and architectural historical complex in Sandomierz	świętokrzyskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2273)
96	Święty Krzyż – pobenedyktyński zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne na Łysej Górze Holy Cross – post-Benedictine monastery complex and pre-Christian stone embankment on the Łysa Góra	świętokrzyskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 663)
97	Ujazd – ruiny zamku Krzyżtopór The ruins of Krzyżtopór castle in Ujazd	świętokrzyskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 943)
98	Wąchock – zespół opactwa cystersów The Cistercian abbey complex in Wąchock	świętokrzyskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 674)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
99	Wiślica – zespół kolegiaty pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny wraz z reliktmami kościoła pw. św. Mikołaja oraz grodzisko The collegiate church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary together with the relics of the church of St. Nicholas and the fortified settlement in Wiślica	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2418)
100	Frombork – zespół katedralny The Cathedral complex of Frombork	warmińsko-mazurskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 414)
101	Grunwald – pole bitwy Historical battle area in Grunwald	warmińsko-mazurskie	17.09.2010 (Dz. U. Nr 184, poz. 1235)
102	Kanał Elbląski Elbląski Canal	warmińsko-mazurskie	14.01.2011 (Dz. U. Nr 20, poz. 100)
103	Lidzbark Warmiński – zamek biskupów warmińskich Castle of the Bishops of Warmia in Lidzbark Warmiński	warmińsko-mazurskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 944)
104	Święta Lipka – sanktuarium pielgrzymkowe Saint Lipka – pilgrimage sanctuary	warmińsko-mazurskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 961)
105	Stoczek Klasztorny – Sanktuarium Matki Pokoju Lady of Peace Sanctuary	warmińsko-mazurskie	19.12.2022 (Dz. U. poz. 2764)
106	Dobrzyca – zespół pałacowo-parkowy The palace and park complex in Dobrzyca	wielkopolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2493)
107	Gniezno – katedra pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha The Cathedral Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and St. Adalbert in Gniezno	wielkopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 416)
108	Gostyń – Głogówko – zespół klasztorny Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri The monastery complex of the Congregation of the Oratory of St. Filippo de Neri	wielkopolskie	26.02.2008 (Dz. U. Nr 52, poz. 306)
109	Koszuty – zespół dworsko-parkowy The mansion and park complex in Koszuty	wielkopolskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 977)
110	Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli The castle and park complex in Kórnik with the parish church – necropolis of owners	wielkopolskie	15.06.2011 (Dz. U. Nr 143, poz. 836)
111	Ląd – zespół dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie nad Wartą The complex of former Cistercian abbey in Ląd on Warta river	wielkopolskie	17.06.2009 (Dz. U. Nr 104, poz. 861)
112	Lubiń – zespół opactwa benedyktynów The complex of Benedictine abbey in Lubiń	wielkopolskie	09.12.2009 (Dz. U. Nr 214, poz. 1659)
113	Ostrów Lednicki – wyspa Ostrów Lednicki („Lednica Holm”)	wielkopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 421)
114	Poznań – historyczny zespół miasta Poznań – historical complex of Town	wielkopolskie	28.11.2008 (Dz. U. Nr 219, poz. 1401)
115	Rogalin – zespół pałacowo-parkowy z obszarem dawnego majątku ziemskiego Palace and park complex with an area of a former estate in Rogalin	wielkopolskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 929 ze zm.)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2022

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
116	Rydzyzna – założenie rezydencjonalno-urbanistyczne Rydzyzna – assumption of residential and urban planning	wielkopolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 662)
117	Kamień Pomorski – zespół katedralny The Cathedral complex in Kamień Pomorski	zachodniopomorskie	25.08.2005(Dz. U. Nr 167, poz. 1401)
118	Kołbacz – założenie dawnego klasztoru cystersów The assumption of the former Cistercian monastery in Kołbacz	zachodniopomorskie	03.07.2014 (Dz. U. poz. 955)
119	Stargard – zespół kościoła pw. Najświętszej Marii Panny Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne miasta The Church of the Blessed Virgin Mary Queen of the World complex and the medieval city walls in Stargard	zachodniopomorskie	17.09.2010 (Dz. U. Nr 184, poz. 1236)

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
Source: National Institute of Cultural Heritage.

Wpisy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO

Polish entries on the UNESCO World Heritage List

Lp. No.	Województwo Voivodship	Miejsca Światowego Dziedzictwa World Heritage sites	Wyszczególnienie Specification
1	dolnośląskie	Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy (wpis z 2001 r.) The Churches of Peace in Jawor and Świdnica	Kościół Pokoju pw. Ducha Świętego w Jaworze The Churches of Peace in the invocation of the Holy Spirit in Jawor Kościół Pokoju pw. Trójcy Świętej w Świdnicy The Churches of Peace in the invocation of the Holy Trinity in Świdnica.
2	dolnośląskie	Hala Stulecia we Wrocławiu (wpis z 2006 r.) Centennial Hall in Wrocław	
3	kujawsko-pomorskie	Miasto średniowieczne w Toruniu (wpis z 1997 r.) Medieval section of Toruń	
4	lubelskie	Stare miasto w Zamościu (wpis z 1992 r.) Old Town in Zamość	
5	lubuskie	Park Mużakowski/Muskauer Park (wpis z 2004 r.) Muskauer Park/Park Mużakowski	
6	małopolskie	Historyczne centrum Krakowa (wpis z 1978 r.) The historical centre of Kraków	
7	małopolskie	Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni (wpis z 1978 , rozszerzenie wpisu 2013 r.) Wieliczka and Bochnia Royal Salt Mines	
8	małopolskie	Auschwitz-Birkenau – Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945) (wpis z 1979 r.) Auschwitz-Birkenau – German Nazi Concentration and Extermination Camp (1940-1945)	
9	małopolskie	Kalwaria Zebrzydowska: manierystyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy (wpis z 1999 r.) Kalwaria Zebrzydowska: the Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park	
10	małopolskie podkarpackie	Kościoły drewniane południowej Małopolski (wpis z 2003 r.) Wooden churches of the Southern Małopolska (Lesser-Poland) region	kościół pw. św. Michała Archanioła w Binarowej Church of St. Michael the Archangel in Binarowa kościół pw. Wszystkich Świętych w Bliznem Church of All Saints in Blizne kościół pw. św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim Church of St. Michael the Archangel in Dębno Podhalańskie kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Haczowie Church of Assumption of the Virgin Mary in Haczów kościół pw. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej Church of St. Leonard in Lipnica Murowana kościół pw. św. Filipa i św. Jakuba w Sękowej Church of St. Philip and St Jacob in Sękowa
11	małopolskie podkarpackie	Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wpis z 2013 r.) Wooden Tserkvas of the Carpathian Region in Poland and Ukraine	Brunary Wyżne – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Brunary Wyżne Chotyniec – Cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy Tserkva of the Nativity of the Mother of God in Chotyniec

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
Source: National Institute of Cultural Heritage.

Obiekty polskie na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO (dok.)

Polish objects on the UNESCO World Heritage List (cont.)

Lp. No.	Województwo Voivodship	Miejsca Światowego Dziedzictwa World Heritage sites	Wyszczególnienie Specification
11	małopolskie podkarpackie	Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wpis z 2013 r.) Wooden Tserkvas of the Carpathian Region in Poland and Ukraine	Kwiatów – Cerkiew pw. św. Paraskiewy Tserkva of St. Paraskeva in Kwiatów Owczary – Cerkiew Opieki Bogurodzicy Tserkva of the Protection of the Mother of God in Owczary Powroźnik – Cerkiew pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła Tserkva of James, son of Alphaeus in Powroźnik Radruż – Cerkiew pw. św. Paraskiewy Tserkva of St. Paraskeva in Radruż Smolnik – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Smolnik Turzańsk – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Turzańsk
12	mazowieckie	Historyczne centrum Warszawy (wpis z 1980 r.) Historic Centre of Warsaw	
13	podlaskie	Puszcza Białowieża (wpis z 1979, 1992 i 2014 r.) Białowieża Forest	
14	pomorskie	Zamek krzyżacki w Malborku (wpis z 1997 r.) Castle of the Teutonic Order in Malbork	
15	śląskie	Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach (wpis z 2017 r.) Tarnowskie Góry Lead-Silver-Zinc Mine and its Underground Water Management System	
16	świętokrzyskie	Krzemionkowski region pradziejowego górnictwa krzemienia pasiastego (wpis z 2019 r.) Krzemionki Prehistoric Striped Flint Mining Region	
17	podkarpackie	Pradawne i pierwotne lasy bukowe w Karpatach i innych regionach Europy (wpis polskiego komponentu z 2011 r.) Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe	

Puszcza Białowieża, Park Mużakowski i Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat to przykłady miejsc dziedzictwa ponadnarodowego; obiekty te obecnie rozdzielone są granicami państwowymi - ujęte jako całość w ramach wpisów transgranicznych – jako polsko-białoruskie, polsko-niemieckie i polsko-ukraińskie.

The Białowieża Forest, Mużakowski Park and wooden tserkvas of the Carpathian Region are examples of transnational heritage sites; these sites are currently separated by national borders - included as a whole in transboundary entries - as Polish-Belarusian, Polish-German and Polish-Ukrainian.

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Source: National Institute of Cultural Heritage.

Polskie obiekty na Światowej Liście Programu UNESCO Pamięć Świata

Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

Polish documentary heritage included in the World Register of the UNESCO Memory of the World Programme

As of 31 December 2022

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Rok wpisu Year
1	De revolutionibus autograf dzieła Mikołaja Kopernika, w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	1999
2	Autografy Fryderyka Chopina, w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie i Towarzystwa im. Fryderyka Chopina (obecnie w Narodowym Instytucie Fryderyka Chopina) w Warszawie	1999
3	Archiwum Ringelbluma (podziemne archiwum getta warszawskiego), w zbiorach Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie	1999
4	Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku, w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2003
5	Tablice 21 Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980, w zbiorach Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku wraz z kolekcją dokumentacji pod nazwą „Narodziny Solidarności”, przechowywaną w Ośrodku KARTA w Warszawie	2003
6	Kodeks supraski (wpisano wspólny ze Słowenią i Rosją), polski fragment w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie	2007
7	Archiwum Komisji Edukacji Narodowej, zachowane części zespołu archiwalnego w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Fundacji Książąt Czartoryskich przy Muzeum Narodowym w Krakowie- Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie	2007
8	Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu, w zbiorach Stowarzyszenia Instytut Literacki "Kultura" z siedzibą w Maisons-Laffitte	2009
9	Archiwum Radziwiłłów i Księgozbiór Nieświeski (wpis wspólny Białorusi, Finlandii, Litwy, Polski, Rosji i Ukrainy), część polska w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2009
10	Archiwum Biura Odbudowy Stolicy, w zasobie Archiwum Państwowego w Warszawie	2011
11	Traktaty pokojowe zawarte od II poł. XV do końca XVIII w. między Rzeczpospolitą i Imperium Osmańskim, w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2013
12	Zbiory z XIX w. Towarzystwa Historyczno-Literackiego, Biblioteki Polskiej w Paryżu i Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu, w zbiorach Stowarzyszenia Biblioteki Polskiej w Paryżu	2013
13	Księga Henrykowska, w zasobie Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu	2015
14	Akta Braci Czeskich, główna część w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu, pozostała w zbiorach Biblioteki Kórnickiej i Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu	2015
15	Akt Unii Lubelskiej (wpis wspólny Białorusi, Litwy, Łotwy, Polski i Ukrainy), w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2017
16	Akta wywiadu radiowego z okresu Bitwy Warszawskiej 1920 r., w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego	2017
17	Raport Jürgena Stroopa dotyczący Holokaustu, w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej	2017

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata
National List of UNESCO Memory of the World Programme

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2021 2021 edition	
1	Przywilej chełmiński z 1 października 1251 r. - Archiwum Państwowe w Toruniu
2	Dokument Przemysła II z 15 sierpnia 1295 r. - Archiwum Diecezjalne w Pelplinie
3	Średniowieczne rotulusy z klasztoru premonstratensów na Ołbinie we Wrocławiu (1257, 1305-1370) - Archiwum Państwowe we Wrocławiu
4	Dokument króla Kazimierza Wielkiego dla biskupa ormiańskiego Grzegorza we Lwowie z 4 lutego 1367 r. - Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
5	Teki Górskiego – Biblioteka Narodowa w Warszawie
6	Trybunał Koronny Lubelski (1579-1811) - Archiwum Państwowe w Lublinie
7	Archiwum Ordynacji Zamojskiej ze Zwierzyńca (1581-1944) - Archiwum Państwowe w Lublinie
8	Mapa Księstwa Pszczyńskiego z 1636 r. - Archiwum Państwowe w Katowicach
9	5 unikatowych egzemplarzy dzieł Jana Heweliusza (1647-1690) - Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska
10	Rękopiśmienny atlas Mappy Hrabstwa Białskiego z 1781 r. - Towarzystwo Naukowe Płockie
11	Kolekcja utworów Fryderyka Chopina z lat 30. i 40. XIX w. - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego
12	Rękopis Ballady Juliusza Słowackiego (ok. 1834-1838) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
13	Rękopiśmienna spuścizna Juliusza Słowackiego (1835-1865) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
14	Kolekcja płyt gramofonowych Polskiego Radia z września 1939 r. - Archiwum Polskiego Radia S. A.
15	Rękopis zbioru wierszy Krzysztofa Kamila Baczyńskiego pt. „W żalu najczystszy”, 1942 - Biblioteka Narodowa w Warszawie
Edycja 2018 2018 edition	
1	Henryk Sienkiewicz” Trylogia”. Autografy powieści: „Ogniem i mieczem”, „Potop”, „Pan Wołodyjowski” (1882-1888) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
2	Dekret Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury - Archiwum Akt Nowych w Warszawie
3	Dokumenty Powstania Wielkopolskiego (1918-1919) - Archiwum Państwowe w Poznaniu, Muzeum Historii Miasta Poznania, Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu
4	Film „Polonia Restituta” z 1928 r. - Narodowe Archiwum Cyfrowe i FilMOTEKA Narodowa - Instytut Audiowizualny
5	Polska jednostka monetarna – Złoty. Zespół monet, ich prób oraz wzorów banknotów ([1919] 1924) – 28 lutego 1919 r. - Narodowy Bank Polski
6	Józef Pawlikowski, „Czy Polacy wybić się mogą na niepodległość?” – pierwodruk z 1800 r. - Biblioteka Narodowa w Warszawie
7	Stefan Żeromski, „Przedwiośnie” – rękopis oprawny, autograf (ok. 1921–1924) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
8	Towarzystwo Naukowe Krakowskie jako korzenie Polskiej Akademii Umiejętności 1815-1872-1918 – zespół dokumentów - Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie
9	Uchwała połączonych Izb Sejmowych w sprawie wprowadzenia kokardy narodowej z 7 lutego 1831 r. – Towarzystwo Historyczno-Literackie, Biblioteka Polska w Paryżu
10	Afisz „Rada Regencyjna do Narodu Polskiego!” z 11 listopada 1918 r. - Biblioteka Narodowa w Warszawie

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata (cd.)
National List of UNESCO Memory of the World Programme (cont.)

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2018 2018 edition	
11	Zespół akt Naczelny Komitet Narodowy (1914-1920) – Archiwum Narodowe w Krakowie
12	Dokumentacja Polskiej Organizacji Wojskowej (1914-1920) – Wojskowe Biuro Historyczne Centralne Archiwum Wojskowe
13	Akta Wydziału Narodowego Polskiego (1917-1918) – Muzeum Polskie w Ameryce, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze
14	Akta Adiutantury Generalnej Naczelnego Wodza (1918-1922) – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce
15	Atlas, mapa i rękopisy Eugeniusza Romera związane z jego działalnością w procesie kształtowania granic Polski (1916-1920) – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
16	Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze 18 marca 1921 r. - Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych
17	Akt pamiętkowy objęcia Górnego Śląska przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej podpisany 16 lipca 1922 roku w Katowicach – Archiwum Państwowe w Katowicach
18	Plakaty z okresu wojny polsko-bolszewickiej (1919-1920) autorstwa wybitnych artystów (m.in. Edmund Bartłomiejczyk, Bogdan Nowakowski, Edmund John, Kamil Mackiewicz, Stanisław Sawiczewski, Felicjan Szczyński Kowarski - Muzeum Plakatu w Wilanowie Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie
19	Dokumenty związane z budową portu w Gdyni (1921-1927): ustawa z 23 września 1922 r. o budowie portu w Gdyni - Archiwum Akt Nowych i Muzeum Miasta Gdyni
20	Projekt dekretu o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego, ogłoszonego w Dzienniku Praw Państwa Polskiego z 6 grudnia 1918 r. – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
21	Depesze poselstwa RP w Bernie z lat 1940-1945 - Archiwum Akt Nowych w Warszawie
Edycja 2016 2016 edition	
1	Akt erekcyjny Związku Pruskiego – Archiwum Państwowe w Toruniu
2	Statut Łaskiego z 1506 r. – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
3	Proces o Morskie Oko 1902 r. – Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk
4	Dokument Zbiluta z 1153 r. – Archiwum Państwowe w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
5	Akt unii krewskiej - Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej
6	Mszał Zakonu Krzyżackiego z Biblioteki Mariackiej w Gdańsku - Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk
7	Rocznik świętokrzyski dawny - Biblioteka Narodowa w Warszawie
8	Andrzeja Frycza Modrzewskiego „O poprawie Rzeczypospolitej” - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego
9	Kazimierza Stronczyńskiego „Opisy i widoki zabytków starożytności w Królestwie Polskim” - Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
10	Testament polityczny księcia Adama Jerzego Czartoryskiego z 14 lipca 1861 r. - Fundacja Książąt Czartoryskich w Krakowie
11	Archiwum Towarzystwa Naukowego Warszawskiego - Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata (dok.)
 National List of UNESCO Memory of the World Programme (cont.)

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2014 2014 edition	
1	Konstytucja 3 maja 1791 (Ustawa Rządowa) – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
2	Złoty kodeks gnieźnieński z II poł. XI w. (Codex Aureus Gnesnensis) – Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
3	Kronika Galla Anonima z XII w. – Biblioteka Narodowa w Warszawie
4	Dokument lokacyjny miasta Krakowa z 5 czerwca 1257 r. - Archiwum Narodowe w Krakowie
5	„Banderia Prutenorum” autorstwa Jana Długosza z 1448 r. – Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
6	Kazania świętokrzyskie z II poł. XIII w. – Biblioteka Narodowa w Warszawie
7	Opis żup bocheńskich i wielickich z 1518 r. (Brevis et accurata regiminis ac status zupparum Vieliciensium et Bochnensium sub annum Christi 1518 descriptio) – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
8	Białoruski Tristan z XVI-XVII w. – Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu
9	Autograf „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza (1832-1834) – Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
10	Akta Organizacji Narodowej Powstania Styczniowego (1863-1864) – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
11	Memoriał Ignacego Jana Paderewskiego do prezydenta Stanów Zjednoczonych Woodrowa Wilsona z 17 stycznia 1917 roku – Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Właściwość terytorialna archiwów państwowych

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
1	Archiwum Główne Akt Dawnych	archiwum o charakterze centralnym
2	Archiwum Akt Nowych	archiwum o charakterze centralnym
3	Narodowe Archiwum Cyfrowe	archiwum o charakterze centralnym
4	AP w Białymstoku AP w Białymstoku Oddział w Łomży	<ol style="list-style-type: none"> na terenie województwa podlaskiego powiaty: białostocki, bielski, grajewski, hajnowski, kolneński, łomżyński, moniecki, siemiatycki, sokólski, wysokomazowiecki i zambrowski na terenie województwa mazowieckiego gminy: Andrzejewo, Nur, Szulborze Wielkie, Zaręby Kościelne i Boguty – Pianki w powiecie ostrowskim
5	AP w Bydgoszczy AP w Bydgoszczy Oddział w Inowrocławiu	<ol style="list-style-type: none"> na terenie województwa kujawsko-pomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> miasto na prawach powiatu Bydgoszcz powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski i żniński na terenie województwa pomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> miasto Chojnice gminy: Brusy, Chojnice i Czersk w powiecie chojnickim na terenie województwa wielkopolskiego gmina Trzemeszno w powiecie gnieźnieńskim
6	AP w Częstochowie	<ol style="list-style-type: none"> na terenie województwa śląskiego: <ul style="list-style-type: none"> miasto na prawach powiatu Częstochowa powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki i myszkowski miasto Kalety w powiecie tarnogórskim gminy: Irządze, Kroczyce, Szczekociny i Włodowice w powiecie zawierciańskim na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> gminy: Nowa Brzeźnica, Pajęczno i Strzelce Wielkie w powiecie pajęczańskim gminy: Gidle i Żytno w powiecie radomszczańskim na terenie województwa opolskiego gminy: Dobrodzień, Gorzów Śląski, Olesno, Praszka, Radłów i Rudniki w powiecie oleskim na terenie województwa świętokrzyskiego gminy: Moskorzew, Radków i Secemin w powiecie włoszczowskim
7	AP w Gdańsku AP w Gdańsku Oddział w Gdyni	<ol style="list-style-type: none"> na terenie województwa pomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> miasta na prawach powiatu: Gdańsk, Gdynia i Sopot powiaty: gdański, kartuski, kościerski, pucki, starogardzki, tczewski i wejherowski
8	AP w Gorzowie Wielkopolskim	<ol style="list-style-type: none"> na terenie województwa lubuskiego: <ul style="list-style-type: none"> miasto na prawach powiatu Gorzów Wielkopolski powiaty: gorzowski, międzyrzecki i strzelecko - drezdenecki gminy: Górzycza, Ośno Lubuskie, Rzepin i Słubice w powiecie słubickim gminy: Lubniewice, Krzeszyce, Słońsk i Sulęcín w powiecie sulęcińskim na terenie województwa wielkopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> gmina Międzychód w powiecie międzychodzkiem gmina Miedzichowo w powiecie nowotomyskim

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (cd.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
9	AP w Kaliszu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa wielkopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Kalisz • miasto Sulmierzyce • powiaty: jarociński, kaliski, kępiński, ostrowski, ostrzeszowski i pleszewski • gminy Koźmin Wielkopolski, Krotoszyn, Rozdrażew i Zduny w powiecie krotoszyńskim 2. na terenie województwa dolnośląskiego: <ul style="list-style-type: none"> • gminy Dziadowa Kłoda, Międzybórz i Syców w powiecie oleśnickim, 3. na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • gminy Bolesławiec, Czastary, Galewice, Łubnice, Sokolniki i Wieruszów w powiecie wieruszowskim
10	AP w Katowicach AP w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej AP w Katowicach Oddział w Cieszynie AP w Katowicach Oddział w Gliwicach AP w Katowicach Oddział w Raciborzu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa śląskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze i Żory • miasta: Miasteczko Śląskie, Radzionków i Tarnowskie Góry oraz gminy: Krupski Młyn, Ożarowice, Świerklaniec, Tworóg i Zbrosławice w powiecie tarnogórskim – miasta: Poręba i Zawiercie w powiecie zawierciańskim • powiaty: będziński, bielski, bieruńsko-lędziński, cieszyński, gliwicki, mikołowski, pszczyński, raciborski, rybnicki, wodzisławski i żywiecki • gminy: Łazy, Ogrodzieniec, Pilica i Żarnowiec w powiecie zawierciańskim 2. na terenie województwa małopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto: Bukowno w powiecie olkuskim • miasto: Sucha Beskidzka w powiecie suskim • powiaty: oświęcimski i wadowicki • gminy: Babice, Chrzanów, Libiąż i Trzebinia w powiecie chrzanowskim • gminy: Bolesław, Klucze, Olkusz i Wolbrom w powiecie olkuskim • gminy: Budzów, Maków Podhalański, Stryszawa, Zawoja i Zembrzyce w powiecie suskim
11	AP w Kielcach AP w Kielcach Oddział w Sandomierzu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa świętokrzyskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Kielce • powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, kielecki, opatowski, ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, skarżyski, starachowicki i staszowski • gminy: Końskie, Radoszyce, Ruda Maleniecka, Słupia (Konecka), Smyków i Stąporków w powiecie koneckim • gminy: Krasocin i Włoszczowa w powiecie włoszczowskim 2. na terenie województwa lubelskiego: <ul style="list-style-type: none"> • powiat janowski • gminy: Annapol, Gościeradów, Szastarka i Trzydnik Duży w powiecie kraśnickim 3. na terenie województwa małopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • gminy: Charsznica, Kozłów, Książ Wielki, Miechów, Raclawice i Słoboszów w powiecie miechowskim • gminy: Koszyce i Pałecznicza w powiecie proszowickim 4. na terenie województwa podkarpackiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Tarnobrzeg • powiaty: nizański, stalowowolski i tarnobrzegi • gmina Majdan Królewski w powiecie kolbuszowskim • gmina Padew Narodowa w powiecie mieleckim

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (cd.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
12	AP w Koszalinie AP w Koszalinie Oddział w Słupsku AP w Koszalinie Oddział w Szczecinku	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa zachodniopomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Koszalin, • powiaty: białogardzki, drawski, kołobrzeczki, koszaliński, sławieński, szczecinecki i świniński 2. na terenie województwa pomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Słupsk, • powiaty: bytowski, człuchowski, lęborski i słupski • gmina Konarzyny w powiecie chojnickim
13	Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK) ANK Oddział w Nowym Sączu ANK Oddział w Tarnowie	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa małopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Kraków, Nowy Sącz i Tarnów • miasto Gorlice w powiecie gorlickim • miasto Jordanów w powiecie suskim • powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, krakowski, limanowski, myślenicki, nowosądecki, nowotarski, tarnowski, tatrzański i wielicki • gmina Alwernia w powiecie chrzanowskim • gmina Gołcza w powiecie miechowskim • gmina Trzyciąż w powiecie olkuskim • gminy: Koniusza, Nowe Brzesko, Proszowice i Radziemice w powiecie proszowickim • gminy: Bystra-Sidzina i Jordanów w powiecie suskim • gminy: Bobowa, Gorlice, Łużna, Moszczenica, Ropa, Sękowa i Uście Gorlickie w powiecie gorlickim 2. na terenie województwa podkarpackiego: <ul style="list-style-type: none"> • powiat dębicki • gminy: Radomyśl Wielki i Wadowice Górne w powiecie mieleckim
14	AP w Lesznie	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa wielkopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Leszno • miasto Kościan w powiecie kościańskim • powiaty: leszczyński, gostyński, rawicki • gminy: Kościan, Krzywiń i Śmigiel w powiecie kościańskim • gmina Kobylin w powiecie krotoszyńskim • gmina Przemęt w powiecie wolsztyńskim 2. na terenie województwa dolnośląskiego powiat górowski 3. na terenie województwa lubuskiego gminy: Szlichtyngowa i Wschowa w powiecie wschowskim
15	AP w Lublinie AP w Lublinie Oddział w Chełmie AP w Lublinie Oddział w Kraśniku AP w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa lubelskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Biała Podlaska, Chełm i Lublin • miasto Krasnystaw w powiecie krasnostawskim • miasto Kraśnik w powiecie kraśnickim • miasto Dęblin w powiecie ryckim • powiaty: bialski, chełmski, lubartowski, łęczyński, opolski, parczewski, puławski, radzyński, świdnicki i włodawski • gminy: Fajslawice, Krasnystaw, Kraśniczyn, Łopiennik Górny, Rejowiec i Siennica Różana w powiecie krasnostawskim • gminy: Dzierzkowice, Kraśnik, Urzędów, Wilkołaz i Zakrzówek w powiecie kraśnickim • gminy: Bełżyce, Borzechów, Bychawa, Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Krzczonów, Niedrzwica Duża, Niemce, Strzyżewice, Wojciechów i Wólka w powiecie lubelskim • gminy: Nowodwór, Ryki, Stężycza i Ułęż w powiecie ryckim 2. na terenie województwa mazowieckiego powiat łosicki

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (cd.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
16	AP w Łodzi AP w Łodzi Oddział w Sieradzu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Łódź • miasta: Konstantynów Łódzki i Pabianice w powiecie pabianickim • powiaty: łaski, sieradzki, wieluński, zduńskowolski i zgierski • gmina Rusiec w powiecie bełchatowskim • gminy: Działoszyn, Kielczygłów i Siemkowice w powiecie pajęczańskim • gminy: Dalików, Poddębice, Pęczniew, Wartkowie i Zadzim w powiecie poddębickim • gmina Lututów w powiecie wieruszowskim • gminy: Andrespol, Brójce, Nowosolna i Rzgów w powiecie łódzkim wschodnim • gminy: Dobroń, Ksawerów, Lutomiersk i Pabianice w powiecie pabianickim
17	AP w Malborku	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa pomorskiego powiaty: kwidzyński, malborski, nowodworski i sztumski 2. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Elbląg • powiaty: braniewski i elbląski • gminy Kisielice i Susz w powiecie iławskim • gmina Orneta w powiecie lidzbarskim
18	AP w Olsztynie	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Olsztyn • miasta Iława i Lubawa w powiecie iławskim • miasto Lidzbark Warmiński w powiecie lidzbarskim • miasto Mrągowo w powiecie szczycieńskim • powiaty: bartoszycki, kętrzyński, nidzicki, olsztyński i ostródzki • gminy: Iława, Lubawa i Zalewo w powiecie iławskim • gminy: Kiwity, Lidzbark Warmiński i Lubomino w powiecie lidzbarskim • gminy: Dźwierzuty, Jedwabno, Pasym, Szczytno, Świętajno i Wielbark w powiecie szczycieńskim
19	AP w Opolu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa opolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Opole • powiaty: brzeski, głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, kluczborski, krapkowiński, namysłowski, nyski, opolski, prudnicki i strzelecki • gmina Zębowice w powiecie oleskim
20	AP w Piotrkowie Trybunalskim AP w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Piotrków Trybunalski • miasto Bełchatów w powiecie bełchatowskim • miasto Radomsko w powiecie radomszczańskim • powiaty: piotrkowski i tomaszowski • gminy: Bełchatów, Drużbice, Kleszczów, Kluki, Szczerców i Zelów w powiecie bełchatowskim • gminy: Kolutki i Tuszyń w powiecie łódzkim wschodnim • gminy: Białaczów, Mniszków, Opoczno, Paradyż, Poświętne, Sławno i Żarnów w powiecie opoczyńskim • gmina Dłutów w powiecie pabianickim • gminy: Rząśnia i Sulmierzyce w powiecie pajęczańskim • gminy: Dobryszycy, Gomunice, Kamieńsk, Kobieli Wielkie, Kodrąb, Lgota Wielka, Ładzice, Masłowice, Przedbórz, Radomsko i Wielgomłynny w powiecie radomszczańskim 2. na terenie województwa świętokrzyskiego: <ul style="list-style-type: none"> • gmina Fałków w powiecie koneckim • gmina Kluczewsko w powiecie włoszczowskim

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (cd.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
21	AP w Płocku AP w Płocku Oddział w Kutnie AP w Płocku Oddział w Łęczycy	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa mazowieckiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Płock • powiaty: gostyniński, płocki i sierpecki • gmina Czerwińsk n. Wisłą w powiecie płockim • gmina Iłów w powiecie sochaczewskim 2. na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto Łęczycza w powiecie łęczyczkim • powiat kutnowski • gminy: Daszyna, Góra Św. Małgorzaty, Łęczycza, Piątek i Witonia w powiecie łęczyczkim • gmina Kiernozia w powiecie łowickim
22	AP w Poznaniu AP w Poznaniu Oddział w Gnieźnie AP w Poznaniu Oddział w Koninie AP w Poznaniu Oddział w Pile	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa wielkopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Konin i Poznań • miasto Gniezno w powiecie gnieźnieńskim • powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, kolski, koniński, obornicki, pilski, poznański, słupecki, szamotulski, śremski, średzki, turecki, wągrowiecki, wrzesiński i złotowski • gminy: Czarniejewo, Gniezno, Kiszkowo, Kłeco, Łubowo, Mielešzyn, Niechanowo i Witkowo w powiecie gnieźnieńskim • gmina Czempin w powiecie kościańskim • gminy: Chrzypsko Wielkie, Kwilcz i Sieraków w powiecie międzychodzkiem • gminy: Kušlin, Lwówek, Nowy Tomyšl i Opalenica w powiecie nowotomyskim 2. na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • gmina Uniejów w powiecie poddębickim • gminy: Grabów i Šwinice Warckie w powiecie łęczyczkim 3. na terenie województwa zachodniopomorskiego powiat wałecki
23	AP w Przemyšlu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa podkarpackiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Przemyšl • powiaty: jarosławski, lubaczowski, przemyski i przeworski • gmina Dynów w powiecie rzeszowskim
24	AP w Radomiu	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa mazowieckiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Radom • powiaty: białobrzegi, kozienicki, lipski, przysuski, szydlowiecki, radomski i zwoleński • gminy: Belsk Duży, Błędów, Chynów, Goszczyn, Grójec, Jasieniec, Mogielnica, Nowe Miasto n. Pilicą, Pniewy i Warka w powiecie grójeckim 2. na terenie województwa łódzkiego gmina Drzewica w powiecie opoczyńskim 3. na terenie województwa świętokrzyskiego gmina Gowarczów w powiecie koneckim

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (cd.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
25	AP w Rzeszowie AP w Rzeszowie Oddział w Sanoku	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa podkarpackiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Rzeszów i Krosno • miasto Mielec w powiecie mieleckim • powiaty: bieszczadzki, brzozowski, jasielski, krośnieński, leski, leżajski, łańcucki, ropczycko-sędziszowski, sanocki i strzyżowski • gminy: Cmolas, Kolbuszowa, Niwiska, Raniżów i Dzikowiec w powiecie kolbuszowskim • gminy: Borowa, Czermin, Gawłuszowice, Mielec, Przeclaw i Tuszów Narodowy w powiecie mieleckim • gminy: Błażowa, Boguchwała, Chmielnik, Głogów Małopolski, Hyżne, Kamień, Krasne, Lubenia, Sokołów Małopolski, Świlcza, Trzebownisko i Tyczyn w powiecie rzeszowskim 2. na terenie województwa małopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • gminy: Biecz i Lipinki w powiecie gorlickim
26	AP w Siedlcach	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa mazowieckiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Siedlce • miasto Mińsk Mazowiecki w powiecie mińskim, • powiaty: garwoliński, siedlecki, sokołowski i węgrowski • gminy: Ceglów, Dębe Wielkie, Dobrze, Jakubów, Kałuszyn, Latowicz, Mińsk Mazowiecki, Mrozy, Siennica i Stanisławów w powiecie mińskim • gminy: Kołbiel, Osieck i Sobienie Jeziory w powiecie otwockim • gminy: Jadów, Poświętne i Strachówka w powiecie wołomińskim 2. na terenie województwa lubelskiego: <ul style="list-style-type: none"> • powiat łukowski • gmina Kłoczew w powiecie ryckim
27	AP w Suwałkach AP w Suwałkach Oddział w Elką	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa podlaskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Suwałki • powiaty: augustowski, sejneński i suwalski 2. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: <ul style="list-style-type: none"> • powiaty: ełcki, giżycki, gołdapski, olecki, piski i węgorzewski • gmina Mikołajki w powiecie mrągowskim
28	AP w Szczecinie AP w Szczecinie Oddział w Międzyzdrojach AP w Szczecinie Oddział w Stargardzie	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa zachodniopomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Szczecin i Świnoujście • miasto Stargard Szczeciński w powiecie stargardzkim • powiaty: choszczeński, goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, policki, pyrzycki i stargardzki
29	AP w Toruniu AP w Toruniu Oddział we Włocławku	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Grudziądz, Toruń i Włocławek • powiaty: aleksandrowski, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski i włocławski 2. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego powiat nowomiejski

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (cd.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
30	AP w Warszawie (dalej: APW) APW Oddział w Grodzisku Mazowieckim APW Oddział w Mławie APW Oddział w Otwocku APW Oddział w Pułtusku Oddział Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa mazowieckiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto stołeczne Warszawa • miasto na prawach powiatu Ostrołęka • miasto Sulejówek w powiecie mińskim • miasto Ostrów Mazowiecka w powiecie ostrowskim • miasta: Józefów i Otwock w powiecie otwockim • miasta: Płońsk i Raciąż w powiecie płońskim • miasto Sochaczew w powiecie sochaczewskim • miasta: Kobyłka, Marki, Ząbki i Zielonka w powiecie wołomińskim • powiaty: ciechanowski, grodziski, legionowski, makowski, mławski, nowodworski, ostrołęcki, piaseczyński, pruszkowski, przasnyski, pułtuski, warszawski zachodni, wyszkowski, żuromiński i żyrardowski • gmina Halinów w powiecie mińskim • gminy: Brok, Małkinia Górna, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń i Wąsowo w powiecie ostrowskim • gminy: Celestynów, Karczew i Wiązowna w powiecie otwockim • gminy: Baboszewo, Dzierżążnia, Joniec, Naruszewo, Nowe Miasto, Płońsk, Raciąż, Sochocin i Załuski w powiecie płońskim • gminy: Brochów, Młodzieszyn, Nowa Sucha, Rybno, Sochaczew i Teresin w powiecie sochaczewskim • gminy: Dąbrówka, Klembów, Radzymin, Tłuszcz i Wołomin w powiecie wołomińskim 2. na terenie województwa łódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Skierniewice • miasto Łowicz w powiecie łowickim • gminy: Bielawy, Chańsko, Domaniewice, Kocierzew Południowy, Łowicz, Łyszkowice, Nieborów i Zduny w powiecie łowickim • powiaty: brzeziński, rawski i skierniewicki 3. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: <ul style="list-style-type: none"> • powiat działdowski • gmina Rozogi w powiecie szczycieńskim
31	AP we Wrocławiu AP we Wrocławiu Oddział w Bolesławcu AP we Wrocławiu Oddział w Jeleniej Górze AP we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim AP we Wrocławiu Oddział w Legnicy	<ol style="list-style-type: none"> 1. na terenie województwa dolnośląskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasta na prawach powiatu: Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych i Wrocław • miasto Oleśnica w powiecie oleśnickim • powiaty: bolesławiecki, dzierzoniowski, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, kłodzki, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, milicki, oławski, polkowicki, strzeliński, średzki, swidnicki, trzebnicki, wałbrzyski, wołowski, wrocławski, ząbkowicki, zgorzelecki i złotoryjski • gminy: Bierutów, Dobroszyce, Oleśnica i Twardogóra w powiecie oleśnickim

Właściwość terytorialna archiwów państwowych (dok.)

Stan w dniu 1 stycznia 2023 r.

Territorial jurisdiction of state archives (cont.)

As of 1 January 2023

Lp. No.	Archiwum państwowe (dalej: AP) wraz z oddziałami State Archives (hereinafter: AP) with its branches	Właściwość terytorialna archiwów państwowych w podziale na województwa, powiaty i gminy Territorial jurisdiction of the state archive by voivodship, powiat and gmina
32	AP w Zamościu	1. na terenie województwa lubelskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Zamość • powiaty: biłgorajski, hrubieszowski, tomaszowski i zamojski • gminy: Gorzków, Izbica, Rudnik i Żółkiewka w powiecie krasnostawskim • gminy: Wysokie i Zakrzew w powiecie lubelskim
33	AP w Zielonej Górze	1. na terenie województwa lubuskiego: <ul style="list-style-type: none"> • miasto na prawach powiatu Zielona Góra • miasto Nowa Sól w powiecie nowosolskim • powiaty: krośnieński, świebodziński, zielonogórski, żagański i żarski • gminy: Bytom Odrzański, Kolsko, Kożuchów, Nowa Sól, Nowe Miasteczko, Otyń i Siedlisko w powiecie nowosolskim • gmina Sława w powiecie wschowskim • gmina Cybinka w powiecie słubickim • gmina Torzym w powiecie sulęcińskim 2. na terenie województwa wielkopolskiego: <ul style="list-style-type: none"> • gmina Zbąszyń w powiecie nowotomyskim • gminy: Siedlec i Wolsztyn w powiecie wolsztyńskim

Projekty strategiczne sieci archiwów państwowych zrealizowane w 2022 r.
Strategic projects of state archives network completed in 2022

Lp. No.	Nazwa projektu Project name	Cel strategiczny Strategii rozwoju archiwów państwowych na lata 2021-2030 Strategic objective of the National Archives Development Strategy for 2021-2030	Stan realizacji Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r Status of implementation As of December 31, 2022
1	Akademia Zarządzania Projektami dla AP	Program współpracy z KSAP	w trakcie realizacji
2	Rozwój kompetencji - archiwistów zakładowych i zarządców dokumentacji	Program współpracy z KSAP	w trakcie realizacji
3	O archiwach na studiach KSAP - wprowadzenie do programu studiów zagadnień z zakresu wiedzy o archiwach	Program współpracy z KSAP	w trakcie realizacji
4	Budowa i utrzymanie archiwów państwowych w formule PPP	Poprawa i rozwój infrastruktury AP	w trakcie realizacji
5	Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce	Archiwa dla klimatu	w trakcie realizacji
6	Projekty wdrożeniowe realizowane we wszystkich archiwach państwowych objętych programem WAN	WAN	w trakcie realizacji
7	Budowa i wdrożenie systemu do planowania i sprawozdawczości przez sieć archiwów państwowych	Zintegrowany System Zarządzania Urzędem	w trakcie realizacji
8	Opracowanie nowoczesnych założeń i standardów w zakresie gromadzenia dokumentacji	Kanony działalności archiwalnej KonAR	w trakcie realizacji
9	Wypracowanie polityki i standardów działań archiwów państwowych względem dziedzictwa dokumentacyjnego niepaństwowego zasobu	Kanony działalności archiwalnej KonAR	w trakcie realizacji
10	Wdrożenie EZD RP w sieci archiwów państwowych	Zintegrowany System Zarządzania Urzędem	w trakcie realizacji
11	Organizacja systemu wdrażania i uruchomienie Biura Portfela Projektów Strategicznych sieci archiwów państwowych	System wdrażania Strategii rozwoju archiwów państwowych na lata 2021-2030	zakończony
12	Opracowanie systemu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii	System wdrażania Strategii rozwoju archiwów państwowych na lata 2021-2030	zakończony
13	Wypracowanie jednolitych standardów organizacji archiwów państwowych - optymalizacja sposobu realizacji ważnych funkcji społecznych	Archiwa otwarte	w trakcie realizacji

Projekty strategiczne sieci archiwów państwowych zrealizowane w 2022 r. (cd.)

Strategic projects of state archives network completed in 2022 (cont.)

Lp. No.	Nazwa projektu Project name	Cel strategiczny Strategii rozwoju archiwów państwowych na lata 2021-2030 Strategic objective of the National Archives Development Strategy for 2021-2030	Stan realizacji Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r Status of implementation As of December 31, 2022
14	Opracowanie planu komunikacji wewnętrznej sieci archiwów: 1. Opracowanie koncepcji komunikacji wewnętrznej w sieci archiwów państwowych	Skomunikujmy się!	zamknięty i włączony do projektu Wdrożenie planu komunikacji dla sieci archiwów państwowych
15	Opracowanie planu komunikacji wewnętrznej sieci archiwów: 2. Wdrożenie narzędzia do komunikacji wewnętrznej - newsletter sieci AP	Skomunikujmy się!	zakończony
16	Kopernikana w archiwach państwowych, wystawa plenerowa z katalogiem oraz lekcjami archiwalnymi i konkursami tematycznymi. W 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika	#PopArch popularyzacja w wersji archiwalnej	w trakcie realizacji
17	Opracowanie kompleksowej i jednolitej polityki wydawniczej w sieci archiwów państwowych. Nowoczesna polityka wydawnicza AP	Wydawanie to wyzwanie	w trakcie realizacji
18	Wdrożenie planu komunikacji wewnętrznej dla sieci archiwów państwowych	Skomunikujmy się!	w trakcie realizacji
19	Rozbudowa systemu pn. Rejestr Skanów, służącego do zarządzania procesem digitalizacji i ewidencji kopii cyfrowych	-	w trakcie realizacji
20	Opracowanie kompleksowych założeń koniecznych dla utworzenia specjalistycznych centrów kompetencji z zakresu zabezpieczania zasobu	Sieć centrów kompetencji	w trakcie realizacji
21	Edukacyjna gra planszowa „Wielka Wojna”	-	w trakcie realizacji
22	Prezentacja sieci Polskich archiwów państwowych na XXIII Międzynarodowym Kongresie Nauk Historycznych Poznań 2020/2022	#PopArch popularyzacja w wersji archiwalnej	zakończony
23	Opracowanie koncepcji i budowa zintegrowanego systemu informacji archiwalnej, część I. Opracowanie koncepcji zintegrowanego systemu informatycznego integrującego kluczowe procesy realizowane w sieci archiwów państwowych	Wspólne standardy IT w sieci Archiwów Państwowych	w trakcie realizacji

Projekty strategiczne sieci archiwów państwowych zrealizowane w 2022 r. (dok.)
 Strategic projects of state archives network completed in 2022 (cont.)

Lp. No.	Nazwa projektu Project name	Cel strategiczny Strategii rozwoju archiwów państwowych na lata 2021-2030 Strategic objective of the National Archives Development Strategy for 2021-2030	Stan realizacji Według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r Status of implementation As of December 31, 2022
24	Utworzenie centrum wiedzy o archiwach i dokumentach na ziemiach polskich wraz z centrum kompetencyjnym dla sieci archiwów państwowych w obszarze edukacji	Sieć centrów kompetencji	w trakcie realizacji
25	Konkurs genealogiczny dla uczniów klas 4-7 "Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja wielka i mała ojczyzna" - edycja II	Ogólnopolskie konkursy edukacyjne	w trakcie realizacji
26	Model kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w sieci archiwów państwowych	Coraz bardziej doskonali	w trakcie realizacji
27	Akademia menadżera	Coraz bardziej doskonali	w trakcie realizacji
28	Zabezpieczenie dóbr kultury - dziedzictwa archiwalnego	Kanony działalności archiwalnej KonAR	w trakcie realizacji
29	Prototyp Archiwum.gov.pl	Kanony działalności archiwalnej KonAR	w trakcie realizacji

Muzea o najwyższej frekwencji w 2022 r.
Museums of the highest attendance in 2022

Lp. No.	Muzeum Museum	Zwiedzający Visitors
1	Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie ^{ab}	5 323 386
2	Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie	2 659 896
3	Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki ^a	1 790 954
4	Zamek Królewski w Warszawie - Muzeum	1 755 267
5	Muzeum Narodowe w Krakowie ^a	1 357 557
6	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	1 184 806
7	Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka	1 147 048
8	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa ^a	941 389
9	Muzeum Narodowe w Warszawie ^a	717 068
10	Muzeum Zamkowe w Malborku ^a	684 787
11	Muzeum Narodowe we Wrocławiu ^a	580 731
12	Muzeum Narodowe w Lublinie ^a	491 473
13	Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	470 201
14	Muzeum Okręgowe w Toruniu	468 898
15	Muzeum Powstania Warszawskiego	422 312
16	Muzeum Gdańska ^a	410 742
17	Muzeum Historii Żydów Polskich Polin	402 677
18	Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku ^a	385 431
19	Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach	344 627
20	Muzeum Historyczne w Lublinie	314 985
21	Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie ^a	314 439
22	Muzeum Narodowe w Poznaniu ^a	270 900
23	Muzeum Sztuki w Łodzi ^a	265 881
24	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze	259 009
25	Muzeum - Zamek w Łańcucie	251 434
26	Muzeum Niepodległości ^a	250 272
27	Muzeum Śląskie w Katowicach ^a	247 327
28	Muzeum Zespół Zamkowy w Niedzicy	239 167
29	Muzeum Warszawy ^a	236 377
30	Muzeum Zamkowe	227 948

a Łącznie z oddziałem/oddziałami. b Dane częściowo szacunkowe.
 a Including branch/branches. b Data partly estimated.

Aneks 8

Filmy o najwyższej frekwencji nowowprowadzone na ekrany kin w Polsce w 2022 r.
Movies newly introduced in the cinemas in Poland in 2022 with the highest attendance

Lp. No.	Tytuł polski Polish title	Kraj produkcji Country of production	Data premiery Date of premiere	Widzowie Attendance
1	Minionki: Wejście Gru	USA	01.07.2022	1 470 676
2	Avatar: Istota wody	USA	16.12.2022	1 120 722
3	Top Gun: Maverick	USA/ Chiny	27.05.2022	1 011 802
4	Listy do M. 5	Polska	04.11.2022	763 801
5	Sing 2	USA	21.01.2022	607 504
6	Sonic 2: Szybki jak błyskawica	USA/ Japonia	22.04.2022	602 805
7	Doktor Strange w multiwersum obłądu	USA	06.05.2022	600 330
8	Batman	USA	04.03.2022	599 284
9	Thor: miłość i grom	USA/ Australia	08.07.2022	536 472
10	Jurassic World: Dominion	USA	10.06.2022	459 652
11	Fantastyczne zwierzęta: Tajemnice Dumbledore'a	USA/ Wielka Brytania	07.04.2022	457 957
12	Uncharted	USA	18.02.2022	435 665
13	Johnny	Polska	23.09.2022	433 615
14	Ania	Polska	07.10.2022	380 565
15	Koniec świata czyli Kogel Mogel 4	Polska	07.01.2022	366 544
16	To nie wypanda	USA/Kanada	11.03.2022	362 219
17	Czarna Pantera: Wakanda w moim sercu	USA	11.11.2022	322 426
18	DC Liga Super-Pets	USA	29.07.2022	293 526
19	Elvis	USA/Australia	24.06.2022	250 261
20	Pan Wilk i Spółka. Bad guys	USA	27.05.2022	244 733

Źródło: dane Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.
 Source: Polish Film Institute.

Europejskie stolice kultury European Capitals of Culture

Rok Year	Miasto (państwo) City (country)
1985	Ateny (Grecja)
1986	Florencja (Włochy)
1987	Amsterdam (Holandia)
1988	Berlin Zachodni (Berlin Zachodni)
1989	Paryż (Francja)
1990	Glasgow (Wielka Brytania)
1991	Dublin (Irlandia)
1992	Madryt (Hiszpania)
1993	Antwerpia (Belgia)
1994	Lizbona (Portugalia)
1995	Luksemburg (Luksemburg)
1996	Kopenhaga (Dania)
1997	Saloniki (Grecja)
1998	Sztokholm (Szwecja)
1999	Weimar (Niemcy)
2000	Reykjavík (Islandia), Bergen (Norwegia), Helsinki (Finlandia), Bruksela (Belgia), Praga (Czechy), Kraków (Polska), Santiago de Compostela (Hiszpania), Awinion (Francja), Bolonia (Włochy)
2001	Rotterdam (Holandia), Porto (Portugalia)
2002	Brugia (Belgia), Salamanka (Hiszpania)
2003	Graz (Austria)
2004	Genua (Włochy)
2005	Cork (Irlandia)
2006	Patras (Grecja)
2007	Luksemburg (Luksemburg), Sybin (Rumunia)
2008	Liverpool (Wielka Brytania), Stavanger (Norwegia)
2009	Wilno (Litwa), Linz (Austria)
2010	Essen/Zagłębie Ruhry (Niemcy), Pecz (Węgry), Stambuł (Turcja)
2011	Turku (Finlandia), Tallinn (Estonia)
2012	Guimarães (Portugalia), Maribor (Słowenia)
2013	Marsylia-Prowansja (Francja), Koszyce (Słowacja)
2014	Umeå (Szwecja), Ryga (Łotwa)
2015	Mons (Belgia), Pilzno (Czechy)
2016	Wrocław (Polska), San Sebastián (Hiszpania)
2017	Aarhus (Dania), Pafos (Cypr)
2018	Leeuwarden (Holandia), Valetta (Malta)
2019	Matera (Włochy), Płowdiw (Bułgaria)
2020	Rijeka (Chorwacja), Galway (Irlandia)
2021	Z powodu pandemii koronawirusa Nowy Sad (Serbia) przeniesiono na rok 2022, a Timisoara (Rumunia) i Eleusis (Grecja) na 2023
2022	Kowno (Litwa), Esch-sur-Alzette (Luksemburg), Nowy Sad (Serbia; przeniesione z 2021)
2023	Veszprém (Węgry), Timișoara (Rumunia), Eleusis (Grecja)

Uwagi metodologiczne⁶⁹

Badania statystyczne dotyczące działalności podmiotów w obszarze kultury realizowane przez Główny Urząd Statystyczny, których wyniki prezentowane są w niniejszej publikacji, prowadzone są metodą pełną.

Informacje według województw oraz wybrane dane w układzie miasto-wieś podano zgodnie z siedzibą jednostki sprawozdawczej. Dane dla teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych, ze względu na charakter ich działalności są prezentowane według siedziby i województw, w których odbyły się przedstawienia (koncerty). Wybrane dane przedstawiono także według regionów, podregionów i powiatów.

Miary względne odnoszące się do liczby ludności, dotyczące stanu opisywanych zmiennych (np. liczby miejsc na widowni, księgozbioru bibliotek) ustalono przy wykorzystaniu danych demograficznych według stanu w dniu 31 grudnia, a dla zjawisk trwających pewien okres, np. rok (m.in. wypożyczenia zbiorów, widzowie teatralni i kinowi, zwiedzający muzea, uczestnicy imprez, działalność wydawnicza) – według stanu ludności w dniu 30 czerwca.

Dane za lata 2021 i 2022 w całym opracowaniu zostały uogólnione w oparciu o wstępne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań NSP 2021 i nie są wprost porównywalne z danymi za lata wcześniejsze, które zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań NSP 2011. W związku z uaktualnionym uogólnieniem wyniki za 2021 r. różnią się od wcześniej publikowanych.

Wydatki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na kulturę

Dane o wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego opracowano zgodnie z klasyfikacją dochodów i wydatków publicznych, wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r.⁷⁰

Przez **wydatki publiczne** rozumie się wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województw) łącznie, po wyeliminowaniu transferów z budżetu państwa do jednostek samorządowych oraz między tymi jednostkami.

Wydatki bieżące budżetu państwa i budżetów samorządów terytorialnych, prezentowane w niniejszym opracowaniu, to wydatki ogółem pomniejszone o wydatki majątkowe. „Wydatki bieżące jednostek budżetowych obejmują: 1) wynagrodzenia i uposażenia osób zatrudnionych w państwowych jednostkach budżetowych oraz składki naliczane od tych wynagrodzeń i uposażeń; 2) zakupy towarów i usług; 3) koszty utrzymania oraz inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych i realizacją ich statutowych zadań; 4) koszty zadań zleconych do realizacji jednostkom zaliczanym i niezaliczanym do sektora finansów publicznych, z wyłączeniem organizacji pozarządowych.”⁷¹

Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych

Dane dotyczące przeciętnych wydatków gospodarstw domowych, a także o ich wyposażeniu w przedmioty trwałego użytkowania, pochodzą z reprezentacyjnego badania budżetów gospodarstw domowych⁷². Badanie to służy do analizy warunków życia ludności, oceny wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W opracowaniu stosowana jest obowiązująca od 2013 r. „Klasyfikacja przychodów i rozchodów do badania budżetów gospodarstw domowych opracowanej na postawie klasyfikacji spożycia indywidualnego według celu eCOICOP”.⁷³

W badaniu budżetów gospodarstw domowych, wśród kilkunastu podstawowych grup rozchodów, wyodrębnia się grupę wydatków związanych z kulturą i rekreacją. W skład tej grupy wchodzi wydatki na aktywność typowo kulturalną, rekreacyjną oraz łącznie na aktywność kulturalno-rekreacyjną, z których

⁶⁹ Szczegółowy opis metodologii badań z zakresu kultury znajduje się w zeszycie metodologicznym dostępnym na stronie GUS: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/zeszyty-metodologiczne/statystyka-kultury,2,1.html>

⁷⁰ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz.U. 2022 r. poz. 513).

⁷¹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2022 r. poz. 1634).

⁷² Szczegółowy opis metodologii badania budżetów gospodarstw domowych (m.in. doboru próby) zamieszczany jest corocznie w publikacji GUS „Budżety gospodarstw domowych...”.

⁷³ COICOP/HBS/HICP/PPP, Zeszyt 2 (GUS, Warszawa 2013).

nie można wydzielić dwóch rozłącznych podgrup obejmujących tylko jeden rodzaj aktywności. Z tego powodu wydatki „na kulturę ogółem”, liczone wraz z tymi wydatkami na rekreację, których nie można wyodrębnić, mogą być zawyżone.

Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

Rejestr zabytków jest podstawową, a jednocześnie najstarszą formą ochrony zabytków. Został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz.U. z 1928 r. Nr 76, poz. 675). Obecnie rejestr ten prowadzony jest na podstawie przepisów:

- ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 nr 162, poz. 1568 ze zm.)
- rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz.U z 2021 poz.56 ze zm.).

Informacje Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID) dotyczące dziedzictwa kulturowego gromadzone są corocznie również na podstawie:

- dokumentu: Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii, przyjętego w 2005 r. przez Radę Ochrony Zabytków
- zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie nadania statutu NID (Dz. Urz. MKiDN z 2020, poz. 5)
- konwencji w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego z 1972 roku (Dz. U. z 1976 nr 32, poz. 190)
- konwencji w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku (Dz. U. z 2011 nr 172, poz. 1018).

Obejmują one (w nawiasie znajduje się początek daty gromadzenia danych):

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków (od 1928 roku)
- zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków (od 1928 roku)
- ruchome zabytki techniki wpisane do rejestru zabytków (od 1962 roku)
- zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków (od 1928 roku)
- obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (od 1994 roku)
- dane o obiektach odnowionych i zaadaptowanych do innych celów, zgłoszonych do konkursu Zabytek Zadbany przez właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych według przyjętych kategorii (od 1975 roku)
- reprezentatywna lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (od 2018 roku)
- Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego (od 2014 roku)
- Krajowy rejestr dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego (od 2018 roku).

Archiwa państwowe

Dane dotyczące archiwów państwowych są gromadzone poprzez sprawozdania z działalności archiwów państwowych. Sprawozdania te stanowią także źródło danych na potrzeby badania 1.28.05 „Działalność archiwalna”. Zakresem podmiotowym badania objęte są archiwa państwowe podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych. Dane są przekazywane raz w roku do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Celem badania jest dostarczenie informacji dotyczących udokumentowania stanu zasobu archiwalnego zgromadzonego w archiwach państwowych, z uwzględnieniem zasobu archiwalnego narastającego w państwowych i samorządowych jednostkach organizacyjnych. Badaniu podlegają: zasób archiwalny, wykorzystanie i popularyzacja zasobu archiwów państwowych, kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego, wykonywanie kopii materiałów archiwalnych, baza lokalowa archiwów państwowych, przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej, zatrudnienie w archiwach państwowych.

Biblioteki

Informacje dotyczące bibliotek gromadzone są corocznie – począwszy od 2011 r. – przy pomocy jednego, wspólnego sprawozdania o symbolu K-03 dla różnych typów bibliotek: publicznych, pedagogicznych oraz ich filii, naukowych, bibliotek zakładów pracy (fachowych/zakładowych, fachowo-beletrystycznych, ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej) i bibliotek towarzystw naukowych. Sprawozdaniem objęte są również:

- biblioteki publiczne, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze innych instytucji, np. w domach i ośrodkach kultury lub w ośrodkach sportu i rekreacji,
- biblioteki pedagogiczne, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze innych instytucji, np. placówek doskonalenia nauczycieli, zespołu placówek oświatowych, działające w strukturze innej placówki oświatowej,
- biblioteki uczelni, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze bibliotek głównych.

Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach⁷⁴.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

Informacje dotyczące działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic pozyskiwane są z wykorzystaniem sprawozdania o symbolu K-07. Zbierane są m.in. informacje ogólne o jednostce (organizator jednostki, rodzaj jednostki, użytkowane budynki/lokale, kategoria i rodzaj budynku/lokalu, powierzchnia budynku/lokalu, przystosowanie budynku/lokalu do potrzeb osób niepełnosprawnych, dane dotyczące posiadania sal widowiskowych wraz z liczbą miejsc, prowadzenia pracowni specjalistycznych oraz współpracy z innymi podmiotami.

Do imprez organizowanych przez jednostki zalicza się imprezy kulturalne zorganizowane w roku sprawozdawczym, dostępne dla publiczności i dla stałych uczestników kół, klubów, pracowni itp.

Filie sporządzają odrębne sprawozdanie ze swojej działalności z pominięciem działu o pracujących.

Teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe

Informacje o sieci i działalności teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych, pochodzą z rocznego badania prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny na sprawozdaniu o symbolu K-01. W ogólnej liczbie teatrów i instytucji muzycznych (teatry, filharmonie, orkiestry, chóry, zespoły pieśni i tańca) uwzględniono jednostki wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, prowadzące jednorodną działalność sceniczną, niezależnie od liczby posiadanych scen. Ponadto w ogólnej liczbie teatrów i instytucji muzycznych (jeżeli wyraźnie tego nie zaznaczono) ujęto zarówno podmioty posiadające własny zespół artystyczny, jak i podmioty, które takiego zespołu nie posiadają.

Do liczby teatrów i instytucji muzycznych nie zaliczono przedsiębiorstw (agencji) organizujących imprezy o charakterze teatralnym i muzycznym, dane natomiast obejmują ich działalność – włącza się je do liczby scen, miejsc na widowni w stałej sali, przedstawień i koncertów oraz widzów i słuchaczy.

Własny zespół artystyczny to zespół teatru (instytucji muzycznej) złożony z zatrudnionych na stałych etatach artystów, z których dobiera się obsadę do wszystkich pozycji repertuarowych prezentowanych przez instytucję.

Przez scenę rozumie się wydzieloną organizacyjnie stałą salę widowiskową w instytucji artystycznej, w której prowadzona jest stała działalność, zazwyczaj w oparciu o odrębny zespół lub koncepcję programową. Do liczby scen wlicza się także stałe zespoły niebędące jednostką organizacyjną instytucji widowiskowej lub stałe zespoły objazdowe.

Liczba miejsc w teatrach i instytucjach muzycznych odnosi się do miejsc na widowni we własnych lub wynajętych stałych salach widowiskowych. W przypadku organizowania widowni na potrzeby konkretnego spektaklu, podaje się średnią liczbę miejsc przygotowanych dla widzów w ciągu roku. Niektóre teatry

⁷⁴ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479).

i instytucje muzyczne nie rozporządzają własną salą widowiskową, a korzystają z sali innej instytucji. Miejsca na widowni w stałej sali liczone są tylko raz przez właściciela lub głównego gestora, niezależnie od liczby korzystających z niej instytucji.

Informacje w podziale według województw dotyczą wszystkich przedstawień i koncertów, które odbyły się na terenie danego województwa, wykonane przez teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe własne, jak również występy gościnne teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych z innych województw. W informacjach podanych w podziale według siedziby wykazano wszystkie przedstawienia i koncerty zorganizowane przez instytucje prowadzące działalność widowiskową według ich województw macierzystych, niezależnie od miejsca realizacji działalności scenicznej.

Dane o zespołach pieśni i tańca dotyczą ludowych, zawodowych zespołów pieśni i tańca: Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego i Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny, których organem prowadzącym są samorządy województw oraz Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego, którego organizatorem jest minister właściwy do spraw obrony narodowej.

Muzea i instytucje paramuzealne

Muzea i oddziały muzealne, których podstawowym zadaniem jako instytucji kultury jest gromadzenie i upowszechnianie dóbr kultury sporządzają roczne sprawozdanie o symbolu K-02. Począwszy od danych za 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea, które działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 r. poz. 385). Przy pomocy sprawozdania K-02 zbierane są również informacje o uzupełniających ofertę sieci muzeów i galerii sztuki⁷⁵ tzw. instytucjach paramuzealnych, do których zalicza się⁷⁶:

- ogrody zoologiczne (także akwaria, terraria, w których hodowane są niewielkie gady i płazy oraz wiwaria, będące połączeniem akwariów z terrariami),
- ogrody botaniczne,
- inne jednostki obejmujące m.in. planetaria, centra nauki i techniki, a także niebędące muzeami ekspozycje stałe ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

W zależności od sektora prezentowane w niniejszej publikacji dane obejmują:

1. w sektorze publicznym:
 - a. podmioty utworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych,
 - b. podmioty samorządowe, utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego,
2. w sektorze prywatnym – muzea, których właścicielami są:
 - a. stowarzyszenia,
 - b. fundacje,
 - c. spółki,
 - d. jednostki organizacyjne kościołów lub związków wyznaniowych,
 - e. osoby fizyczne i inne.

Organizatorami większości muzeów w sektorze publicznym są jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym. Jednostki posiadające więcej niż jednego organizatora wskazują organizatora wiodącego (organizator wiodący to organizator, w rejestrze którego znajduje się muzeum).

⁷⁵ Rekomendacje UNESCO przewidują również prezentację działalności wyodrębnionych ekspozycji o charakterze muzealnym w bibliotekach i archiwach, nie uwzględnionych w badaniach GUS.

⁷⁶ Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums).

Galerie sztuki

Dane o działalności wystawienniczej prowadzonej przez galerie uzyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-05. Badanie obejmuje jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajem działalności jest organizowanie wystaw.

Wśród galerii wyodrębniono działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii. Nie uwzględnia się tu galerii, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej.

W tablicach – w grupie galerii państwowych i samorządowych – wyodrębniono dane o działalności poszczególnych narodowych instytucji kultury, których organizatorem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego: Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki (w Warszawie), Centrum Sztuki Współczesnej – Zamek Ujazdowski (w Warszawie) oraz Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku.

Współprowadzone przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego instytucje kultury zostały ujęte w publikacji w grupie instytucji państwowych i samorządowych np. Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu, które jest wpisane w rejestrze organizatora samorządowego (m. Toruń).

Rynek dzieł sztuki i antyków

Informacje o wybranych aspektach funkcjonowania rynku dzieł sztuki i antyków pozyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-10, realizowanego od 2014 r. przez Główny Urząd Statystyczny. Sprawozdawczością objęte są jednostki, które prowadzą działalność gospodarczą związaną ze sprzedażą dzieł sztuki lub antyków własnych oraz komisowych. W szczególności są to domy aukcyjne, galerie sztuki, antykwarjaty oraz galerie autorskie.

Kina

Sprawozdawczość z działalności kin jest prowadzona przez GUS na sprawozdaniu oznaczonym symbolem K-08. Dane dotyczące kin według okresu ich działalności, obejmują także kina, które w ciągu roku sprawozdawczego zostały zlikwidowane lub zawiesiły swoją działalność. Dane dotyczące liczby kin ruchomych według województw prezentowane są według siedziby jednostki, natomiast w przypadku seansów i widzów dane wykazywane są w tych województwach, na terenie których miały miejsce projekcje filmów. Działalność w zakresie kinematografii reguluje ustawa o kinematografii⁷⁷.

Dane o pełnometrażowych filmach fabularnych nowowprowadzanych na ekrany kin podano na podstawie informacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zebranych przy pomocy systemu służącemu raportowaniu danych z kin do Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej - boxoffice.gov.pl. Zakres i rodzaj przekazywanych przez podmioty prowadzące kina informacji określa art. 19a Ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz.U. 2005 nr 132 poz. 1111), a sposób przekazania opisany jest w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 stycznia 2020 r. w sprawie przekazywania danych Polskiemu Instytutowi Sztuki Filmowej przez podmioty prowadzące kino. Sprawozdanie obejmuje m.in. dane o liczbie widzów nowowprowadzonych filmów.

Wydawnictwa

Dane do działu o wydawnictwach są opracowywane na podstawie nadsyłanych do Biblioteki Narodowej tzw. egzemplarzach obowiązkowych poszczególnych wydawnictw opublikowanych w kraju.

Radiofonia i telewizja

Prezentowane w publikacji informacje dotyczące koncesji, udzielonych jednostkom prywatnym na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych drogą naziemną, satelitarną i kablową, zostały opracowa-

⁷⁷ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz.U. 2023 r. poz. 130).

ne na podstawie danych Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Prowadzenie działalności radiowej i telewizyjnej na terytorium Polski reguluje ustawa o radiofonii i telewizji⁷⁸.

Tablice o abonentach radiowych i telewizyjnych opracowano na podstawie danych Dyrekcji Generalnej Poczty Polskiej, natomiast dane o abonentach telewizji kablowej – według informacji Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Dotyczą osób i instytucji, które uiściły opłaty abonamentowe uprawniające do korzystania z urządzeń odbiorczych radiofonii bezprzewodowej oraz odbiorczych urządzeń telewizyjnych. Dane dotyczą także osób korzystających z prawa do bezpłatnego korzystania z urządzeń odbiorczych. Abonent jest liczony tylko raz bez względu na liczbę użytkowanych odbiorników. W przypadku instytucji (z wyjątkiem podmiotów prowadzących działalność leczniczą, sanatoriów, żłobków, publicznych i niepublicznych jednostek objętych systemem oświaty i uczelni oraz domów pomocy społecznej), obowiązuje rejestracja wszystkich posiadanych odbiorników radiowych i telewizyjnych i wysokość opłaty abonamentowej zależy od ich liczby. Instytucje obowiązane są również uiszczać opłaty abonamentowe za posiadanie odbiorników radiowych i telewizyjnych w samochodach⁷⁹.

Imprezy masowe

Począwszy od 2011 r. dane GUS o organizacji imprez masowych gromadzone są z w systemie rocznym z wykorzystaniem sprawozdania o symbolu K-09. Sprawozdanie sporządzają urzędy miast i gmin właściwe ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej. Działalność w zakresie imprez masowych reguluje ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych⁸⁰.

Szkolnictwo artystyczne

Źródłem prezentowanych danych dotyczących szkół artystycznych oraz szkolnictwa wyższego (uczelni artystycznych) są: system informacji oświatowej⁸¹ administrowany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

System kształcenia artystycznego w Polsce tworzą publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne, wśród których można wyróżnić te o charakterze ogólnokształcącym lub kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych. Kształcenie artystyczne można kontynuować w ramach instytucji szkolnictwa wyższego (uczelni artystycznych).

Działalność szkół artystycznych regulują przepisy ustawy Prawo oświatowe⁸², natomiast w zakresie szkół wyższych – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁸³.

Dane o uczniach podane są według stanu na początek roku szkolnego, dane o absolwentach szkół dotyczą końca poprzedniego roku szkolnego. Dane o studentach dotyczą osób wpisanych do ewidencji studentów w uczelniach, włącznie ze studentami po ostatnim roku studiów bez egzaminu dyplomowego oraz korzystającymi z urlopów dziekańskich. Dane o studentach pierwszego roku studiów dotyczą studentów studiów jednolitych magisterskich oraz pierwszego stopnia (studiów zawodowych) inżynierskich i licencjackich.

Dane o absolwentach uczelni dotyczą osób, które uzyskały dyplomy stwierdzające ukończenie studiów wyższych. Absolwenci wykazani są według stanu z poprzedniego roku akademickiego.

Do prezentacji studentów i absolwentów według grup i podgrup kierunków studiów wykorzystano opracowaną w oparciu o Międzynarodową Standardową Klasyfikację Edukacji (ISCED 2011)⁸⁴ klasyfikację kierunków kształcenia i szkoleń z 2013 r.⁸⁵

⁷⁸ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. 2022 r. poz. 1722).

⁷⁹ Ustawa z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz.U. 2020 r. poz. 1689).

⁸⁰ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2023 r. poz. 616).

⁸¹ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz.U. 2022 r. poz. 2597 z późn. zm.).

⁸² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. 2023 r. poz. 900 z późn. zm.).

⁸³ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

⁸⁴ International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2012.

⁸⁵ ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013). UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2014.

Wyniki finansowe instytucji kultury

Informacje o wynikach finansowych instytucji kultury, przekazywane są na rocznym sprawozdaniu o symbolu F-02/dk realizowanym przez GUS. Sprawozdaniem objęte są państwowe i samorządowe instytucje kultury mające osobowość prawną, prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD do działu 59, 90, 91. Dane dotyczące wyników finansowych instytucji kultury (bilansu oraz rachunku zysków i strat) wykazywane są zgodnie z zasadami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. 2021 r. poz. 217 z późn. zm.). Formularz został dostosowany do wzoru zawartego w załączniku nr 1 do wyżej wymienionej ustawy. Podziału środków trwałych i nakładów na ich budowę, zakup lub ulepszenie (w tym również nakładów na budowy rozpoczęte, a niezakończone) na grupy i rodzaje, jednostki dokonują zgodnie z Klasyfikacją Środków Trwałych wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz. U. 2016 r. poz. 1864).

Przemysły kultury i kreatywne

Dane dotyczące działalności finansowej oraz zatrudnienia i wynagrodzenia zostały opracowane w oparciu o dane pochodzące z badania stałego GUS 1.61.05 Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw realizowanego na formularzach sprawozdawczych: SP Roczna ankieta przedsiębiorstwa oraz SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw. Zakres podmiotowy badania działalności gospodarczej przedsiębiorstw obejmuje spółki osobowe, spółki kapitałowe, spółki cywilne prowadzące działalność w oparciu o umowę zawartą na podstawie Kodeksu cywilnego, spółki przewidziane w przepisach innych ustaw niż Kodeks spółek handlowych i Kodeks cywilny lub formy prawne, do których stosuje się przepisy o spółkach, oddziały zagranicznych przedsiębiorców, przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie, państwowe jednostki organizacyjne, jednostki badawczo-rozwojowe, instytuty badawcze oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Dane dotyczące eksportu i importu dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych pochodzą z badań GUS: 1.51.01 Realizacja eksportu i importu w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami spoza UE (niebędącymi członkami UE) oraz 1.51.07 Realizacja przywozu i wywozu towarów w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami UE. Zakres podmiotowy badań stanowią podmioty dokonujące wymiany towarów z krajami spoza UE, których rodzaj i ilość wskazują na przeznaczenie do działalności gospodarczej. W przypadku wymiany handlowej z krajami UE, podmioty, których obroty z państwami członkowskimi UE przekroczyły statystyczny próg podstawowy o wartości 4,0 mln zł w przywozie lub 2,0 mln zł w wywozie w poprzednim roku sprawozdawczym oraz te, które w bieżącym roku sprawozdawczym przekroczą ten próg.

Dane o obrocie usługami kulturalnymi i kreatywnymi pochodzą z badania 1.51.09 Międzynarodowy handel usługami, realizowanego na formularzu DNU-R Roczne sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług. Zakres podmiotowy badania stanowią podmioty gospodarki narodowej, rezydenci, którzy uczestniczą w międzynarodowym obrocie usługami (nabycie lub dostarczenie usług), w tym również jednostki sektora finansów publicznych.

Satelitarny rachunek kultury

Dane dotyczące produkcji globalnej, zużycia pośredniego, wartości dodanej brutto pochodzą z wtórnego wykorzystania wyników badań: m.in.: Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług (przepływów produktowych), Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw, Badanie finansów instytucji kultury, Budżety jednostek samorządu terytorialnego, Rachunki narodowe niefinansowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych oraz Dochody i wydatki budżetu państwa, a także Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe. Pomocniczo wykorzystuje się także wyniki innych badań jak Szkolnictwo wyższe i jego finanse, Oświata i wychowanie. W wyliczeniu danych dotyczących eksportu i importu towarów i usług kulturalnych stosowane są wtórne dane z badań: Realizacja międzynarodowego handlu towarami w wyrażeniu ilościowo-wartościowym i Międzynarodowy handel usługami. W wyliczeniach spożycia wykorzystuje się wyniki badań: Budżety gospodarstw domowych i Spożycie indywidualne w gospodarstwach domowych, a obliczenia akumulacji dokonuje się z wykorzystaniem wyników badań: Środki trwałe w gospodarce narodowej oraz Nakłady na środki trwałe.

Methodological notes⁸⁶

Statistical surveys on the activities of entities in the field of culture carried out by the Statistics Poland, the results of which are presented in this publication, are conducted using the full method.

Information by voivodships and selected data by urban-rural areas were provided according to the locality of each reporting unit. Data for theatres, music and entertainment institutions, due to the nature of their activities, are presented by locality and by voivodship (detailed explanations below). Selected data are also presented by regions, subregions and powiats.

Relative measures relating to the population, referring to the variables described (e.g. the number of seats in the audience, library collection) were established using demographic data as of the December 31, while for phenomena lasting a certain period, e.g. for a year (e.g. loans of books, theatre and cinema audience, museum visitors, event participants, publishing activities) – on the basis of the population as of June 30.

Data for 2021 and 2022 throughout the study have been generalized based on the preliminary results of the National Population and Housing Census 2021 and are not directly comparable with data for previous years, which were generalized based on the results of the National Population and Housing Census 2011. Due to the updated generalization, the results for 2021 differ from those previously published.

Public expenditure on culture

Data on public expenditure on culture and protection of national heritage was prepared in accordance with the Classification of Public Income and Expenditure, introduced by the Regulation of the Minister of Finance of March 2, 2010⁸⁷.

Public expenditure is understood as expenditure of the state budget and budgets of local government units (gminas, cities with powiat status, powiats and voivodships) jointly, after eliminating transfers from the state budget to local government units and between these units.

Current expenditure of the state budget and budgets of local government units, presented in this study, are total expenditure less property expenditure. „Current expenditure of budgetary units include: 1) salaries and wages of persons employed in state budgetary units and fees calculated on these wages and salaries; 2) purchases of goods and services; 3) maintenance costs and other expenses related to the functioning of budgetary units and the implementation of their statutory tasks; 4) costs of tasks commissioned for implementation to units included and not included in the public finance sector, with the exception of non-governmental organisations.⁸⁸

Households' expenses on culture

Data on average household expenditure, as well as on their equipment with durable goods, come from a representative household budgets survey⁸⁹. This survey is used to analyse the living conditions of population, assess the impact of various factors on the shaping of the level and diversification of households' material situation. The study uses the „Classification of revenues and expenditure for the household budgets survey, developed on the basis of the Classification of Individual Consumption by Purpose eCOICOP”⁹⁰.

In the study of household budgets, the group of expenses related to culture and recreation is distingu-

⁸⁶ A detailed description of the methodology of research in the field of culture can be found in the methodological notebook available on the website of the Statistics Poland <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/zeszyty-metodologiczne/statystyka-kultury,2,1.html>

⁸⁷ Regulation of the Minister of Finance of March 2, 2010 on the detailed classification of income, expenses, income and expenses as well as funds from foreign sources (Journal of Laws of 2022, item 513)

⁸⁸ Act of 27 August 2009 on Public Finances (Journal of Laws of 2022, item 1634)

⁸⁹ A detailed description of the methodology (including sampling) for the Survey on Household Budgets is published annually as part of the Statistics Poland publication, entitled “Household Budgets...”

⁹⁰ COICOP/HBS/HICP/PPP, Issue 2 (Statistics Poland, Warszawa 2013).

ished among a dozen or so basic groups of expenditures. This group includes expenditure on typically cultural and recreational activities as well as on activities which are both cultural and recreational, from which it is impossible to separate two separate subgroups covering only one type of activity. For this reason, expenditure on „culture in general”, including those for recreation that cannot be identified separately, may be overstated.

Protection of monuments and cultural heritage

The register of monuments is the basic and oldest form of monument protection. It was established on the basis of the regulation of the Minister of Religious Denominations and Public Education of July 17, 1928 on keeping a register of monuments (Journal of Laws of 1928, No. 76, item 675). Currently, this register is kept pursuant to the provisions of:

- Act of July 23, 2003 on the protection and care of monuments (Journal of Laws of 2003, No. 162, item 1568, as amended)
- regulation of the Minister of Culture and National Heritage of May 26, 2011 on keeping a register of monuments, national, provincial and municipal records of monuments and a national list of monuments stolen or exported abroad illegally (consolidated text: Journal of Laws of 2021, item 56, as amended).

Information from the National Institute of Cultural Heritage regarding cultural heritage is also collected annually on the basis of:

- document: Criteria and procedures for recognising an object as a Historical Monument, adopted in 2005 by the Council for the Protection of Monuments
- regulation of the Minister of Culture and National Heritage of January 30, 2020 on granting statute to the National Institute of Cultural Heritage (Journal of Laws of the Ministry of Culture and National Heritage of 2020, item 5)
- Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 1972 (Journal of Laws of 1976, No. 32, item 190)
- the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (Journal of Laws of 2011, No. 172, item 1018).

They include (in brackets there is the start of the data collection date):

- immovable monuments entered in the register of monuments (from 1928)
- movable monuments entered in the register of monuments (from 1928)
- movable technical monuments entered in the register of monuments (from 1962)
- archaeological monuments entered in the register of monuments (from 1928)
- objects recognised by the President of the Republic of Poland as Historical Monuments (since 1994);
- data on objects renovated and adapted for other purposes, submitted to the Neighbourhood Monument competition by the owners and managers of historic buildings according to the adopted categories (since 1975);
- representative list of the intangible cultural heritage of mankind (from 2018)
- National list of intangible cultural heritage (from 2014)
- National register of good practices for the protection of intangible cultural heritage (from 2018).

Archival activities

Data on state archives is collected through reports on the activities of state archives. These reports are also a source of data for the study on 1.28.05 „Archive activities”. The subjective scope of the study covers state archives subordinate to the Director of State Archives Head Office. The data is transferred once a year to the State Archives Head Office. The aim of the study is to provide information on documenting the state of the archival resource collected in state archives, taking into account the archival resource

accumulating in state and local government organisational units. The research covers: archival resource, use and popularisation of the resource of state archives, shaping the national archival resource, making copies of archival materials, office base of state archives, storage of non-archival documentation, employment in state archives.

Libraries

Information on libraries is collected on a yearly basis - starting from 2011 - with the help of one, joint report with the symbol K-03 for various types of libraries: public, pedagogical and their branches, scientific, libraries of institutions and establishments (specialised/factory, specialised-fiction and scientific, technical and economic information centres) as well as libraries of scientific societies. The report also covers:

- public libraries that do not constitute independent organisational units, functioning within the structure of other institutions, e.g. in cultural centres and centres of culture or in sports and recreation centres,
- pedagogical libraries that do not constitute independent organisational units, operating within the structure of other institutions, e.g. teacher training institutions, a complex of educational institutions, operating within the structure of another educational institution,
- libraries of higher education institutions that do not constitute independent organisational units, functioning within the structure of the main libraries.

The principles of operation of the nationwide library network and individual types of libraries are regulated by the provisions of the Act of 27 June 1997 on libraries⁹¹.

Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Information on the activities of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres is obtained with the use of the report with the symbol K-07. Statistics Poland collects among others general information about the unit (organiser of the unit, type of unit, buildings/premises used, category and type of building/premises, area of the building/premises, adaptation of the building/premises to the needs of the disabled, data on the possession of auditoriums with the number of seats, running specialist studios and cooperation with other entities.

Events organised by units include cultural events organised in the reporting year, available to the public and for regular participants of clubs, sections, workshops, etc.

Branches prepare a separate report on their activities, excluding the section on employees.

Theatres, music and entertainment institutions

Information on the network and activities of theatres, music and entertainment institutions comes from the annual survey conducted by Statistics Poland on the K-01 report. The number of theatres and musical institutions (theatres, philharmonics, orchestras, choirs, song and dance ensembles) includes legally, organisationally, economically and financially separated units, conducting homogeneous stage activity, regardless of the number of stages owned. Moreover, the total number of theatres and music institutions (unless explicitly stated) includes both entities with their own artistic team and entities that do not have such a team.

The number of theatres and music institutions does not include enterprises (agencies) organising theatrical and musical events. The data, however, covers their activities - they are included in the number of stages, seats in the permanent hall, performances and concerts, as well as audience.

Own artistic group is a theatre (music institution) group composed of permanently employed artists from whom the cast is selected for all repertoire items presented by the institution.

⁹¹ Act of 27 June 1997 on libraries (Journal of Laws of 2019, item 1479).

A stage is understood as an organisationally separated, permanent auditorium in an artistic institution where permanent activities are conducted, usually based on a separate group or program concept. The number of stages also includes permanent groups that are not an organisational unit of a performing arts institution or permanent touring groups.

The number of seats in theatres and musical institutions refers to seats in the audience of own or rented concert halls. In the case of organising the audience for a specific performance, the average number of seats prepared for audience during the year is observed. Some theatres and music institutions do not have their own concert hall at their disposal, but use the auditorium of another institution. The seats in the concert hall are counted only once, regardless of the number of institutions using it. Seats in the auditorium in a permanent hall are counted only once by the owner or main administrator, regardless of the number of institutions using it. Information broken down by voivodship concerns all performances and concerts performed by own artistic and entertainment institutions that took place in a given voivodship, as well as guest performances of theatres, music and entertainment institutions from other voivodships. The information broken down by location of the institution includes all performances and concerts organised by performing institutions according to their home voivodship, irrespective of the place where the stage activity was carried out.

Data on song and dance groups concern folk, professional song and dance groups: the Tadeusz Sygietyński State Folk Song and Dance Ensemble „Mazowsze” as well as the Stanisław Hadyna Song and Dance Ensemble „Śląsk”, for which leading bodies are voivodship governments, and the Representative Artistic Ensemble of the Polish Army, organised by the minister responsible for national defence.

Museums and museum branches

Museums and museum branches whose primary task is to collect and disseminate cultural goods prepare an annual report with the symbol K-02. Starting from the data for 2020, statistics of museums cover only museums that operate on the basis of a statute or regulations agreed with the minister competent for culture and protection of national heritage, in accordance with Art. 6 of the Act of November 21, 1996 on museums (Journal of Laws of 2022, item 385). With the K-02 report, information is also collected about the network of institutions supplementing the offer of museums and art galleries⁹² the so-called “institutions related to museum”, which include⁹³:

- zoological gardens (also aquaria, terraria in which small reptiles and amphibians are kept, and vivaria, which are a combination of aquaria and terraria),
- botanical gardens,
- other units including, inter alia, planetariums, science and technology centres, as well as permanent non-museum exhibitions showing achievements, discoveries and curiosities in the field of history, archaeology, culture, nature, technology, etc.

Depending on the sector, the data presented in this publication includes:

1. in the public sector:

- a) national museums, established by ministers and heads of central offices,
- b) local government museums, established by local government units,

2. in the private sector - museums owned by:

- a) associations,
- b) foundations,
- c) companies,
- d) organisational units of churches or religious associations,
- e) natural persons and others.

⁹² UNESCO recommendations also provide for the presentation of the activities of separate museum exhibitions in libraries and archives, not included in the research.

⁹³ In accordance with the UNESCO-recommended classification of the International Council for Museums (ICOM).

Most museums in the public sector are organised by local government units at the gmina level. Units with more than one organiser indicate the leading organiser (the leading organiser is the organiser in which register the museum is recorded).

Art galleries

Data on exhibition activities conducted by art galleries are obtained on the basis of the annual report with the symbol K-05. The survey covers units whose primary (or one of the main) activity is the organisation of exhibitions.

Among the galleries, the activities of state and local government galleries as well as other art galleries were distinguished. The data does not include art galleries, which are museum branches, or units that deal with the trade of works of art without carrying out an exhibition activity.

In the tables - within the group of state and local government galleries – data on activity of individual national cultural institutions, organised by the minister responsible for culture and protection of national heritage were distinguished: Zachęta - National Gallery of Art (in Warsaw), the Ujazdowski Castle Centre for Contemporary Art (in Warszawa) and the Centre of Polish Sculpture in Orońsko. Cultural institutions co-led by the minister competent for culture and protection of national heritage were included in the publication in the group of state and local government institutions, e.g. the Centre for Contemporary Art „Znaki Czasu” in Toruń, which is entered in the register of the local government organiser (city of Toruń).

Market of the works of art and antiques

Information on selected aspects of the functioning of the market of works of art and antiques is obtained on the basis of the annual report with the symbol K-10, which is carried out since 2014 by Statistics Poland. The survey covers the units that conduct business activities related to the sale of their own works of art or antiques and sale of works of art or antiques on commission. In particular, these are auction houses, art galleries, antique shops and author's galleries.

Cinemas

Reporting on the activity of cinemas is carried out by the Statistics Poland on a report with the symbol K-08. Data on cinemas by period of operation also includes cinemas that were closed or suspended their operations during the reporting year. Data on the number of mobile cinemas by voivodship are presented according to the location of the unit, while in the case of screenings and audience, data are presented in those voivodships where the screenings of films took place. Activities in the field of cinematography are regulated by the Cinematography Act⁹⁴.

Data on full-length feature films newly released on cinema screens are based on information from Ministry of Culture and National Heritage collected with the use of a system for reporting data from cinemas to Polish Film Institute - boxoffice.gov.pl. The scope and type of information provided by entities operating cinemas are specified in Art. 19a of the Act of June 30, 2005 on cinematography (Journal of Laws 2005 No. 132 item 1111), and the method of transmission is described in the Regulation of Minister of Culture and National Heritage of January 31, 2020 on the transfer of data to Polish Film Institute by entities operating the cinema. The report covers, inter alia, data on the audience size of newly introduced films.

Publishing activity

The data for the publishing activity section is compiled on the basis of the so-called obligatory copies of individual publications published in the country.

⁹⁴ Act of 30 June 2005 on Cinematography (Journal of Laws of 2023, item 130).

Radio broadcasting and television

The information presented in the publication on concessions granted to private entities for the transmission of radio and television programs via ground-based, satellite and cable channels was prepared on the basis of data from National Council of Radio Broadcasting and Television. Radio and television activities on the territory of Poland are regulated by the Act on Radio Broadcasting and Television⁹⁵.

Tables on radio and TV subscriber were prepared on the basis of data from Polish Post Directorate, while data on cable TV subscribers – on the basis of information from Office of Electronic Communications. They apply to people and institutions that have paid subscription fees entitling them to use wireless radio receiving devices and TV receiving devices. The data also applies to people exercising the right to use receiving devices free of charge. The subscriber is counted only once, regardless of the number of receivers used. In the case of institutions (with the exception of entities conducting medical activity, sanatoriums, nurseries, public and non-public units covered by the education system and universities, and social welfare homes), all radio and TV sets are registered and the amount of the subscription fee depends on their number. Institutions are also obliged to pay subscription fees for having radio and TV sets in cars⁹⁶.

Mass Events

Starting from 2011, Statistics Poland collects data on the organisation of mass events on an annual basis using the report with the symbol K-09. The report is prepared by city councils and municipal offices due to the place where the mass event took place. The activity in the field of mass events is regulated by the Act on Mass Events Security⁹⁷.

Artistic education

The sources of the presented data on art schools and higher education institutions are: the information system of education⁹⁸ administered by Ministry of Education and Science and the Integrated Information System on Science and Higher Education POL-on administered by Ministry of Education and Science.

The art education system in Poland consists of public and non-public art schools, including general education schools or schools educating only in artistic subjects. Artistic education can be continued within higher education institutions.

The activities of art schools are regulated by the provisions of the Education Law⁹⁹ while in the field of higher education institutions - the Law on Higher Education and Science¹⁰⁰.

Data on students are provided as of the beginning of the school year, while data on school graduates refer to the end of the previous school year. Data on students concern persons entered in the register of students at higher education institutions, including students after their last year of study without a diploma examination and taking dean's leaves. Data on first-year students concern students of uniform Master's studies and first-cycle (professional) engineering and bachelor's studies.

Data on higher education institutions graduates concern people who obtained diplomas confirming completion of higher education. Data on graduates is provided as of the previous academic year.

The 2013 classification of education and training courses based on the International Standard Classification of Education (ISCED 2011)¹⁰¹ was used to present students and graduates by groups and subgroups of fields of study¹⁰².

⁹⁵ Act of December 29, 1992 on Radio Broadcasting and Television (Journal of Laws of 2022, item 1722).

⁹⁶ Act of April 21, 2005 on Subscription Fees (Journal of Laws of 2020, item 1689).

⁹⁷ Act of 20 March 2009 on Mass Events Security (Journal of Laws of 2023, item 616).

⁹⁸ Act of 15 April 2011 on Information System of Education (Journal of Laws of 2022, item 2597, as amended).

⁹⁹ Act of December 14, 2016 Education Law (Journal of Laws of 2023, item 900, as amended)

¹⁰⁰ Act of July 20, 2018 Law on Higher Education and Science (Journal of Laws of 2023, item 742, as amended).

¹⁰¹ International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2012.

¹⁰² ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013). UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2014.

Financial results of cultural institutions

Information on the financial results of cultural institutions is provided on the annual report with the symbol F-02/dk carried out by Statistics Poland. The report covers state and local government cultural institutions with legal personality, conducting business activities classified according to PKD to sections 59, 90 and 91. Data on the financial results of cultural institutions (balance sheet and profit and loss account) are disclosed in accordance with the provisions of the Act of September 29, 1994 on Accounting (Journal of Laws of 2021, item 217, as amended). The report has been adapted to the model report included in Annex 1 to the above-mentioned Act. The division of fixed assets and investment outlays on their construction, purchase or improvement (including outlays on constructions started but not completed) into groups and types, are made by units in accordance with the Classification of Fixed Assets introduced by the Regulation of the Council of Ministers of October 3, 2016 on the Classification of Fixed Assets (Journal of Laws of 2016, item 1864).

Cultural and creative industries

Data on the financial activity as well as employment and gross wages and salaries were prepared on the basis of data from the Statistics Poland constant survey 1.61.05 Annual survey of economic activity of enterprises carried out on reports: SP Annual enterprise survey and SP-3 Report on economic activity of enterprises. The subjective scope of the research of business activities of enterprises includes partnerships, capital companies, civil partnerships operating according to agreement concluded on the basis of the Civil Code, other companies provided for in provisions different than the Commercial Companies Code and the Civil Code or legal forms to which apply the provisions on companies, branches of foreign entrepreneurs, state-owned enterprises, cooperatives, state organisational units, research and development units, research institutes and natural persons conducting business activity.

Data on exports and imports of cultural and creative goods and services come from the research: 1.51.01 Performance of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members) and 1.51.07 Performance of import and export of goods in quantitative and value terms with EU countries. The subjective scope of the research consists of entities exchanging goods with non-EU countries, the type and quantity of which indicate their intended use for business, and in the case of trade with EU countries, entities which turnover with EU Member States exceeded the statistical basic threshold of 4.0 million PLN in imports or PLN 2.0 million in exports in the previous reporting year and those that exceed this threshold in the current reporting year.

Data on the turnover of cultural and creative services come from the study 1.51.09 International trade in services, carried out on the DNU-R report Annual report on the international exchange of services. The subjective scope of the research includes entities of the national economy, residents who participate in the international trade in services (purchase or delivery of services), including public finance sector entities.

Satellite account of culture

Data on output, intermediate consumption and gross value added come from the secondary use of research results, i.a: Supply and use account of goods and services (product flows), Annual survey of economic activity of enterprises, Research on financial results of cultural institutions, Budgets of local government units, National non-financial accounts by institutional sectors and subsectors and State budget income and expenditure, as well as Associations, foundations, economic and professional self-government and social religious units. The results of other research, such as Higher education and its finances, Education and upbringing, are also used as auxiliary sources. In the calculation of data on the export and import of cultural goods and services, secondary research data are used: Performance of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members) and Performance of import and export of goods in quantitative and value terms with EU countries and International trade in services. The consumption calculations are based on the results of the research: Household budgets and Individual consumption in households, and the accumulation is calculated with the use of the research results: Fixed assets in the national economy and Outlays on fixed assets.